

סימן א (יוס"ף בשב"ט הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדף י"ו ע"א): סימן ב (יוס"ף בשב"ט הביאה רבינו בצלאל בש"מ לקמא במאי דשייך לדכ"ו ע"ב): סימן ג (הביאה רבינו בצלאל בש"מ לקמא במאי דשייך לדל"ב ע"א): סימן ד (הביאה רבינו בצלאל בש"מ לקמא במאי דשייך לדל"א ע"א) סימן ה (הביאה רבינו בצלאל בש"מ לקמא במאי דשייך לדס"ו ע"ב): סימן ו (הביאה רבינו בצלאל בש"מ לקמא במאי דשייך לדס"ג ע"א): סימן ז והא דאמרינן בס"פ הזרוע כי אתא רבין אמר קמה אקמה רמי ליה.

מכמה שני הוה קשיא לן ולא קמנן על פירושה משום דלא אשכחן משנה ולא ברייתא דאיכא למשמע מינה לענין קמה שספקא לקולא כי היכי דלירמי עלה האי מתני' דחורי הנמלים שבתוך הקמה דקתני שספק לקט לקט ובימי רבינו הרב ז"ל אסתתמא לן טובא ולא איתברר לן פירושא: מיהו לבתר כמה שני איתחזי לן דאיכא לפרושי הכי דכיון דקתני במתני' גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה אם עד שלא נתגייר נשחטה פטור ואם משנתגייר נשחטה חייב ואם ספק פטור איכא למשמע מינה נמי דגר שנתגייר והיתה לו קמה נקצרת אם עד שלא נתגייר נקצרה פטורה מן הלקט ואם משנתגייר נקצרה חייבת בלקט ואם ספק פטורה והיינו דכי אתא רבין אמר קמה אקמה רמי ליה כלומר האי דרמי ליה רשב"ג לרבי יוחנן לאו קמה אפרה הוא דרמי ליה אלא קמה אקמה הוא דרמי ליה וה"ק ליה תנן גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה אם עד שלא נתגייר נשחטה פטור ואם משנתגייר נשחטה חייב ואם ספק פטור וממילא שמעת דמדלעניין פרה אם ספק פטור לענין קמה נמי אם ספק פטור אלמא ספק לקט לקולא.

ורמינהי חורי נמלים שבתוך הקמה כו' עד ר"מ אומר כולה לעניים שספק לקט לקט ועלה אמר ליה אל תקניטני בל' יחיד אני שונה אות' ואיכא לפרושי קמה אקמה רמי ליה דאמתני' גופה דחורי נמלים קאי ואיהו הוא דקא רמי ליה אהדדי דקתני בה שלאחר הקוצרים העליונים לעניים והתחתונים לבעל הבית והכי הוא דקאמר ליה מיכדי תרוייהו ספק לקט נינהו משנתנו דקתני העליונים לעניים אלמא ספיקא לחומרא ומשני דקתני התחתונים לבעל הבית אלמא ספיקא לקולא ופירוש' קמה מתחזי לן דמסתבר טפי מהאי פירושא בתרא: סימן ח והאי דכתב רבינו ז"ל מגמרא דבני מערבא בשבועות פ' שבועות שתיים בתרא קירי פילי בדוכסון לוקה משום שבועת שוא ופ' קירי אדון כי ההיא דגרסינן בע"ז (דף י"א ע"ב) עוד אחרת יש להם אחת לע' שנה מביאים אדם שלם ומרכיבין אותו על אדם חגר ומלבישין כו' קרקיפלו של ר"י ומכריזין לפניו סך קירי פלסתר אחוה דמרנא זייפנא ונמצא שפ' סך אח ופ' קירי מריא שהוא אדון.

ופ' פלסתר זייפנא סך האי קירי דגרסי בני מערבא פירושו אדון שהוא הב"ה ופ' פילי פלחי כי ההיא דגרסינן בתעניות (דף ד' ע"א) עורפילא אפ' לפרציזא דתותי קלא עדיף ואמרינן התם מאי עורפילא עורו פילי כלומר עורו פלחי פי' הארץ המבוקעת ויש בה פלחי פלחי דמקבלת המים ואין מספיקין לה אלא מים מרובים וכן האי פילי דגרסי בני מערבא הכא מלשון פלחי הוא כלומר הארץ הא המבוקעת ומקבלת המים ואינה מתרוה אלא עד שיהיו גשמים מרובים ופ' דכסון נראים הדברים שהוא מלשון גדול כי ההיא דגרסינן בע"ז (דף י"א ע"א) בענין אונקלוס בר קלוניקוס דאיגייר ושדר קיסר גונדא

אבתריה ואמר להו אונקלוס אימא לכו מילתא ניפיורא נקיט נורא קמי פיפיורא פיפיורא קמי דוכסא דוכס' נקיט קמי הגמונא כו' דשמעת מינה דפיפיורא ודוכסא והגמונא כולן לשון גדולה הוא ומעלות בשררה ובגדולה.

וכיון שכן זה שאמר קירי פילי דכסון שבועה הוא שנשבע באדון שהוא הקב"ה שזה המטר יש בו לפלחי הארץ הנאה גדולה שהוא דבר ברור וידוע וה"ל כמאן דאשתבע על חד דהוא חד ועל תרי דאינון תרי שלוקה משום שבועת שוא לפי שהוא דבר ברור וידוע: (ומופת דורנו הרב ברכי יוסף חי"ד סימן רל"ד ס"ק א' הביא תשו' הלזו בקיצור): סימן ט הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ לקמא במאי דשייך לד"ע ע"ב): סימן י (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ לקמא במאי דשייך לדס"ב ע"א): סימן יא (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדי"ט ע"א): סימן יב וששאלתם הא דאמרין פ' קמא דמציעא (דף י"ו ע"ב) אר"י המוצא ש"ח בשוק אע"פ שכתוב בו הנפק לא יחזירו דחיישינן לפרעון ואותביה ר' ירמיה כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר ואוקימנא בשטרי חלטאתא ואדרכתא דלאו בני פרעון נינהו והוקשה בעיניכם הא מידי דבר פרעון הוא ואע"ג דמעשה ב"ד הוא לא יחזיר דחיישינן לפרעון ואיך יסכים זה עם מה שאמרו הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום: תשובה מה שחייב כאן לחוש לפרעון אע"פ שהוא מעשה ב"ד לפי שנמצא בשוק ונולדה בו בזה ריעותא ואיכא למימר דמפרע פרעוה ומיגיה דלוה הוא דנפל כמו שאמרנו למעלה אי הכי כל שטרי דאתו לקמן נמי ניחוש בהו הכי והשיבו כל שטרי לא ריעי הני ריעי פ' לפי שנמצא בשוק ואם זה המעשה ב"ד, לא נמצא בשוק גם כי אינו מצוי עתה מכיון שיתקיימו העדים הוא בחזקת שהוא קיים ומי שטוען בו שפרעו עליו הראיה כמו שאמרו הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום: וכן רבא שאמר משום דהוחזק כפרן חזא זימנא תו לא פרעיה כלל שנראה שחיישינן שמא פרעו הסיבה בזה ג"כ מהטעם שאמרנו והוא שכיון שנמצא בשוק הנה היה השטר בזה רעוע ואם לא נמצא השטר בשוק לא נאמין שפרעו אלא בראיה לפי שהוא כפרן וגם בזה נסתלקה הקושיא שקשה מזה המאמר על מה שאמרו צא תן לו ואמר פרעתי והעדים מעידים אותו שלא פרעו הוחזק כפרן לאותו ממון: (סי' י"ג תמצא בסוף הספר) סימן יד ומה ששאלתם בפ"ק דמציעא (דף ב' ע"ב) לימא מתני' דלא כסומכוס כו' עד שבועה זו מדרבנן כו' עיקר מאמרם בפ' שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בצדה שאמר' המשנה הנזכרת ואין ידוע כו' עד ורביע נזק לולד והעמידו המשנה הנז' כסומכוס שאמרו שם אר"י אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכ"א כו' ואמרו תניא נמי הכי שור שנגח את הפרה כו' עד דברי סומכוס ומה שאמרו כאן כי קאמר סומכוס היכא דאיכא דררא דממונא פ' דררא דממונא כזו תלייא וסריכה לפי שאין לך תלייא וסריכה גדולה ממה שמצאנו השור שנגח את הפרה והעובר בצדה.

ואמנם הטענות שאין בהם קדימת התלות בין הטוען והנטען אין סומכוס אומר בהן חולקין כ"א בשבועה. ומה שאמרו במסקנא שבועה זו דרבנן היא דאר"י כו' אין זה מורה שעלה בדעתנו קודם שהשבועה הנז' דאורייתא היא שזה דבר שלא יעלה על דעת שום אדם אמנם כך הצען של דברים לפי שעלה בדעתנו קודם שלקחת כל א' מהם חצי הטלית לא יהיה אלא אחר השבועה ושאינן להם בה דבר מעיקר הדין אלא בשבועה הנז' שהיא מדרבנן והי' זה כנגד סברת סומכוס שאמר יחלוקו מבלתי שבועה וחשבו קודם להעמיד

סומכוס מודה בכאן שמעיקר הדין לא נתן דבר לאחד מהם אלא אחר שישבע וכשהעלו שאין זו סברת סומכוס חזרו לומר לעולם מתני' כסומכוס ושהטלית שנתחייב לחלקה בשבועה הי' מן הדין לחלקה בלתי שבועה כפי עיקר סברת סומכוס אלא שראה שבכאן בייחוד נתחייב מצד התקנה שלא נתן יד לשום אחד מהם לחלוק אלא אחר השבועה ועלה לנו מזה שבתחיל' לא הי' לנו ספק שהשבועה הנז' שהיא מדרבנן אלא שבתחלה חשבו סומכוס לא יודה בזה ושארין הפרש בין זה הנושא והנושא שדן בו שחולקים מבלי שבועה כלל ועתה חזרו ואפי' סומכוס יודה בחיוב השבועה הנזכרת פה בייחוד על דרך תקנה מדרבנן: סימן טו הביא רב"צ ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לד"ד ע"ב: סימן טז הביא רב"צ ז"ל שם במאי דשייך לדף ק' ע"א: סימן יז ומה שאמרו בפרק אלו מציאות (דף כ"ז ע"ב) למאי נ"מ נ"מ לאהדורי גט אשה בסימנים הכוונה בו סימן שאינו מובהק לפי שאם הסימן מובהק אפי' שנאמר שסימנים דרבנן הדין נותן שנחזור אותו בו להיותו מובהק וזה יתברר ממה שאמרו איכא דאמרי אמר רבא דכ"ע סימני' דרבנן והכא בשומא סימן מובהק קא מפלגי כו'.

הנה כורה זה שאם הי' הסימן מובהק שנחזור בו אע"פ שסימני' דרבנן. ופי' יש לו תובעים הוא לאפוקי מה שכבר נתיאשו הבעלים ממנו שחזר להיות אין לו תובעין: סימן יח וששאלתם על אמרם (במציעא ד"ד ע"ב) הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות ואמרתם למה לא נאמר ג"כ בכופר בפקדון דילמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו ויהיה כשר לעדות: תשובה עיקר מה שנאמר דילמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו הוא לענין שלא נחשוד אותו שהוא נשבע לשקר אמנם לענין הכשרות והפסלות אפילו שנתברר שמ"י יש לו עליו בהיותו כופר הפקדון הוא פסול לעדות לפי שאין לו לקחת אותו בחובו להיות גוף הפקדון של מפקיד ויש לו לפדותו ממנו ואם לקחו בחובו מבלתי שיתרצ' בעליו בזה אכתי גזלן הוא ופסול לעדות הלא תראה מי שאנס את חברו שימכור לו נכסי' גזלן הוא אע"פ שנותן דמי' משל' כן זה אע"פ שהוא מקבל אותו בחובו הואיל ולא הסכים עמו חברו על כך גזלן הוא.

אך לא יתפשט זה הגזלנו' עד שיגיע לגדר שנאמר שמי שמורה בו התר ג"כ יורה התר להשבע לשקר ויהיה חשוד על השבועה לפי שלא יהיה חשוד על השבועה אלא מי שהוא חשוד ליקח ממון חברו אבל מי שאינו לוקח אותו אלא לסיבה אינו חשוד על השבועה. הנך רואה שאמרו ומשביעין אותו שבועה שאינו ברשותו ואמאי לימא מיגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא ומפרקינן התם מורי ואמר דמי קא יהיבנא הא למדת שבכאן לא חשדנו אותו שהוא לוקח ממון חברו מבלי שיתן לו דמי' אבל חשדנו אותו שלקחו בדמיו אלא שהוא מבלתי רצון בעליו ואינו בזה חשוד על השבועה להיותו מורה אנפשיה ואמר דמים קא יהיבנא ומי שלוקח הפקדון בחובו הוא כנותן בו דמים ואין ביניהם הפרש: סימן יט הביאה רב"צ ז"ל שם במאי דשייך לדף מ"ב ע"ב: סימן כ הביאה רב"צ ז"ל שם במאי דשייך לדפ"א ע"ב: סימן כא הביאה רב"צ ז"ל שם במאי דשייך לד"ג ע"א סימן כב הביאה רב"צ ז"ל שם במאי דשייך לד"ד ע"ב: סימן כג ומה ששאלתם על מה שאמרו בכתובות (דצ"ח ע"ב) והלכת' צריכה שבועה ואינה צריכ' הכרוז' באיזה ענין הוא.

אין ספק שהוא קודם המכר ר"ל שלא תצטרך במכירתה להכרזה ונ"ל שמה שאמרו צריכה שבועה הוא דומיא דאינה צריכה הכרזה כי כמו מה שאמרו אינה צריכה הכרזה הוא עניינו דבר שהמכר מתקיים זולתו כן מה שאמרו צריכה שבועה הוא דבר שלא יתקיים המכר זולתו והעולה בידינו מזה הוא ששבועה זו אינה אחר גמר המכר לענין שתשבע שלא עשתה זיוף במה שמכרה אבל היא קודם שיגמור המכר לענין שלא יהא ממכר' ממכר אלא אחר שתשבע שלא מחלה כתובתה ושלא קבלה אותה ושאינ בידה דבר תוכל להסתפק בו מ"ל מבלתי שתמכור בין למזוני בין לכתוב זהו מה שראינו בביאור הלכה זו: סימן כד הא דת"ר ד' רשויות לשבת כו' יש מי ששאל למה לא קתני בה אי זהו כרמלי' כמו שאמרו איזהו רה"ר ואיזהו רה"י אלא קתני אבל ים ובקע' והאצטוניה והכרמלי' ועוד אמאי לא הזכיר בה מקום פטור כלל ותשובת' היינו טעמא דלא אמר איזהו כרמלית משום דכיון דסיימנהו לרה"ר ורה"י ואמר איזו היא רה"ר סרטיא ופלטיא גדול' כו' ואיזו היא רה"י חריץ שהוא עמוק י' כו' דאלמא כל מאי דגבוה י' ורחב ד' רה"י ואי כל מאי דמהלכי ביה רבים ומסגי ביה תשמישתיהו רה"ר ממילא שמעת דכל מאי דלית בית תורת רה"י וגם אין בו תורת רה"ר שכרמלית הוא ולפיכך לא הוצרך התנא לומר איזו היא כרמלית אלא הזכיר דינה בלבד ולפי שהים והכרמלית והאצטונית היה עולה בדעתינו שהן או רה"י או רה"ר הזכיר שגם אלו כרמלית הן וגם לענין מקום פטור לא איצטריך לבאר איזו היא לפי של' מקום פטור משמע שהוא עצמו לאו מקום פטור גמור דאלמ' אין בו ד' על ד' ושזה הוא ההפרש שיש בינו ובין הכרמלית שאע"פ ששניהם אין בהם תורת רה"י ולא תורת רה"ר כרמלי' ודאי יש בו ד' על ד' של' כרמלית משמע שמקום הוא ניהו ואין בו תורת רה"י ולא תורת רה"ר (רה"ר) ול' מקום פטור משמע שאפי' שיעור מקום נמי אין בו ולפיכך לא הוצרך להזכיר איזו הוא אלא הזכיר דינו בלבד והיינו דקתני אחרי' אומרים אסקופה משמשת ב' רשויות דאוקימנא להאי אסקופ' מקום פטור היא כדבעינן למימר קמן.

נמצא עכשיו שכל מקו' שיש בו ד' על ד' שהוא שיעור מקו' וגם יש לו ד' מחיצו' שגבוהים י' כמו חריץ וכיוצא בו או שהוא עצמו גבוה י' כמו גדר ועמוד וכיוצא בהן דאיכא למימר גוד אסיק מחיצת' שהן הן רה"י וכל מאי דמהלכי ביה רבים ומסגי ביה תשמישתיהו כגון סרטיא ופלטיא וכיוצא בהם הוא ניהו רה"ר וכל מאי דלית בהו תורת רה"י ולית ביה נמי תורת רה"ר אי אית ביה שיעור מקום שהוא ד' על ד' דה"ל כרמלית ואי לא מקום פטור הוא דהא קתני חצרות של רבים ומבואות שאינם מפולשין ערבו מותרין לא ערבו אסורין דוקא מבתיים לחצר ומחצר לבתיים אבל בחצר עצמו מטלטלין בכולה מ"ט דהא רה"י היא והיינו טעמא דאין מטלטלין מחצר לבתיים ומבתיים לחצר משום דכל חד וחד מבני חצר אית להו בחצר רשות הילכך אם לא ערבו נמצא שכל א' מהם מוציא מרשותו המיוחד לו לרשו' שאינו מיוחד והוה ליה כמי שהוציא מרשותו לרשות חבירו שהוא אסור מדרבנן והאי דקתני מבואו' שאינ' מפולשי' עירבו מותרים דוקא בדאית ליה דלתות א"נ לחי או קורה שהם במקום מחיצה רביעית אבל אי לית להו דלתו' ולא לחי ולא קורה שנמצא שמבוי זה כרמלי' הוא שהרי אין לו ד' מחיצות ולא דין ד' מחיצות אין העירוב מועיל בו כלום לפי שאין העירוב מועיל אלא במקו' שהוא עצמו רה"י ונחלק לרשויות הרבה שהוא אסור להוציא מזו ומזו לזו מדרבנן הילכך עושים העירוב

לערב אותם רשויות שהם מחולקים לכמה בני אדם ולעשותם כולם אחת כמו שאמרנו אבל מקום שהוא עצמו אינו רה"י אין כח בעירוב להעתיקו ולעשותו רה"י דגרסינן בעירובין בפ"ק וכי ככר עושה אותו רה"י כו'.

ודבר זה הדעת נוטה אליו שהעירוב אינו עושה להעתיק רשות שאינה רה"י ולעשותה רה"י שהרי אי אתה מוצא בעירוב טעם לכך אלא לערב רה"י כשהוא מוחלק לכמה בני אדם ולעשותן כולם כאלו אחד הוא נעשה שכיון שמתערבין נעשו כולם כמו שותפים שדרים ברה"י כולם בבית אחד והוה ליה אותו רה"י כולו רה"י ומותר לטלטל מבתיים לחצר ומחצר לבתיים: סימן כה אמר מר זו היא רשות היחיד גמורה דייקי' הא דקתני זו היא דאלמא זו ולא אחרת למעוטי מאי ומהדרי' למעוטי דרבי יהודה דתנן בפרק מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט יתר על כן א"ר יהודה מי שיש לו שני בתיים בשני צדי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן כו' ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך פ' אלא בדלתות ואמאי קרו לה גמורה מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה לטלטל שהוא חמור אבל לזרוק מודו לי' קמ"ל גמורה דאלמא אי לאו שהיא גמורה לא היתה נקראת רשות היחיד כלל כדי שנלמוד ממנה שאין לנו רשות שהיא לענין זריקה רה"י ולענין הוצאה רה"ר אלא או רה"י גמורה או רה"ר וליחשוב כו' אמר מר כו' הא דאמרינן בין העמודים נידון ככרמלית פ' כגון שני עמודים עומדים זה כנגד זה בארך רה"ר שהדבר ידוע שהמהלך כנגדו ברה"ר אינו נכנס בין העמודים שהרי העמודים מפסיקים כנגדו אלא מכאן ומכאן הוא מהלך והנכנס ביניהם אינו מהלך הילוך מיושר כנגדו לא צריך הוא להעקים ההילוך ומהלך כנגד רוחב רה"ר עד שיצא מבין העמודים ואח"כ חוזר לדרכו ומהלך כנגדו על ארך רשות הרבים וכיון שכן הוה ליה אותו מקום שבין העמודים ככרמלית דהא לא משתני ליה בהדיא אמר רב חסדא כו': נקטינן השתא דכל מידי דאית' ברה"ר ולא ניחא תשמישתיה ואית ביה רחב ארבע ולית ליה ארבע מחיצות א"נ אית ליה ד' מחיצות ולא גביהי עשרה וה"ה גדר דלא גבי' עשרה דכיון דלית ביה תורת רה"י ולית ביה נמי תורת רשות הרבים דכרמלית ניהו ואי קשיא לך דאמרינן לעיל הניח טרסקל ברשות היחיד אלא טרסקל ברשות הרבים רשות היחיד היא נימא דלא כרבי יוסי בר' יהודה דתניא רבי יוסי בר' יהודה אומר נעץ קנה ברה"ר ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו חייב ואמרינן אפ' תימא רבי יוסי התם למעלה מעשרה הכא למטה מעשרה דשמעת מינה דכיון דלא גביה עשרה הוי כרמלית ה"מ בגדר וכיוצא בו שאינו חפץ אבל טרסקל וכיוצא בו שהוא חפץ אית ביה רחב ארבעה חלק רשות לעצמו וה"ל רשות היחיד אי לא גביה עשרה כיון דנפיק ליה מתורת רשות היחיד ה"ל חפץ שאינו חולק רשות לעצמו והזורק בו כזורק באותו מקום שהוא החפץ עליו דמי.

תדע.

דהא תניא היתה קופתו מונחת ברשות הרבים גבוהה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלין מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר לתוכה פחות מכאן מטלטלין ואי ס"ד אפילו בכלים נמי מאי דלא גבוה עשרה ולא ניחא תשמישתיה הוי כרמלית אמאי קתני פחות מכאן מטלטלין נהי דליתיה רשות היחיד ניהוי כרמלית דאסור מדרבנן אלא ש"מ דכלים כיון דנפק ליה

מתורת רשות היחיד ה"ל חפץ בעלמא ואינו חולק רשות לעצמו ואמרינן נמי לענין זורק כורת ברשות הרבים גבוה עשרה פטור משום דחלק רשות לעצמו והוה לי כזורק רשות הרבים דפטור אינה גבוהה עשרה חייב ואי ס"ד בכלים כי לא גביהי עשרה הוי כרמלית הכא נמי נהי דלא גביה עשרה אמאי חייב והא כרמלית היא וא"כ ניהוי כזורק מרה"י לכרמלית אלא לאו ש"מ דכיון דנפק ליה מתורת רה"י ה"ל חפץ והזורק אותו חייב: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה הרי אין עמו הנחה או שנתן העני לתוכה והכניס והניח הרי אין עמו עקירה הלכך שניהם פטורין.

תני חדא מותר להחזירה ותניא אידך אסור להחזירה כו' ודחינן כו' ודחינן לעולם ככרמלית דמיא ולא קשיא הא דתניא מותר להחזירה למטה מעשרה משום דאין כרמלית למטה מעשרה אלא רשות הרבים הוא והא דתניא אסור למעלה מעשרה דאינה רשות הרבים ומ"ה אסור להחזירה משום דכרמלית דמיא וכולה פשוטה הוא.

הא דתנן פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב כו' אקשינן עלה בגמרא והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ארבעה וליכא ושקלו וטרו ואוקימנא לבסוף משום דידו של אדם חשובה לו כד' על ד' ושמעינן מינה דטעמא דידו חשובה לו ד' על ד' הא שאר מילי לא מחייב עד דהוי ארבעה על ארבעה ואע"ג דברשות היחיד הוא וקשיא לן עלה לימא כרב חסדא דאמרינן לקמן גופא אמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו חייב ואמרינן עלה לימא רב חסדא דאמר כרבי דתניא זרק ונח על גבי זיז כל שהוא רבי מחייב וחכמים פוטרין ומהדרינן אמר אביי ברה"י דכ"ע לא פליגי דכדרב חסדא כו' דאלמא הא דרב חסדא הלכתא היא וש"מ דלא בעינן ברשות היחיד הנחה על גבי מקום ד' ומסתברא לן דהאי דבעינן ברשות היחיד הנחה על גבי מקום ד' ה"מ היכא דנח על מקום שאינו מחובר לקרקע כגון שהניח על גבי כלי או בידו של בעל הבית וכיוצא בו דכיון שאינו מגוף הקרקע משו"ה בעינן שיהא בו ארבעה על ארבעה אבל נעץ קנה ברשות היחיד כיון דמחובר הוא בארץ וכשם שהארץ יש בו ד' על ד' כך זו הקנה ואע"פ שאין בו ד' על ד' נר' אותו כאלו יש בו ד' על ד' ומסתייע נמי האי סבר' מדאמרי' ברה"י כ"ע לא פליגי דכדר' חסד' אלא הכא באילן העומ' ברה"י ונופו לרה"ר וזרק ונח אנופו דר' סבר שדי נופו בתר עיקרו כלו' וכמו שיש בעיקרו ד' על ד' כך נראה נופו דאילן בתר עיקרו אזיל וכאילן שיש בו ד' על ד' דמי ורבנן סברי כיון דנופו נוטה לרשות הרבים לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו הלכך אי אית ביה בנופו ד' על ד' חייב ואי לא מחייב ע"כ לא פליגי אלא דר' סבר אע"ג דנופו נוטה לרה"ר אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי כיון דנופו נוטה לרה"ר לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו אבל אילו לא היה נופו נוטה לרה"ר דכ"ע אמרי' שדי נופו בתר עיקרו ונדחה נופו כאלו יש בו ד' על ד' כמו שיש בעיקרו ד' על ד' וזה ראייה לדברינו.

הוה מתחזי לי דהאי ראייה דקא בעי עלה רב ביבי לאו חיובא דאורייתא אית בה אלא חיובא דרבנן בלחוד הוא דאית בה ומשו"ה קא בעי אי שרו ליה רבנן הך חיובא דידהו כי היכי דלא ליתחייב בחיובא דאורייתא או לא דמדאמרינן אדרבא מבע"י דאי לא שרית ליה לא אתי לידי חיוב חטאת ליקנסו' משחשכ' דאי לא שרית ליה אתי לידי חיוב חטאת

לא ליקנסוה ואמרי' עלה מדלא קא משנינן הכי כלומר מדלא דחינן האי קנסא דקנסו ליה רבנן משחשכה מקמי האי חיובא דאורי' דחיישי' דאתי לה תיפשוט הא דבעי רב ביבי כו' דכי היכי דהכא אוקמוה רבנן לקנסא דידהו משחשכה ולא קא שרו ליה האי איסורא דידהו מקמיה דניתי לידי חיובא דאורייתא הכי נמי לענין בעיא דרב ביבי לא שרינן ליה ההוא חיובא דרבנן מקמיה דאתי חיובא דאורייתא איתחזי לך השתא דמאן דאקשי לההוא קושיא לא דק.

ורבינו זצ"ל דאיכפל לפרוקה לא הוה צריך כולי האי: ונחזור לעיקר שמעתין ואי בעית אימא לעולם לא תיפשוט. כלומר ואית לי למימר דהתירו לו לרדותו קודם שיבא לידי חיוב חטאת ולא קשיא כאן בשוגג כאן במזיד בשוגג לא קנסוה רבנן משום דדחו ליה לאיסור' דידהו מקמיה דניתי לידי חיובא דאורייתא במזיד קנסו' רבנן דרשע הוא לא עבדינן ליה תקנתא כו'.

הא דאמרי' היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ מהו להחזירה לאותה חצר אמר ליה מותר לחצר אחרת מאי אמר ליה אסור' לאו איסורא דאית ביה חיובא דאורייתא אלא איסורא דרבנן הוא דאית ביה דהא קי"ל מרשות היחיד לרשות היחיד ורה"ר באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרין והלכתא כרבנן דקי"ל הלכתא כר' עקיבא מחברו ולא מחבריו ועוד אי נמי הניחה ברה"ר עצמה לית בה חיובא דאורייתא דהא עיקר ההוצאה בשוגג הוא וא"ת מ"מ חיוב חטאת אית בה הא תנן כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה והאיכיון דאיזכר מקמי דלינחא דליכא למימר אסור ומותר אלא למאן דאיזכר לאו בר חטאת הוא.

וההיא דאמרינן לעיל משחשכה דאי לא שרית ליה אתי לידי חיוב חטאת לאו אמאן דשדי ליה במזיד קאמר אלא ה"ק משחשכה דאי לא שרית ליה לאהדורה איכא למיחש דלמא בתר דאזכר לאהדורה משתלי ושדי ליה והוה ליה תחלתו וסופו שגגה ומחיי' חטאת א"נ איכא למימר דה"ק משחשכה דאי לא שרית אתי לידי מעשה שיש בעיקר איסורו חיוב חטאת היא עקירה מרשות היחיד בשבת והנחה ברה"ר והא דמיא לההיא דאמרי' לעיל פטור דאתי בהו לידי חיוב קחשיב שהוא גופא לאו בר חיוב חטאת הוא שהרי לא הניח אלא המעשה שעשה הוא שראוי להיות בו חיוב חטאת מפני שעקר מרשות והוציא לרשות ואלו הניח היה בא לידי חיוב חטאת תדע דכד דייקת לה למילתא משכחת לה דהאי דעבדינן תקנתא לשוגג ודחי' איסור' דרבנן לאו למיחש עליה דלא ליתי לידי חטאת הוא דהא ליכא למימר דמשום דחיישי' על ממוניה קא שרי איסורא דרבנן אלא על המעשה גופיה הוא דעבדינן האי תקנת' דלא ליתעבי' מעשה שהוא אסור מן התור' ויש אסור חיוב חטאת אם יהיה על דרך שמתחייב בו חטאת שאעפ"י שאין בה הבאת חטאת מ"מ המעשה עצמו האסור הרי נעשה ומ"ה דחי איסורא דרבנן כי היכי דלא ליתי לידי האי מעשה שאיסורו מן התורה א"ר אלעא א"ר יוחנן היה טעון אוכלין ומשקין כו'.

פי' היה טעון אוכלין ומשקין והיה בדעתו להוציאן לחוץ ולהניחן לאלתר ואח"כ נכנס ויצא ונכנס ויצא וחזר והניחן בפנים או בחוץ אם הניחן בפנים אינו חייב עד שיעמוד בחוץ קודם שיניחם בפנים ואם הניחן בחוץ אינו חייב עד שיעמוד בפנים קודם שיניחם בחוץ כדי שתהא עמו עקירה אחרת מלבד עקירה ראשונה לפי שלא עקר משעה ראשונה

אלא ע"מ שיניח בחוץ לאלתר אבל לצאת ולבא ולצאת ולבא ולהניח בחוץ או בפנים לא עקר הלכך לא מחייב לפי שלא היתה עקיר' משע' ראשונה לכך.

ולפום הכין אקשינן מאי קמ"ל ר"י לפי שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך כו' אסקופה משמע שתי רשויות כו' ואקשינן ואע"ג דלית לה לחי והאמר כו' רב חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח שהוא חוץ לדלת והלחי לפני' מן הדלת הוא עשוי וכיון שהדלת מפסקת צריך לחי אחר להתירו. פי' תוך הפתח שהוא חוץ לדלת והלחי לפני' מן הדלת הוא עשוי וכיון שהדלת מפסקת בין תוך הפתח ובין הלחי הפנימי צריך תוך פתח לחי אחר להתירו ולא תהא אסקופה זו בתוך הפתח ותהא צריכה לחי אחר להתירו וכ"ת דלית בזו האסקופה ד' על ד' ולפיכך אין צריכה לחי אחר להתירה והאמר רב חנין בר רבא אמר רב תוך הפתח אע"פ שאין עליו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו.

והא מילתא אוקמה רבא בעירובין בפ"ק בסמוך לכרמלית ואמרינן אבל ברה"ר יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא ומהדרי' מצא מין את מינו ונעור כלומר אלו היה סמוך לרה"ר כיון דאית ביה ד' על ד' וא"א נמי שיתערב עם רה"ר לא היה צריך לחי אחר להתירו אבל אם היה סמוך לכרמלית אע"פ שאין בו ד' על ד' הרי נתערב עם הכרמלית וה"ל הכל ככרמלית ומ"ה צריך לחי אחר כי היכי דלא ליתערב עם הכרמלית ופרקינן א"ר יהודה אמר רב הא באסקופת מבוי עסקינן כו' פי' בידוע שכל הפתחים של בתים אין רחבן ברחב הבתים לפי שזרכן להיות כותל מכאן וכותל מכאן והפתח באמצע וזו היא צורתה \$ ציור בספר \$ והאסקופא שלפני הפתח לא היא רחבה כרחב הבית אלא היא כרחב הפתח בלבד וזו היא צורתה \$ ציור בספר \$ וסלקא דעתין מעיקרא דבאסקופת בית עסקינן שאינה רחבה כרחב הבית ואינה מתערבת עם הבית דומיא דתוך הפתח ומש"ה אקשינן והא תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו ואמאי אין צריכה אסקופה זו לחי אחר להתירה והא דומיא דתוך הפתח היא ופרקינן הכא באסקופת מבוי עסקי' שרחב האסקופ' כרוחב כל המבוי ואין דבר מפסיק בין האסקופה ובין המבוי.

ופי' זה מסתייע מדאמרינן בעירובין איבעיא להו מהו להשתמש תחת הקורה רב ורבי חייא ור' יוחנן אמרי מותר שמואל ור"ל ור"ש ברבי אמרי אסור והלכתא כרב דאמר מותר ואמרינן הכל מודים בבין הלחיים שאסו' כלומר עד שיהא לו לחי אחר וההפרש שבין בין הלחיים ובין תחת הקורה כי תחת הקורה אין שם לחי מכאן ולא לחי מכאן דאלו הוה לחי מכאן ולחי מכאן לא איצטרכינן לקורה וכיון שהכותל כלו שתחת הקורה ושלפנים מן הקורה אחד הוא ואין דבר מפסיק ביניהם ה"ל תחת הקורה כלפנים אבל בין הלחיים שהלחיים מפסיקין בינו ובין רוחב המבוי שלפנים ממנו ולא נתערב עם המבוי צריך לחי אחר להתירה הרי בין לחיים שהוא בתוך הפתח צריך לחי אחר להתירו ואסקופת בית שהוא כמוהו צריך לחי אחר אבל אסקופה מבוי שהוא דומי' לתחת הקורה אין צריך לחי אחר והא דאמרינן וחציו מקורה וחציו אינו מקורה אלו היה כולו מקורה לא היתה אסקופה שלו צריכה לחי אחר ואפי' הפתח נעול דהוה חשוב קצה הקורה כמו הקורה שתתיר מה שתחתיה ומה שלפנים ממנה כדאמרינן מותר להשתמש תחת הקורה והפתח נמי לא יתכן להיות אלא תחת המפתן ואם היה הפתח בסוף המבוי היה המפתן שעליו הקורה שתתיר מה שתחתיה לא היה צריך לחי אחר אע"פ שהפתח נעול ומ"ה

אמר'י וחציו מקורה וחציו אינו מקורה דהוה סוף הקירווי בתוך המבוי ונשארה האסקופה החיצונה בלא כלום הלכך אם היה פתחה פתוח נתערב הכל עם הפנימי ונסתר לפי שאין לחי ולא דבר מפסיק בין הפנימי לחיצון ויש לומר כי הפתח היה נפתח לחוץ כי היכי דנמשוך לפנים החיצון מתוכו ואם היה הפתח נעול הפנימי לחיצון וצריך לחי אחר ובא רב אשי ופרי' פירוק אחר ואמר לעולם באסקופ' בית עסקי' ואע"ג דלית רחב' כרחב הבית הרי יש דרך כדי שתהא מעורבת עם הבית כגון שקירה זו האסקופה בשתי קורות ואין בזו ד' ואין בזו ד' ואין בין זו לזו שלשה והדלת באמצע על קצת הקורה הפנימית*) על הקורה הפנימית על הקצה החיצון ונשארה הקורה החיצונה שאין בה ד' על ד' חוץ לדלת נמצאת הקורה הפנימית מכלל הבית והפתח מפסיק בין ב' הקורות הללו אלא היתה הקורה החיצונה ד' על ד' הויא לה מקום בפני עצמו ולא היתה מתערבת בשלפנים ממנה ואע"ג דלא הוה בה ארבעה אלו הוה בינה ובין הקורה הפנימית שלשה היתה נפסקת ממנה ולא היתה מתערבת עמה כי היכי שיתערב הכל עם הבית השתא אהני לן שאין בה ארבעה על ארבעה שלא תהא בפני עצמה ואהני לן שאין בינה ובין הפנימית שלשה שלא תהא נפסקת ממנה הלכך אם הפתח פתוח נתערבה הקורה החיצונה עם הפנימית שהיה בכלל הבית והיה הכל אחד ואם הפתח נעול הפסיק הדלת ביניהן והויא לה החיצונה כלחוף והפנימית כדקיימא קיימא בפנים לפי שהוא לפנים מן הפתח כדאמר' לעיל בלשונו ז"ל ויש טעיות:*) הלשון מגומגם מעט ויראתי לשלוח יד בקודש ולתקנו המ"ל סימן כה ומה שאמרו כי כאשר יקום איש על רעהו כו'.

פירושה כי כשאמר הכתוב כאשר יקום איש כו' אמרו בתלמוד וכי מה ענין רוצח אצל נערה מאורסה רוצה לומר למה הובא דין הרוצח בדין נערה המאורסה לא בא אלא ללמד מדינו לנערה מאורסה בענין מה. ויצא לנו עוד ממה שזכר רוצח אצל נערה מאורסה שילמוד הרוצח מנערה מאורסה לענין אחר.

אח"כ זכר הדרך שלמדנו מרוצח לנערה המאורסה והוא אמרם מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור זהו הדרך שלמדנו מרוצח לנערה המאורסה והוא הנזכר בכאן בפסחים. אבל בסנהדרין פ"ד מיתו' אמרומה נערה ניתן להצילה בנפשו אף רוצח ניתן להצילו ויש גרסאות כתוב בהם וכי מה למדנו מרוצח מעתה אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד ופירושה שאנחנו מצאנו פסוק זה ר"ל כי כאשר יקום כו' לא בא בענין שתלמד נערה מאורסה מרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אבל בא בענין שילמד הרוצח מנערה מאורסה שהוא מה נערה מאורסה ניתן להצילה בנפשו והוא מה שנזכר בפסוק כי בשדה מצאה כו' ואין מושיע לה וע"ז תמה התלמוד ואמר וכי מה למדנו מרוצח מעתה אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד להיות שהענין הכתוב בזה הפסוק.

אמנם הוא בהצלת נערה מאורסה מיד הרודף בנפשו של רודף כמו שאמרו ואין מושיע לה הא יש לה מושיע ניתן להצילה בנפשו וא"כ מה למדנו בענין זה מרוצח לנערה המאורסה אין הענין כאן אלא בהפך שהרוצח הוא שלמד בענין מנערה מאורסה לענין שיהיה הרוצח ג"כ ניתן להצילו בנפשו וזהו פי' אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד ושתקו מהצד שלמד בו הרוצח מנערה מאורסה וזכרו הצד שלמד בו הנערה מאורסה מהרוצח להיות שבו היה עסוק ואמרו מה רוצח יהרג ואל יעבר אף נערה המאורסה יהרג ואל

יעבר והניחו הצד שלמד ממנו הרוצה מנערה מאורסה עד שזכרו אותו בסנהדרין במקומו כמו שביארנו למעלה לפי שאין כאן רוצה לומר בפסחים זהו פ"ה הלכה זו וגירסא זו יותר מדוייק' מהראשונה סימן כו תנן בפרק א"ר עקיבא מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים כו' ואמרי' עלה בגמ' אמר רב ערוגה בחורבה שנינו כו' וראינו לרבוותא הגאונים ז"ל פ"ה דלא סליק ולהכי חזינא לפרושה וה"פ קתני במתני' ערוגה שהיא ששה על ששה טפחים זורעים בתוכה חמשה זרעונים וזו צורתה \$ ציור בספר \$ נמצאת ערוגה שיש בה לרוח מזרחית ג' טפחים ארך טפח ויש מכאן קרחת טפח ומחצה עד קרן מזרחית צפונית ויש מכאן קרחת טפח ומחצה עד קרן מזרחית דרומית וכן לרוח צפונית וכן לרוח מערבית וכן לרוח דרומית ויש באמצע טפח על טפח זרוע ויש בינו ובין הזרוע לרוח מזרחית טפח ומחצה וכן לרוח דרומית וכן מערבית צפונית ונמצא שיש שם הפרש בין זרע וזרע טפח ומחצה דהכי קים להו לרבנן דכיון דאיכא הרחקה טפח ומחצה בין כל זרע וזרע לא ינקי מהדדי ואם תשאל כיון דטפח ומחצה הוא דבעינן הפרש בין זרע אמאי קתני זרעים בתוכה חמשה זרעונים ותו לא והא אפשר למהוי תשעה זרעונים כגון דזרע בכל קרן טפח על טפח שנמצאו ארבעה זרעונים בארבע רוחות הערוגה טפח על טפח באמצעה ערוגה ומניח בינו ובין הזרעונים שבארבע רוחות טפח ומחצה לכל צד וזאת צורתה \$ ציור בספר \$ יש להשיב דהיינו טעמא דקתני חמשה ולא קתני תשעה משום דכי עביד תשעה זרעונים לא משכחת דמזדרע מהאי ערוגה כולה דאית בה ל"ו טפחי' אלא תשעה טפחים בלבד וכי עביד בה חמשה זרעי' מזדרע מינה י"ג ומש"ה אמור רבנן דלעביד בה חמשה זרעונים דלא סגי למעבד בציר מן הכי כי היכי דליזדרע בה י"ג טפחי'.

אמר רב ערוגה בחורבה שנינו שאלו היתה בין ערוגות כגון זה \$ ציור בספר \$ לא היה יכול לזרוע על שפת הערוגה דנגעי זרעים בהדדי ואקשינן והא איכא מקום קרנות כלומר נהי דבהדי ערוגה לא יכול למזרע מאבראי משום האי זרע דאיכא בשפת הערוגה בהדן קרנות מיהא דפנויות נינהו מן הזרע אמאי לא ומהדרינן בממלא את הקרנות כגון זאת \$ ציור בספר \$ שכיון שהקרנות הן זרועים אינו יכול לזרוע כנגדן מאבראי ואקשינן וליזרע מאבראי ולא לימלי כלומר וליזרע מאבראי כנגד הקרנות ולא הקרנות כגון הצורה הראשונה ומהדרינן היינו טעמא דלא שרינן ליה למזרע מאבראי כנגד הקרנות ולמשבקינהו לקרנות בלא זרע מגואי גזירה שמא ימלא את הקרנות והדר זרע מאבראי דנגעי אהדדי ואקשינן ולא יהא אלא ראש תור כלו' וא"נ מלינהו לקרנות מגואי והרצועה כנגדן מאבראי מאי איסורא איכא לא יהא אלא ראש תור מי לא תנן ראש תור ירק שנכנס לתוך שדה אחר מותר מפני שנראה כסוף שדה כגון זאת הצורה \$ ציור בספר \$ אלמא כיון דמרבעא כטבלא מרובע' שדה באנפי נפשה מתחזיא ולא מערבא בהדי האיך הכא נמי כיון דמרבעא כטבלא מרובעת לא מערבא בהדי האיך דמבראי ומהדרינן אין שדה ראש תור ירק בחורב' כלומר היכא אמרינן דראש תור מיחזי כסוף שדה ה"מ בגנה דאיתא ערוגות ערוגות מרובעות דכיון דמרובעות נינהו אע"ג דריבוע דהאי על בינייהו ערוגות כגון זו \$ ציור בספר \$ מתחזיא כסוף שדה אבל ערוגה אחת בתוך חורבה אי זרע לה לחורבה שאינה (ערוגות) ואסור ושמואל אמר ערוגה בין ערוגות שנינו כי התיר שמואל לזרוע מהבראי בצד הזרוע בערוגה זו כגון זו הצורה \$ ציור בספר \$ כל שכן

מאבראי בהדי דקרנות ואקשינן והא קא מערבן בהדי הדדי פ'י כמו שאתה רואה בצורה זו שהזרעונים של ערוגה זו מיערבי בהדי זרעים של ערוגה זו ומהדרי' בנוטע שורה לכאן ושורה לכאן פ'י זרעים של ערוגה זו הופך את השער שלה לתוכה וזרעים של ערוגה זו שבצדה הופך את השער שלהן לתוכה ונמצא שנר' ביניהם הפרש ואינו ערבוב: אמר עולא בעאן במערבא הפקיע תלם אחד על פני כלה מהו כלומר אם לא הטה שער של זרעונים של ערוגה זו לכאן ושער של ערוגה זו לכאן אלא הניח השער בערבוב מיהו לשזרע הזרעונים מעיקרא הניח תלם אחד בין ערוגה לערוגה בלי זרוע מאי פ'י מי אמרינן כיון דאיכא תלם ביניהם בלי זרוע לא הוי ערבוב ושרי או דילמא כיון שהשער של זרעי' נראין בערבוב למראית העין אסור אמר רב ששת בא ערבוב וביטל את השורה כלומר אע"פ שהפקי' תלם בין זרע לזרע מקום שהיה יכול לעשותו שורה ונעשה בכך הזרע שבערוגה זו שורה בפני עצמה והזרע שבערוגה זו שורה בפני עצמה כיון שהשער של זרעים הואיל ומעורבבין הן שהרי לא הטה שער של זו לכאן אלא דהניחן מעורבבין בא ערבוב וביטל את השורה שאיסור כלאים במראית העין תליא: רב אשי אמר אין ערבוב מבטל את השורה איתביה רבינא לרב אשי הנוטע שתי שורות של קישואין שתי שורות של דלועין שתי שורות של פול המצרי מותר פ'י נטע שתי שורות של קישואין והטה שער שתי שורות אלו להדדי ונטע בצדן שתי שורות של המצרי והטה שער שתי שורות אלו להדדי ומש"ה מותר דכיון ששער של קישואין אינו מעורב עם שער של דלועין גם שער של דלועין אינו מעורב עם שער של פול המצרי מותר שורה אחת של קישואין שורה אחת של דלועין שורה א' של פול המצרי אסור לפי שהשער של דלועין שהוא באמצע אם הטה אותו לצד הקישואין או לצד הדלועין ערבוב הוי ואסור.

פ'י והא הכא דשורות שורות נינהו וכל שורה מהם מובדלת מחברתה ואפ"ה כיון שהשער של זרעים מערבי בהדדי בא ערבוב ובטל את השורה ופריק שאני התם דאיכא שרכא. פ'י העלין רחבין כלומר כיון שהדבר ידוע שעלין של קישואין ושל דלועין עלין רחבין הם ונמתחים הטב על הארץ ומערבבי בהדדי טובא ומ"ה בא ערבוב וביטל את השורה אבל שאר ירקות שאינן עלין רחבין ואין נמתחים הטב על הארץ לא מטי ערבוב לבטל שורה אמר רב כהנא אמר רבי יוחנן הרוצה לעשות כל גנתו ירק עושה ערוגה ששה ומעגל בה חמשה עגולין וממלא קרנותיה כל מה שירצה.

פ'י דכי תנן במתני' דזורע בתוכה חמשה זרעונים שנמצא צריך הוא להרחיק בין זרע לזרע טפח ומחצה ה"מ בשזרע אותם בריבוע שאם אינו מרחיק ביניהם כשיעור הזה נמצא הזרעונים מתערבבים בערוג' עכשיו שזרע אותן עגולות ולא מרובעות נכרין הם למראית העין מפני שיפוע הקרנות ואינם מתערבבים הלכך עוגל חמשה עגולים אלו בלי שירחיק כלום בין זרע לזרע וממלא את הקרנות כל מה שירצ' ונמצא משתכר בקרנות ומשתכר עוד באמצע שני טפחים לפי שהזרע אותם בריבוע אינו יכול לזרוע באמצע אלא טפח אחד בלבד ועכשיו הרי הוא זורע שלשה טפחים שהרי כשעוגל ד' טפחים אלו שיש באמצע הערוגה (לכן) לבן חוזרים ג' טפחים כדקי"ל כמה מרובע יתר על העיגול רביע ודייקי' והא איכא דביני ביני.

פ"י דקס"ד דהא דקאמר הרוצה למלאות את גנתו ממש קאמ' ומש"ה מקשינן והאיכא דביני ביני והוא הריוח שיש בין הריבוע לעיגול לפי שכשעוגל את המרובע נמצא שנעשה הריוח בין זרע לזרע מחמת שיפוע העיגול של זה ושיפוע העיגול של זה ומהדרינן אמרי דבי רבי ינאי במחריב את הבינים כלומר זה שאמרנו כל גנתו לאו כל ממש הוא אלא לאיתויי קרנות שני טפחים דמשתכר להו באמצע הוא דקאמר אבל לעולם בין הבינים שנעשה מחמת שיפוע העגול מחריב להו ולא זרע להו דאי לא מחריב להו הויאן להו מרובעות ומיערבי בהדדי רב אסי אמר אם היו זרועים שתי זרוען ערב כלומר אפילו בלי שיהיו עגולין נמי הכי יש דרך לעשות שיהיו מותרים בלא הרחקה שאם היה מין זרוע שתי מצפון לדרום זרוע מין אחר בצדו ממזרח למערב שכיון שהוא עושה כן הרי הן ניכרים למראית העין שזה בפני עצמו הוא ואין כל אחד מתערב עם חברו: איתביה רב אשי לרב כהנא עבודת ירק בירק ששה טפחים ורואין אותה כטבלא מרובעת כדי שתראה בפני עצמה.

פ"י ברוצה להכניס ירק בתוך ירק אחר עושה ערוגה ששה כטבלא מרובעת כדי שתראה בפני עצמה פ"י שאם היתה פחותה אינה חשובה כדי שתראה בפני עצמה אלא מכלל השדה שיש בה האחר היא נראית כטבלא מרובעת הוא דשרי כלומר להראות שדה בפני עצמה היא אבל באם היו זרועין שתי זרוען ערב לא אלא אכתי מיקריא שדה א' ואסור ומהדרי' התם לאקולי בה קולא אחרינא כלומר לעולם באם היו זרועים שתי זרועים ערב משתרי' ומתחזי דכל חד וחד משדה אחריתי באנפי נפשה הוא והאי דקתני עושה ערוגה ששה כטבלא מרובעת להתיר ראש תור הנכנס לה וראש תור היוצא ממנה שאם היתה פחות משה אי נמי שלא כטבלא מרובעת לא חשיבא כי היכי דניהוי ההוא ראש תור הנכנס לה וראש תור היוצא ממנה ששה כטבלא מרובעת שדה באנפי נפשה מתחזיא ומתחזי ההוא ראש תור הנכנס לה והיוצא ממנה כסוף שדהו ולא מערבי בהדדי ע"כ בלשונו ז"ל: סימן כז הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ לכתובות במאי דשייך לדע"א ע"ב: סימן כח והא דאמרינן (כתובות דף ע"ב ע"א) אמר רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור.

היינו טעמא דנקיט הני מילי משום דארח עלמא הוא דלושלינהו נשי להדדי אבל בגדים ומצעות דלא רגילי נשי למושלינהו להדדי משום דדמיהן יקרים כי מדר לה דלא תושלינהו ליכא הכא שם רע בשכנותיה ודקאמרת בשלמא שלא תשאיל איכא שם רע בשכנותיה אלא שלא תשאל מאי שם רע איכא הכא.

דכיון דידעי שכנותיה דאיהי לא שיילא מנייהו אינהו נמי לא שיילי מינה והיינו שם רע ע"כ בלשונו ז"ל: סימן כט וששאלת הא דתניא (שם) ר"מ אומר כל היודע באשתו שהיא נדרנית. וקאמרת היכי מצי מפר לה והא קי"ל דאין הבעל מפר אלא דברים שיש בהם עינוי נפש ועוד אמאי צריך להקניטה עד שתדור בפניו: תשובה דקאמרת והא אין הבעל מפר אלא בדברים שיש בהן עינוי נפש הכא נמי כי מפר לה בדברים שיש עינוי נפש הוא דמופר לה.

ודקאמרת אמאי צריך להקניטה כדי שתדור בפניו הכי קתני כל היודע באשתו שהיא נדרנית כלומר שנודרת ואינה מקיימת וחייש דילמא נדרה בפניו ולא מקיימ' ואיהו לא

ידע כי היכי דלפר לה ומייתי בניה בההוא עון כדאמרין התם בעון נדרים בנים מתים ויקניטה כדי שתדור בפניו ויפר לה ודקאמרת אמאי אינו מפר לה עד שתדור בפניו לימא לה כל נדרים שתדור מכאן ועד יום פלוני הרי הן מופרין.

אלו אמר לה הכי ההיא הפרה לא מהניא מידי דהא תנן האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן ועד יום פלוני הרי הם קיימין הרי הן קיימין. הרי הם מופרים רבי אליעזר אומר מופר וחכמים אומרים אינו מופר א"ר אליעזר ק"ו אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור לא יפר שלא באו לכלל איסור אמרו לו אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר והל' כחכמים דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ומ"ה לא סגי ליה להאי דחייש דילמא נדרה אשתו ולא מקיימא ואיהו לא ידע דנדרה כי היכי דלפר לה אלא עד שיקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה ע"כ בלשונו ז"ל: סימן ל' וששאלתם הא דתני רבי חייא (חולין דקל"ד ע"א) שמנה ספיקות נאמרו בגר ומכללן בכור בהמה טמאה האי בכור בהמה טמאה ספק פטר חמור הוא כגון שהיה ספק אם הוא בכור או לא דה"ל ספק איסורא אבל ספק פדיון פטר חמור כגון שנפדה אותו ספק פטר חמור בשה דפקע ליה איסוריה מההוא פטר חמור הוה ליה ההוא שה ספק פדיון פטר חמור וכי אתי כהן למשקליה אמרינן ליה לכהן זיל אייתי ראיה דההוא פטר חמור הוה כי היכי דליהוי האי שה פדיון פטר חמור ושקיל וכיון דלא מצי מייתי ראיה ה"ל ספק ממונא ולקולא כלומר חומרא לתובע וקולא לנתבע ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לא והא דאמרין בפרק מי שמת (דק"מ ע"ב) עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין דקא קשיא לך בשלמא בת אצל אחין אית לה שיעורא כדי שיזונו אלו עד שיבגרו אלא אלמנה אצל הבת מי אית לה שיעורא כיון דתנן בגמרא לענין אלמנה עד מתי היא נזונת עד כדי כתובתה וסמוך לה שתגבה כתובתה מן השאר איהי נמי הא אית לה שיעורא הלכך מפקינן ברישא מן הנכסים כדי שתזון ממנה עד כדי כתובתה וסמוך לה שתגבה כתובתה מן השאר ובתר הכי חזינן אי איכא בנכסים כדי שיזונו הבנים והבנות עד שיבגרו הן הן מרובין והבנים יירשו והבנות יזונו מההוא מותר ואי ליכא בההוא מותר כדי שיזונו אלו ואלו עד שיבגרו הבנות ניזונות מההוא מותר והבנים ישאלו על הפתחים ואי ליכא בנכסים אלא כדי שתזון האלמנה עד כדי כתובתה וסמוך לה שתגבה כתובתה מן השאר אלמנה נזונת עד כדי כתובתה וגובה כתובתה מן השאר והבת תשאל על הפתחים דאי לענין מזונותיה עד שיעור כתובתה הא אמרינן דמזונות האלמנה קודמין למזונות הבת ואי לענין גביית כתובתה מן השאר הא תנן בהדיא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם והכא נמי כיון דההוא שאר הוא קא משתעבד לכתובת האשה אין הבת ניזונת מהם: וא"ת הא אפשר דמיתא לה א"נ דתבעה לה כתובת' מקמי דתיזון עד שיעור כתובתה דפקעי להו מזונות דאלמנה מהכא וכיון שכן אמאי אין הבת נזונית מהם תשובתך כיון דאכתי לא מיתא לה ולא תבעה לה כתובתה אמרינן לה לבת זיל לית לך ולא מידי עד דמיתא או עד דתבעה לה כתובתה.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לב וששאלתם בפ' מי שמת (דקמ"א ע"ב) מעשה דההוא גברא דשדר פיסקי דשיראי לביתיה כו' בש"מ היא או בבריא. הכין חזינא דהאי מעשה במאן דהוה במדינה אחריתי הוא ושדר לביתיה פיסקי דשיראי דאינון בגדים של משי והוה

אית ליה בני ובנתא וכדשדר להו לא פריש ואמר אילין לבנאי ואילין לבנתאי ועלה אמרי' הראוי' לבנים לבנים דכיון דאינם ראויים לבנות אלא לבנים בודאי דלבנים הוא דשדרינהו והראויים לבנות לבנות דכיון: דאינם ראויים לבנים אלא לבנות בודאי דלבנות הוא דשדרינהו וליכא למשמע מינה למאן דיהיב מתנה סתם לבני ביתיה דכי אמרינן הראויים לבנים לבנים והראויים לבנות ה"מ במאן דשדר סתם ולא פירש ואמר למאן שדרינהו דאיכא למימר לבנים שדרינהו ולא לבנות ואיכא למימר לבנות שדרינהו ולא לבנים ואיכא למימר לכולהו שדרינהו וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אמרינן הראויים לבנים לבנים והראויים לבנות לבנות אבל היכא דפריש ואמר אילין ליהו לבני ביתאי מכי אמר הכי הא ודאי זכו להו כלהו בני ביתיה בההוא מידי והו"ל כמאן דפריש ואמר אילין ליהו לבנאי ולבנתאי דהא בני ביתאי בני ובנתא משמע וכיון שכן בין הראויים לבנים בין הראויין לבנות פלגי להו בשוה וליכא הכא הפרש בין מתנת בריא למתנת ש"מ.

ע"כ בלשונו ז"ל: (ועיין מ"ש בעניוטי בהגהת שי' הרמ"ה ז"ל) סימן לג וששאלתם כתובת בנין דכרין דתקון רבנן במאי דכתב לה בעל הוא דתקון אבל בנכסי נדוניתא לא תיקון או דלמא בכולהו הוא דתקון. הכין חזינא דבכולהו הוא דתקון בין במאי דכתב לה הבעל בין בנכסי נדוניתא היכא דהויא צאן ברזל ובהדיא אמרינן בפ' אע"פ (דנ"ד ע"ב) רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לרבי איבו א"ר ינאי דאמר תנאי כתובה ככתובה דמי למאי נפקא מינה למוכרת ולמוחלת כו' עד ולכתובת בנין דכרין כו' דשמעת מינה דכתובת בנין דכרין כי היכי דאיתא בכתובה הכי נמי איתא בכלהו תנאיה. ונדוניתא נמי היכא דקביל ליה בעל בתורת צאן ברזל מתנאי כתובה ניהו ומההיא דאמרינן נמי בפ' נערה שנתפתתה (דנ"ב ע"ב) א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחנן מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו ככנו ודייקינן עלה ואימא דאב לירות דבעל לא לירות שמעת מינה דכי תקון רבנן כתובת בנין דכרין בכולהו הוא דתקון בין בנדוניתא דיהיב לה אב בין במאי דכתב לה בעל ואע"ג דאינון ירתון כסף כתובתיך הוא דקתני במתני' דמשמע מאי דכתב לה בעל נדוניא נמי היכא דקביל לה בתורת צ"ב כתובה נמי מיקריא.

תדע דגרסינן בפרק אלמנה לכ"ג אמר רב יהודא הכניסה לו שני כלים באלף ושבחו ועמדו על שני אלפים אחד נוטלתו בכתובתה וא' נותנת דמים ונוטלתו אלמא נדוניא נמי היכא דקביל לה הבעל בתורת צ"ב כיון דכתיבא עליה דבעל בכלל הכתובה ואם מתו מתו לו ואם פחתו פחתו לו כתובה נמי מיקריא.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לד וששאלתם מוגלא דאשתכח בריאה ואסרוח מי טרפינן לה לבהמה או לא. הכי חזינן כיון דאמר רבנן מוגלא בריאה כשירה בין אסרוח בין לא אסרוח כשר' דכי פלוג רבנן במים זכים הוא דפלוג אבל במוגלא לא פלוג תדע דהא מים כי עכירי דדמו למוגלא טריפה ומוגלא גופיה כשירה ה"נ אע"ג דמים זכים כי אסרוח טרפה מוגלא כדקיימא קיימא ואע"ג דאסרוח כשרה ולית לן לדמויי מילתא דמוגלא למילתא דמים זכים בלי ראייה דהא אמרינן אין אומרים בטרפות זו דומה לזו ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכ' מכאן וחיתא ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לה וששאלתם על

אותו מעשה שבא לידכם בכוליא שנמצאת בה מכה ונפסק הבשר כנגד המכה והאדים הלובן שבתוכה.

כך דעתינו נוטה שאע"פ שלא אסרו חכמים אלא לקותא והאי מכה היא כיון שהאדים הלובן יש לחוש שמא מחמת אותו מכה נעשית לקותא ולפיכך הלובן שבתוכה האדים ואי נמי ספיקא היא הא קי"ל דספק איסורא היכא דאיתלידא ריעותא לחומרא והכא הא איתלידא ריעותא ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לו וששאלתם הא דת"ר בפרק מי שמת (דקמ"ה ע"ב) עשה עמו בפומבי ובקש לעשות עמו בצנעא יכול לומר לו בפומבי אני עושה עמך כדרך שעשית עמי כו'.

היינו טעמא דיכול לומר לו כך מפני שהדבר ידוע שכשעושין בפומבי שהוא בגלוי יותר שמחה הוא ממה שעושין בסתר וכן אם עשה עמו בבתולה ובקש לעשות עמו באלמנה יכול לומר לו בבתולה אני עושה עמך כדרך שעשית עמי לפי שהדבר ידוע הוא שנושאי בתולה יותר שמחה יש בה מנישואי אלמנה ולפיכך יכול לומר לו אני עושה עמך שושבינות אלא אם אשמח עמך שמחה גדולה כדרך ששמחת עמי ולענין עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה היינו טעמא דיכול לומר לו בשניה אני עושה עמך כדרך שעשית עמי לפי שכיון ששתיהן בתולות הן הדבר ידוע שהשמחה שיש לו בנישואי שניה יתיר' היא מהשמחה שיש לו בנישואי ראשונה לפי שבנישואי ראשונה היה לבו טרוד אם יכול לבעול אם לאו כי ההוא דתנן (בברכות דט"ז ע"א) חתן פטור מק"ש לילה הראשון' כו' אם לא עשה מעשה ואוקימנא משום דטריד לביה טרדא דמצוה אבל בנישואי שנייה אין לבו טרוד בכך שהרי כבר נשא בתולה אחרת קודם לכן ובעלה ולפיכך יכול לומר לו בשניה אני עושה עמך כדרך שעשית עמי לפי ששמחתו בנישואי שניה גדולה היא משמחתו בנישואי ראשונה וכן עשה עמו בנישואי אשה א' וביקש הוא לעשו' עמו בנשואי ב' נשים כא' יכול לומר לו בנשואי אשה א' אעשה עמך כדרך שעשית עמי לפי שנישואי אשה א' היא יותר שמחה מנישואי ב' נשים כאחת משני פנים חדא שאהבת אשה אחת יתירה היא מאהבת שתי נשים ויתר נדבקת נפשו באהבת אשתו כשהיא אחת ממה שנדבקת כשהן שתיים ועוד שמי שנושא שתי נשים כאחת כיון שהן צרות זו לזו מתקנאות הן זו בזו ונמצא הוא טרוד ביניהם וכיון ששמחתו כשהוא נושא אשה אחת גדולה היא משמחתו כשהוא נושא שתי נשים כאחת לפיכך יכול לומר באחת אני רוצה לעשות עמך כדי שאשמח עמך שמחה יתירה כדרך ששמחת עמי.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לז וששאלתם הא דגרסינן בפרק אלמנה נזונת (דצ"ו ע"א) כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד שנא' למס מרעהו חסד. מהיכא קא שמע ליה להאי ענינא מהאי קרא האי מימרא דרשא הוא והכין קא דריש ליה לקרא למס מלשון מס הוא כלומר מי שמונע תלמיד שהוא רעהו בקריאת התורה מלשמשו שהוא חייב בו כמו חיוב המס מונע ממנו חסד ופורק ממנו יראת שמים דכתיב ויראת שדי יעזוב.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לח והא דאמרינן בפרק הנושא את האשה (ק"ד ע"ב) א"ל הכי אמר רב אמר ליה אשתיק א"ל אישתיק קאמרת או אשקיין קאמרת. הכין פירושא אמר

ליה רבי אבא לרב הונא הא דאמרינן משמיה דרב ל"ש אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה אמר רב הכי כלומר כלום שאלת אותו על דבר זה ואמר לך כמו שאמר לי אמר ליה אישתיק אמר ליה אישתיק קאמרת או אשקיין פי' ר' אבא לא הבין מה אמר לו רב הונא אם אשתיק קאמר ליה כלומר כששאלתי לרב על דבר זה אשתיק ולא אמר לי דבר ולא השיבני כלום.

אם אשקיין קאמר ליה כלומר כששאלתי רב על דבר זה לא השיבני כלום אלא הפליגני בדברים ואמר לי אשקיין מיא. וזה שנסתפק לו לרבי אבא אם אשתיק קאמר ליה אם אשקיין קאמר ליה.

משום דלשון אשתיק קרוב הוא ללשון אשקיין ולפיכך נתבלבל הדבר על רבי אבא ונסתפק אם אשתיק אמר לו או אשקיין אמר לו. ע"כ בלשונו ז"ל: סימן לט והא דאמרינן בשלהי כתובות רבי אחי ורבי אסי הוו קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא פירוש מחמת חביבותא דארעא דישראל עלייהו הוו קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא דכי הוו יתבי בשמשא וקא מתחממי מחמת שמשא וקא מצטערי הוו קיימי לטולא כי היכי דלימטי להו רוחא מההוא טולא ומשכחי הנאה מארעא דישראל וכי הוו יתבי בטולא וקא מצטנני ומצטערי קיימי ויתבי בשמשא כי היכי דלשכוח רוחא דשמשא מההוא צינון דמטא להו ומטיא להו הנאה מארעא דישראל ומתחדש להו בה שמחה בכולהו עידנא.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן מ והא דאמרינן א"ר זירא א"ר ירמיה בר אבא דור שבן דוד בא בו קטגריא בת"ח. פי' מלשון אין קטיגור נעשה סניגור שהוא השונא כלומר דור שבן דוד בא יהא בו שנאה יתירה מן הרשעים בתלמידי חכמים כי אמרייתא קמי דשמואל אמר צירוף אחר צירוף פי' מלשון וצרפתי' כצדק את הכסף ובחנתיו כבחן את הזהב כלומר יבא עליה' צרות אחר צרות שהאחרונות משכחות את הראשונות עד שיהיו כמו כסף שצירף אותו הצורף פעם ראשונה וחזר וצירף ף אותו פעם שנייה ע"כ בלשונו ז"ל: סימן מא שאלה יבאר לנו פי' אמרם (חולין דף ל"ב ע"א) שהה במיעוט סימנים וכן (שם דף ל' ע"ב) החליד במיעוט סימנים: תשובה אמנם אמרם שהה במיעוט סימנים מעולם היה מתקשה עלינו ולא נתבאר אצלנו בו פירוש ראוי לסמוך עליו.

והפי' היותר קרוב שנראה לנו בו הוא שנאמר שלא דברו כאן בושט שהוא נפסל ואפילו בנקיבת משהו אמנם דבריהם פה הם בגרירת שלא תפסל אלא ברובה ולהיות שעיקר אצלנו שהשהיה תפסיד השחיטה ותעשנה בלתי נמשכת שאל השואל אם שחט מיעוט גרירת ושהה וחזר ושחט בה מיעוט אחר והשלים רובה מהו כלומר אם נחשוב אותו המיעוט ששחט קודם השהיה כאלו נפגם קודם השחיטה ונחשוב זה המיעוט השני ששחט אותו אח"כ כמי שבא אל חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו ותהיה שחיטתו כשרה או דילמא ששם בחצי קנה פגום מ"מ אותו החלק ששחט לא שהה בו כלו' וכאן הנה כבר שהה בשחיטה והפסיק בין המיעוט הראשון והמיעוט השני והנה כל אחד מהם אין בו רוב סימן אבל הושט לא תתישב בו זאת הבעיא כלום לפי שאם שחט בו מיעוט ושהה היה [הרי'] אותו מיעוט אין בו כדי שחיטה והואיל ואינה שחיטה הנה כבר באותו החתך שחתך היתה טרפה לפי שהעיקר אצלנו נקובת הושט במשהו ואפי'

שחט אח"כ כל הסמנים שחיטה שלמה אינו מועיל כלום וע"כ ראינו שלענין ושט אין מקום לשאלה זו.

אך קשה לנו לפירוש זה אמרם סימנים ולא היה לו לומר לא (אלא) שהה במיעוט סימן ואמנם אמרם החליד במיעוט סימנים הוא פשוט אין בו קושי והכונה בו שאם החליד את הסכין ושחט מיעוט הסימן ואח"כ הוציא את הסכין ושחט המיעוט האחר כתקנו מהו מי אמרי' כיון דבמיעוט הסימנים בלבד הוא שהחליד כשרה דמיעוט כמאן דליתיה דמי או דלמא כיון דלגבי הרוב לאו מיעוט הוא אלא חצי גמור הוא וכמי שהחליד בחצי סימן ואסור: סימן מב וששאלתם הא דאמרינן הא לך ע"מ שתחזיר' לי כו' קמבעיא לן היכא דאמר כהן לא מהדרנא מי כייפינן לאהדורי ההוא מנה או לא.

הכין חזינא דכיון דישראל על הדין תנאה הוא דיהביה ניהליה אשתכח דלא אקנייה ניהלי' אלא ע"מ שיחזירהו לו הלכך כי אמר כהן לא מהדרנא כייפינן ליה ומהדר ליה ניהליה ופטור ליה ההוא ישראל מדמי תרומה ומחמש סלעים דהא אמר רבה מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה. ואם תשאל כי אמר כהן אנא לא מהדרנא ליה ניהליה דלא בעינא לקיומי תנאה דיליה ליהוי כדין כל מאן דיהיב מתנה לאחר על תנאידיהכא דלא נתקיים התנאי בטלה המתנה מעיקרא הכא נמי לימא כהן אנא לא בעינא לקיומי האי תנאה ותבטל המתנה מעיקרא בכך ויתחייב ההוא ישראל בדמי תרומה ובחמש סלעים כי אמרינן דהיכא דלא איתקיים התנאי בטל המעשה מעיקרא ה"מ בתנאי דאיתיה בידא דמקבל אי בעי מקיים ליה ואי בעי לא מקיי' ליה אבל הכא קיומי' לאו בידא דמקבל הוא דהא דבר ידוע הוא דקניית המקבל למתנה תלוי הוא בגמירת דעת הנותן וכיון דעל תנאי להחזיר הוא שהקנה לו אותו מנה נמצא שקיום התנאי אינו ביד המקבל אי בעי מקיים ואי בעי לא מקיים אלא בעל כרחיה מקיים ליה ומהדר ליה לההוא מנה ניהליה ומדמהדר ליה ניהליה הרי נתקיים התנאי ומדנתקיים התנאי נתקיימה המתנה ונפטר ההוא ישראל מדמי תרומה ומחמשה סלעים.

ואע"ג דע"מ להחזיר הוא דיהביה ניהליה הא אמרינן דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה וכיון דלא נתקיימה ההיא נתינה אלא עד דמקיים התנאי שמה החזרה אם הקדישו כהן אינו מוקדש שהרי לא נתקיים התנאי ואע"פ שהחזירו לו כשהוא מוקדש ההיא חזרה לאו כלום היא דמידי דחזי ליה קאמר והקדש לא חזי ליה לישראל ומדלא נתקיים התנאי לא נתקיימה הנתינה ובטל הקדש מעיקרו הלכך מחייב כהן לאהדורי ההוא מנה לישראל בעל כרחיה דהא ע"מ כן יהבי ניהליה וממילא מיבטל ליה ההוא הקדש דאלו הוי הקדש הא לא נתקיים התנאי כדי שתתקיים ההיא נתינה מעיקרא והיינו דאמרינן בפרק יש נוחלין שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי הקדישו והחזירו הרי זה מוקדש ומוחז' ואסיקנא דהיכא דאמר ע"מ שתחזירהו הרי זה מוקדש ומוחזר ואי אמר ע"מ שתחזירהו לי מידי דראוי ליה קאמר כלומר כיון דהקדש לא חזי ליה הרי לא נתקיים התנאי שהיא החזרה ומדלא נתקיים התנאי בטלה המתנה ובטל הקדש מעיקרו הלכך כייפינן ליה למקבל לאהדורי ההוא שור לנותן דהא על מנת כן הוא דיהביה ניהליה וממילא מיבטיל ליה הקדש ודקא קשיא לך כיון דלא מצוי מקדיש ליה היכי הוויא מעיקר' מתנה דהא במעשה בית חורון אמרו חכמים כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה

מתנה לא דמי דאלו התם כוליה חד זימנא הוא ומעיקר הנתינה אמרינן ליה לדעת הנותן דלא איכוון לאקנויי ליה מדליכא זמן דיכיל לאקדושי ביה ואשתכח דלא עבר על ההיא נתינה עידן דהויא ביה נתינ' אבל הכא כיון דע"מ להחזיר הוא הוי ליה כתרין זימני זמן נתינה לחוד וזמן החזרה לחוד ובזמן הנתינה חזי ליה להקדש דנתינה גמורה היא ואע"ג דע"מ לחזור היא הא אמרינן מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה וכי מהדר ליה בתר הכי לקיומי' לתנאי ההוא אתחלתא דזמן אחר שהוא זמן החזרה ולא שייך בזמן הנתינה וכיון דתרי זמני נינהו זמן הנתינה לחוד וזמן החזרה לחוד והוא זמן הנתינה אע"ג דפורתא ניהו ובראיית הלב דחזינן ליה אלו אקדשא מקבל לההיא מתנה למתנהני בה הקדש ההוא פורתא ובתר הכי הדרא למרא הקדישו הקדש הוי לההוא פורתא וכד שלים ליה ההוא פורתא הוא דהדרא לה ההיא מתנה למרא הא למדת דמתנה שיכול להקדישה קרינא ביה מדיכיל להקדיש' לאיתנהויי בה הקדש ההוא פורתא דזמן הנתינה תדע דאלו אמר שור זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי לאחר שלשים יום ואקדשיה המקבל בתוך שלשים יום מי לא הוי הקדשו הקדש להנהו שלשים יום ובתר דשלמי להו הוא דהדרא מתנה למרא הכא נמי לא שנא דמה לי זימנא רבה מה לי זימנא זוטא מ"מ כיון דמחולקין נינהו ותרי זמני זמן נתינה לחוד וזמן חזרה לחוד ואלו אקדש' מקבל לאיתנהויי בה הקדש בההוא פורתא דזמן הנתינה ההוא הקדש הוי לענין ההוא פורתא ומתנה שיכול להקדישה קרינא בה והויא מתנה לההוא זמן דילה אבל מעשה בית חורון כיון דליכא לפלוגיה לתרי זימני דהא לא נפליג בה נתינה וחזרה כי היכי דלהו תרי זימני אלא כוליה חד זימנא ניהו ומעיקר המתנה הא קא חזינא דלא יכיל המקבל לאקדישה אשכחת דלא עבר על ההיא מתנה זמן דאפשר ביה למקבל לאקדישה לענין ההוא זמן והויא לה מתנה שאם הקדישה אינה מוקדשת ומשום הכי אמור רבנן דלא הויא מתנה.

וכד מעיינת ליה טעמא משכחת ליה דטעמא חריפא הוא וליכא לאקשוויי ביה מידי ע"כ בלשונו ז"ל: (ומופת דורנו בספרו הבהיר ברכי יוסף חי"ד סי' ש"ה ס"ק ח' הביא מקצת תשו' הלזו). סימן מג וששאלת הא דתנן בסוכה (דמ"ה ע"א) בכל יום היו מקיפין את המזבח פעם אחת ואותו היום שבע פעמים וקשה לך היאך מקיפין אותו והא בין אולם ולמזבח מקום הכהנים הוא ואין רשות לישראל ליכנס לשם: תשובה האי מקיפין דקתני במתני' לאו הקפה בהלוך היא כמו שאנו עושים היום שאנו מקיפין ס"ת בהושענא בהילוך סביבותיה אלא הקפה בעמידה היא כי ההיא דגרסינן ביומא בפרק בראשונה (דכ"ה ע"א) מקיפין היו הכהנים ועומדין כמין כופליאר ומקשינן הכהנים היו עומדים סביב למזבח בינו לבין האולם וישראל עומדים מצדו למזבח שבצפונה עד צדו האחר שבדרומו והיו בכל יום מקיפין אותו פעם אחת ואותו היום שהוא יום ערבה היו מקיפין אותו ז' פעמים שהיו עומדים סביבותיו ואח"כ הולכים להם וחוזרים ומקיפין ועומדים סביבותיו פעם שניה והולכים להם וחוזרים אח"כ ועומדין ומקיפין פעם שלישית וכן חמשית וכן ששית וכן שביעית על הסדר הזה.

ואיכא לפרושי ליה כדקאמרת שהיו הכהנים עומדים סביבות המזבח בינו ובין האולם וישראל מקיפין והולכים מצד דרום ועד צפון וחוזרין ומקיפין מצפון ועד מזרח ועד דרום והיו עושין כן בכל יום פעם אחת ויום ערבה היו עושים כן שבעה פעמים וגם זה

פ"ל נכון הוא ואפ"ל שכן היו עושים אלא שהפ"ל הא' הוא שקבלנו מרבינו הרב ז"ל וכן מצינו שפ"ל הגאונים ז"ל בתשובותיהן.

ע"כ בלשונו ז"ל: (עיין להרב מוהר"ח א ז"ל בקו' דרך הקדש די"ו ע"ב) סימן מד ושאלת למה אין מברכין בלילי הפסח על ההלל דבר זה אין לו טעם אלא שכך תקנו חז"ל ונראין הדברים דהיינו טעמא שאין מברכין על ההלל אלא ביום משום דמצוה היא לקראו ביום כמו שהיו עושים במקדש שהיו ישראל קורין את ההלל על קרבנותיהן אבל בלילי פסחים קריאת ההלל לאו מצוה היא שהרי לא היו עושים קרבנותיהם בלילה אלא כעין שמחת בעלים היא ונתינת שבח והודאה לפני המקום ואין מקום לברכה: (הביאה מופת דורינו בספרו הבהיר ברכי יוסף חא"ח סי' תפ"ז סק"ז) סימן מה ושאלת הא דאמרינן (סנהדרין דל"א ע"ב) היבמה הולכת אחר היבם להתירה ואמרי' עלה עד כמה א"ר ירמיה אפי' מטבריא לצפורי וקמבעיא לך היכא דהוי יותר מטבריא לצפורי מי כייפינן ליה ליבם למיתי גבה ולמשרי לה או לא: תשובה מדאמרינן בגמרא מ"ט וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה מכלל דלא מחייבינן ליבם למיתי גבה כלל בין דמרחק טפי בין דמקרב טפי והא דאמרינן אפילו מטבריא לצפורי רבותא דקריבה קמ"ל שלא תאמר היכא דמרחק הוא דהיבמה הולכת אחר היבם ולא היבם משום טורח דאיכא עליה דיבם אבלהיכא דמיקרב כופין את היבם לבא אצלה דהא ליכא עליה טורח קמ"ל דאפי' מטבריא לצפורי דקריב טפי אין כופין אותו לבא אצלה אלא היא הולכת אחריו להתירה.

ודקא שאיל מר כמה בין טבריה לצפורי מסתברא לן דמקרבי להדדי ובתוך תחום שבת קיימי. תדע דגרסינן בפרק כל כתבי הקדש א"ר ינאי יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריה ומוציאי שבת בצפורי אא"ב קרובים להדדי נינהו ובתוך תחום שבת קיימי היינו דמשכחת לה דמכניסי שבת בטבריה ומוציאי בצפורי אא"א רחוקים מהדדי נינהו היכי משכחת לה דמכניסי שבת בטבריה ומוציאי בצפורי וא"ת דלאו אחד גברא קאמר אתרי גברי הוא דקאמר חד הכניס שבת בטבריה וחד הוציאה בצפורי מאי מעליותא איכא והא קא חזינן במאי דקא מרוח האי בהכנסה קא מפסיד בהוצאה ומאי דקא מרוח האי בהוצאה קא מפסיד בהכנסה אלא ודאי אחד גברא הוא דקאמר וש"מ דטבריה וצפורי קרובים להדדי נינהו ובתוך התחום קיימי וההוא דאמרינן (שבת דק"ד ע"ב) כתב אות אחת בטבריה ואות אחת בצפורי חייב איכא למשמע מינה דתרוייהו בתוך תחום שבת קיימי מאי אמרת דילמא כדכתבינהו בשתי שבתות ובהעלם אחד עסקינן איכפל תנא לאשמעינן כי האי ועוד כיון דסתמא קאמר לה לית לן לאפוקה לשמעטא מפשטא ולאוקומה במילתא רחיקתא.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן מו ושאלת חכם שמת הכל קרוביו הכל קורעים עליו הכל חולצים עליו (מ"ק דף כ"ה ע"א) דוקא כשהיה רבו אבל הרב על תלמיד אין חייב לקרוע או דלמא הרב על התלמיד נמי חייב לקרוע הכי איתחזי לן דהא דאמרינן חכם שמת הכל קורעין עליו כשהיה גדול מהם בחכמה הוא בין שלמד ממנו בין שלא למד ממנו ואפי' מי שהוא גדול מאותו המת בחכמה ולא היה ראוי ללמוד ממנו או למד ממנו אפילו דבר אחד חייב הוא לקרוע דאמרינן (מציעא דל"ג ע"א) שמואל קרע על ההוא מרבנן דאגמריה זוהמא ליסטרוך.

ולענין הרב על התלמיד אם אפשר שכבר שמע מאותו תלמיד טעם יפה בתלמודו ואפילו בדבר א' והנאו חייב לקרוע עליו שהרי למד ממנו אותו טעם. אבל ודאי אם יודע הרב בעצמו שמעולם לא שמע מאותו תלמיד טעם שהנאו ולמדו ממנו אינו חייב לקרוע עליו ואע"פ שהיה חכם.

דדייקינן טעמא דאגמריה ההוא מרבנן לשמואל זוהמא ליסטרוון הא לא אגמריה מידי אע"פ שחכם היה דהא ההוא מרבנן קאמר לא היה חייב לקרוע. ע"כ בלשונו ז"ל: סימן מז וששאלת הא דאמרי' אין אומרין בפני המת אלא דבריו של מת דאוקימנא ה"מ לדבר תורה אבל מילי דעלמא לא אלמא אסור לדבר בפני המת וקשיא לך הא דאמרינן וכבוד עשו לו במותו שהושיבו ישיבה על קברו הכין חזינא דהא דאמרינן שהושיבו ישיבה על קברו ה"מ בחכם שהיתה לו ישיבה בחייו ומתכוונין עכשיו בני ישיבתו לכבדו ולישב לפניו כדרך שהיו יושבים לפניו בחייו ולומר שמועות מפיו מדברי תורה שלמדו ממנו דכיון שהדבר ידוע שכבוד גדול יש לו בכך אין בזה משום לועג לרש תרף עושהו וההיא דאמרינן אין אומרין לפני המת אלא דבריו של מת ואוקימנא בד"ת דש"מ דאסור לדבר בפני המת בד"ת וכן הא דתניא לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וס"ת בזרועו ויקרא ויתפלל במת שלא היה חכם ובעל ישיבה עסקינן א"נ כשהיה חכם אלא שאותם העוסקי' בד"ת בפניו אינם מתכוונים לעשות לו כבוד אלא לעסוק בד"ת להנאת עצמן הוא שמתכוונים.

א"נ איכא לאוקמה באחד או ב' שמתעסקים בפניו שהכבוד אינו אלא בהושבת ישיבה על קברו דמשמע ישיבה ישיבת ת"ח מרובים אבל אחד או שנים אין קורין להם ישיבה ואין בעסיקתן בד"ת בפניו דרך כבוד אלא בזיון הוא לו דכיון דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות נמצא האוחז תפילין בפני המת והמתעסק בפניו בד"ת שהוא מצוה כאלו לועג על המת שמתראה שהוא חייב במצות והמת אינו חייב במצות דנעשה רש מהם ועובר משום לועג לרש חרף עושהו.

וע"כ בלשונו ז"ל: הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למסכת קמא במאי דשייך לדף ט"ז ע"ב ועיין להרב מופת דורינו בספרו הבהיר בר"י חי"ד סי' שמ"ד אות ו' ואות ז': סימן מח וששאלת הא דגרסינן במסכת תענית (דכ"ו ע"א) וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן וקורין במעשה בראשית ותנן נמי התם בשחרית במוסף במנחה מתכנסין וקורין על פיהם כקורין את שמע אלמא יום שיש בו מוסף היו עושין מעמד וקשה לך הא דתנן כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד בשחרית כו' קרבן מוסף אין במנחה ואמרינן עלה מ"ש הלל דדחי דידיה ומ"ש מוסף דלא דחי דידיה ואוקימנא דקרבן מוסף נמי דחי דידיה אלמא יום שיש בו מוסף דחי מעמד דידיה.

הכין חזינא דהאי דקתני במתני' דבמוסף אית ביה מעמד לאו ביום שיש בו קרבן מוסף הוא כדסליק אדעתך דיום שיש בו קרבן מוסף ודאי קרבן דחי ליה אלא ההוא מוסף תפילת מוסף בלחוד היא ולא קרבן מוסף ואע"ג דתפלות כנגד תמידים תקנום וליכא תפילת מוסף אלא ביום דאית ביה קרבן מוסף במעמדות מיהא תקינו להו רבנן לאנשי מעמד שיהיו מתפללים תפלת מוסף כל אותה שבת שלהן ואע"ג דליכא קרבן מוסף כי היכי דתקינן להו שיהו מתפללים ארבעה פעמים ביום כל אותה השבת שהיה מעמדם

והיו קורין בכל תפלה ותפלה במעשה בראשית כדקתני במתני' בהדיא בשחרית במוסף ובמנחה והכי קתני קרבן מוסף אין בו גם במנחה כלומר כשם שאין אותו היום מעמד בתפלת מוסף משום קרבן מוסף דחי ליה כך אין במנחה אותו היום מעמד משום קרבן מוסף דחי ליה כי היכי דדחי מעמד דתפלת מוסף ובנעילה נכנסין וקורין על פיהן כקורין את שמע וכי מקלע להו יום שיש בו הלל לא הו קרו בשחרית במעשה בראשית ואי מקלע להו יום שיש בו קרבן מוסף כגון ר"ח וכיוצא בו לא הו קארו במוסף ובמנחה במעשה בראשית והיינו דתנן כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד בשחרית קרבן מוסף אין במנחה ודייקינן בגמרא מ"ש הלל דדחי דידיה כלומר מעמד שחרית שההלל על תמיד של שחר היו קורין אותו כנגדו בתפלות על תפלת השחר ומ"ש דלא דחי דידיה פ"י כי היכי דיום דמקלע ביה הלל שהוא בשחרית דחי מעמד שחרית ויום דמקלע ביה נמי קרבן כגון ר"ח לידחי ההוא קרבן מוסף מעמד דתפלת מוסף דתקינן להו רבנן לאנשי משמר ואמאי קתני במתני' קרבן מוסף אין במנחה דאלמא מעמד במנחה הוא דדחי מעמד דתפלת מוסף דתקינן רבנן לאנשי משמר לא דחי ומהדרי' השתא דלאו דידיה דהוא מעמד דתפלת מוסף דמתקנו להו רבנן לאנשי משמר לא כ"ש דדחי וסלק' שמעתא בהכי (דהא) דקרבן מוסף דחי דידיה נמי דלאו דידיה (דהא) הוא מעמד דמנחה והאי דקתני במתני' קרבן מוסף אין במנחה הכי קתני מוסף אין גם במנחה כלומר כשם שאין אותו היום מעמד בתפלת מוסף משום דקרבן מוסף דחי ליה כך אין במנחה אותו היום מעמד משום דקרבן מוסף דחי ליה כי היכי דדחי מעמד דתפלת מוסף.

וכד מעיינת ביה בהאי פירושא משכחת ליה דפירושא דיקא הוא ולית בה קושיא כלל. ע"כ בלשונו ז"ל: סימן מט וההיא מילתא דשמיע לך דאורי ר' דנש ומצא רחמים לבני מדינת אשכנז י"ה לענין שאובה שהמשיכו' אין הכין אמר להו כדשמיע לך מיהו לאו בדרך הוראה אמרה ניהלייהו ואלו אורי בה לא הו מקבלי לה מיניה אלא בדרך מימרא בעלמא הוא דאמרה ושדרוה קמן ואהדרנא להון דהא דר' דנש טעותא הוא דפרש להו דהא דאמרינן שאובה שהמשיכוה טהורה דוקא היכא דהוי רוב המקוה מים שאינם שאובים וקא חסר מיעוט ובההוא הוא דקא אמרינן אי ממשיך ליה מים שאובים ומחליליה לההוא מיעוט בהו שפיר דמי כדאמרינן בהדיא שהשאובה מטהרת ברובה ופרושה דש"מ דהמשכה בלא רבייה ולא כלום הוא.

ואמרינן נמי תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בו כ"א סאה ממלא בכתף י"ט סאה ופותקו למקוה והן טהורין ואמרינן נמי מי גשמים ומים שאובים שנתערבו בחצר ובעוקה ויורדין על פי המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול מחצה למחצה פסול דש"מ מהני כלהו דלא אמרינן שהמשיכוה אלא היכא דאיכא מים שאינן שאובים למערה ביה למקוה כוליה אבל במים שאובין שהמשיכוה ליכא מאן דאמר דכשר אלא ודאי פסול הוא.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן נ וששאלת כו' הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ לקמא במאי דשייך לדף נ"ג ע"א: סימן נא וששאלתם ראובן החליף עם שמעון בתים בשדה ואחר זמן טען שמעון ואמר שיש בבתי' מומין שלא היה יודע בהם ואמר לו ראובן כל המומים הודעתי אותם לך וסברת וקבילת' ושמעון השיב להד"מ עוד טען ראובן ואמר ואפילו

שיהיה כדבריו שלא הודעתיו מהם אני אתקן מומין אלו באופן שיסורו: תשובה אם היו המומין הנזכרים נראין לעין ולא יתעלמו מכל הנכנס לבית הנז' ויש לראובן עדים שמעידים שנכנס בה שמעון בעת החליפין או אח"כ דברי שמעון שאמר שלא ידע בהם אין בהם ממש.

ואם המומין בלתי נראים או שהיו נראים אך אין שם עדים שיעידו עליו שנכנס לבתים בעת החליפין או אח"כ. השבועה מוטלת עליו שלא נכנס לה ולא ראה אותם ולא ידע בהם כלל ויתבטלו החליפין אמנם מה שאמר לו גם כי לא ידעת מהם אני אתקן אותם לך באופן שאסיר המומין הנזכרים מהם ראוי להתבונן אם המומין הנזכרים אינם בגוף הבתים אלא באים אליהם ממקום אחר כגון אמת המים העוברת בהם או צנור מים מקלח עליהם או שיש לאחד מן השכנים תשמיש בכתלים ומה שיהיה בכיוצא בזה שבהסרת המומין הנזכר יהיו הבתים שלמים ונקיים מבלתי שיחדש דבר בגוף הבתים הנה חויב שמאחר שהוסרו אותם המומין הנזכרים יהיו החליפין קיימים ואם יהיו המומים בגוף הבתים כגון שהיו כתליהם כפי נגליהם שלמים ואינם אלא מודבקים או שהיה בעינם נראה שלם ונמצא שהוא נפסד אפ' שבנה הכתלים באופן שסר הרקבון שהיה בהן ויחליף הבנין הנפסד החליפין אינם קיימין לפי שהבנין והחדוש שהוא מחדש בהם לא היה בבתים קודם החליפין אבל נתחדש עתה אחר החליפין והיה כאלו פנים חדשות באו לכאן מה שלא נעשו החליפין על כך.

וזה דומה למה שאמרו לענין סנדל שנטלו שתים מתריסיותו ותקנו שהוא טהור ונתנו סיבה לזה משום דפנים חדשות באו לכאן וכאלו אינו אותו הסנדל שהוא עצמו אבל הוא סנדל אחר. כן הענין כאן הואיל והתיקון הוא בגוף בנין הבתים בהחליף קצת הכתלי' הרי הוא כאלו הם בתים אחרים זולת אותן בתים שנעשו החליפין עליהם.

ואמנם מום שיהיה מחפירות שהיו בקרקע וכיוצא בזה כמו בורות שיחין ומערות גם כי אין כאן דבר שיאמר עליו פנים חדשות באו לכאן להיות הבנין והכתלים נשארים על הדרך שהיו עליו בעת החליפין ולא נשתנה מהם דבר עם כל זה להיות המום בעצם הבתים אפ' שעשה בקרקע רצפת אבני שיש וכל בעל תבונה יאמר שנתקן הקרקע בזה תיקון שלם הואיל והיו הבתים בלתי שלמים בעת החליפין החליפין בטלים מעיקרם ואפילו שיתקן אותם עתה.

וראיה לזה מה שאמרו (כתובות דע"ד ע"ב) הלכה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת כ"ש כאן להיות גוף הבתים חסר בעת החליפין ולא ישלם אלא בתוספת זו שנתוסף בה עתה ואמנם אמרם הלך אצל רופא וריפא אותה הרי זו מקודשת כבר נתנו טעם לזה משום דטב למיתב טן דו דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמל' שסיבה זו מיוחדת בדין זה בלבד ולא גמרינן מיניה לדינא אחרינ'.

ואיכא מאן דמפרש לענין ההוא דאמרינן ולמאן דאמר הילך פטור קרקע אמאי אצטריך קרא למעוטי והא כל קרקע הילך הוא כי אצטריך קרא למעוטיה היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות וקאמר משום דלאו ממונא קטעין ליה אלא תקוני בעלמא דמשמע דכי מתקן להו להנהו בורות כגון דאייתי עפרא וקא מלינהו א"נ ההוא עפרא גופיה דנפק מנייהו קמהדר ליה והא מלתא משבשתא היא דלאו היינו טעמא דמילתא אלא משום דכי

חפר ליה בורות שיחין ומערות לא הילך הוא דאלמא לאו היינו קרקע דקטעין ליה ומ"ה אצטריך קרא למעוטי למימרא דכה"ג במטלטלין חייב שבועה דה"ל מודה במקצת קרקע ופטור: סימן נב שאלה לאה נפטר בעלה והניח בן קטן והניח חובות ופקדונות ושותפין בארץ המערב ומנת מורשה שיפקח בגביית אותם החובו' ומה שהיה אצל השותפין וקיימו הדיינים הרשאתו זאת וסייעוהו בכל מעשיו ובגביית כל החובות ושם מהם ת"ק זהובים במשכונות בעצת ב"ד והיה מתמיד ליקח הריוח עד שהרויחו הת"ק ת"ק אחרים והתמיד בזה שש שנים והיה האיש הזה מתעסק בסחורו' אחרים ואירע שנפסקה פרנסתו וסחורתו ולא היה עוסק לעצמו שום עסק בכל זה הזמן והיה אוכל משלו עד שחכר כלי תשמישו וכבר היה שנתפשר עם לאה כשמנת אותו למורשה שתתן לו שכירותו משלם כפי היותר שלם שאפשר להיות בשכירות וכשהשלים כל עסקיה תבע ממנה שכירתו ולא רצתה לתת לו וא' הנה בני הוא היורש הוא יתן לך שכירותך גם תבע המורשה מהאלמנה דמי שפחה גם היורש הוא טוען על המורשה ששלח ידו בממונו: תשובה עמדנו על שאלה זו והתשובה בזה שאם המורשה הביא עדים והעידו שהורשה לפקח בנכסי היתום ונתפשר עם.

האלמנה אמו של זה היתום שיהי' לו שכירות על התעסקו בנכסי היתום אומדים כמה היה ראוי ליטול זה ויקח אותו מנכסי היתום לא מן לאה אמו ויהיה שיעור אותו השכירות כפי ראות עיני ב"ד של המקום ההוא. ואין ראוי לשער שכירותו כפי מה שנתבטל מעסקיו וסחורתו לסיבת היותו מתעסק בנכסי היתום אבל יתנו לו הראוי לו בטרחו ועסקתו ואי תבעו היתום שישבע לו שבוע' האפוטר'ו' ישבע לו להיותו אפטרופוס שמנהו ב"ד ובזה אמרה המשנה אפטרופוס שמנהו אבי יתומים ישבע מנהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חלוף הדברים כו' ונפסקה הלכה כאבא שאול וזה המורשה עם היות שהרשת אותו אם היתום לפקח בנכסי בנה אין משגיחין בזה על הרשאתה אבל משגיחין בזה לב"ד הואיל והם קיימו אותה הרשאה והא לפי זה אפטרופוס שמנהו ב"ד דמי והשפחה שתבע המורשה מלאה וטענה שאין לו אצלה כלום תשבע על זה שבועת היסת ותפטר וכך הדין: סימן נג שאלה ראוּבן הוציא שטר זה נסחו נתן לנו אנחנו חתומי מטה ראוּבן בן יעקב משקל שני גרעינים כסף ואמר לנו קחו אלו השני גרעינין ולכו קדשו לי בהם את פלונית בת פלוני ולקחנו אותם הקידושין והלכנו אצל פלונית הנזכרת ואמרנו לה היי מקודשת לראובן בן יעקב באלו השני גרעינים כסף וקבלה אותם ממנו ואמרה הנני נתרציתי ונתקדשתי לו ומה שהיה בפנינו כתבנו וחתמנו בחדש פלוני שנת פלוני במקום פלוני ונתננו לראובן הנזכר להיות בידו לראיה כו' שמעון בן יעקב לוי בן יעקב ושאלו את פי האשה הנזכרת על זה ואמרה להד"מ שאלו את העדים ואמרו אין זאת חתימתנו וחתימת יד שמעון הנזכר נכרת וקצת אנשים מעידים שהיא חתימת ידו וחתימת ידי לוי העד השני בלתי נכרת וכשכפרו העדים באותם החתימות הוציא ראוּבן פתקא זה נוסחה אני שמעון בן יעקב נתחייבתי לראובן בן יעקב ברית אלהי ישראל על חתימת ידי שאצלו בשטר הקדושין עם חתימת לוי בן יעקב בכל עת שירצה לקיימה שאקיים אותה לו ולא אכפור אותה בשום אופן בעולם אם ירצה בב"ד קבוע או זולתו ונסח זה שבפתקא זו הוא מכתבת הנקראת מעל"ק בערבי מורגלים בה רוב אנשי העיר ורובם מעידים שהוא כתב ידי שמעון הנז' החתום בשטר הקידושין עם לוי בן יעקב.

יודיענו אדוננו אם צריכה אשה זו גט מהטוען הזה אם לאו ואיך הדין אם אמרו העדים כן חתימת ידינו היא זאת אבל לא כתבנו אותה בשטר הקידושין בכונה אלא ראובן הוציא לנו מודעא על שמעון ואמר לנו תעידו לי במודעא זו אח"כ כפל אותה ונתנה לנו ואפשר שבעת שנתנה לנו החליף אותה בשטר הקידושין וחתמנו בה בחשבנו שהיתה המודעה ולא ידענו ששחק בנו והחליף המודעא בשטר הקידושין ואיך הדין אם אמרו העדים זאת חתימת ידינו אבל לא ידענו אמתות זה הענין לאורך הזמן.

ואיך הדין אם הודה אחד מהם בחתימת ידו ועכ"ז הוא אומר לא נתאמת אצלי זה הענין ולא ידעתיו והעד השני כפר בעדות ואיך הדין אם כפרו שניהם ונתקיים כתב יד אחד מהן שבפתקא ואם ראובן יכול להשביעם על כפירתם חתימת ידיהם שבשטר אם לאו ואם יש לב"ד להכריח שיכתבו חתימת ידיהם לדמותם לחתימות שבשטר אם לאו יבאר לנו אדוננו כל זה: תשובה אם היה ראובן זה אומר ששלח שלוחים אלו לקדש לו אשה זו והם חזרו אצלו ואמרו כבר קדשנוה לך וכתבו חתימתן בשטר הנזכר לפניו הנה העולה מדבריו אלה שנתקדשה לו ועם היות שהוא אומר שלא נמצא בעת גמר הקידושין הואיל והוא אומר שהעדים הנז' כתבו השטר הנז' שכתוב בו נתינת הקידושין וחתמו לפניו בו וכבר אמרו עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד א"כ מה שאומר שהם חתמו בפניו הרי הוא כאלו אמר שהוא נמצא כשהעידו בב"ד בגמר הקידושין הנז' והיה ליה כאילו אמר שהוא בעצמו קדש אותה בפני שני עדים הואיל והשלוחים הנז' דבריהם קיימין לענין גמר הקידושין לראובן זה שהרי אמרו האומר לשנים צאו וקדשו לי את האשה הן הן שלוחיו הן הן עדיו וכשהיה הכלל העולה מדברי ראובן זה שהוא קדשה והיא מכחשת אותו הדין נותן שיהיה נאמן על עצמו לא עליה ויהיה ראובן זה אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו כמו שאמרה המשנה האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתי הוא אסור בקרובותי' והיא מותרת בקרוביו וזה אם לא נתקיימה עדות העדים הנזכרים והם כופרים שהיא חתימתם או הודה האחד מהם שהיא חתימתו וכפר השני שאין עדות עד אחד עדות שהרי אמרו עד אחד כמאן דלית' דמי.

או הודו שניהם שהיא חתימת' אבל אמרו שאירע להם בה טעות או תחבולה ואמנם אם נתקיימה עדות שניהם אם בהודאתם בה עם היות שהם אומרים שאינם זוכרים עתה העדות או שנתקיימה בעדות שני עדים שהם מעידים עליה הדין הוא שתהיה היא אסורה בקרוביו ואין משגיחין בכפירת הקידושין הואיל והעידו שני עדים שנתקדשה לו.

ואמנם כתיבת יד שמעון שהראה ראובן בשבועתו שיעיד לו על חתימתו אין בה ממש לשתי סיבות האחת שהוא כתב יד מבלי שיהיה חתימה עליו והוא כסיפור דברים בעלמא לא כעדות והשנית שאין במשמעה עדות כי אם ייעוד בעדות להבא שיעיד לו: ולענין אם יכריחו אותם ב"ד שיכתבו עתה חתימתן במגלה אחרת ועורכין לה זו החתימות שכפרו בה.

אין נראה לי לפי שאין ב"ד מחוייבין לדון אלא במה שנתקיים אצלם לא שיוכרחו לחקור על מה שלא נתקיים לפניהם בפרט הואיל ואפשר להם לשנות חתימתן עתה באופן שלא תדמה גם שמה שהיה די לנו בעריכת החתימות לא מצאנו אותו אלא במי שמת או שהלך לארץ אחרת או במי שהיה נמצא לפנינו ואינו מכחיש שזו כתיבת ידו שאז הוא מוכרח

לכתוב חתימת ידו אחספא ונעריך אות' באופן תתקיים חתימת ידו שבשטר שלא מפיו ויעיד הוא עם האחר על חתימת העד השני אבל כשהוא נמצא לפנינו והוא כופר (שהיא) חתימתו לא מצינו ראיה להכריחו שיכתוב חתימת ידו אחספא ונעריך אותה: ועוד כשתדקדק הטב תמצא שלא תהיה כתיבתו עתה חתימת ידו אחספא ולהעריך אותה חתימ' שבשטר לה יותר גדולה מהודאת פיו כשהוא אומר זו חתימת ידי ואנחנו רואים שאפי' אם הודה ואמר כן הוא שזו חתימת ידי אבל טעיתי בה ואינה עדות אמיתות ששומעין דבריו בזה ולא נדון בחתימתו זאת שבשטר מגו דאי בעי אמר אינ' חתימת ידי כל שכן כשלא נתברר לנו שהיא חתימת ידו אלא במה שהוא כותב חתימת ידו אחספא ומדמין אות' לזו שיהיה נאמן באמרו שהיא בלתי אמיתות ולא נדין בחתימה שבשטר מיגו דאי בעי לא כתיב חתימת ידיה אחספא או ששינה כתיבתו באופן שלא תדמה אליה החתימה שבשטר שאין הפרש בין שיאמרו אינה חתימתנו או שיאמרו טעינו בעדות שהם נאמנים בזה כמו שאמרה המשנה עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו כו' הרי אלו נאמנים ולסיבות אלו לא נראה לנו שיכריחו אותם ב"ד למכתב חתימת ידיהו אחספא ולהעריך חתימות השטר לה.

הלא תראה שהעדים כשאומרים כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו לא נכריח אותם מן הדין לכתוב חתימות ידיהן אחספא ולהעריך אליה החתימה שבשטר באופן תתקיים שלא מפיהם כדי שלא יהיו נאמנים באומרים אנוסים היינו וכן הענין כאן הואיל ואמרו העדים מעולם לא העדנו על זה ואין זה חתימתנו שעולה מדבריהם שהעדות בלתי אמיתות לא נכריח אותם לכתוב חתימות ידיהן אחספא כדי להעריך אליה חתימת השטר ותתקיים שלא מפיהם שאין לנו לעשות זה הואיל ואמרו שהעדות בלתי אמיתות קודם שיתקיים השטר שלא מפיהם וזה יאמת מה שאמרנו: ומה ששאלתם אם יכול ראובן להשביעם שאינה חתימות ידיהם יכול הוא להחרים על כל מי שיודע שזו חתימתו מבלי שידע שאירע בעדות זו דבר המבטל אותה מטעות או מצד אחר זולתו ולא יעיד שהוא כתב ידו.

אבל שיחרים על כל מי שיודע שזו חתימת ידו ולא יודה אינו יכול לעשות זה מהטעם שכבר ביררנוהו: סימן נד וששאלתם ראובן כתב ביתו לבת בנו לאחר מיתהואח"כ נתקוטט עם אביה עד שמחמת כעסו הלך וכתב אותה למשחית והעיד על עצמו בכך עדי עכ"ום יודיענו אדוננו אם יתחייב לקנות לה קרקע בכדי דמיו ויאכל פירותיו עד אחר מותו אם לאו: תשובה אם כן עשה חייב הוא לפרוע דמי הבית לבת בנו ואין הדין כמו שחשב השואל שנכריח אותו לקנות קרקע בכדי דמיו ויאכל הוא פירותיו כל ימי חייו לפי שהגוף הוא לה והפירות לו שאם עשינו כמו שחשב השואל להכריח אותו לקנות קרקע בכדי דמיו ויאכל הוא פירותיו כל ימי חייו היינו אז מכריחים אותו לשלם הפירות לעצמו וזה אינו מחויב לעשותו.

אבל עיקר מה שיש לנו לחייבו הוא מה שגרם לה להפסיד לבת בנו לא מה שגרם להפסיד לעצמו וא"כ שורת הדין בזה הוא שאומדין כמה שוה אותו הבית למי שיקנה אותו עתה וימתין מלאכול פירותיו עד שימות ראובן ואותו הסך שימכר בו הבית באופן זה הוא שוויו עתה והוא הסך שהפסידה ראובן וחייב לפרוע לה ותקח אותו לעצמה מעתה.

וכך הדין: סימן נה (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדק"ח ע"ב ד"ה כתב הר' יוסף הלוי אבן מיגאש בתשובה שאלה כו'): סימן נו (הביאה ר' בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדע"א ע"ב): סימן נז ושאלתם ראובן שטען על שמעון שהומחה עליו בסך מעות ושמעון הודה לו בזה אלא שאמר שאותו סך שהי' אצלו לאותו שהמחהו עליו הי' ריבית אם טענתו טענה בזה אם לאו: תשובה אם אין לו עדים שיעידו שאותו סך שהי' אצלו הי' ריבית אין טענתו טענה הואיל והמחהו עליו במעמד שלשתן וקבל ההמחה על עצמו ומה שאמרו גטין די"ד ע"א (עיין בסי' קכ"ב) הנהו גינאי דעביד חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי זוזי גבי חד מינייהו א"ל יהבינהו ניהליה למרי' ארעא כו' לסוף אזל עבד חושבנא בין דילי' לנפשי' לא פש גבי' ולא מידי כבר העמידוהו הגאונים ז"ל שזה הי' בעדים אבל טענה לבד' בלא עדים אין שומעין לו דלא פש גבי' מידי.

עיינ בהלכת הרי"ף ז"ל פ"ק דגטין: סימן נח ושאלתם ראובן השיא בתו לשמעון ועשו חופה כמנהג אח"כ נפל ביניהם מחלוקת ותבע ראובן גט משמעון לבתו וכתב לה שמעון גט אחר שהעיד שמעון על ראובן שהגירושין היו לסיבתו כיון בזה ליקח מה שהוציא בחופה ואע"פ שהיתה. הוצאת שניהם מהאמצע ואח"כ נכנסו ביניהם אנשי חסד ונתפשרו ביניהם לחזור ולהתחתן מבלי שיעשו עתה ביניהם לא שום קשר ולא קידו' זולת שקנו מראובן שיש עליו חוב ומלוה זקופה לשמעון בסך ידוע ולא יפטר ממנו אא"כ ימסור לו בתו לחופה לזמן ידוע וקנו משמעון על זה וכתבו בזה שטר ואח"כ עברו ביניהם דברי ריבות וקדם שמעון והוציא השטר שהי' לו על ראובן בקנס הנז' וקרע אותו והשליך אותו לפני ראובן ואמר לו בעת שהשליך אותו לפניו איני רוצה להתחתן בכך ואני רוצה שתפטור אותי כמו שפטרתי אותך ואמר לו ראובן אני הנה כבר פטרתי אותך מכל קנס שיש לי עליך ואם בא השטר לידי אקרענו כמו שעשית אתה והלך כל א' לדרכו ואח"כ תבע שמעון מן ראובן בתו ואמר לו ראובן הואיל וכבר קרעת שטרך והשלכת אותו בפני והכרחתי לקרוע השטר שהיה לי עליך לא נשאר לך אצלי קצת טעין שמעון אני בדרך כעס קרעתי אותו ואני תובע ממך הקנס והוצאת החופה: תשובה אם כשקרע שמעון השטר אמר לו הנה מחלתי לך זה הסך אין יכול לחזור בו מזה ואם לא אמר לו אינו נפטר מן החוב בקריעת השטר ואם טען ראובן ששמעון זכר דברים אלו וכפר שמעון ישבע ראובן היסת שאמר לו כך ויפטר ממה שתבעו שמעון: ולענין מה שהוציא שמעון בחופה הראשונה אין לו לתבעו מראובן להיות שלא הוציאו אלא לעצמו ומה שאמרו הדרא בה איהי אפי' בישא דירתא הדר הוא שמה ששלח לה לא במה שהוציאו על הבאים לחופה אע"פ שהוא היה הסיבה בזה וכך הדין: סימן נט שאלה ראובן נפטר והניח שלש בנות ובית דירה ותבע בן לאה מהן חלקו מהבית של אבי אמו וטענ' דינה אחות אמו שהבית הנז' הכניס אותה לה בנדוניתה והוצאת כתובתה ונמצא בה שראובן הכניס לביתו בנדוניא סך ממון גם הבית הנזכר על תנאי הסכימו עליו וכתבוהו בשטר והיה אצל לוי בעלה של דינה זאת ותבע בנה של לאה שתוציא דינה השטר כדי שיתברר ממנו אמתות תנאי זה ולא רצת' להוציא השטר הנזכר שחשבה שהבית תעלה ביד' מבלתי שתצטרך להוציא השטר ובנה של לאה טוען אבי אמי הכניס לה זה הבית בנדוניא ע"מ שתתן לו כך וכך ותפרע בעדו חובות שפרע אותם הוא ואנחנו

אחריו ואם לא תקיים התנאי זה תחזור הבית לו והיא לא כן עשת יורנו אם תקח דינה מה שהכניס לה בנדוניא על תנאי ותורשנו בלי תנאי או אם היא נאמנת לומר מה הי' התנאי ושהיא קיימה אותו.

והבית הנזכר עתה הוא ביד כותי וקהל מקום זה תקינו שמי שיקנה בית מהכותי שיחזירו לבעליו בסך שקנה אותו בו ואם בן לאה קנה בית זה או הוציאה מיד הכותי כפי מה שאפשר לו אם יכול לומר אני את שלי קניתי וירושת אבי אמי הואיל ולא קיימה תנאי זה ואם לקחו מיד הכותי אם דינה יכולה להוציאה מידו מחמת כתובה זו וטענות אלו אם לאו: תשובה הואיל ולא היתה מתנת הבית בכתובה מתנה מוחלט' אבל כתוב בכתובה שהכניסה לה בנדוניא על תנאי הכתו' עליה על בעלת הכתוב' להביא ראיה מה היה התנאי ושקיימה אותו.

ומה שיורה שמי שנתן איזו מתנה על איזה תנאי שעל מקבל המתנה להביא ראיה לברר התנאי שתלה בו אותה המתנה כדי שתתקיים המתנה. אמרם לענין מי שכתב גט לאשתו ואמר לה הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש וליחוש שמא בא והעמידה התלמוד באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי שנראה מכאן טעמא דאמר נאמנת לומר עלי שלא באתי הא לא אמר עליה להביא ראיה שלא בא שבזה תלה הבעל קיום הגט שנתן לה וכן הדין כאן על מקבל המתנה להביא ראיה שנתקיים התנאי שבו תלה הנותן קיום המתנה.

וכך הדין: סימן ס שאלה ראובן מתה אשתו ולו ממנה שלש בנות ושני בנים ונשא את רחל וילדה לו בת ונפטר לבית עולמו וקודם פטירתו ציוה שיהיה שמעון אחיו אפוטרופוס על יתומיו ועמדה רחל ותבעה כתובתה ונתפשרה בה עם היתומים אח"כ תבעה מזונות בתה אמרו היתומים תשבאחותנו עם אחיותיה ואמרה אמה לא כי אם עמי ותתן לו חלקה בשכירות הבית: תשובה מי שהורה שאין היורשין מחוייבין לשכור ליתומה מדור לדור בו לא הורה כדין לפי שאם היתה רחל זאת נשאת עדיין במיגר אלמנותה אז היו יכולין לומר לה תדורי עמנו בבית את ובתך ולא תטריחנו לפרוע שכירות.

אמנם זאת כבר קבלה כתובתה ונתפרדה מהם וא"א לה לדור עמהם עוד וקי"ל הבת אצל אמה. והראוי הוא שתשכור רחל זאת בית ויהי' חציה שכירות על היורשים מצד הבת והחצי על רחל: ולענין המזונות שתבעה רחל מן היורשים מה שהוציאה על היתומה במה שעבר מן הזמן והיורשי' נאמנים בשבועה במה שטענו שפרעו לה ואין אומרים בכל כיוצא בזה הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום לשתי סיבות.

האחת לפי שאין לנו לקרותו מעשה ב"ד אלא אם הבת עצמה היתה היא התובעת שעיקר החיוב הוא לה כמעשה ב"ד אמנם אם רחל הלוחה ליורשים כפי דבריה מה שהוציאה על הבת והיורשים טוענים כבר פרענו לך הכל או אנחנו פרנסנו אותה לא את. אין כאן דרך למעשה ב"ד לפי שחיוב דבר זה על היורשים לרחל לפי טענתה אמנם הוא מדרך הלואה שהלות להם כפי דבריהם לא מצד מעשה ב"ד והואיל ומצד הלואה הוא נאמנים בשבועה במה שאמרו כבר פרענו לך הכל או לא הלוינו דבר כלל ואנחנו זננו את היתומה לפי שאין לנו עליהם עדו' בהלואה הנזכר' והשני' אפילו אם הבת עצמה היתה

התובע' זה שעיקר החיוב לה כמעשה ב"ד לא היינו מאמינים את היורשים באמרם כבר נתננו לה אם היתה תובע' מהם מזונו' של זמן העתיד לבא כגון אם היתה באה בראש החדש ותובע' מהם שיתנו לה מה להוציא בחדש זה והם טוענים שכבר נתנו לה אז היינו אומרים שעם היות שהמזונו' אין עליהם שטר בהם להיותו מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי לענין שגובה מבני חרי ולא יהיו נאמנים בטענותם אבל אם היא תובע' מזונו' זמן שכבר עבר הנה כבר יצא הענין מזה הכלל לפי שעיקר מעשה ב"ד בכאן הוא שיתנו לה הוצאה שתוציא שהיה חל חיוב הדבר עליהם קודם שתוציא ההוצאה.

אמנם אם תבעה מהם הוצאה אחר שהוציאת הנה היה כמי שתובע הדבר אחר עבור זמנו וחיוב שיהיו נאמנים בשבועה באמרם כבר נתננו לה קודם זמן זה שהוא עת שחל אותו חיוב עליהם. ולזה אמרו במזונות האלמנה שהיתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי כל זמן שלא נשאת עליהן להביא רא' משום דנכסי בחזקת אלמנה קיימי שנראה מכאן טעמא דנכסי בחזקת אלמנה קיימי הא לא קיימי בחזקתה עליה להבי' ראיה ואע"ג דעיקר מזונות' כמעשה ב"ד הוא והסיב' בזה להיות התביעה במזונות זמן שעבר בתביעה כדבר שכבר עבר זמנו ולזה היה מן הדין להאמינם באמרם כבר נתננו דבר זה בעת שחל חיובו עלינו עם היות עיקר הדבר מעשה ב"ד אם לא שנכסים בחזקת אלמנה קיימי: סימן סב וששאלתם על אמרם יתומים שקדמו ומכרו בנכסי' מה שמכרו מכרו.

אם הם מחוייבים להוציא סך זה על הבנות אם לא: תשובה אין ספק שהם מחוייבים להוציא עליהם ומה שאמרו מה שמכרו מכרו אמנם הוא לענין שאין מוציאים מן הלקוחות הואיל ומכרו בהיתר להיותם מועטין: גליון עיין בתוס' בפר' אלמנה לכ"ג שהם חולקים שם ע"כ) סימן סג וששאלתם לפרש לך מה הם הדברים שתועיל בהם חזקה לאלתר ומה שצריך בהם ל' יום ומה שצריך בהם שלש שנים תשובה אמנם הדברים שמספיק בהם חזקה לאלתר הוא כל דבר שאין המחזיק טוען להוציא עיקר הדבר ההוא מבעליו אבל הדבר ההוא הוא לבעלים ועיקר מה שהחזיק זה באיז' תשמיש או באיזו הנאה בו כמי שנשתמש בכותל חבירו וכל כיוצא בזה או מי שחדש בממונו דבר שיגיע ממנו היזק לממון חבירו כמי שפתח חלון אצל חבירו וראה אותו ונתברר לו שיעור ההיזק המגיע ממנו ושתק וע"פ אותם התנאים שהתנה התלמוד בזה או מי שבנה בתוך שלו כותל כנגד חלון חבירו שמנע בו ממנו האורה וראה אותו חבירו ושתק שאין למחזיק טענה בעיקר ממון חבירו ואיננו אומר שקנאו ולא שניתן לו במתנה אבל אותו הדבר נשאר לבעליו ועיקר שחדש זה המחזיק הוא אם תשמיש או היזק חדש עליו שבזה יספיק בכדי שידע בעל הקרקע באותו התשמיש או באותו ההיזק ובשיעורו וישתוק ומה שצריך בו לשלשים הוא מי שנשתמש בכותל חבירו ותלה ממנו סכך שכל זמן שלא עברו עליו שלשים יום אינה חזקה להיות הסכך דבר ידוע שהוא בדרך שאלה ואינו קבוע ואם עברו עליו ל' יום הוי כקבוע והוי חזקה ומה שצריך ג' שנים הוא מי שטוען להוציא גוף הקרקע מחבירו ולקחת אותו לעצמו כגון שטוען שקנאו ממנו או שנתן לו במתנה וכל כיוצא בזה לא הוי חזקה אלא עד שיאכל פירותיו ג"ש רצופות בשופי: ואמרם לא יפתח אדם בחצר השותפין פתח כנגד פתח אינו כמו שחשב החושב שהוא כשבאו שניהם לפתוח כאחד שאם היה כן למה היה לא' מהם כח יותר נוסף למנוע את חבירו.

אמנם הפי' הוא כשהי' לא' מבני החצר השותפים בחצר פתח ועלה בדעתו לחתמו ולהעתיקו אל מקום אחר שמונעים אותו מלפתחו כנגד פתחו של חברו ועל זה בא מאמר המשנה שאמרו אבל פותח הוא ברה"ר פתח כו' ואינו יכול למנעו מצד רה"ר לפי שיכול לומר לו סוף סוף הא בעית לאיצטנועי מבני רה"ר ומי שהעמיד משנה זו כשבאו שניהם לפתוח כא' וחשב שאם אחד מהם הקדים לפתוח פתחו שיכול למנוע את חברו שלא יפתח כנגדו נשתבש: סימן סד ושאלת ראובן הוציא על שמעון שטר מקוים בסך ממון וטען שמעון שהוא פרוע ותבע ממנו שישבע לו ראובן על זה וראובן אומר יתן לי מעותי ואז אשבע לו וטען שמעון שאין לו: תשובה כבר השבתי ע"ע זה כמה פעמים והוריתי שאין ראובן חייב לישבע אלא אחר שיביא לו שמעון מעותיו ואם שמעון טוען שאין לו ישבע על זה ותשאר שבועת ראובן עד שיהי' לו מה ליתן לו ואז ישביעו ויפרע לו ואין ראוי לאחר שבועת שמעון שאין לו עד שישבע ראובן שלא הי' זה אלא אם לא הי' מתחייב לו המעו' ההם אלא אחר שישבע ראובן כמו הפוגם שטרו וכיוצא בו שאז היה יכול הלוה לומר איני מחוייב להשבע שאין לי עד שיתברר חיוב הממון מעיקרו עלי בשבועת המלוה אבל כאן שהלוה הוא מתחייב בממון מעיקרו לא הלה מראה שאין אנו מחוייבין שיאמר הלוה לישבע לי א"כ יכול לומר לו לאו כל כמינך על כן אין ראוי לאחר שבועת שמעון שאין לו עד שישבע ראובן אבל ישבע עתה שמעון שאין לו להיותו מתחייב בממון בשטר וכשיבא לפרוע אז ישבע לו ראובן שלא נפרע ויקבל חובו ואם מת ראובן אחר שחייבואותו ב"ד השבועה הנז' ולא נשבע אין מזה נזק ליורשים כלל לפי שמה שאמרו כבר נתחייב מלוה לבני לווה שבוע' אמנם הוא בשבועת הבא ליפרע מנכסי יתומים אבל בזולת זה לא אמרו.

וכבר אמרו בפוגם את שטרו ומת הבו דלא לוסיף עלה אלא יורשין נשבעים שבועת היורשין וגובין וזה עם היותה שבועה עיקרית שב"ד מחייבים אותו לכתחל' וכ"ש שבועה זו שאינה מעיקר הדין ואין ב"ד מחייבין אותה אלא אחר שיתבע אותה הלוה ובתשובה אחרת כתב על הענין הנז' וז"ל מה שנ"ל בענין זה הוא שלא ישבע בעל השטר אלא אחר שיביא לו הממון ואם טען שאין לו ראוי להשביעו קודם לפי שכיון שאין לנו להשביע את בעל השטר אלא אחר שיבא הלה את הממון א"כ תחלת מה שיש לנו לחייב את הנתבע הוא שיביא הממון ואח"כ נבא לחייב את התובע שישבע ואם אין בידו להביא הממון שהוא תחלת מה שאנו מחייבין אותו הנה מן הדין הוא לחייב אותו שישבע תיכף שזה הוא תמורת הממון ולא נמתין עד שישבע התובע ומה שאמר עדיין איני חייב לישבע שאין לי אין בדבריו ממש לפי שממון בחזקת קיים הוא אצלנו מכח השטר שבידו דלא מרעינן ליה לשטרא בשום טענה הלא תראה שאפילו השבועה שהוא חייב בה אין אנחנו מחייבין אותו בה אלא אחר שיאמר לו אשתבע לי וכל עוד שאין הלוה תובע אותו שישבע לו אין אנו מחייבין את המלוה לישבע אלא אומרים לו לאו כל כמינך.

הא קמן שהשטר אצלנו קיים על חזקתו ושהממון אצלנו בחזקת וא"כ מן הראוי שישבע הלוה שבוע' שאין לו קודם שישביע את המלוה על השטר מהשתי טענות שזכרנו וכך הדין: סימן סה ושאלת ראובן טענו שמעון ממון וכפר בו ונתחייב שבועה ואמר לו לא אשבע עד שתבטל כל עדים שיש לך: תשובה מי שהורה שאינו חייב בזה כדין הורה והוא עיקר האמת ומה שיחייבהו העיון האמתי אלא שראינו רבינו הרב זצ"ל שהיה

מקבל מהנתבע טענה זו וענין זה עשאו על דרך התקנה ולסיבה נראית בעיניו אז כפי העת לא שהעיון יחייב זה לפי שהעיון האמתי יחייב שאינו מחויב לבטל העדים ולא לאחר השבועה עד שיחפש על העדים: סימן סו וששאלת ראובן הוציא זיזין במבוי שאינו מפולש ושתקו שכניו ורצה אח"כ לבנות על אותם זיזין כותל ולהכניס אותו בכלל תשמישי ביתו ולא יזיק דבר במבוי לא באורה ולא בזולתה והוא טוען הנה כבר מחלו לי בני מבוי בהוצאת זיזין אלו כדי שאהנה בשטח הזיזין ועתה אכניס אותם בתוך שלי הואיל ואין להם במבוי אלא דרך בלבד: תשובה מה שנראה לי בזה הוא שהואיל ואין לכל אחד מבני המבוי במבוי כי אם דרך בלבד לא עיקר קנין בגופו אין למנוע בעל הזיזין מזה הואיל וכבר קדמה מחילת בני המבוי לו בהוציאם: סימן סז ראובן ושמעון נכנסו למקום אחד למכור בו חפצים ולא היו שותפים ועתה נתפשרו שניהם במקום ההוא שכל מה שימכרו בו חפצים לנדונית אותה הכלה שהם שותפין בו מפחדם שמא יזיק האחד את חברו ולקחו שניהם קנין מזה מבלתי עדים ומכר כל אחד מהם מחפציו מה שהיה אפשר לו אלא שראובן מכר במעות מדודים וקבל אותם ושמעון קבל תמורת חפציו בעל חי וחשב ראובן להחזיק במעות המדודים לעצמו לבלתי תת לשמעון מהם דבר וחשב שזה הקנין אינו כלום וכשתבע אותו שמעון בב"ד שיתן לו חצי המעות המדודים טען ראובן שהב"ח שלקח שמעון תמורת חפציו לא היה הענין כן אבל הוא רצה לקנותו וקנה אותו לעצמו לפרוע דמיו ונזדמן לבעל הב"ח ליקח ממנו בדמיו חפצים ושמעון מכחיש זה ואומר לא לקחתיו כי אם בחליפין וטענ' ראובן על שמעון טענת שמא שהוא לא ראהו שקנה אותו קודם וחייב אותו רבינו נ"ע שישבע שבועת התורה שלא הי' הקרן של החפצים שמכר אלא כך וכך ויגלגל עליו ראובן ואם רצה שמעון ישביע את ראובן על דמי חפציו ומה נתן בהם קרן ויש לו להשביעו זה לפי שהם שותפים ואם לא היה מתחייב שמעון שבועת התורה כגון שהיה מאמין אותו בעל ריבו בקניית' אז לא היה מתחייב על הב"ח שלא קנה אותו אלא בחליפי חפציו לקחו: סימן סח שאלה לאה לה שני בני ראובן ודינה אחותו וכשבא לינשא דינה כתבה על עצמה ללאה אמה שטר ה נסחו קנינו מדינה קנין שלם בלשון מעכשיו שיש ללאה אמה אצלה שלשים זוזים ממטבע פלוני חוב גמור ומלוה זקופה תפרע ממנו כל זמן שתרצה ולא תפטר ממנו כי אם שתפרע אותו לה מבלי שום דחייה מעת לעת ונתרצה בזה דינה הנז' ברצון שלם ונפש חפצה מבלי אונס ומשכנה דינה הנז' אצל לאה אמה בזמן הנז' משכון פלוני שיהא בטחון לה והקנין הנז' היה קודם שנכנסה לחופה דינה עם בעלה פלוני וקנינו מדינ' הנזכר' ללאה אמה על מה שנז' עליהם לעיל קנין שלם במנא דכשר למקניא ביה באחריות גמורה כהוגן וכתיקון חז"ל דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי ומה שידענו מעדות זו הנז' כתבנו וחתמנו בחדש פלוני שנת כך וכך ונתאלמנה דינה אח"כ ונשארה דרה עם לאה אמה כל ימי חייה ואחר שנפטרה לאה מצא ראובן שטר זה בעזבון לאה אמו ותבע את דינה אחותו ואמרה לו תן לי המשכון הכתוב בשטר ואפרע לך וראובן השיב לא מצאתי לאמי משכון גם אין כתוב בשטר הנז' איך קבלה המשכון אבל הוא כתוב סתם והמשכון היה אצלך מכרת ממנו ועדיין נשאר אצלך ממנו.

יורנו אם כפרה דינה שאין משכון זה אצלה אם תתחייב שבועה שלא מכרה משכון זה ושאינה יודעת ממנה כלום ואם הודית בו אם תתחייב להביאו ולהשבע שלא נשתמשה

בו ושלא לבשתו אם לאו: תשובה מכיון שאין כתוב בשטר הכתוב על דינה ללאה אמה בל' זוזים שקנו מיד לאה במשכון הנז' שהוא אצלה גם לא העידה על עצמה עדי השטר בזה הנה זכירת המשכון אמנם בא בשטר על דרך סיפור לא על דרך חיוב אצל לאה וכיון שהדבר כן הואיל אם היתה לאה בחיים והיתה טוענת שהחזירתו לה או נאנסו היתה נאמנת בשבועה הנה ראוי לטעון כן ליורש הואיל אם היתה לאה בחיים והיתה טוענת שהחזירתו לה אז נאמנת בשבועה הנה ראוי לטעון כן ליורש הואיל ואמר שלא מצאו בעזבון אמו אחר שיחרימו בפניו חרם סתם על מי שמצא משכון זה בעזבון אמו או שידע שאמו כלתה אותו או מכרתו או נתנתו לאחר או שנאבד ממנה באופן שהיא מתחייבת לפרעו ולא יודה ואחר שיחרימו החרם הנזכר תתחייב לאה לפרוע הזהובים הנז' וכך הדין: סימן סט ראובן הוציא סחורות ושם אותם בדמים על שמעון כדי שישתתפו בהם והוציא גם שמעון כנגדם סחורות אחרים ולא סרו מהיותם מתעסקים בכל אותם סחורות הנז' עד שמכרו רובם ואח"כ רצה שמעון להפרד מראובן ולשום הנשאר מהסחורות בפחות ממה ששמו אותם מתחלה לפי שהוזלו עתה ושיקח כל אחד מהם חלקו וראובן אינו מתרצה לחלוק: והורה רבינו נ"ע שאין ראובן חייב להפרד משמעון עד שיגמרו למכור שארית סחורותיהם לפי שלא נשתתפו בתחלה אלא שיתעסקו בהם וימכרום ומזלא דבי תרי עדיף: סימן ע ראובן מכר סחור' לשמעון וטען שמעון שלא קנאה אלא על דעת שימתין לו בדמיה ואמר לו ראובן אני כבר פירשתי בעת מכירתה שאיני מוכר אלא במעות מדודים בעין ושמעון אז נמצא אצלי ושמעון אמר אני לא שמעתי דברים אלו: הורה רבינו נ"ע שישבע ראובן שהוא פירש בשעת המכר שאינו מוכר אלא במדודים וישבע שמעון שלא שמע זה ויתבטל המקח ואם ראובן לא ישבע שהוא פירש ישבע שמעון שלא שמע דבר מזה ויחזיק בסחור': סימן עא שאלה ראובן גירש את אשתו והיה לו ממנה בת ארבעה שנים והלך לעיר אחרת ונתעכב שם זמן והניח את בתו בלא מזונות וזנה אותה לאה אמה כל ימי היותו שם וכשבא רצה ליקח את בתו מאת לאה אמה ולהניחה אצלו או במקום אחר בטוח לו או להוליכה עמו למקום שהולך ולאה אומרת לא אתן אותה לך להרבה סיבות מהם שהקטנה היא בת שש שנים ולא נתת לה מזונות ואני מתירא שמא תתכשל בה ומהם שבתי אינה רוצה ללכת מאצלי וכמו שזנתי אותה מעודה ועד עתה כן תשאר אצלי עד שאכניס אותה לחופה ואתן לה נכסי בנדוניא ואחייב עצמי בזה בפני עדים ואתה אין לך יכולת לזון אותה כ"ש להשיאה ואני תובעת ממך מה שכבר הוצאתי עליה בהיותך בארץ אחרת שלא זנתי אותה אלא דרך הלואה לך הואיל ולא היה אפשר לי להניח אותה בלי מאכל וכסות והבת אינה רוצה להפרד מאמה בשום אופן בעולם וכשזוכרים לה דבר זה היא בוכה וראובן אומר הנה אבי נתחייב בקנין לזון אותה בהיותי חוץ לעיר ושיכניסנ' לחופה.

יורנו רבינו דרך האמת ואם תוכל האם לתבוע המזונות מן האב: תשובה עמדנו על שאלה זו ועיינו בכוונותיה ודבר זה כבר נשאל עליו רב שרירא גאון ז"ל והורה שהבת תהיה אצל האם לא אצל האב וכן כתב גם בעל הלכות גדולות ואין ספק שהם סוברים במה שאמר התלמוד (כתובות דף ק"ב ע"ב) אמר רב חסדא זאת אומרת בת אצל האם שהוא נאמר בענין ההכרעה אם תהיה אצל האב או אצל האם ואנחנו גם כי דעתנו שהמאמר הנזכר לא נאמר אלא לאחר מיתת האב לענין ההכרעה אם תהי' הבת אצל

האם או אצל האחים כמו שיעיד על זה המשך לשון התלמוד מ"מ להורות הלכה למעשה בכל כיוצא בנדון זה בפרטות אם יארע נראה ללכת בעקבות הגאונים ז"ל הנזכרי' ובקבלתם ולהמשך אחר סברתם ובו נפסוק הדין ונדו' כשיתאמת אצלינו תועלת הבת בזה להיות שהאם ע"כ פנים יותר משמרתה מהאב והיא המלמדת אותה ומדריכתה במה שיצטרכו הבנות להתלמד ולהרגיל בו כמו הטויל' והפקו' בצרכי הבית וכל כיוצא בזה וללמד אותה דרך הנשים ומנהגם וכל זה אינו ממלאכת האב ולא מטבעו והראוי שלא יניחו ראובן זה להוציא הבת מאמה אבל תשאר אצלה כאשר הית' בתחלה בפרט מה שנראה מהתועלת וההנאה בזה לקטנה בהיותה אמה אומרת שתתחייב להכניסה לחופה ולתת לה נדוניא משלה והיות האב רגיל לפרוש לארץ אחרת ואין להאמין שישאר ולא יפרוש: ומה שטוען שאיני בטוח שתדור בתו עם אחות אמה אין משגיחין בו הואיל ואמה ערבנית בשמירתה ואמנם ההוצא' שהיא אומרת שהוציאה על בתה בתורת שלאה הלותר לראובן אביה הואיל וראובן אינו טוען בזה כי אם שאביו נתחייב בקנין לזונה וזה הקנין שטוען בו הוא בלתי קיים כפי הדין להיותו קנין דברים ולהיות שראובן יכול לומר אולי אבי הוא שהוציא עליה משלו והוא נתרצה מדעתו להשלים יעודו וזן אותה שאם היה הדבר כן לא הי' יכול לחזור בו מה שכבר נתן על כן יש לראובן להחרים חרם סתם על מי שטוענת שהוציא' על קטנה זו משלה בדרך הלואה לראובן זה והיא לא הוציאה עליה וטוענת שקר ולא תודה ואח"כ יתחייב לפרוע לה מה שהוציאה עליה בזמן שהלך ראובן זה אביה וכך הדין: סימן עב שאלה ראובן מכר קרקע לשמעון וחזר אחר זמן וקנאו ממנו ויצאו על ראובן עסיקין אם יש לראובן לחזור על שמעון בדמי הקרקע ומה שמרצה בו את המערער כאלו קנאו מזולתו שיש לחזור עליו בכל זה או אין לראובן לחזור על שמעון אלא באחריו' דנפשיה ודאתי מחמתי' לפי שיכול שמעון לומר לו אלו מכרתיו לזולתך ויצאו עליו עסיקין וחזר עלי לא הייתי חוזר עליך ג"כ עתה אחזור עליך במה שיצא לך עלי בו ואפוכי מטרתא למה לי ואם הדין כן ונתן שמעון הקרקע לראובן וקבל עליו אחריו' דנפשי' בלבד אם יש משו' בזה דין בן המצר הואיל ואין לו עליו זולתי אחריו' זה שנתחייב לו במתנה ואת"ל שמתנה זו לסיבת אחריות זה הויא כמכירה לגבי דינא דבר מצרא מה יהיה הדין בראובן שנתן קרקעו לשמעון ולא קבל עליו כי אם אחריות דידי' ודאית מחמתיה אם יש בו דינא דבר מצרא או לא ואם טען הנותן בכל צד שיהא בו דינא דבר מצרא שהיה בשעת המתנה קטן לבטל אותה אם נחשוב כמכירה לגבי דידיה ויכול לבטלה ואת"ל שיכול לבטלה וטען שמעון שראובן הי' גדול באותה העת מי מהם הוי המוציא מחבירו אם ראובן דחזקה אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נעשה גדול או שמעון דקרקע בחזקת בעליה עומדת: תשובה אם ראובן הקונה הקרקע עתה משמעון הוא המוכר אותו לו מתחלה הדין הוא שאם יצאו עליו עסיקין והוציאוהו ממנו שאינו חוזר על שמעון לפי שעיקר האחריות הוא על ראובן ואין על שמעון כי אם אחריות דאתי מיני' ומחמתי' לא זולת זה והואיל והדבר כן הדין נותן שאם שמעון נתנו לו וקבל עליו אחריות דאתי מחמתיה שנחשוב אותו מכירה ולא נוציא אותה מדינה לפי שלא קבל עליו אחריות דעלמא לפי שמכירה זו אינו מתחייב בה יותר מאחריות דאתי מחמתיה והיה ראוי כפי זה לחייב בה דינא דבר מצרא לולי שאמרו לבעלים הראשונים לית משום דינא דבר מצרא כו' וזה דוקא כשנתנו' לראובן עצמו

שמכר אותה לו מתחלה אמנם לאיש אחר זולתו וקבל עליו אחריו' דאתי מחמת' בלבד לא נדון בה שהיא מכירה ונחייב בה דינא דבר מצרא לפי שאם היתה מכירה היה מתחייב לו אפי' באחריות דאתי מעלמא כמו שיתחייב בכל המכירות והואיל וראינו שלא נתחייב לו כ"א באחריות דאתי מחמתיה הנה זה מורה שאינה מכירה אבל מתנה היא אמנם חזק אתה כשקבל עליו אחריות דאתי מחמתיה ומה שאמרו ואי כתב בה אחריות לית בה משום דינא דבר מצרא אמנם הוא על האחריות המוחלט שדרך העולם לקבל אותו עליהם בכל המכירות אבל אחריות בצד מה בלתי מוחלט על הכל אינונכנס בכלל אמנם ואי כתב בה אחריו' הואיל וראינו האחריות הנהוג בכל המכירות ומה שאמרת אם טוען הנותן שהיה קטן בשעת המתנה אם נחשוב אותה כמכירה ויכול לבטל אותה אם לאו לא הבנתי כונתך בזה שנראה מדבריך אלה שאתה סובר שהמכירה היא שאינה קיימת בקטן לא המתנ' אין הדבר כן אבל המכירה והמתנה דינם שווה ששניהם אינם קיימות בקטן ואין מכירתו גם מתנתו קיימים בקרקע עד שיהא בן י"ג שנה ויביא שתי שערות ומה שאמרו אמר אמימר ומתנתו מתנה אינו חוזר על הקטן שלא הביא שתי שערות אלא על בן י"ג והביא שתי שערות אלא שאינו יודע בטוב משא ומתן אבל מי שלא הביא ב' שערות הוא כפעוטו' שבודאי לא תתקיים פעולתו בקרקע כלל ומה שטען נותן זה שהיה קטן אין טענתו טענה לאמרם חזקה אין העדים חותמין על השטר כו': ואם שאלתך זו היא במי שנתן נכסי אביו שמתנתו בהם מתנה אם היה בן י"ג והביא שתי שערות ואין ממכרו ממכר אלא א"כ הי' בן עשרים שנה אם נדון מתנתו לעשותה כמכר כשקבל בה אחריות ונבטל אותה כמו שנדון בה לענין דינא דבר מצרא אין לנו לדון זה אלא לענין דינא דבר מצרא בלבד לפי שנאמר בו בפירוש לא בזולת זה מהדינים: גם כשתדקדק תמצא שאין דומה זה הענין ששאלת עליו לענין בן המצר לפי שהערמה שם.

היתה מן הקונה והמוכר לאבד את זכות בן המצר מבלתי ידיעתו ועלה דננו שלא יתאבד זכותו. אמנם זה ששאלת עלינו הזכו' שנאבד בכתבו בתורת מתנה הוא זכות האיש עצמו שכתבה לא זכות איש אחר והואיל ונתרצה לכתוב אותה בתורת מתנה ולא בתורת מכירה הנה כבר נתרצה בעקירת זכותו מאותה קרקע ואקנייה ניהלי' בתורת מתנה שאין בה חזרה: סימן עג וששאלת ראובן שדך בתו עם שמעון וייעד להכניס' לחופה לזמן הסמיכו עליו בנדוניא ידוע וכתב על עצמו סך ידוע חוב גמור בהודאה גמורה אם לא ימסור אותה לו לזמן ההוא באותה נדוניא ונפטר קודם שהגיע הזמן והיורש לא נתן הנדוניא לזמן הנזכר.

יורינו אם יתחייב באותו החוב שנתחייב בו אביו אם לאו: תשובה הואיל והחייב שנתחייב אביו הי' תלוי באם יגיע הזמן ולא ימסור לו בתו בנדוניא שייעד אותו וזה נפטר קודם שהגיע הזמן הרי זה אנוס ונפטר האב מעיקר החוב והואיל ונפטר האב נפטר גם היורש שלא היינו מחייבין את היורש אלא לסיבת אביו לא לסיבתו הוא לפי שלא נתחייב בחוב זה אלא אביו וכשנפטר אביו לסיבת היותו אנוס לא נשאר אצלו דבר שיתחייב היורש לפרעו בעדו: סימן עד ומי שעליו חוב לחבירו וטען המלוה שכבר הגיע זמן הפרעון והלוה טוען שלא הגיע זמן הפרעון עד יום פלוני ועד אחד מעיד שהגיע זמן הפרעון חייב לישבע שבועת התורה שלא הגיע זמן הפרעון החוב אלא בזמן פ' לפי שהכלל העולה מטענת המלוה הוא שאומר לו יש לי אצלך עתה ממון והלוה אומר אין לך אצלי

עתה ממני כלום א"כ היתה כפירתו כפירת ממון בעת זה ומי לא עסקינן שתזמן לו בזו העת למלוה עיסקא שיקנה אותה באותה הממון אם הביאו לו הלוה שנעשה כשאינו מביא אותו לו מעכב אותו מקנייתה מונע אותו ומהריוח שהיה בא לו ממנה הא למדת שהוא כפירת ממון באותה העת: סימן עה וכשתבע ראובן לשמעון בעד לוי בהרשאה שהרשאו לוי על זה ולוי עתה במדינה אחרת וכפר שמעון ונתחייב שבועה ורצה לעכב אותה עד שיזהירו בפני לוי התם שם במקומו על מי שטוען טענות שקר על שמעון אין זה מן הדין לפי שהטלת הנדוי הנז' אינה מן הדין אבל נראה בעינינו שהי' על דרך התיקון וההנהגה המדינית כשהבננו מרוב אנשים שהם מכוונים להעליל בטענות כדי שיפדה עצמו הנתבע בדבר ירצה בו את התובע להפטר מחומר השבועה אם הוא ירא חטא לפיכך ראינו לתקן להזהיר קודם השבועה אולי יפרוש התובע מזה אם הוא טוען שקר ונסתייענו בזה בהיות התובע ג"כ מצווה שלא לטעון שקר לאמרו יתעלה מדבר שקר תרחק ותקננו דבר זה זה שנים בהיותנו באחד מארצות אגדל"ס לסיבות חייבו אותנו לעשות זה ממה שראינו שם מדרך זו לא במקום מושבנו וכשהיינו אצלכם בפא"ס זכרו לנו שם שנמצא זה בתשובה לרבינו יצחק הרב הגדול ז"ל או לאחד מן הגאונים ז"ל ושמחנו בזה.

והנה הענין הזה הוא על דרך התיקון וההנהגה המדיני' מן ב"ד לא מעיקר הדין ולא ימשך זה אל גדר עכוב השבועה המוטלת על שמעון מעיקר הדין עד שישלחו למקום ששם לוי אם אינו נמצא פה במדינה: סימן סימן עו ושאלת ראובן טען על שמעון שדר בביתו זמן מה ותבע ממנו שכירות הזמן ההוא ושמעון אומר שלא דר בה אלא מקצת מהזמן ההוא יורינו מה תחייב: תשובה שמעון חייב להשבע שבועת התורה, שלא דר.

אלא הזמן שהוא מודה בו ויפרע מה שראוי לפרוע בשכרו אותו הזמן להיותו מודה מקצת לפי שהכלל העול' מן הטענה והכפירה אמנם הוא השכירו' שהוא מטלטלין ולא קרקע: סימן עז ושאלת אם טען הנתבע אחר שהודה כמו שמעיד עליו בו עד א' בדבר שתבטל עדותו ממנו כגון שהעיד על שמעון ע"א שהוא חייב ממון לראובן והודה בו אבל טען שמחל אותו לו או שכבר נתנו לו שלא בפני עדים יורינו אם זה נכלל בכלל דין נסכא דר' אבא: תשובה אין זה נכנס בכלל דין נסכא דר' אבא לפי מה שחייב בנסכא דר' אבא לחייבו הפרעון בעד אחד לפי שאם היו שני עדים הי' מחוייב לפרוע ולא כל כמיני' לומר דידי חטפי ולהיותו מחוייב ממון אם היו שני עדים חייב גם שלא העיד עליו כי אם עד אחד לחייבו שבועה מהעיקר הידוע כל ששנים מחייבים אותו ממון אחד מחייבו שבועה ולהיותו בלתי מכחיש עדות אותו העד אבל הוא אומר אין חטפי ודידי חטפי הי' מחוייב שבועה ואינו יכול להשבע ומשלם כמ"ש בזה המעשה היכי לידינוה דייני להאי דינא לשלם ליכא סהדי ליפטר איכא חד סהדא לישתבע דאמר מר כל ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה הא קאמר חטפי ודידי חטפי כו' הנך רואה שמה שחייב להיותו מחוייב שבועה ואינו יכול להשבע.

אמנם הוא שאם העידו עליו שני עדים הי' מחוייב לפרוע וכשלא העיד עליו כי אם עד מחוייב שבועה ואינו יכול להשבע ומשלם ובנדון שלנו אין הדבר כן לפי שאפי' העידו עליו שני עדים שיש לראובן אצלו אותו הממון אינו מתחייב אם טען שכבר מחל אותו

לו או שפרעו לו בעדים אין צריך לפרעו בעדים וכשהי' בלתי מתחייב ממון בעדות שני עדים הדין נותן שלא יתחייב שבועה בעדות עד אחד כדי לעשותו מחוייב שבועה וא"י לישבע אבל ישבע היסת שכבר מחלו לו או פרעו לו ויפטר כמו שהי' מתחייב אם העידו עליו שני עדים וכן ג"כ אם העיד לראובן עד אחד שמעון שלח לו עם לוי ממון והודה בזה לוי אבל טען שחזר ולקחו ממנו או ציוה לו אח"כ לתתו לזולתו אין זה נכנס בכלל מחוייב שבועה וא"י לישבע הואיל ולא אמר שמעון ללוי כשנתן לו הממון לתתו לראובן הילך מנה שאני חייב לו אבל נתנו לו סתם אין לנו לומר שהוא אלא בדרך מתנה שאם בא לחזור חזור הואיל והדבר כן גם שהעידו עליו בזה שני עדים לא יהי' מחוייב ממון מהטעם שזכרנו כדי שיהי' אם לא יעיד עליו בו כי אם עד אחד מחוייב שבועה אבל הי' מתחייב להשבע שבועת היסת על מה שטוען בזה ויפטר וזה כשיכול ראובן להביא ראיה שהממון הוא אצלו עדיין ולא חזר ולקחו ממנו שמעון ולא ציוהו לתתו לזולתו שאם א"א לו להביא ראיה זו אין לו עליו כלום על מי שטוען בזה שקר זהו מה שהי' מתחייב לו אם העידו עליו שני עדים כל שכן אם לא העיד עליו כי אם עד אחד סימן עח וששאלת ראובן נשבע שלא יכנס לבית שמעון לעולם וכלל בשבועתו שאין לה בה חרטה ולא היתר והי' שמעון משודך עם בת אחיו של ראובן וכנס אותה אח"כ ונתחרט ראובן על שבועתו אם אפשר להיות בזה התרה ואם אפשר איך תהיה: תשובה אלו הי' שהדבר הזה שכלל בשבועתו שאין לו בה חרטה ולא היתר לא זכר אותו כלל בשבועתו לא בזה הלשון ולא בזולתו אז ההתרה היתה איפשרית בה שיאמרו לו אלו ציירת אז המצב שאתה בו עתה מהיותך מתנחם ומתחרט האם היית נשבע וכשאומר לא הייתי נשבע יאמר לו החכם אם הי' מומחה או שלשה תלמידי חכמים ואע"פ שלא יהיו מומחין שרי לך כמ"ש פותחין בחרטה אע"פ שתהיה החרטה מבלי סיבה כ"ש בהיות לה סיבה והוא מה שנתחדש עליו דאגה מהיותו נמנע מלהכנס אצל בת אחיו ועצבון לבו ולב קרוביו מזה אבל הואיל וכלל בשבועתו שאין בשבועה זו חרטה ולא התר ראוי לחקור באיזה ל' זכר זה הענין אם זכרו בלשון שזכרת והוא שאין לו בה חרטה ולא התר הנה לשון זה בלתי חזק (לפי שאמרת לשון זכר זה הענין אם זכרו בלשון שזכרת והוא שאין לו בה חרטה ולא היתר הנה ל' זה בלתי חזק) לפי שאמרת ל' זה כשידוקדק הוא שבוע' לספר מה שנמצ' בלבו באותו העת מהיותו חפץ להשבע שבועה זו והואיל והדבר כן חוייב שאם נשתנית עתה כונתו מה שאם צייר זה בדעתו אז לא היה נשבע עליו הנה ההתרה אפשרית בה בלתי נמנעת ואם זכר אותה בלשון שלא תהיה חרטה ולא התר בשבועתו אין שבועתו קיימת לפי שאמתות שבועתו.

זאת אמנם היא לומר שלא יתחלף לו רצון וזה אינו בידו והיתה השבועה עליו שבועת שוא שהוא חייב עליה מלקות ואינה בדרך שבועת בטוי שהיא צריכה התרה אלא שמה שנשבע שלא יהא לו בה היתר הוא נכנס תחת גדר שבועת בטוי וכאלו נשבע שתי שבועות האחת שלא יכנס לבית שמעון ושנית שלא יהיה לו בה היתר וא"כ אפשר לו גם עתה שישאל על שבועתו במה שנשבע שלא יהא לו בה התרה בהיות שאם היה מציייר אז מה שנמשך לו מן הדאגה המביאה לידי חרטה לא היה נשבע ותותר לו שבועה זו ואחר שתותר לו שבועה זו ישאל על עיקר שבועתו במה שנשבע שלא יכנס לבית שמעון ומותר לו גם היא על זה הדרך.

וזה דוקא אם כלל כוונה זו בשבועתו בא' משני הלשונות הנזכרים אבל אם אמר כך ואפי' אם נשתנה רצוני ונתחרטתי על שבועתי ונראה לי אחר זה דבר שאין אני מצייר אותו עתה עכ"ז אני מסכים על זה ואני מתחייב בשבועתי זו עכ"פ. הנה שבועה זו אין לה התרה אמנם מתחייב בשיאמר שאם הי' מצייר אז המצב שהוא בו עתה וכוונתו לא היה נשבע.

וכאן א"א לו לומר זה הואיל וכבר פירש בשבועתו שאפי' יראה לו אחר זה דבר שלא עלה בדעתו ולא צייר אותו עתה בעת שנשבע שעכ"ז הוא מקבל על עצמו שבועה זו: ונראה לי שאפילו לא פירש ואמר דברים אלו אבל אמר כך שבועה שלא אכנס לבית שמעון שבועה שאין לה התרה או מלו' יהיו במקום מלות אלו (אבל אמר כך שבועה שלא אכנס לבית שמעון שבועה שאין לה התרה או מלות יהיו במקום מלות אלו) שהוא כוונת תאר השבועה שהוא נאסר בה מכיון שאמר דברים אלו הורה שהוא מסכים שאפילו נראה לו אחר זה ענין שלא צייר אותה עתה שהי' אפשר מסבתו החרטה שעכ"ז הוא מתחייב בשבועתו עם היותו מתחרט עליה הנה הי' כאלו פי' כוונה זו וראוי שלא יהיה לשבועתו התרה: סימן עט שאלה ראובן נתן ממון לשמעון על צד העסק וכשתבעו ממנו אמר לו מכרתי מקצת בהקפה וברח הבעל חוב ואמר ראובן לא הרשתי אותך והורה ביניהם מורה וחייב ראובן שבועה שלא הרשהו למכור בהקפה ושיפסיד חצי הממון הנמכר בהקפה וברח ראובן מהשבועה והפכה על שמעון ונשבע שמעון ונתחייב ראובן לחזור על הב"ח אם אין דין זה אמת אם יכול ראובן לחזור על שמעון בתביעת ממנו ממנו ואם טען שמעון שכבר נתרצה ראובן להפך השבועה עליו אם טענתו בזה טענה אם לאו: תשובה מה שהורה זה המורה אינו נכון והדין בזה הוא שישבע ראובן שלא נתן לו רשות למכור בהקפה ויתן לו שמעון.

וזה אם טוען שמעון שראובן נתן לו רשות בזה בפי' למכור בהקפה אבל אם לא פירש זה ואמר שהענין הי' על הסתם נסתלקה השבועה מראובן ויתחייב שמעון להוציא החוב ולא יפסיד ראובן ממנו דבר. ועל כל שני אלו הפנים ולא הוראת זה המורה שיפסיד ראובן החצי אחר שנשבע היא הוראה בלתי נכונה והואיל ולא נתרצה ראובן בענין זה אלא ע"פ מה שהורו לו ולא קנו ממנו אלא כפי סברא זו הוא קנין בטל ויכול לחזור בו אא"כ נתברר מה שטוען שמעון שראובן נתרצה בהפוך השבועה עליו בין היתה ההוראה אמיתית או לא תהיה ואם פירש זה בשעת הקנין הנה הקנין קיים: סימן פ הורה רבינו נ"ע בראובן שנתן לסרסור חפץ למכרו והראהו לשמעון והחזיק בו שמעון ואמר ראובן חייב לי מעות ופטר רבינו הסרסור ואמר שאינו חייב כלום הואיל ולא שינה וחייב את שמעון שאם לקחו בפני עדים לאו כל כמיני' אבל יחזירנו לראובן בעליו אחר שישבע ראובן לשמעון שאין לו אצלו כלום ויפטר ואם לקח החפץ מיד הסרסור שלא בפני עדים נאמן בטענתו עם שבועתו מיגו דאי בעי אמר להד"מ ואמר לקחתי אותו מבלי שיאמר שהוא משכון אצלו והנה הוא אצלו בתורת משכון ויתחייב להשבע שבועת התורה שיש לו אצלו כך וכך ואם נשאר לו אצלו על דמי החפץ דבר יתן אותו לו ראובן ואם נשאר לראובן דבר אחר שינכה שמעון את חובו יתנו לו: סימן פא שאלה מפא"ס ראובן נשא את לאה וכתב לה ביתמייחד לכתובתה אח"כ נתן לרחל אחותו כל נכסיו מקרקעי ומטלטלי מהיום ולאחר מיתה ונפטר ראובן והחזיק רחל בעזבונו מדין המתנה אח"כ

תבעה לאה כתובתה מרחל להיות' מחזקת בכל נכסיו ונתנה לה כתובת' ולסלקה מהבית ומכל הקרקעות וכתב לה ב"ד מעשה בתביעת לאה הכתובה מכתובה ממנה בהיות שהחזיקה בעזבון ראובן ובהשבעה שבועת האלמנה והגבתה אותה רחל כל כתובתה והעידה על עצמה לאה שלא נשאר לה אצל רחל דבר מכתובתה הכתובה על ראובן ושלא נשאר לה זכרון תביעה על שום דבר מקרקעותיו ונשארה רחל מחזקת בקרקעות זמן ונשאת אח"כ עם לוי ומתה תחתיו והחזיק בעזבונה כמשפט הירושה ועמד עתה על לוי שמעון בן אחיו של ראובן הראוי ליורשו אלו לא נתן המתנה הנז' לרחל ואמר המתנ' לרחל בבית המיוחדת ללאה אינה מתנה להיו' שאמר התלמוד עשה שדהו אפותיקי לב"ח ולכתובת אשה גובין משאר נכסי' רשב"ג אומר ב"ח גובה משאר נכסים אשה אינה גוב' משאר נכסים כו' ואמר הירושלמי העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולב"ח בחובו ומכרה מכורה והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובת' אינ' מכורה ואמר הלכ' כרשב"ג דאמר לכתובת אשה אינ' מכור' והואיל ואינה מכור' המתנ' בה אינה מתנ' והיא ברשות הנותן ובאה ממנו ליורש ומה שנתנ' רחל ללאה הכתובה הוא כפורע חובו של ראובן שלא מדעתו שהניח מעותיו על קרן הצבי ואלו נזכר במעשה ב"ד שלא חלק' עצמה לרחל מהבית אז היתה ראויה לה במה שפרעה מהכתוב' אמנם מכיון שלא נזכר במעש' ב"ד זה בפירוש הנה הסילוק היה ליורש ורחל פורעת חובו של ראובן שלא מדעתו טען לוי הקש בטל שמה שאמר' ההלכ' אינה מכור' הוא בהצטרפות אל האשה שהלוקח לא ידחה אותה לקרקע אחר לא תגב' אותה בעצמה אבל אם פרעו לה כתובת' הלוקח או מקבל מתנה ונתרצית בקבלתה אין ספק שהשדה תתקיים בידם כמשפט הלקיח' והמתנ' ואינם כפורע חובו של חבירו שלא מדעתו: הלא תראה אמרם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל שהאשה אם נפטרה בחיי בעלה נתקיים המקח ויעמוד הקרקע ביד הלוקח ואמנם ענין אמרם מקחו בטל הוא בהצטרפות אל האשה שראוי לה לגבו' כתובתה מאותו ואין ספק שאם נתן לה הלוקח חובה שהשדה קיימת בידו ולא נאמר בזה פורע חובו של חבירו דכוותה הכא אמרם אינה מכור' הוא בהצטרפות אל האשה כמו שביארנו.

וגם כי יהיה מה שאמרו אינם מכורים מאמר מוחלט ושהמכר בטל במוחלט אין בביטולו שישאר הקרקע לבעליו אלא שיהיה משועבד לאשה והוא כאלו היא מוחזקת בו כדי שיהיה המכר בטל ואין לבעליו בו דבר ואם נחשוב הלוקח בפרעתו הכתובה שפדה אותה ממנה הנה יהי' לו ואם נחשוב שהוא על צד המתנה תהיה לה השדה נוספת על מה שכבר קבלה ואין ספק שלא יאמר במה שנתן הלוקח או המקבל מתנה שהוא נתנו מתנת חנם אלא שפדאו מן האשה באופן יתקיים הקרקע בידו: ומה שטוען הלוקח באמרו שלא נזכר במעשה ב"ד סילוק האלמנה מן הבית לרחל והיא ראייה ממעש' דההוא קטינ' דאמר הנך חמשין זוזי קמאי מצוה קא עבדיתו וכי קא טריף כדין קא טריף כו' אמר לוי שאינ' ראויה לפי שבזה המעש' נשאר לב"ח חמשין שניים נחשבו החמשים הראשונים בתורת מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן ונשארה הקטינ' בחמשין השניים והואיל ולא פירש בחמשין הנתונים שהם דימי הקטינ' אבל הלוקח והמקבל יאמר בזה מצו' עליהם לפרוע חובת המוכר והנותן: ועוד אין זה דומה למעשה דההוא קטינ' לפי שלא נשאר כאן חוב שני לאלמנה על הבית כדי שתגבנו בו.

ועוד שאפילו שיהיה אמרו אינה מכורה כולל במוחלט ושהיא קיימת ברשו' המוכר מנין לנו שהלכ' כרשב"ג ולא כת"ק לפי שעיקר מה שאמרנו כל מקום ששנה רשב"ג כו' הלכה כמותו ה"מ במתני' אבל לא בברי'י'. עוד ראינו הגאונים ז"ל שאינן סומכין על זה הכלל אלא על הכלל הידוע יחיד ורבים.

וא"ת הנה ייחד הירושלמי ואמר תני במכרם לשעה אנן קיימין אבל לא מכרן לשעה אינם מכורים זה לא זכר אותו הבבלי אלא דברי ת"ק הם במוחלק וידוע שהבבלי דוחה את הירושלמי יודיענו אדוננו אם יש בדברי שמעון ממש ואם דברי לוי אמת ואם הלכה כרשב"ג בזה אם לאו ואם מה שראינו לגאונים ז"ל הוא צודק אם לאו.

ונוסף על כל זה שהמנהג בפא"ס שהקרקע המיוחד לאשה בכתובתה אם רצו היורשים לסלק אותה בזווי מסלקים ואין תועלת בייחוד אלא שתגבה שלא בשבועה: תשובה עמדנו על שאלה זו והבננו כוונתה ומה שטען שמעון בן אחיו של ראובן אינה טענה לפי שזו הבית שכתב אותה ראובן מיוחדת ללאה בכתובתה אינ' גובה אות' אלא כמו שהיא שוה בשעת הגבי' לא כמו ששוה בעת שייחד אותה לה וצריכ' היא באות' שעה שב"ד יורידו אותה בה הא למדת שהייחוד אינו קנין בגוף הבית ואינה קונה בית זה המיוחד לה אלא בעת שמגבין אותה לה ב"ד: גם מאמרם ייחד לה ארעא שארבע מצרנא הא בלא שבועה כחד מצרא פומבידתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסי' אמרי בשבועה תשער שהארע' המיוחדת אינה קנויה לאשה אלא עתה בעת שהיא גובה כתובתה לא מעת שייחד אותה לה לפי שמכיון שירדו לדקדק אם נחשוב שהוא: הסכים שלא יתן לה כתובתה אלא מן המיוחד או אם יתן לה מזולתו ויעשה במיוחד כרצונו מכלל שאם רצה לקחת המיוחד ולעשות בו חפצו ויתן לה זוזי או שיתפס' צררי יכול לעשות זה וזו ראייה שהייחוד אין אמתתו להקנות לה אותו דבר המיוחד לה מאותה העת כדי שנאמר שיצא מהיותו בכלל נכסיו אבל הוא ייחוד בעלמא כדי שתגבה ממנה כתובת' כשיגיע זמן גביית' וא"כ נתחייבנו לומר שזו הבית המיוחדת כל זמן שלא גבאת' לאה בכתובת' עדיין היא בכלל נכסי ראובן והואיל ונתן ראובן אחר זה כל נכסיו לרחל אחותו הנה כבר נכנס הבית הזה בכלל מה שנתן לה ונעשה כאלו פירש בנתינתו אותה לה וכמי שעשה שדהו אפותיקי לכתובת אשה ומכרה לאחר אלא שמה שבא בזו הברי'י' ומה שנזכר בו בירושלמי אינו לענין ביטול המכר מעיקרו ויחזור הדבר המכור לרשות שבא בזו הברי'י' ומה שנזכר בו בירושלמי אינו לענין ביטול המכר ויחזור הדבר המכור לרשות המוכר ויירשנו ממנו יורשו כמו שחשב שמעון זה אבל הוא לענין דין האשה עם הלוקח אם היו שם נכסים אחרים אצל המוכר אם יכול לומר לה הנחתי לך מקום לגבות הימנו ואין משגיחין במה שעשאה הבעל אפותיקי הואיל ולא אמר לה לא יהא לך פרעון אלא מזו או אם אינו יכול לומר לה זה אבל המוכר אין לו כאן עסק שמכיון שמכרו אין ספק שלא נשאר לו בו זכות ולא שום כח כלל כדי שיעמוד יורשו בו במקומו ואפי' לגבי דין האשה עם הלוקח אמנם נצטרך לזה אם לא יהיה שם מי שיתן לה כתובתה מעות בעין אלא שהלוקח הוא דוחה אותה שתגב' מנכסים אחרים אם ממה שנשאר מהם אצל המוכר עצמו בטענת אין נפרעים מנכסים משועבדים מקום שיש נכסי' בני חורין ואפי' הן מן הזיבורי' [אם] ממה שמכר הבעל אח"כ ללוקח אחרון בטענה שיאמר לה לוקח ראשון הנחתי לך מקום לגבות ממנו אבל אם מצאה האשה מעות בעין לגבות אותה הנה כבר נסתלק' טענת האומר

שלא עלה על דעת שתחזור על בתי דינים וראוי לה לקבל מעותיה ונסתלק זכות' מזה האפותיקי ויתקיים מקח הלוקח שקנה אותה ובנדון זה הואיל ונתנה רחל ללאה זאת כתובתה זהובים בעין אפי' שנמנעה לאה מלקבל אותם ותרצה להחזיק בבית לא כל הימנה לסיבה שזכרנו וכ"ש והואיל וכבר קבלה כתובת' וסלקה עצמה מהבית וכבר נסתלקו הטענות מכאן וקם הבית לרחל זאת וללוי בעלה אחר' בדין הירושה מחמתה.

אבל ראובן ויורשיו אחריו כבר אמרנו שאין לו קנין בה לפי שמעת שנתן לרחל כל נכסיו שנכנס בית זה בכלל כבר נסתלק זכותו ממנו ולא נשאר לו בו כח כלל כדי שיירשו מכחו כמו שכבר ביארנו וכל מה שטען לוי בדחיית טענת שמעון ותביעתו בית זה ובסתירת ראייתו הוא אמת חוץ מאמרו שאין סומכין על מה שבא בירושלמי הואיל ואין אנו מוצאין אותו בבבלי שלא צדק בזה שאין לנו לדחות מהירושלמי אלא דבר שבא הפכו בבבלי אבל דבר שלא בא הפכו בבבלי אין לנו לדחותו אבל נסמוך עליו ונדון בו ואמרם כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראי' אחרונה אינו עיקר ראוי לסמוך עליו והנה אמרו במשנ' כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורו' וכל מ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבו' כו' ואמר ר' יוחנן אין למדין מן הכללו' ואפי' במקום שנאמר חוץ ונשנה זה המאמר בעירובין פ' בכל מערבין ואם מה שבא מן הכללות במשנה אינו עיקר לסמוך עליו ואפי' במקום שנא' בו חוץ כ"ש מה שבא מהם בתלמוד שאין לנו לסמוך עליו ולעשותו עיקר ואפי' במקום שנא' בו חוץ ועם היות שנא' בתלמוד פעמים רבו' אמרם כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראי' אחרונה.

אמנם נשנה זה לענין שאין הלכה כמותו בערב וצידן וראייה אחרונה לא לענין שבזולתם הלכה כמותו וא"כ אין ראוי לפסוק הלכה כרשב"ג אלא כשיראה מהתלמוד מה שיורה על זה ובזה שלא נר' מהתלמוד ראי' עליו נפסוק כדברי ת"ק על עיקר אמרם יחיד ורבים הלכה כרבים: סימן פב שאלה ראובן הפקיד אצל חברו פקדון ושלח בו יד ונשתמש בו וטען ראובן שחסרו הרבה והודה הנפקד במקצת: תשובה אם יש עליו עדים ששלח בו יד ונשתמש בו הנה הוא גזלן וראוי שישבע במקצת בעליו על מה שהפחיתו ממנו ויטול אותו ממנו דהיינו תקנת הנגזל וזה אע"פ שאין הנפקד מודה במקצת כ"ש וכבר הודה כאן במקצת שהיה מתחייב מעיקר הדין שבועה מן התורה וא"י להשבע להיותו גזלן וראויה השבועה לחזור על שכנגדו: והנה חיוב השבועה היה כאן על המפקיד וליטול משני פנים האחד משום תקנת נגזל והשני משום שכנגדו חשוד על השבועה וזה דוקא אם יש עליו עדים ששלח יד בפקדון ונשתמש בו שאם אין עדים בזה נסתלקה מכאן תקנת נגזל שאין תקנת נגזל אלא בעדים וראוי שישבע הנפקד שלא הפחית ממנו כי אם השיעור שהודה בו כדין מודה מקצת ואין ראוי לדונו בחשוד על השבועה בהודאתו שגזל לפי שאין אדם משים עצמו רשע ואם יטעון טוען שהמפקיד אסור לו להשביעהו הואיל והוא יודע שהוא חשוד אין זה מן הדין לפי שיכול לומר עשה זה מחמת שכחה או פשע בשמירת הפקדון ושלח בו יד זולתו והפחיתו: סימן פג וששאלת אם יש ליחיד לומר בתחנוניו ויעבור ה' על פניו אם לאו: תשובה לא ראייתי בתלמוד מה שיורה על מניעתו מזה אלא שראיתי תשובה לגאון ז"ל נראה ממנה שאין ליחיד לומר ויעבור ונתלה בזה באמרם מנין שאין הב"ה מואס בתפלתם של רבים שנאמר הן אל כביר לא

ימאס: סימן פד הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדק"ח ע"ב ד"ה עוד כתב בתשובה אחרת וז"ל השאלה כו': סימן פה לת"ק דאמר כל זמן שהיא בבית בעלה אינה גובה כתובתה, אלא עד כ"ה שנים שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה תינח עיקר שהוא דבר קצוב אפשר שתעשה טובה כנגדו אלא תוספת שאינו דבר קצוב ואפשר דהוי טובה ואין עושה טובה כנגדו אמאי קא פסיק ואמר שאינה גובה אותה.

שתי תשובות יש להשיב בשאלה זו חדא דתוספת נמי אע"ג דהוי טובא אפשר שתעשה טובה כנגדה כדאמרינן התם אין אמרי אינשי לפום גמלא שחנא ועוד דא"נ לא עשת טובה כנגדה כיון שעשתה כנגד העיקר ונבטל לה גבייתו ונבטל לה נמי גביית התוספת דקי"ל תנאי כתובה ככתובה דמי ואמרינן עלה למאי נ"מ למוכרת למוחלת כו' עד וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד כ"ה שנים כו' וטעמא דמילתא משום דמנה מאתים הוא העיקר שהנישואין תלויין בו והוא ניהו דמי הבעילה ושאר תנאי הכתובה כגון תוספת וזולתה טפל הוא שטופלין אותו אל העיקר ובודאי הוא הטפל להיות הולך אחר העיקר: ע"כ בסוף שאלה בלשונו ז"ל והשי"ת יזמין תחלתה) סימן פו שאלה יודיענו אדונינו מה שאמרו כשם שש"צ חייב כך כל יחיד ויחיד חייב אם זה דוקא בתפלת הלחש אבל ברכות של ק"ש לפנייה ולאחריה יסמוך בהם על החזן ויענה אמן ויצא י"ח או מה שאמרו כל יחיד ויחיד חייב הוא מאמר כולל לכל הברכות: תשובה מה שאמרו כשם שש"צ חייב כך כל יחיד ויחיד חייב ר"ג אומר כו' דברים אף הם אמורים על תפלת הלחש שעליה היו התקיעות לפי שעיקר הדברים ע"ז נמשכו מתחלת המשנה ונפסקה ההלכה כר"ג בברכות של ר"ה ושל יה"כ משום דאוושי להיותם צריכים עשרה פסוקים מלכיות זכרונות ושופרות אבל לא בשאר ימות השנה ויצא לנו מזה שתפלת הלחש של שאר ימות השנה כל יחיד ויחיד חייב ולזה מן הדין שיתפלל כל אחד ואחד תפלת הלחש ואין ש"צ חוזר התפלה אלא להוציא את שאינו בקי אבל הבקי לא יצא באותה חזרה שחוזר ש"צ התפלה אלא מתפלל בפני עצמו כמו שאנחנו עושים היום אבל ברכות של ק"ש אינם נכנסים בכלל זה אלא ש"צ הפורס על שמע יוציא את הרבים י"ח אם היו שומעין לו כמו שיוציא המברך בהמ"ז כל מי שנמצא בסעוד' ונתחייב בבה"מ וכן כל הברכות על עיקר אמרם כל המחוייב בדבר מוציא את הרבים י"ח ולזה לא תקנו שיהא כל אחד מברך ברכות של ק"ש לעצמו ושיחזור אותם ש"צ אח"כ להוציא את שאינו בקי אבל תקנו שיפרס ש"צ על עצמו והצבור שותקין ושומעין הברכות ויענו על החתימה אמן כמו שעושין בבה"מ ובקידוש היום וכיוצא בהן כמו שזכרנו: סימן פז ושאלת הפיוטים שנהגו החזנים לומר ולהכניס אותם בכלל הברכה כגון מגן ומחיה ויוצר אם זה מותר אם לאו.

יודיענו דעת רבינו יצחק הרב ז"ל בזה: תשובה אם החזיר החזן ענין הברכה קודם החתימה כדי שתבא החתימה עליה הרי זה מותר ואין אצלנו מי שימחה בזה ובפרט הואיל והוא מנהג פשוט לכל העולם וזו היתה סברת רבי הרב זצ"ל: הביא' מופת דורינו הרב ברכי יוסף נר"ו חא"ח סי' קי"ב סק"ה) סימן פה ושאלת י"ט או ר"ח שחל להיות בשבת אם מותר להיות המשלים עצמו מפטיר ויקרא בספ' הב' הפרשה שהוא למפטיר הואיל והפסיק ביניהם בקדיש או אין זה מותר משום פגמו של ראשון: תשובה הואיל

והפסיק ביניהם בקדיש הנה היה כשאר הצבור ואין בזה הפרש אם יקום זולתו ויקרא הפרשה בספר הב' ויפטור בנביא או שיהיה הוא בעצמו החזיר לעשות זה: (הביאה מופת דורינו הרב ברכי יוסף נר"ו ח"א"ח סי' רפ"ב סקי"ב) סימן פט ושאלת מפני מה תקינו לומר קדיש בשבתות ובי"ט אחר שקראו בתורה ולא תקינו כן בשני ובחמישי ואם היה זה כדי להפסיק בין הקריאה שהחויב בה מן התורה ובין קריאת המפטיר שהוא מדרבנן הנה אנחנו רואים במנחה ביה"כ ובתשעה באב והיות השלישי מפטיר ואינו מפסיק ביניהם בקדיש: תשובה מה שחייבו לומר קדיש בשבתות וימים טובים אחר קריאת ס"ת הוא משום דאיכא נביא כדי להפסיק בו בין הקריאה בתורה ובין הקריאה בנביא ולפי שאין נביא בשני ובחמישי אין אנו צריכין לקדיש ומה שחייבו במנחה בי"ה ובט"ב דאיכא נביא שלא יפסיק בין הקריאה בתורה והקריאה בנביא בקדיש הוא לפי שהתקינו שיהא הקורא בנביא קורא בתורה תחלה ואח"כ יקרא בנביא וזה כבוד לתורה שלא יראה שדחה את התורה ועבר מעלי' ואין מגמת פניו אלא לקרות בנביא בלבד ושאינו צריך לתור' ולהיות שקורין בתורה בי"ה ובט"ב הם שלשה בלבד ואמר אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליה' אם באנו לומר קדיש אחר הקריאה בתורה ואח"כ יקרא בנביא לסיב' שזכרנו היו נוספים הקורים בתורה וע"כ אמרנו שיהא השלישי הקורא בתורה הוא המפטיר בנביא ויעלה זה לשתי כוונות האחת שלא יפטור בנביא אלא אחר שקרא בתורה והשני' שלא יקראו בתור' כי אם ג' בלבד ולא נוסיף עליהם וזה לא ישלם לנו אא"כ מפסיק ביניהם בקדיש שאם הפסיק ביניהם בקדיש אז הית' קריאתו הראשונ' כבר נגמרה ושב להיו' כשאר העם ואפי' שהי' מפטיר הי' הוא מחוייב להקדים ולקרות בתורה ואח"כ יפטיר בנביא ולסיבה זו תקנו שלא לומר קדיש במנחה בי"ה ובט"ב בין התורה והנביא: סימן צ הביאה הרב מופת דורינו בספרו הבהיר ברכי יוסף ח"א"ח סי' רי"ט ס"ק ד') סימן צא שאלה מי שמת לו מת והוא במקום קרוב והגיע לו השמועה שם אחר יום או יומים ואח"כ בא אל אחיו בתוך שבעה אם יהיה מונה עמהן לפי שבא ממקום קרוב או אין מונה עמהן אלא אם לא שמע השמועה אלא בעת שהגיע דלא חיילא עליה אבלות כלל אבל מי ששמע השמועה באותו המקום שהיה שם הנה נתחייב למנות לעצמו מיום ששמע: תשובה מי שמת לו מת והוא חוץ לעיר והגיע אליו השמועה אחר יום או יומים ונתחייב באבלות ואח"כ הגיע לעיר ומצא מנחמין אצל גדול הבי' חייב למנות לעצמו ולא יצא מהאבלות עד שישלמו לו ז' ימים מיום שהתחיל באבלות לפי מה שאמרו בא ממקום קרוב מונה עמהן הוא במי שלא חלה עליו אבלו' אלא בשעה שהגיע אליה' אבל אם כבר חלה עליו האבלות קודם הגיעו אליהם הדין הוא שימנה לעצמו זולתם כמו שהיתה תחלת האבלו' לו לעצמו זולתם.

ומה שאמרו והוא שבא ומצא מנחמין אצל גדול הבי' נ"ל שאין הכוונה אצל גדול הבי' דוקא אלא אורח' דמילתא נקט לפי שידוע המנחמין לא ישימו מגמתם ולא ישבו לצות אלא אצל גדול הבי' והשאר הם טפלין לו ואף על פי שאירע שגדול הבית יצא לאיזה דבר או לאיזו סיבה ובא ומצא מנחמין אצל שאר האבלים ואין גדול הבי' נמצא אצלם אותה העת הדין אצלנו בזה שוה בפרט דאם היו המנחמין יושבים בתחלה עם גדול הבית ואירע לו מאורע שיצא לסיבתו ונשארו הם מצפין לו שישבתם הוא נחשבת כאלו הוא אצל גדול הבית כמו שהיו בתחלה: סימן צב ושאלת על אמרם מניחין תורה ע"ג

נביאים אם דין ספרי התלמוד בזה כדין התורה אם לאו תשובה אין כוונתם באמרם אין מניחין תורה ע"ג נביאים אלא על התורה עצמה אבל התלמוד הוא ביאור התורה ופירושו לא אמתה של תורה הלא תראה שאינו צריך שרטוט כאמתה של תורה ומזה תדע שאין קדושתו מגעת לקדושת התורה עצמה ולא עוד אלא אפי' לקדושת שאר כתבי הקדש אינו מגיע והואיל ואנחנו רואים שאינו מטמא את הידים מצורף עם היותו בלתי צריך שרטוט א"כ אפי' על גבי כתובים אין מניחים אותו וכ"ש ע"ג נביאים וכ"ש ע"ג תורה: סימן צג שאלה ראובן נפטר והניח אלמנה ובן ושתי בנות וכשבאה אחת מהבנות להנשא הוציאה האלמנה שטר כתובתה ונשבעה והורידו אותה בית דין בקרקעותיו של ראובן ומכרה מהם קרקע אחד לנידונית בתה והחזיק בה הקונה שתי שנים ואחר כך מכר אותו לשמעון והחזיק בו שמעון עוד ארבע שנים ועתה עמד בנו של ראובן ואמו הנז' ומכרו כל זכות שיש להם בזה הקרקע ללוי ותבע לוי את שמעון בדין ושאל ממנו באיזו צד בא לידו קרקע זה ואמר לו קניתי מיהודה שקנה אותו מן האלמנה וקבע לו ב"ד זמן ילך בו אצל יהודה ויביא ממנו השטר לפי שיהודה הנז' היה במיורקה וקנו ממנו שאם יעבור הזמן שקבע ולא בא שבטל זכותו וסלק תביעתו מעל קרקע זה ומיהר שמעון ללכת לארץ דאע"ה כדי לילך ממנה למיורקה ומנע אותו שר דאע"ה מלהכנס בים מפחד האויב והביא מדאע"ה שטר שמושל דאע"ה מנע הספינו' מלפרוש וכשבא שמעון מדאע"ה עבר הזמן ולוי החזיק בקרקע וטוען שהורידו ב"ד את האלמנ' בקרקע זה היא בטלה לפי שלא זכרו בה קריעת הכתובה: תשובה הואיל וברר שמעון ששר דאע"ה מנע הספינות מלפרוש תקובל התנצלותו בזה ואינו מחוייב במה שחייב עצמו בקנין הנזכר להיותו אנוס ואמנם ענין האדרכתא שלא נזכר בה איך נקרעה הכתובה הנה יש תקנה לזה שכשמצא הכתובה תקרע קרע ב"ד ויזכרו בשולי האדרכתא שכבר נקרע' הכתוב' ואם נשאר לה דבר משטר כתובת' שלא גבאתו יכתבו בזה שטר ויזכרו בו כל סך הכתוב' ושהורידו אותה ב"ד בסך הנז' באדרכתא ונשאר לה השאר מכתובתה ויחתמו בו ג' בני אדם ויהיה שטר זה לראי' בידה בשארית הכתוב'.

והקרקע שירדה לו האלמנה מכתובת' ומכרה אותה ליהודה ויהודה מכר אותו לשמעון הנה הוא לשמעון ולא יצא מתחת ידו שלא קנה אותו יהודה המוכר אותו לשמעון מהאלמנה אלא אחר שזכתה בו האלמנה מכח הורדת ב"ד שהורידו אותה בו וקנאו יהודה מחמת' שחזקתו בו היא במקום חזקתה ומשהחזיק בקרקע הנז' ואכל פירותיו נתקיימה האדרכתא מבלי שיצטרך להראות שטר המכר ומה שאמרו כל אדרכתא דלא כתיב בה קרענוהו לשטרא לאו אדרכתא היא כו' הוא כחוש שלא קבל אותו הב"ח עדיין אבל הוא רוצה לגבותו באדרכתא מבלי שיהיה השטר מצוי לפי שהאדרכתא לא תהיה במקום השטר לגבות בה החוב אא"כ נזכר בה קריעת השטר אבל כאן הואיל והורידו אותה ב"ד בקרקע והחזיק בו הקונה ממנה שהוא כאלו החזיקה היא בו הנה כבר קבלה זה החוב ואינה צריכה לגבייתו להבא ואם שכחו ולא קרעו שטר הכתובה הנה היה כמי שגבה חובו ושכחו ולא קרעו שטר החוב שאין מזה נזק בגבייהו ואינה בטלה אבל יתוקן זה בקריעת השטר או בכתיבת שובר עליו וכך הדין: סימן צד שאלה מי שאמר לחבירו רשע בן רשע טמא בן טמא ממזר בן ממזר ולא השיבו המתחרף דבר ויש עדים בזה: תשובה זה שחרף את חבירו חייב שני מלקיות על מה שאמר לו ממזר בן ממזר והוא הי'

חייב נדוי עד שירצוהו על שאמר לו טמא בן טמא רשע בן רשע ומותר לו לדחקו בפרנסתו ולהזיקו בו נוסף על מה שנזכר כמו שאמרו הקורא לחבירו ממזר סופג את הארבעים רשע יורד עמו עד לחייו.

ומה שחייבתי אותו שני מלקיות עם היות הדבר ידוע שמי שהוא ממזר בנו וזרעו עד סוף העולם ממזרים הואיל וקרא לאביו ממזר הנה נתחייב שיהא הוא וזרעו ממזרים. להיות שהקדים לקרוא ממזר לבן קודם האב לפי שהיה אפשר שיהיה הבן ממזר והאב כשר וזה צירף עוד האב לו באמרו עליו ממזר נתחייב בזה שני מלקיות שאם הפך והקדים האב בזה לבן לא היה מתחייב כי אם מלקות א' בלבד מהטעם שהזכרנו: ועיין להרב עצמות יוסף ז"ל דף נ"ז ע"א ולהרב דבר משה ז"ל ח"ב סימן צ"ב ודו"ק): סימן צה שאלה ראובן היה ש"צ בעיר אחד ושלהו אחריו אנשי עיר אחרת שיהיה להם ש"צ והוא חזן הגון לפי שיש בו רוב התנאים שזכרו רז"ל שצריכים להיות בש"צ והרחיק זה א' מזקני הקהל ואמר אין ראוי למנותו לפי שיצא עליו שם רע בילדותו ומתנאי ש"צ שיהא פרקו נאה לפי שאמרו ז"ל ופרקו נאה וביארו זה בתלמוד שלא יצא עליו ש"ר בילדותו והורה אחד מהמורים שמותר לו להיות ש"צ לפי שאותו ש"ר היה קול בעלמא מבלתי שיתאמת הדבר בב' עדים ואפשר שהיה אותו ש"ר שקר.

והביא רא' לדבריו ממה שאמרו לענין מי שיצא עליה ש"ר בילדותה היכי דמי ש"ר כגון דאתי בי תרי ואמרי לדידן תבעת לן באיסורא אלמא לא תוחזק עליו ריעות' בקול בעלמא בלבד כי אם בעדות ב' עדים. וחלק עליו מורה אחד ואמר אסור למנותו ש"צ והראה תשובה לגאונים ז"ל.

וששאלתם ש"צ שמרננין עליו בדברים רעים מהו להוציאו ולהכניס אחר תחתיו כו' כמו שכתוב בסידור רב עמרם ודחה ראיה זו המורה הראשון ואמר שדברי הגאונים הם במי שעדיין הקול מתמיד עליו וזה אין עליו ריבון במה שהוא בו עתה אלא במה שקדם יורנו אדוננו ושכרו כפול: תשובה אם ריבון זה שיצא על ש"צ זה עודנו עליו ראוי לסלקו לפי שהתמדת יציאת הקול עליו הוא מאמת בו הפיסול וכבר אמרו דומי מתא יומא ופלגא ואם היה הש"צ חשוד ובלתי הגון אין ראוי להתפלל אחריו וכבר דרשו רז"ל בפסוק היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה וגו' זה ש"צ שאינו הגון אמנם אם היה הריבון על מה שעבר ועתה אינו חשוד ונראית עליו אותות התשובה והטוב אין מסלקין לסיבת מה שקדם שהואיל וכבר שב ותיקן דרכיו לא נשגיח על מה שכבר היה ועיקר מה שאנו צריכין בש"צ שלא יצא עליו שם רע בילדותו הוא לענין היותו עובר לפני התיבה בתענית צבור בלבד כמו שאמרו מעבירין לפני התיבה זקן ורגיל ופרקו נאה וביארו פרקו נאה שלא יצא עליו שם רע בילדותו אבל בזולת זה מהתפלות לא נשגיח על זה אלא מכיון שראינו אותו עתה הולך בדרך ישרה ונראית עליו התשובה מותר להתפלל אחריו ולא נביט אל מה שכבר עבר לפי שהתשוב' מקובלת לפניו כאמור שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם: סימן צו שאלה מן טליטלה.

אנו עדים החתומים למטה כן הי' שנכנסנו אצל פלונית בת פלוני אלמנת פלוני ומצינו אות' חולה מוטל' בעריסה ודעת' מיושבת עליה וצותה מחמת מיתה ואמרה לנו (הון) יודעים שיש לי בת פנויה ואני מתיראת מזה החולי שמא אמות קודם שתנשא בתי ויש

לי דבר מועט ואני רוצה לתת לה כל מה שימצא לי בעולם מהיום ולאחר פטירתו ועכשיו הוו עלי עדים בקנין שלם מעכשיו וכתבו עלי בכל לשון של זכות ותנו ביד פ' להיו' בידה לראי' ולזכות מחמת שרציתי ברצון נפשי ובהשלמת דעתי שלא בשום זכר אונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה שנתתי לה במתנה מהיום ולאחר פטירתו כל מה שימצא לי בעולם מקרקעי ומטלטלי וחובות שיש לי אצל בני אדם בין בשטרי יהודים בין בשטרי ישמעאלים בין שהניח לי בעלי הכל נתתי לה מתנה גמורה שרירא וקימא חתוכה וחלוטה מתנת עלמין מתנת פרהסי' משהו פרוטה ולמעלה זכייה שלימה ותחזיק בכל חזקה גמורה שו"מ תירש ותוריש לכל תנחיל ותחסין ותעשה ככל חפצה ורצונה ואין לאדם בעול' משמי ומרשותי ומבאי כחי לערער עליה שום ערעור לפי שבעין יפה ודעת מתוקנת נתתי לה מתנה מהיום ולאחר פטירתו מתנה זו וכל מי שיבא מארבע רוחות העולם בין קרוב לי בין רחוק ממני משמי ומרשותי ויקום ויטעון על מתנה זו יהיו דבריו בטלים ומבוטלים וחשובים כחרס הנשבר שאין בו ממש וכך אמרה לנו פלניתא דא מתנה זו כתובה בשוקה וחתמוה בבריאתה כי היכי דלא תיהוי כמתנה טמירתא אלא גלוייה ומפורסמת לכל וכבר סלקתי כל יורשי מירושותי סילוק גמור בארבעה זוזים של נחשת שנתתי להם מחמת ירושה לכל אחד וא' ומה שקנינו מפלונית הנזכרת לפלונית בתה הנזכרת לאחר שנתברר לנו אנו ח"מ שבועתה על סך.

כתובתה שלא הגיעה כתבנו וחתמנו בחדש פלוני לאחר פטירתה כי נתאחרה חתימתנו עד עכשיו משנת שמנים בטליטלה ונתברר לנו כי מאותו חולי נפטרה לבית עולמה פלונית הנזכרת והכל מקוים: פלוני עד פלוני עד יורינא אדונינו אם אית לה מן דינא לבתה הנזכרת שתטול כל מה שהניחה אמה כמו שנתברר בשטר מתנה או דילמא לית לה משום דכתיב בשטר מתנה קנין ונתאחרה כתיבה וחתומה לאחר פטירתה וקאמרינן מתנת ש"מ שכתוב בה קנין בי רב משמיה כו'.

ותו דלא אמרי עדים וקנינא מינה מוסף על מתנתה דא ותו דדמיא להך דאמרינן הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרו' כו': תשובה האי מתנתא לאו מתנת ש"מ ניהו כדסלק' אדעתיכו אלא מתנת בריא היא משום דהא כתיב בה מהיום ולאחר פטירתו ומתנת ש"מ לא היא אלא היכא דלא זכי בה המקבל לא בגופא ולא בפירא אלא לאחר מיתת הנותן אבל היכא דכתיב בה מהיום ולאחר פטירתו כיון דגופא הא קני ליה מההיא שעתה כדאמרינן בהדי' מאי קאמר ה"ק גופא קני מהיום ופירא לאחר מיתה שמתנת בריא היא ולא מתנת ש"מ ואמרינן נמי ת"ר דיאתיקי דא תהי למיקם ולהיות כו' ומתמהינן ואי לאו לא היא מתנה ומתריצין ה"ק איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת ש"מ כו' ואמרינן ההיא מתנתא דהוה כתיב בה בחיים ובמות פי' כלומר ההיא שטר צואה דהוה כתיב בה בחיים ובמות רב אמר הרי היא כמתנת בריא כו' רב אמר הרי היא כמתנת בריא דהא כתיב בה מחיים והאי דקאמר ובמות כמ"ד מעתה ועד עולם ושמואל כו' ע"כ לא פליגי אלא היכא דאמר בחיים אבל היכא דאמר מחיים דכ"ע מתנת ש"מ אלמא כל היכא דאמר בחיים אבל היכא דאמר מחיים (נ"ל דצ"ל מהיום) דכ"ע מתנת בריא היא ולא מתנת ש"מ אלמא כל היכא דאקני ליה מקבל בחיי נותן אף ע"ג דבעידנא דאקני ליה ההוא מגו חולה הוה מתנת בריא היא ולא מתנת ש"מ והאי נמי כיון דגופא קא קני ליה מהיום ופירא בלחוד הוא דלא אקני ליה אלא לאחר מיתה מתנת בריא היא ולא מתנת

ש"מ וכיון שכן כל מאי דאיכתיב ביה בהאי שטר מתנה אי נכסי דהאי נותנת הוּו מעיקרא ולא נכסי הבעל בודאי דזכיא ביה האי בר מחובין דאית לה האי נותנת גבי אינשי בין בשטרי ישראל בין בשטרי עו"ג דלא קניא להו האי בת בהאי מתנה משום דקי"ל דאין אותיות נקנות אלא או בכתיבה ובמסירה או אגב קרקע אבל אי ודאי אי הוּו (הני) נכסי דאקניא לה האי נותנת לבתה נכסי דבעלה הוּו מעיקרא אע"ג דהא אסהידו סהדי דאשתבעא לה על סך כתובתה דלא שקלא מינה מידי במה דלא אחתה ב"ד בנכסי בעל בשומא והכרזה אכתי נכסי בעלה נינהו וחוב בעלמא הוא דאית לה גבי יורשין למגבייה מנכסי מורישים וכיון דשכיבא לה מקמי דנחית ב"ד בנכסי בעלה אשתכח דחוב בעלמא יורשי בעלה הוא דשבקא ליורשיה ולא גופייהו דנכסי בעלה הילכך אי לית לה להאי נותנת יורשים אחרים בר מהאי בת אית לה מן דינא להאי בת למתבעינהו ליורשי בעל אמה בכתובה דאמה ומחתי לה בנכסי דליה במקום אמה ואי אית לה בנים דאינהו הוא דזכו בירושתה ולא האי בת הנך בנים הוא דאית להו למתבעה לכתובת אמן מיורשי בעלה והאי בת לית לה ולא מידי דהא לא אקניא ליה שטר כתובתה בכתיבה ומסירה או אגב קרקע כי היכי דתזכה בה מחמתה ותהוי במקומה בתביעתה מיורשי בעלה לא נכסין דשבק בעלה הוא דאקניא לה וכיון דאכתי לא קניא להו לגופייהו וכי היכי דתיקנינהו נהלא להאי בת ה"ל כמאן דאקני דבר שלא בא לרשותו דלא מקני מידי וקי"ל אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם וכן הלכה.

ע"כ בלשונו ז"ל ובסימן ר"י: סימן צז אמר רבינו ז"ל כל מי שכותב בשטר נתחייב פלוני לפלוני כך וכך בתורת חיוב השטר בטל לפי שנראה שהוא הקנאה ומטבע אינו נקנה בחליפין. ואמנם אנחנו כוונתנו הודאה להקנאה ולזה צריך שיאמר אמר לנו פלוני חייב לפלוני כך וכך וקנינו ממנו על כך ואם דבר תלוי בתנאי ואם הקדים התנאי על החוב ולא אמר מעכשיו הנה הי' אסמכת' ואם אמר מעכשיו הנה הי' השעבוד בלתי חל על נכסיו אלא מזה הזמן ואין לו לטרוף ממה שקדם שום דבר: והדרך הישרה בזה הוא שיקדים הסך ואחריו התנאי ויאמר כך יש לפלוני אצלי כך וכך לא אפטר ממנ' אלא בתנאי כך וכך או לפלוני אצלי כך וכך על תנאי שיעשה דבר כך וכך לפי שעל תנאי זה הי' החוב מעיקרו זו היא הדרך הישרה בזה.

ואמנם אם הקדים התנאי ואמר אם עשה פלוני כך וכך יש לו אצלי כך וכך היא אסמכתא ואם צירף אליו מלת מעכשיו היה לשון מעכשיו מזיק לענין הטריפה ע"כ ובסי' קנ"ג ובסי' ק"ו: סימן צח וששאלתם נערה שנתארסה ונתגרשה דקי"ל דיש לה קנס וקנס' לעצמה כרבי עקיב' בשת ופגם און קא שקיל להו כיון דקי"ל כל שבח נעורים לאביה אביה הוא דשקיל להו וקנסא שאני דכתיב אשר לא אורס' ודרשינן ביה אשר לא אורסה לאביה הא אורסה לעצמה אבל בשת ופגם כדקיימי קיימי לאביה.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן צט והאי דאמרינן במודים דרבנן על שאנו מודים לך פי' כלומר מודים אנחנו לך הודאות יתרות ושכחות מוספות על אלו שאנו מודים לך בתוך תפלתנו. והא דאמרינן ביום ההוא תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי א"ר יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה פירוש ככלה בבית חמיה שהוא בית בעלה שכבר נמצאו בתוליה קיימין ויש לה שבח בכך ולא ככלה שהיא עדיין בבית אביה שיש עדיין לחוש

עליה שמא יטעון הבעל טענת בתולים או שמא יוציא עליה שם רע ותבא לדין ודברים עמו ודרשינן לה להאי מילתא מדכתיב תקראי לי אישי דמשמע אישות שהוא בית הבעל דהיינו בית חמיה ע"כ בלשונו ז"ל: סימן ק שאלה ראובן ושמעון אחים היה להם שדה בשותפות ומכר ראובן חלקו ללוי ומשכן שמעון חלקו ליהודה בד' דינרין ויצא מן העיר ונשתהה שם כמו ארבע שנים ונפטר יהודה שהיה בידו חלק שמעון ממושכן ונפטר גם לוי וכשבא שמעון לפדות חלקו מאת יהודה מצא השדה ביד יורש לוי והוא קטן וכבר היה שקודם לזה מנה לו ב"ד אפטרופוס ושאל ב"ד את פי האפטרופוס כיצד בא קרקע זה ביד יורש לוי והשיב איני יודע אם בא ליד לוי בתורת מכר או משכון אבל לוי אכל פירותיו ב' שנים והיורש שנה א' וכבר עלתה בידו החזק' ומצאנו אצל היורש שטר המשכונה שעם יהודה ושאל ב"ד מהאפטרופוס באיזה צד בא זה השטר ליד היורש ואמר לא ידעתי והיתה המשכונה לשתי שנים שנת צ"ד ושנת צ"ה ומצאנו עוד ביד היורש שטר איך שכר לוי משמעון חלקו לשתי שנים שנת צ"ו ושנת צ"ז וזה נסחו שכר לו משמעון כל חלקו בשדה שבא לו בתורת ירושה והוא השדה שיש בו שותפות ללוי השוכר לשתי שנים תחלתם סיון שנת צ"ו ונתן לו חצי השכירות בתחלת השתי שנים והחצי השני לסופן וקנינו מהם על זה במנא דכשר למקני' ביה והיה זה בר"ח אייר שנת צ"ד והביא שמעון בעל השדה שני עדים האחד מעיד שהוא יודע והיה נמצא כשמשכן שמעון אצל לוי קרקע זה לארבעה שנים תחלתם שנת צ"ד בד' דינרין ועד שני מעיד שיהודה שהיה הקרקע ממושכן בידו על ד' דינרין נתנה ללוי ובשביל כך אכלה.

יורינו אם תתקיים החזקה ליורש כמה שאכל אביו קרקע זו שתי שנים והעדים המעידים שאכל לוי פירות קרקע זו הם מעידים שאכלה שנת צ"ד שעורים ושנת צ"ה זרע אותה פשתן ואכלה חגב ולא נהנה ממנה כלום ושנת צ"ו זרע אותה חטים ואכלה חגב רובה וכנס השאר המורשה של היורש וזרעה שנת צ"ז היורש.

או תבטל החזקה בעדות המעידים במשכונה וגם בשכירות ומכר שמעון הקרקע לאשת יששכר ואח"כ נמלכו ב"ד באפטרופוס של היורש ואמראם יעלה הקרקע לשמעון ויצא מיד היורש אז או נקנה אותו או אסלק ידי ממנו: תשובה השנה שאכל החגב פירות קרקע זו אין עולה לו בה חזקה הילכך לא נגמרו ללוי וליוורשיו אכילת שני חזקה ושורת הדין שיחזור השדה לשמעון אלא שחייב לפרוע הסך שנתמשכן עליו ויקחנו האפטרופוס לקטן הנז' הואיל והעיד עד אחד ששמעון זה משכן אותה אצל לוי זה על ד' דינרים והעיד עד השני שיהודה משכן אותו אצלו שמעון על ארבעה דינרים נתנו ללוי הכלל העולה מעדות שניהם שיש ללוי בו ד' דינרי' ואמנם השטר המשכונה הכתוב ליהודה על שמעון בד' דינרין הנזכרי' הנמצ' בעזבון לוי אין במה שנמצא בעזבון ראייה שנאמר שמסרו ללוי וקבל אותם ממנו הואיל ולא נמצא כתוב בו שהקנה אותה לו בכתיבה ומסירה וקי"ל שאין אותיות נקנות במסירה ואם הי' יהודה חי והי' מודה שנתנו לו ללוי וקבל ממנו הד' דינרי' הנז' הי' בטל זכותו ממנו בזה אבל הואיל והוא מת אפי' שאם הי' חי הי' טוען שזכותו בו קיים ושממנו נפל ומצאו לוי ולקחו או שהוא הפקידו אצלו אין לנו לדון ולבטל זכות יורשי יהודה ממנו הואיל ולא נמצא בו כתיבה ומסירה מיהודה ללוי גם אין לנו להגבותו להם משמעון הואיל ולא נמצא בידם אלא ביד זולתם והדין הוא שיהא תלוי ועומד אין גובין אותו יורשי יהודה לעולם גם אין קורעין אותו ויבטל דינא וזה כמו

שאמרו מצא שטר בין שטרותיו ואין ידוע מה טיבו יהא מונח עד שיבא אליהו ולענין דינא דבר מצר' אין כאן דין בן המצר להיות שאשת יששכר היא הקונה ואין עליה דין בן המצר.

וכך הדין: סימן קא שאלה מה יאמר אדוננו נר העולם נשיא נשיאי הלוי נטרי' רחמנא ואחייה. בראובן מבני פא"ס נשא ממנה אשה וכתב לה אביה חלק מביתו שהוא דר בו וכנסה בבית אחד ששכר אותו לה ב"ב דינרים לשנה וראובן זה יש לו חלק בבית אבותיו מיוחד בפני עצמו ובו סחורותיו ונכסיו וכששלמה השנה בקבץ ראובן להעתיק דירתו מהבית המושכר אצלו לבית שיש לו בו חלק ואמרה לו לאה אתתו לא אלך עמך לחלקך פן יקניטוני ויסערוני אביך ואמך אבל אתה תבא עמי אל חלקי שבבית אבי ואמר לה ראובן לא יצערך אחד מהם ואת יודעת זה יותר ממני.

אמנם כוונתך להוליך אותי לבית אביך כדי שיצערו אותי אמרה האשה א"כ שכור לי בית ונדור בה ולא אדור אני בחלקך עם אביך ולא אתה תדור עמי בחלקי בבית אבי ואם לא תשכור לי בית תפרע לי כתובתי ואפטר ממך והשיב לה ראובן אין לך עלי כלום אבל תצא בלא כתובה ונכנסו ביניהם רודפי שלום ונשאר ראובן עמה בבית ששכר אותה לה זה חמש שנים ב"ב דינר לשנה והיתה מוחלת ראובן ממושכ' וכל שנה מוסיפים עליו בשכירות והוא מקבל על עצמו התוספת ואם יצא מביתו יאבדו חפציו ויגנבו כליו ויוכרח להפסיד מעות ולקבל על עצמו כל מה שיוסיפו עליו ודחק אותו הדבר הזה הרבה וכל יום נופל ביניהם מחלוקת ויארכו הדברים שהוא אומר בחלקי אדור והיא אומרת לא כי אלא נלך אני ואתה ונדור בחלקי: ועתה רצוננו לעמוד על דעת רבינו הרב אם שומעין טענת לאה האומרת לא אדור בחלקך כדי שלא יצערו אותי אביך ואמך ויהי' מחוייב לדור בחלק' ואם אינו רוצה נכריח אותו להשכיר לה בית ויעזוב החלק שיש לו ריקם ואפי' שיאבדו נכסיו ואם הוא נמנע מלהשכיר לה בית תהיה מניעתו כאלו ציער אותה ויתקיים לפרוע לה כתובתה או כיון שחלק ראובן מיוחד בפני עצמו מדירת אביו ואמו נדחית טענת לאה באמרה אביך ואמך יצערו אותי ותתחייב לדור עמו בחלקו ואם נמנעה תצא לא כתוב' ותהיה כמורד' יורינו אדוננו ויקבל שכר מן השמי': תשובה עמדתי על זה על מה שזכר השואל בדבר זה והוא מניעת אשה זו מלדור שם בחלקו בהיותה טוענת אביך ואמך יצערו אותי ובקשה לדור בבית אביה בחלקה שכללה טענה זו אינה טענה ועם היות שיש לה חלק בבית אביה אין ראובן מחוייב לדור בחלק הנזכר אם אביה ואמה דרי' שם לפי שיש לו בזה צער ואע"פ שלא הי' לו שום חלק ולא בית ומה שעשו רודפי שלום לפשר ביניהם ושכר לה בית אין זה אלא אם היה שכר דירה עם חמותה ונתאמת שחמותה ציערתה אמנם אשה זו עדיין לא דרה עם חמותה ולא ראתה ממנה נזק כמו שזכרתם ואין לנו להכריח את בעלה וישכור לה בית באומד בלבד אא"כ נתאמת זה עליה בפועל וא"כ טענת זו שהאשה שאומר' פן יצערני אביך ואמך אינה כדאי שימנע ראובן מלדור בחלקו אבל יכריח אותה לדור עמו בחלקו כמו שזכרנו ואם היא נמנעת מזה תצא בלא כתובה כדין המורדת אלא שאם היו אביו ואמו דרים במקום מושכר להם והוא פורע עמהם חלק בשכירות אז היתה טענתה טענה ותהיה הבחירה ביזה לדור אצלם או תצא מהם אבל הואיל ויש לו בית קנוי לו כמו שזכרתם אין שומעין לה ולא

נתחייב אותנו שיניח את ביתו במה שיש לו בזה היזק גדול וקושי בהיותו נעתק משם: ונמשך לנו דין זה בנשוא' מדין הגרושה ואם הנושאי' מתחלפים הדין בהם שוה.

וזה שאם היה חצר של שניהם והיא נשואה היא מחוייבת ללכת עמו אל חלקו ואם היתה גרושה היא מחוייבת לצאת מחלקה וה"ה בחצר דאגרוה מיגר וכן הדין אם היתה חצר שלה והיא נשואה שהוא חייב לדור בה כמו אם היתה גרושה שהוא מחוייב לצאת ממנה להיות שאין לו בה חלק ובשני הנושאים אם יש לו חלק בחצר אין מחייבין אותו לצאת מפני ההיזק הנמשך לו מזה כמו שאמרו אבעיא להו היתה חצר של שניהם מהו ת"ש היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה במאי עסקינן אילימא בחצר שלו פשיטא ואלא בחצר שלה הא תניא ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה אלא לאו כה"ג דילמא דאגור מיגר.

מאי הוי עלה ת"ש דאמר טלטולא דגברא קשה מדאיתתא שנאמר מטלטלך טלטלת גבר וזה דאמר בהעתקה פעם אחת כל שכן וק"ו בהיותו מעתיק דירתו בכל שנה: ואם היא נמנעת מללכת לדור עמו בחלקו הנה היא מצערת אותו והיתה כמורדת על בעלה ותצא שלא בכתובתה כמו שזכרנו אלא שאם נתקוטטה עתה חמותה הוא מחוייב להוציאה אל מקום מושכר לא אל חלק' בבית אביה כמו שזכרנו ואם הוא נמנע מזה יהיה כדין מורד על אשתו ויוציא ויתן כתובה וכך הדין ואין לשנות: סימן קב המכנסת שום לבעל' ורצה הבעל למכור אם קדם הבעל ומכר אין ספק שאותה מכירה בטלה הואיל ומכר מה שאין לו למכור ומה שאין הדין נותן לו למכור וראיה ממה שאמרו ההוא גברא דעילא ליה אינתת' איצטלא דמילתא שכיב שקלוה יורשים פרסוה אמיתנא אמר רבא קנייה מיתנא א"ל רבא בריה דרב יוסף לרב כהנא והאמר רב נחמן הלכה כר' יהודה פי' שאמר הדין עמה אלמא אם רצה הבעל למכור לא ימכור אמר ליה מי לא מודה ר' יהודה דמחוסר גוביאנ' כיון דמחוסר גוביאנא ברשותיה קיימא רבא לטעמי' דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד: הנך רואה כי לא אמרו מה שעשה עשוי אלא לפי שפרסוה אמיתנא ונעשה כהקדש שהוא מפקיע מידי שעבוד אבל אם הוציאוהו לזולת הקדש ולזולת המת שאין דינו כדין ההקדש כגון שמכרו אותו או לאיניש מעלמא אז היה מכרם בטל וכמו שמעשה היורשים במכר ובמתנה בטלכן אם הוציאו לזולת ההקדש לא עשה ולא כלום דהא בהא תליא שאם היתה מכירתו אם קדם ומכר היתה ג"כ מכירת היורשים מכיר' להיותם במקומו בכל מה שהיה לו זכות והנאה והואיל ואנחנו רואים שאם הוציאו אותו היורשים לא עשו ולא כלום אא"כ היה להקדש אבל לא אם מכרו לזולת ההקדש א"כ יצא לנו מזה שגם הבעל אם מכרו או הוציאו לזולת ההקדש שלא עשה ולא כלום וא"כ הדין הוא להוציא הדבר ההוא מאת הלוקח מעתה ולא יאחרו עד שתתגרש או תתאלמן לפי שהואיל ואין לו למכור מן הדין ולא להוציא משום שבח בית אביה הנה היה דין נצ"ב בענין זה בפרט בדין נ"מ שאמרו בהם אמר אממר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום וביארו בתלמוד כי איתמ' דאמימ' כגון דזבין איהו דאתיא איהי ומפקא שפירושו אתיא ומפק' תיכף מכיון שלא אמר כגון דזבין איהו ומית ולא מבעיא אם היו מטלטלים שאין ספק שהם נפסדים כשמשתמשים בהם או קרקעות ולא מקרבי למתא ואפי' שהיה הבעל להם אריס דאיכא למיחש שמא תכסוף או אם לא היה שם רווח ביתא שתוציא אותם מיד הלוקח מעתה אלא אפי' היו קרקעות והווי מקרבי

למתא או התנה הבעל שיהא הוא בהם אריס ואיכא רווח ביתא לא מוציאה היא אותם מעתה לפי שלא התרנו לבעל שימכור היכא דאיכא רווח ביתא וליכא למיחש שמא תכסוף אלא אם מכר הגוף לפירות בלבד שמכר דבר שהוא שלו שהם הפירות אבל אם מכר הגוף הואיל ומן הדין אינו יכול למכרו ולהוציאו ושורת הדין שאפ"י השביח ועמד על היותר ממה שכתבה אותו על הבעל שתתן דמים ותטול אותו א"כ ה"ל כמי שמכר מה שאינו שלו שבטל המקח לאלתר ולא ימתינו בו אל זמן שני בין איכא רווח ביתא בין ליכא בין איכא למיחש שמא תכסוף בין ליכא: סימן קג ומה שאמרו נשאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא הלכה היא ומי שירצה לעבור על זה מונעים אותו ואם אמר אני רוצה לסכן בעצמי אין שומעין לו שאין לו רשות לאבד עצמו ואין ראוי לנו להניחו לעשות זה בפרט הואיל ואסרו אותו חז"ל והנה היה זה מכלל הדברי' האסורים שאין ראוי לשום אדם לעבור עליהם גם אין מניחין אותו לעבור עליהם: סימן קד ומה שאמרו הלוקח מבעל הבית אין לו אונאה הוא בכל כלי תשמישו לפי שב"ה אינו מוכרם אלא להכרח או להחליף אותם במה שטוב מהם ואם נתאנה בעל הבית נאמר שרצה בזה כדי לדחות הזיקו או כדי להחליף אותם במה שטוב מהם ואם נתאנה לוקח נאמר ג"כ שהקונה כבר ידע שחפצים אלו אינם מצויים למכור והוסיף בדמיהם כדי שימכרו אותם בעליהם: סימן קה שאלה ראובן נתעצם בדין עם שמעון ושמעון זה מתעסק במלאכת הבשמים ומסתחר עם הישמעאלים הנקראים מראבטי"ן בבשמים וזולתם ואמר ראובן שהיה לו ענק] של בדולח נתנו לשמעון זה שימכור אותו לו למראבטי"ן הנז' לפי שהמכירה להם יותר טובה מהמכיר' לזולתם ושמעון זה אינו מורגל להיות סרסור אבל הוא מורגל להסתחר עם המראבטי"ן בלבד ואמר ראובן שהביאו לו בענק ק' דינרים ושמעון אמר לו שהמראבטי"ן אינם רוצים לתת בו יותר מזה הסך ושראובן כשחשב ששמעון היה מוכרו למראבטי"ן הרשה אותו למכרו באותו הסך וקבל ממנו הסך שזכר לו שמעון שמכרו בו ועתה אומר ראובן שנגלה לו ששמעון מכרו ביותר מזה הסך אבל לא נתאמת אצלו הדבר עליו אלא הגיד מה ששמע מקצת הישמעאלית המראבטיא"ת ושמעון הנז' השיב ואמר ראובן זה נתן לי זה הענק כדי שאמכור אותו למראבטי"ן וניתן בו ק"נ דינרים באשראי לא במדודין ובאתי אליו והודעתיו ואמרתי לו שאינם נותנים בו במדודים שום סך אבל מצאתי מי שיתן לך בו מאה כדי שימכו' אותו הוא באשראי אם תרצה מכור אותו באשראי ואם תרצה במדודים ונתרצה לקבל המאה המדודים ומכרתי אותו ללוי במאה ולא הודעתי את ראובן למי מכרתי אותו אבל הבאתי לו הדמים וקבל אותם ונתרצה למכור הענק בסך שקבל אותו ואח"כ מכרו לוי על ידי בק"נ דינרים בהמתנה וקבל בעד הסך משכונות והתנה עמי שיתן לי בריוח חלק שהסכמנו עליו ומראובן לקחתי שכירותי על שמכרתי אותו לו ואמר ראובן אלו הודיעני שמכרו ללוי לא הייתי מוכרו באותו הסך אבל חשבתי שנמכר לאיש מן המראבטי"ן ועל זה הרשיתיו וגם הוא הטעה אותי שלא נשתדל למכרו ולהראותו לכל כדי שלא ימכר למראבטי"ן ורימה אותו ואמר לו המורה אתה נתאמת אצלך שרימה אותך או שמכרו ביותר אמר לא השיב לו המורה אם היית תובע אותו קודם שקבלת הדמים הייתי מחייב אותו שבועה כעין דאורייתא על טענת שמא אבל הואיל וכבר קבלת הדמים אינו חייב כי אם חרם סתם אם הטעה אותך או זייף שום זיוף וכשראה ראובן זה נתפשר עם שמעון בסך

דינרים שקבל ממנו ובטל מעליו כל טענה וכל תביעה ואחר זמן שאל מהמורה זולתו והורה שיתן לו דמים הענק שהם ק"נ דינרים שנמכרו בו באמרו ששמעון זה הואיל והוא ידוע שהוא מסתחר עם המראבטי"ן לא נתרצה ראובן למכרו אלא למראבטי"ן בלבד לא לזולתם והענק ברשות ראובן הוא וטען עליו טוען ואמר לא היה הדין כן אלא אם ביאר שמעון ואמר שקנה אותו ממנו איש מן המראבטי"ן אמנם הנה הוא טוען שאמר לו לא מצאתי מראבטי"י שיקנה אותו ממנו המראבטי"ן.

אמנם הנה הוא טוען שאמר לו לא מצאתי מראבטי"ן שיקנה אותו במדודים אם תרצה ליקח בו סך זה במדודים אמכרנו לך לקונה או מכור אותו בהמתנה למרבטי"ן יודיענו אדוננו ושכרו מן השמים: תשובה אם אמר שמעון לראובן שהוא מוכר אותו למראבטי"י ומכרו ללוי יחזור המכר ואם אמר לא מצאתי מהמרבטי"ן מי שיקנהו במדודים אבל מצאתי מי שיתן לך בו מאה כפי מה שנזכר בשאלה זו המכר קיים ואין לו עליו כי אם להחרים חרם סתם בלבד על כל מי שעשה זיוף בזה: סב סימן קו שאלה ראובן הרשתה אותו בתו לתבוע מבעלה שבעיר אחרת כל מה שהוא חייב לה בהרשאה גמורה באגב וקני נתנה לו רשות בהחלט להתפשר וליתן במתנה ולעשות כל מה שיראה לו וכשהגיע ראובן לשם תבע את שמעון חתנו לדין ונתפשר עמו שילך אצל אשתו בתוך שנה ואם לאו חייב עצמו לה באלף דינר בתורת חוב בכל מיני חזוקים ונכתב בזה שטר ואחר זמן נתעצמו בדין ראובן ושמעון בתביעות שהיו ביניהם ואמר ראובן הרי בקנין אם יורה שופט הישמעאלים בעד אחד אתן לך במתנה כתובת בתי וכל מה שנכתב לה עליך ושופט הישמעאלים הורהו בעד אחד ותבע שמעון שיפטור אותו מכל מה שעליו לאשתו ומכל מה שנכתב לה עליו כמו שכתוב בשטר ההרשאה שהיא הרשתה אותו שימחול ויתן במתנה אמר האומר שזה הלשון הכתוב בהרשאה אינו מורה אלא שיהיה כל מה שיעשה ממתנה ומחילה ופשרה בעת שיעמדו בדין בענין זה אבל לא בתביעות שביניהם בענינים הנתלים בהסומחלים אנחנו פני אדוננו יודיענו בזה כל הפרטים כדי שיהיו אצלינו לשרש נשען עליו.

ראשונה במה שנתחייב שמעון באלף דינרים הנזכר בתורת חוב ולא היה חייב בשום דבר מהם ואם נתחייב אדם במה שאינו חייב בו ונתחייב בו בתורת חוב ביותר חזק שבחיובים כמו שאמרו חייב אני לך מנה בשטר קנה וכמו שביאר רבינו הגדול ז"ל ויבאר לנו ענין חייב אני לך מנה בשטר ואיך יהיה הלשון שיתחייב בו בזה.

עוד יבאר לנו אם אמר הרי בקנין שנתתי לך כל מה שיש לי אצלך ולא נתן לו שום אדם הקניין אבל הוא מעצמו לקחו אם מתנה זו מתנה משום דלא מחסרה משיכה והקנין בו נוסף אין צורך בו או נאמר הואיל וכוון למחול בקנין גלי אדעתיה שבקנין הוא מוחל ומקנה לא בזולתו כמ"ש במי שרצה לקנות לעצמו בדרך אחד מדרכי ההקנאה לא בזולתו ואם מה שאמרו כיון דנפיל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני בד"א לא ניחא ליה דליקני אם נאמר כיוצא בזה במקנה או לא: תשובה ראוי לראות אם כשנתפשר ראובן עם שמעון שילך אצל אשתו אחר תם שנה קנו מראובן שנתרצה בזה הואיל ונתפשר עם שמעון על זה וחייב עצמו בקנין שילך אחר תם שנה וקנו מידו על זה וקנו גם מיד ראובן

שנתרצה בזמן הנזכר שקבע כבר נגמרה שליחותו ומה שחדש אח"כ שנתן במתנה המעות של בתו שהרשתה אותו לא עשה ולא כלום שלזה לא נעשה שליח.

ואם בקביעת הזמן הנזכר משמעון לבדו מבלתו שקנו מיד ראובן שנתרצה בכך שאז אם רצה ראובן יוכל לחזור בו מהזמן שקבע ויוכל לחזור לתבעו שילך אצלה או שיפרע לה מה שהוא חייב לה ויעלה בידו זה עדיין לא נגמרה שליחותו ולא נסתלק שם השליחות מעליו והואיל וקנו מידו שנתן מה שיש לבתו שהרשתה אותו אם יתקיים אותו הענין שנפל בו ההפרש ביניהם ובהרשאה כתוב שיתן במתנה ויעשה מה שירצה הנה מתנתו מתנה ונפטר הבעל מכל מה שעליו לתת לאשתו.

וזה אם הלשון שקנו בו מיד ראובן במחילת חובות בתו היה שאז נסתלק דין האסמכתא. זו היא שורת הדין במה ששאלת עליו במה שקנו מיד ראובן בנתינת המעות של המרשה אותו: ואמנם מה ששאלת על מה שקנו מיד שמעון שחייב עצמו לאשתו באלף פרחים אם לא ילך אצלה אחר עבור שנה הוא לשון בלתי מועיל להיותו לשון הקנאה לא לשון הודאה.

ומה שאמרו חייב אני לך מנה בשטר רבי יוחנן אמר חייב הלשון הזה מועיל להיותו לשון הודאה עם היות הדבר מעיקרו שאין לו אצלו כלום. אבל אם היה בלשון הקנאה אינו מועיל אלא אם היה בדרך שיועיל בו הקנא' המטבע.

וכבר קדמה תשובתינו בזה למי ששאל מאתנו על זה מאצלכם וביארנו לו זה ביאור מספיק. ומי שאמר לחבירו הרי בקנין שנתתי לך החוב שיש לי אצלך הואיל והדבר הנתון לא מיחסר משיכה נתקיימה המתנה ונפטר הב"ח מהחוב שאצלו במה שאמר לו נתתי לך מה שיש לי אצלך.

ואין אנחנו צריכין בזה לקנין כדי שנבטל המתנה מצד ביטול הקנין ואין דרך זה דומה למה שאמרו כיון דנפל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני בארבע אמות לא ניחא ליה. לפי שהטעם שם שלא קנו ליה ד"א לפי שמכיון שגלה בדעתו דלא ניחא ליה דליקני ליה ד"א דידיה איגלאי מילת' דהני ד"א לאו חצרו הן כלל כדי שתקנה לו לפי שלא תקנו שד"א של אדם קונות לו בכל מקום אלא א"כ היתה כונת אותו אדם שיהיו לו אותם ד"א כחצרו אבל אם אינו מתכוון לזה ואינו מתרצה בו הנה חזרו להיות ד"א הללו שאין לו בהם זכות כלל והם לגביה כמו שהם לגבי שאר בני אדם שאינם עומדים בהם וע"כ היה מן הדין שלא יקנו לו.

תדע שכן הגע עצמך אם היתה המציאה בחצרו ונפל עליה האם היינו אומרים שמכיון שנפל גלי אדעתיה דלא ניחא דתקנה לו חצרו אין ספק שלא נאמר שחצרו קנתה לו על כל פנים להיותה חצרו והנפילה שנפל עליה הוא דבר נוסף. הכא נמי הואיל והיה הסך שהוא בתורת חוב אצל הב"ח ולא מיחסר משיכה במחילה נפטר מאותו החוב והקנין בזה הוא דבר נוסף ואין משגיחין בו: סימן קז (הביאה רבי' בצלאל בש"מ למציעא במאי דשייך לדמ"ו ע"ב): סימן קח (הביאה הרב הנז"ל שם במאי דשייך לדמ"ז ע"ב): סימן קט (הביאה ר' בצלאל בש"מ למציעא במאי דשייך לדפ"א ע"ב): סימן קי (הביאה הרב הנז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדע"א ע"ב): סימן קיא (הביאה רבינו בצלאל ז"ל

שם): סימן קיב (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדק"ח ע"ב ד"ה עוד כתב בתשובה אחרת וז"ל ראובן יש לו עליה כו'): סימן קיג שאלה אם היה לראובן אצל שמעון חוב ופסק עמו בהן סחורה וחזר בו אחד מהם אחר שנתפשו או נכריח אותו שיתן לו הסחורה ונאמר בו מילתא דלא שכיח לא גזור בה רבנן אם בזה בא לשון הגמרא אם לאו לפי שנפל בזה מחלוקת גדולה: תשובה אם היה לראובן אצל שמעון חוב ופסק עמו בו סחורה לא קנה הקונה אותה סחורה והחזר בו אינו חייב בזה מי שפרע לאמרם אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת מ"ט מלוה להוצאה נתנה ואמרו עלה כתנאי המקדש במלוה אינה מקודשת וי"א הרי זו מקודשת מאי לאו בהא קא מפלגי דמ"ס מלוה להוצאה נתנה ומ"ס לאו להוצאה נתנה ותסברא אימא סיפא ושויין במכר שקנה ואי מלוה להוצאה נתנה במאי קנה והעמיד התלמוד מה שאמרו המקדש במלוה כגון שאמר לה התקדשי לי במתנה ונמצא חסר דינר ודכותה גבי מכר כגון שא"ל מכור לי חפץ זה במנה ונמצא חסר דינר ובזה הוא שאמרו קנה אבל אם אמר לו מכור לי חפץ זה במלוה שיש לי בידך לא קנה משום דמלוה להוצאה ניתנה וכמי שלא נתן לו מעות דמי ומה שאמרו מילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן הוא במי שהחליף דמי שור שאות' דמי השור אינם מלוה אצל קונה השור כדי שנאמר להוצאה נתנה אבל הם אצלו בחיוב גמור בדמי השור שקנה לפי שהם עתה לבעל השור והואיל ואינם מלוה ולא נתנה להוצאה הנה הוא כמי שהביא לו המעות בעת שקנה ממנו הפרה.

וליהוה הדבר מילתא דלא שכיחא לפי שהמעות היו מוקדמים אצל בעל הפרה קודם שדבר עמו על קנייתו העמדנוהו על דין תורה וקנו לו מעותיו משום דמילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן אבל מי שהיה לו חוב אצל חבירו ופסק עמו בהם בסחורה אין אומרים בו דין זה לפי שאותו החוב מלוה ומלוה להוצאה ניתנה וכמו שלא נתן לו כלום דמי.

וכבר בארתי לך זה ימים חלוק זה שראיתי אותו בין שני מאמרים אלו ובררתי אותו לך יפה והוא ענין טוב ומבואר ומקודם היה קשה לנו עד שנתברר לנו חלוק זה ביניהם והוא נאות מאד: (עיי' להרב עצמות יוסף דף נ"ט ע"ג) סימן קיד שאלה מה יאמר אדוננו באיש שלא קרא מעולם הלכה עם רב ואינו יודע דרך הלכה ולא פירושה ולאקריאתה אלא שהוא ראה הרבה מתשובות הגאונים ז"ל וספרי הדינים.

ולא נעלם מאדוננו שהתשובות אינם עומדות על מצב אחד בפרט הישנות מהם שנכנס בהם ההפסד מצד המעתיקים אותם ועם זה יחסו קצת תשובותיהם לזולת בעליהן גם הרבה מן הגאונים הורו בתשובותיהם על שאלה אחת ואח"כ חזרו בהם מאותה הוראה או השיגו אותם אחרים בכך ואם איש שעיקר ידיעתו בתשובות אלו ואינו מבין הצדק מהם מבלתי הצדק אם יוכל להורות בענין אחד או בנדון אחד ויפסוק הדין בו ואפשר להיות שאותה שהורה ממנה כבר חזר בו המורה בה.

ומי שאינו מבין עיקר הדין ולא מאיזה מקום יצא מן התלמוד אם הוא מותר להורות או אם ראוי לסמוך עליו בשום דבר בפרט אם הוא בלתי ירא שמים והעידו עליו ברשעיות רבות ועוד העידו עליו שהוא נתלה היום לענין דין אחד בשאלה אחת ומייחס אותה לגאון אחד ומחר הוא נתלה בדין הדומה לו בשאלה אחרת באופן אחר והוא מיחס אותה לגאון אחר.

יבאר לנו אדוננו שורת הדין בזה ביאור מספיק: תשובה דע שהאיש הזה ראוי יותר להתיר לו להורות מאנשים רבים קבעו עצמם להוראה בזמננו זה ורובם אין בהם אפי' אחד משני דברים אלו רצוני לומר הבנת ההלכה והעמידה על דעת הגאונים ז"ל. ואותם שמדמים להורות מעיון ההלכה ומחזק עיונם בתלמוד הם שראוי למנעם מזה לפי שאין בזמננו זה מי שיהי' ראוי לכך ולא מי שהגיע בחכמת התלמוד לכלל שיוורה מעיונו מבלי שיעמוד על דעת הגאונים ז"ל.

אבל מי שמורה מתשובות הגאונים וסומך עליהם ואע"פ שאינו יכול להבין בתלמוד הוא יותר הגון ומשובח מאותו שחושב שהוא יודע בתלמוד וסומך על עצמו. שהוא אע"פ שהוא מורה מסברא בלתי אמתות מראיות הגאונים ז"ל מ"מ אינו טועה בזה לפי שהוא מה שעשה ע"פ ב"ד גדול מומחה לרבים עשה.

ומי שמורה מעיונו בהלכה אפשר שהוא חושב שאותה הלכה מחייבת אותה הוראה והיא אינה מחייבתה והטעהו עיונו או טעה בפירושה. ואין בזמננו זה מי שיגיע בתלמוד לגדר שיוכל לסמוך להורות ממנו.

וכבר באו לידי תשובות קצת אנשים בדברים שהורו בהם והם חושבים שהורו כדין ושהוא ברור כשמש והם טעו בהוראתם ותלו הדבר ההוא אל מקום בלתי מקומו ולמדו הדין ממקום שאין ללמוד אותו ממנו וכבר היה בין הדבר שדנו בו ובין ההלכה שנתלו בה לאותו הדין חילוק דק ודקדוק נעלם ונסתר ולא הרגישו בו והיו לוקחים ההלכה בכללה כפשטה ולא הרגישו בחילוק הדק שבה ומדמין הנדון שלהם לה ואינם מרגישים בחילוק הדק שביניהם.

עד שאני אומר שמי שאינו סומך על עצמו אם הוא נתלה בתשובות הגאונים ובהוראתם שהם הלכות פסוקות וסברות קצרות ברורות הוא יותר משובח מאותם המדמים להורות מן התלמוד ואמנם מה שזכרת מהיותו בלתי ירא שמים אם הוא דיין קבוע ראוי לחקור בזה לפי שאין ראוי לנו לעמוד דיין שאינו הגון לפי שהוא כנוטע אשרה בישראל ואם אינו דיין קבוע אלא שאין דן לפניו אלא מי שקבל אותו על דרך הברירה אין לנו לעכב בזה: סימן קטו שאלה ראובן היתה לו בת קטנה והשיאה לשמעון בקידושין שקבל ממנו ומת ראובן ומת גם שמעון ויש לו אחים לוי ויהודה ויששכר וכשגדלה הבת לא מצאה חן ליבום ותבעה מאחד מהם שיחלוץ לה ושם תואנה ואמר שלא היה נשוי עמה אחיו המת בקידושין ואמר עוד שהבת עדיין היא קטנה ואינה ראויה לחליצה יורינו רבינו אם העידו שנים במספר שניה אם מקבלים עדות הנשים הכשרות בהבאת שתי שערות ואיך יהיה איכות השתי שערות ואם לא רצה היבם לחלוץ לה ואם הגדול לא רצה אם כופין את הקטן ואם מסר מודעא על החליצה אם תועיל המודעא לפי שנפל בזה ויכוח גדול יש אומרים אין המודעא פוסלת החליצה כלל לפי שהמודעא על אחד משני דברים אם על מכר או על מתנה והמודעא שהיא על המכר אינה מודעא עד שיתברר האונס שהיתה המודעא לסיבתו כמו שאמרו כל מודעא דלא כתיב בה אגן ידעינן באונסא דפלוגי לאו מודעא היא ואם היתה המודעא על מתנה היא גילוי מילתא בעלמא כדי שיתברר אומדן דעתו שהוא לא גמר ומקני ליה כמו שאמרו אי דגיטא ומתנתא גלויי מילתא בעלמא הוא נראה מכאן שהמודעא לא תחול אלא בדבר שיש בו עשיה ונתנה מאותו שמוסר מודעא

באופן שמתברר שהוא אינו עושה מלבו והגט כבר קראתו התורה נתינה באמירה ונתן בידה אבל החליצה איזה עשייה או איזה נתינה יש בה ליבם עד שימסור מודעא עליה וע"כ המודעא שמסר אינה עושה רושם בחליצה כלל ומה שלא מצאנו לו ראייה אין דנין בו.

ואחרים אומרים הואיל ואמרו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני הנה היה דינה כדין הגט. יבאר לנו אדוננו: גם יבאר לנו אם מסר אדם מודעא על גט והתנה שלא תבטל לעולם המודעא כיצד תוכל להתגרש ממנו אשה זו לפי שאפשר להיות שאדם אחד תהיה דעתו נוטה אל אשתו וחושש שמא יאמרו לו לגרשה והוא מוסר מודעא ומתנה שלא תבטל לעולם ואפי' שיבטל אותה שלא תוכל להתגרש ממנו ואולי יש אצל רבינו בזה תקנה: תשובה השנים שתעלה לה בהם חליצה הם אם היתה בת י"ב שנה ויום אחד שהם ימי הנערות ואם הגיעה לזמן הנזכר אז ראוי לבדקה ע"פ נשים ואם אמרו שהביאה שתי שערות הם נאמנות בזה וראויה היא לחליצה כמו שאמרו תנו רבנן כל הנבדקות ע"פ נשים רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותם תוך הפרק אין נשים בודקות אותם ונתנו בתלמוד סיבה לזה ואמרו לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקן נשים תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים ולא בדקן נשים: ולענין איכות השתי שערות כבר אמרו ב' שערות האמורות בתורה ובנגעים והאמורות בכל מקום כמה שיעורן כדי לכופף ראשן לעיקרם ואם נתברר שהבת הנז' הגיעה לכלל שנותיה שהם י"ב שנים ויום אחד הנבדקה ע"פ נשים שמצאו לה שתי שערות על דרך שזכרנו הנה נתחייב היבם לחלוץ לה ואם לא רצה ראוי לכופו על זה במיני הכפייה עד שיאמר רוצה אני ואם היה הגדול במדינה אחרת כופין את הנמצא שיחלוץ אע"פ שהוא הקטן כמו שאמרו תלה בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממ"ה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם: ומה ששאלת על ענין המודעא שנעשית על החליצה אם היא מודעא אם לאו התשובה מכיון שראינו שאמרו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני שזה מורה שאנו צריכים לכוונתו וגם אמרו חליצה מוטעת כשרה ואיזה היא חליצ' מוטעת אמר ר"ל שאומרים לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה ואמרו בין שנתכוין ולא נתכונה היא בין שנתכונה ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוננו שניהם ואת אמרת חליצתה כשרה שנראה מזה שצריכים אנו לכוונתו ושאל ע"פ שנתכוין למעשה אם לא נתכוין להתירה חליצתה פסולה ממילא שמעת שאם הקדים מודעא שנראה ממנה גלויי דעתיה שאינו מתכוין להתירה שהחליצה פסולה וצריך לחלוץ לה אח"כ חליצה מעליתא אחר ביטול המודעא הנזכרת כי היכי דתשרי לעלמא ומ"מ לא תתעכב המודעא אלא א"כפירש בה שהוא בלתי מתכוון בזה המעשה להתירה אבל אם לא נזכר בה זה הלשון או מה שיעמוד במקומו אין חוששין למודעא: ומה שזכרת מענין המודעות שמקדימין לגיטין וזוכרים בהם שאפי' יבטל אותה שהוא שלא מדעתו ושלא מרצונו ובקשת שאודיעך דרך תבטל בו זאת המודעא הנה זה הענין כבר נשאל מאתנו זה שנים באיש אחד הקדים מודעא על דרך זה וביאר בה שאפילו יבטל אותה בכל אופני הבטול שכל זה הוא שלא מדעתו ושלא מרצונו כל זמן שאינו מבטל אותה בב"ד של מצרים ומה שהעלינו בדקדוק הוא שמכין אותו ראשונה על שעבר ומסר מודעא על הגט כמו שאמר רב מאן דמקדש בביאה ומאן דמסר מודעא אגיטא כו'

אח"כ באופני הכפייה שיבטל המודעא בזה הלשון והוא שיאמר הנני מבטל כל מודעא שקדמה לגט שאכתוב לאשה זו מבטל כל מודעא שקדמתי על ביטול כל מודעין ותנאין אח"כ יצוה בכתיבת הגט ויותן לאשה והיא מגורשת וזה הלשון שדקדקתי הוא לשון שיתוקן בו ענין זה לפי שאמתת אמרו ואפי' בטלתי המודעין בתכלית הביטול איני עושה זה אלא שלא מרצוני אם תדקדק בו תמצא שעיקרו הוא שהקדים מודעא על ביטול המודעין וכשבטל הוא אותה המודעא שהקדים על ביטול המודעין בטלה לשעתה ונמצא שבטלו המודעין וכל מה שאפשר שהוסיף וביאר שלא יועיל כל מה שיבטל בזה הנה זה הלשון שזכרנו אם יעיד בו על עצמו הורכב זה הביטול על אותם דברי' בעצמם שסגר בהם ביטול המודעין וביטול הביטול ונתבטלו בזה ונפתח מנעול זה ממילא ונמצאו המודעין בטלים.

והיא סברא נכונה עד מאד מדוייקת בתכלית הדיוק וכבר נתפשטה הוראה זו בכל האנדלוס: סימן קטז שאלה נפל בינינו מחלוקת באיזה מקום תהיה החליצה והעיר הזאת אין בה מנהג קבוע יש אומרים שלא תהיה אלא בבית הכנסת לפי שמצא בקצת מדרשות ועלתה יבמתו השערה בגובה של עיר ופי' גובה של עיר בית הכנסת ואמרו לו אין זה המאמר חיוב שעכ"פ תהיה החליצה בבית הכנסת אלא לפי שאמרה תורה ועלתה יבמתו השערה והוא שער ב"ד וקראתו בלשון עלייה הביאו מזה ראייה ששער ב"ד צריך להיות בגובה של עיר גם אינו מוכרח שעכ"פ תהיה החליצה במקום המיוחד לב"ד אלא החליצה דינה מסור לממונים שעליה ואם ראו מפני כבוד האשה ללכת לבית מבתי שכנותיה לעשות שם החליצה בפניהם הכל לפי ראות עיני ב"ד הממונים על זה וכל מקום שקבעוהו לשבת שם כופין את היבם ללכת אצלם בפרט אם היא בתולה ממה שראוי לחוש לכבודה ומה שאמרו היבמה הולכת אחר היבם להתירה הוא אם היה היבם בארץ אחרת יורינו ושכרו כפול: תשובה דבר זה הוא תלוי בב"ד בכל מקום שיקבעו דוכתא לחליצה חייב היבם ללכת אצלם ומה שאמרו היבמה הולכת אחר היבם להתירה הוא אם היתה בארץ אחת והיבם בארץ אחרת שאין לנו להכריח את היבם ללכת למקום שהיא שם כדי להתירה אלא היא שרוצה בחליצה הולכת אצלו אבל אם היו שניהם במקום אחד מן הדין אין ראוי להיותם נקבצים אלא אצל ב"ד כמ"ש הכתוב בפי' ועלתה יבמתו השערה וידוע שהשערה הוא שער ב"ד אבל לחייב את ב"ד ללכת אצלו עם היבמה הוא טעות ממה שאמר הכתוב וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ולא אמר והלכו אליו זקני עירו.

והואיל ונתברר שהיבם חייב ללכת אל המקום שקבעו שם דוכתא א"כ הענין מסור להם שיקבעו אותו במקום שירצו חוץ מבית היבמה עצמה שאין להם לעשות זה ולא להכריח אותו שילך אצלה שאינו חייב בזה מן הדין ומ"ש בגובה של עיר אינו חיוב בהכרח אבל אורחא דמילתא קאמר שלעולם שער ב"ד בגובה שבעיר שנא' ועלתה והעליה לא תהיה אלא למקום גבוה: סימן קיז שאלה בארץ שנהגו יושביה שכותבת האשה על בעלה כל מה שהיא מוציאה לו בנדוניא ומשלים על זה הבעל תוספת לתשלום אלף דינר ויהיה משפט הכל שוה ואם נפטר הבעל והניח פחות מאלף דינר תחלוק האשה עם היורשים כל העזבון ואפי' שלא הניח הבעל כלום חוץ מן הנדוני' תחלקנה עם היורשים ותשבע שבועת האלמנה ואח"כ תחלוק עמהם בשוה והם נוהגים עוד שכותב הבעל לאשתו מתנה

בעת כניסתה לחופה דבר ידוע ואינם סומכין על זולת מה שבכתובה בלבד ויצאה נסחת המנהג בלשון הזה שתחלוק האשה עם היתומים כל מה שיניח בעלה אם הוא פחות מכדי כתובתה הכל תחלוק עם היתומים בין כתובה בין נדוניא בין תוספת בין מתנה ונפטר ראובן והוציאה לאה אלמנתו כתובתה וכתוב בה הנדוניא ואח"כ בסוף כתוב והוסיף לה משלו עשרה אלפים זוזים מדודים ולא זכר לא כסף ולא זולתו אלא שמנהגם לכתוב בכתובות עשרה אלפים זוזים מדודים והם קצובים באלף דנרין הכתובים למעלה כסף והמנהג שאין אדם כותב לאשתו פחות מעשרה אלפים זוזים מדודים כסף ולא תהיינה כתובותיהן פחות מזה וכזה העידו הזקנים שהוא ידוע אצלם ושכן הוא מנהג ארצם וכשקיימה האשה כתובתה ונשבעה עליה שבועת האלמנה בקשה לגבות חצי עזבון בעלה והיתה לעולם אומרת שבעלה נתן לה ולבניה בית פלוני והוא כלו עזבון וכשלא יכלה לברר זה אז תבעה כתובתה ובקשה מב"ד שיורידו אותה בחציו שהוא חלקה כפי המנהג הנז' והעידו אז שני עדים שבעלה נתן לה ולבניה כל הבית הנז' מתנה גלויה מעכשיו מחיים בקנין שלם והעידו שהמתנה היתה אחר שנים שנכנסה לחופה ושאר זה הזמן נפטר ולראובן זה בנים מזולת לאה ואין לו מלאה כי אם בן אחד ובנות וחשבו הבנים האחרים שמתנה זו נכנסת היא בכלל המנהג הנאמר בו שתחלוק האלמנה עם היורשים מתנתה ואמר להם האומר שאין הדבר כן לפי שמנהגם שהאיש כותב מתנה בעת כתיבת הכתובה ועליה נאמר במנהג שתחלוק עם היורשים לא על זולתה בבקשה מאדוננו יבאר לנו פרט זה ואם יש לאשה זו כל מתנה זו אם לאו: עוד יבאר לנו מה שאמרו החצי לבניה אם ר"ל בנה בלבד אם לאו על העיקר הידוע דקרו אינשי לברא בני עוד יבאר לנו אם היו הזוזים סתם ומנהג המדינה כספים אם יש לסמוך על זה אם לאו.

עוד יבאר לנו אם תצטרך האלמנה הכרזה כשמורידין אותה ב"ד קרקעות בעלה אם לאו ואם היא צריכה להכרזה בכל כיוצא בארץ הזאת שמנהגה מחצה לה ומחצה לבנים אם תצטרך הכרזה לפי שהן שמין אותו עליה שמא ימצא לו אח"כ יותר מכתוב' ואולי תגבה יותר מן החצי ומנהגם הוא שחולקת עם היורשים שיעור כתוב' ולא תקח יותר והאלמנה הנז' אם יש לה חצי הבית מחמת המתנה שנתן לה אז בעלה או אינה זוכה בה אלא מחמת כתובתה בהורדה וזה לפי שהיא מכרה אותו לשמעון קודם ההודאה וקנו ממנה לשמעון על המכר ואח"כ נתחרטה אם זוכה בה מחמת המתנה אם מכרה קיים אם לאו ואם הורידו ב"ד את האלמנה בקרקעות בעלה ועדיין לא כתבו לה בכך שטר ומכרה אותם או נתנה אותם אם מה שעשתה עשוי אם לאו וכן לענין בעל חוב מהו: וזה המנהג שנהגו מחצה לה ומחצה לבנים אם נחשובאותו המחצה הראוי לה כאלו הוא ברשותה ומה שעשתה בו עשוי אם לאו ומה פירוש אמרם צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה אם המכר הוא לענין מזונותיה או לענין כתובה יבאר לנו אדוננו כל זה: תשובה אמנם המנהג שזכרת אינו אלא לענין מה שנתן לה בעונת הנשואין והואיל והיה לשון המנהג שתחלוק הכתובה והנדוניא והמתנה.

הנה הורה שהמתנה הנזכר היא מה שניתן לה בעונת הנישואין לפי שהיא שעת כתיבת הכתובה והנדוניא אבל מה שניתן לה אחר הנשואין אינו בכלל זה ודינה בו כדין שאר העולם שנתנו איזה דבר שזכה מקבל המתנה בכל מה שניתן לו: ומה שאמר במתנה החצי לה והחצי לבניה והיא אין לה אלא בן אחד אין בזה מיחוש לפי שאמרו נכסי לבנאי

הוה ליה ברא וברתא מי קרו אינשי לברא בני או לא אמר אביי ת"ש ובני דן חושים רבא אמר ובני פלוא אליאב: ומה ששאלת אם קנתה הבית הנזכר מחמת המתנה הנז' או מחמת הכתובה אין ספק שמעת שנתנו לה בעלה קנתה אותו מחמת המתנה וקנוי הוא לה משעת המתנה ומכרה לשמעון קיים: ולענין הכתובה שכתוב בה זוזים סתם ומנהג המדינה בכספים אם יש לסמוך על זה אם לאו.

התשובה אם מנהג המדינה בכספים אין דנים שהיתה הכוונה באמרו זוזים אלא כספים ואין לנו להוציא כתובה זו מכלל המנהג אלא בראיה: ולענין האלמנה כשהורידה ב"ד לקרקעות בעלה אם צריך בהם להכרזה. התשובה בזה אם ההורדה היא מב"ד אי אפשר בהם מבלתי הכרזה להיותה כמכר ואמרו ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזר ומה שאמרו צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה זהו באלמנה שמוכרת שלא בב"ד אבל אלמנה שישומו לה ב"ד צריכה הכרזה עכ"פ לפי שהמכר ב"ד הם העושים אותו ולא היא.

והטעם שאלמנה שמכרה שלא בב"ד אינה צריכה הכרזה ואלמנה שמכרו לה בב"ד או ששמו לה צריכה הכרזה לפי שהאלמנה כל זמן שלא גבתה כתובתה יש לה מזונות מנכסי בעלה והקלו עליה שתמכור שלא בב"ד שלא בהכרזה כדי שתתרצה למכור ויפטרו היתומים מן המזונות אבל כשמכרו לה ב"ד או שמו לה אין ספק שלא ימכרו לה או ישומו לה אלא עד שתתבע כתובתה בב"ד ואמרו התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות והואיל ואין לה מזונות א"כ אין ראוי להתיר לה למכור אח"כ אלא בב"ד והכרזה הלא תראה שלגבי מוכרת שלא בב"ד אמרו מכרה כתובתה או מקצתה לא תמכור את השאר אלא בב"ד שנראה שאין מתירין לה מכירה שלא בב"ד והה"נ שלא בהכרזה אלא כל זמן שיש לה מזונות אבל אם אין לה מזונות אין לה למכור אלא בב"ד וה"ה שלא ימכרו לה ב"ד אלא בהכרזה.

וכבר אמרו שום היתומים שלשים יום ומכריזין בבקר ובערב ואומרים שדה פ' כך היה בה ובכך היא שומא כל הרוצה ליקח יבא ויקח ע"מ ליתן לאשה בכתובתה ולב"ח בחובו הרי בפ"י מכאן שכשמוכרין ב"ד לכתובת אלמנה שעכ"פ צריך הכרזה וה"ה אם שמו אותם עליה והורידו אותה בהם שאין הפרש בין אם מכרו לה או אם מכרו לזולתה כבר אמרו לענין מי שירד בשומא בחובו מאימת אכיל פירי כו' עד רבא אמר מכי שלמן אכרזאתא שנראה מזה שהורדת ב"ח בקרקע מחמת החוב כמכיר' הקרקע להגבות לו חובו לענין להצריך אותו הכרזה וכמו שאנו צריכים במכר להכרזה כך אנו צריכים בגבייה להכרזה אלא מי שגובה כתובתה משלם אבל מי שיש לה החצי מצד המנהג שזכרת אינה צריכה להכרזה אבל צריכה היא לשומא בלבד: ומה ששאלת שאם הורידו אותה ב"ד בקרקעות בעלה מאימתי הוא זוכה בהם.

התשובה מעת ששמו אותם ב"ד עליה ואחר שיכריזו עליהם וישלמו ימי ההכרזה זכת בהן ואע"פ שלא נכתב לה אח"כ שטר הורדה כמו שאמרו מאימת אכיל לפירי מכי מטיא אדרכתא לידיה אביי אמר עדיו בחתימיו זכין לו רבא אמר מכי שלמן ימי אכרזאתא. ומה ששאלת על אמרם צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה אם הוא לענין מוכרת למזונות או לענין מוכרת לכתובה.

השאלה בכל כיוצא בזה בלתי צריכה לפי שאפ"י ב"ד הצריכים במכירותיהם להכרזה הם בלתי צריכים אליה כשמוכרים למזונות ביחוד כ"ש אלמנה שמכרה למזונות שלא בפני ב"ד שאין ספק שמה שאמרו אינה צריכה הכרזה הוא במה שתמכור לכתובתה וכ"ש במוכרת למזונות: סימן קיח שאלה ראובן נשא את לאה וכתב לה על עצמו כתובה ותוספת אלף דינר ומנהג המדינה מחצה לה ומחצה לבנים ויש לראובן קרקעות וחששה האשה שמא ימכור ראובן קרקעותיו לגוים ועת הגבייה לא תמצא מאין תגבה ובקשה מראובן שיעיד לה על עצמו בערכאותיהם בכל כתובתה כדי שאם ירצה למכור קרקע מקרקעותיו שתוכל למנעו מזה בערכאותיהם ושאלו את פי המורה והשיב כשתעיד על עצמך בערכאותיהם לא ימשך לך שום הזק וישארו נכסיך כמו שהם עתה ויהיו שוים ערכאותיהם לדיננו אז תהיה מוכרח להעיד על עצמך בערכאותיהם לסיבה הנז' ואם נמשך לראובן מזה אפ"י הפחות שבנזיקים אין מכריחין אותו על כך ושאלו את שופטי הישמעאלים ואמרו שבדיננו כתובת האשה אינה לגבות ממנה כלום כל זמן היותה תחת בעלה עד שיגרשנה מרצונו או ימות ואם מתה בעודה תחתיו יירשנה הבעל ויפטר מן הכתובה כלום אינו נתון ואם רצה למכור קרקעותיו ליהודים בעדים יהודים אין מונעים אותו מזה ואמרו הערכאות שאין כל זה קיים בדיניהם אבל האשה תעשה מכתובתה מה שתרצה ואין הבעל יורש ממנה כלום ואז הורה לה המורה שאין מכריחין את ראובן על שום דבר מזה אלא שמונעין אותו מלמכור לגוי בלבד וזולתו חלק עליו בזה וחייב להכריח את ראובן שיעיד על עצמו בערכאותיהם יורינו אדוננו שורת הדין הזה: תשובה אם אפשר שיעיד על עצמו בערכאותיהם בסך כתובתה ויתנה שיהיה משפט גבייתה ממנו בדיני ישראל ויתקיים זה בערכאותיהם אז ראוי להכריח את ראובן שיעיד על עצמו עדות זה הואיל ואין עליו מזה הזק ואם לא יתקיים כל כיוצא בזה בערכאותיהם אלא שבעת שיעיד על עצמו בכתובתה יתחייב להגבותה לה ויהיה דינה בזה בערכאותיהם אין מן הדין להכריח את ראובן לעשות מה שיבא לו ממנו הזק ואם אפשר לו שיעיד על עצמו בערכאותיהם שיש לה עליו שטר כתובה ביהודים מכך וכך שתגבה אותה ממנו אחר מותו או אחר שיגרשנה ושקרקעותיו משועבדים לה בזה ויתקיים זה בערכאותיהם אז מכריחין אותו לעשות זה.

הכלל העולה אם ימצא דרך תהיה בטוחה בו לאה מבלתי שימשך לראובן נזק כשתתבענו בערכאותיהם אז מכריחין את ראובן לעשות זה אבל אם אפשר שתתבענו בדיני גוים אין מכריחים אותו על כך: סימן קיט שאלה ראובן היה לו חוב על שמעון ע"פ והיה שמעון בעיר אחרת וגם היה לו חוב על גוי ובקש לוי מראובן שימכור לו אותם החובות ואמר לראובן חובות אלוא"א להקנותם בקנין ואני חושש שמא אחר שאמכרם לך תחזור עלי למחר אמר לו לוי אני אחייב עצמי בסך שנסכים עליו בתורת חוב בכל חזוקי סופר וכתב לוי על עצמו שטר שיש לראובן אצלו חמשים דינר בתורת חוב בכל חזוקי סופר ושנתחייב לו בזה הסך בחוב גמור ומלוה זקופה וכתב על עצמו ראובן הודאה בב"ד של ג' שהחוב שיש לו על הגוי ועל שמעון שהוא ללוי ושלוי הוא בעל הממון מעיקרו וכווננו בשטרות אלו לקיים החוב על לוי ולהעמיד בידו החובות ועתה נתחרט לוי ואמר אין עליו חיוב בזה הסך הואיל ולא היה לו אצלו כלום ואף עפ"י שכיוונתי לחייב עצמי בלשון הכתוב בשטר אין אני חייב בזה.

יורינו אם הוא חייב אם לאו ואם טען ואמר לשון זה לא כוונתי לחייב עצמי בו כלל אלא הסופר כת' אותו לשופרא דשטרי והעדים הם בעלי תבונה איך שורת הדין בזה ואם לא היו בעלי תבונה איך שורת הדין בזה. ואם נתחרט ראובן אם המכר קיים מחמת ההודאה על עיקר הודאה דאיסור ואם השטרות נקנים לקנות החובות שבהם בנתינת המעות לפי שממה שאמרו שלש שטרות הן כו' נפל לי ספק לענין מה שאמרו אין אותיות נקנות במסירה עד שיכתוב וימסור.

אם קנו מידו שהקנה לו השטר וכל שעבודא דאית ביה ומסר לו השטר אם נחשוב הקנין במקום הכתיבה על עיקר מה שאמרו סתם קנין לכתיבה עומד או נאמר שמכיון שאמרו לכתיבה עומד נראה שעדיין אינו כתוב ואנחנו צריכים באותיות לכתיבה. יבאר לנו אדוננו: תשובה הואיל וכתב לוי על עצמו שטר שיש לראובן אצלו סך זה כבר נתחייב בו ואע"פ שידענו שלא היה לו אצלו ממנו כלום.

והואיל והודה ראובן שהחובות שיש לו על הגוי שהם ללוי ושממונו הם כבר זכה בהן לוי ואין ראובן יכול לחזור בו מזה ואין לוי יכול לחזור בו ממה שכתב על עצמו לראובן: ולענין גוף השטר הכתוב על הגוי בחובות לא קנה אותו לוי ומה שאמרו אם קדם המוכר וכתב לו את השטר כאותה ששנינו כותבין שטר למוכר ואעפ"י שאין הלוקח עמו כיוון זה בקרקע וקנה שטר בכל מקום שהוא.

הסיבה בזה היא לפי שהוא קרקע והשטר מטלטלין והמטלטל' נקנים אגב הקרקע כמו שאמרו בענין זה בפירוש וזהו ששנינו נכסים שאין להם אחריות כו' וכל מי שיש לו חוב בשטר והמחה באותו החוב על מי שהוא אצלו אע"פ שקנה החוב לא קנה השטר הואיל ואין שם הקנאת קרקע כדי שיקנה השטר על גביו: ומה ששאלת על מה שאמרו אין אותיות נקנות אלא עד שיכתוב וימסור אם יעמוד הקנין בזה מקום הכתיבה.

תשובתך אין הקנין עומד בזה מקום הכתיבה לפי שאע"פ שהוא לכתיבה עומד מ"מ עדיין לא כתבו והאותיות לא יקנו אלא בכתיבה ממש ומסירה: סימן קכ שאלה נהגו במדינה זו לקבור מתייהן ומתפללים בבתיים כל שבעה ואינם מרחיקים מן הקבר אפי' כל שהוא ומיחה בהם רבי יוסי בן אל שאמי ז"ל והורה להם לעשות מחיצה גבוה עשר' אפילו מן הקנים ואפי' שיהי' בין קנה לחבירו פחות מג' שהוא כלבוד ועתה נפטר עם הארץ ורצו להתפלל בבית מבלתי שירחיקו מן הקבר אפי' כל שהוא ומנעו אותם מזה והם נתלים במה שאמרו ז"ל וכבוד עשו לו במותו שהושיבו ישיבה על קברו.

יורינו דעתו בזה: ובענין מה שאמרו מת תופס ארבע אמות לטומאה וכן לתפילה וכן לק"ש וידוע דקבר כמת דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה כו' ומה שאמרו עוד לא יהלך אדם בבית הקברות ותפלין בראשו כו' והוא מעשה דכלתא והחולק נתל' במה שאמרו חצר הקבר העומד בתוכו טהור ואמרו לו איך תתיר זה והלא אמרו מת נתפס ארבע אמות לטומאה כו' ועוד מההוא מעשה דאליהו דהוה קאי בבית הקברות ואמר ליה ומר לאו כהן הוא ואמר קברי כותים אינם מטמאין ואם כדברייך איך הקשה לו קושיא זו ולמה לא השיב לו זאת התשובה.

ואמר הנה חצר הקבר שש על שש והנה העומד בתוכו אפשר שלא יהיה בינו ובין הקב' כי אם ג' אמות וכבר אמרו העומד בתוכו טהור ואמרו לו החצר יש לה מחיצות שמפסיקות בינה ובין הקבר וע"כ הוא טהור ולא באה קושיא בתלמוד אלא באמרם להיכא שדי להאי לחצר הא קא משתרשי ועוד תנן חצר הקבר העומד בתוכו טהור.

ונתלה עוד במה שאמרו נוהגין היינו מדלגין ע"ג מטות כו' ונתבטלה בידו טענה זו. ואמרתי לנמצאים שם שנמצאתי לפני רבינו יהוסף ש"צ כשהור' שאם מת לכהן מת אע"פ שהוא מטמא לו אם רצה הוא בעצמו להתעסק בקבורתו שאין מותר לו לקברו בבית הקברות עד שירחיק ד' אמות מהקברות ושהביא ראיה לזה ממה שאמרו לה יטמא ואינו מטמא לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי אלקט עצמות פלוני כו' וספרתי להם מעשה ארוך בא לפניו בענין זה לפני: וראיתי עתה במס' נזיר בפ"ג מינין (מ"ב ע"ב) אתמר אמר רבה אמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבא להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה אבל טומאה וטומאה לא ורב יוסף אמר האלהים א"ר הונא אפי' טומאה וטומאה דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב אמאי הא מיטמא וקאים אלא לאו ש"מ אמר רב הונא אפי' טומאה וטומאה איתיביה אביי נזיר שהיה לו מת מונח על והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד אמר ליה ותיקשי לך מתני' היה מטמא למתים כו' לא קשיא כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין.

וזה אצלי ראיה לענין זה לפי שלא נפל הויכוח אם הוא חייב על אותו המת המחובר למתו או אינו חייב אלא להיותו מטמא בבית הקברות מעיקרא הא לאו הכי היה חייב על אותו מת המחובר למתו ואעפ"י שהוא נטמא במתו. יבאר לנו אדוננו זה ושכרו כפול: תשובה אין מותר להתפלל בבית הקברות ולא לקרות ק"ש אלא אחר שירחיק ד' אמות או שיעשה מחיצה עשרה משום לועג לרש חרף עושהו.

וכבר אמרו מת תופס ארבע אמות לטומאה וכן לק"ש ואמרו לענין משמר את המת בן עזאי אומר היו באין בספינה מניחו בזוית זו ומתפלל בזוית אחרת שנראה שאין מותר לו להתפלל אא"כ ירחיק ארבע אמות. ואמנם מה שזכרת בענין כניסת כהן לבית הקברות האי זיל קרי בי רב הוא וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו' או בקבר וגו' והואיל ואמר בו הכתוב יטמא אין כהנים נכנסים לשם להיותם מוזהרים על הטומאה וכבר אמרו והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כיצד כהן והוא בבית הקברות והרבה מזה אין מספר במשנה ובתלמוד.

הכלל שזה מפורש אין צריך בו לראיה ואפי' אם מת לו מת מאותם שמטמא להם אינו יכול להטמא אלא א"כ היה קוברו ברחוק ארבע אמות מבית הקברות באופן שלא יטמא אלא למתו בלבד אבל אם היה קוברו בבית הקברות בלא הרחקת ארבע אמות לא נתיר לו שיכניס לקברו לפי שהוא מטמא בבית הקברות וכבר אמרו לה יטמא לה ולא לאחר' וזה יותר חמור לענין האיסור לפי שמי שמטמא לה ולאחרים טומאתו לה קודמת לטומאתו לאחרים כמו שאמרו שלא יאמר הואיל ונטמאתי אלקט עצמות אבא ת"ל לה יטמא ולא לה ולאחרים והקובר את מתו בתוך בית הקברות הרי טומאתו בבית הקברות

קודמת לטומאת מתו והוא על כל פנים חמור באיסור: וההלכה שהבאת מנזיר היא בנויה על עיקר זה כמו שזכרת שאם לא שהוא מיטמא בבית הקברות קודם שאז הוא נעשה מחולל מעיקרו היה מחויב על טומאתו במת המחובר למתו מטעם לה יטמא [ולא] ולאחרים: ולו ז"ל בתשובת שאלה סימן קכא אמנם לענין הארבע מאות דינר אם היה תחת יד ראובן משכונות כנגדם ולא נשאר לאחיות לוי בהם תביעה על יהודה מחמת שמעון יותר משיזוהיר סתם בשם כל מי שיודע שנאבדו המשכונות הנזכרים מראובן בביזת גרנאט"ה באונס.

או בצד שלא יתחייב לפרעם באופן שבנותיו יש להם לגבות מקרקעות שמעון הת' דינרים הכתובים בשטר על המשכונות הנזכר ולא יודה בזה וסיבת זה לפי שהיו אחיות לוי התובעות השטר הנז' שהלוה ראובן מורישו של לוי אחיהן על המשכונות מסופקות במשכונות הנזכ' אם נשארו ביד ראובן הנזכר ונכנסו בכלל נכסיו או נגנבו או אבדו באופן שיתחייב לשלם כדין ש"ש שחייב בגנבה ואבידה או אם נאבדו בביזת הנזכר באופן שאינו מתחייב לשלם על העיקר הנזכר כש"ש שפטור מן האונסין.

וע"כ אין אנו מוסרים להם בכל כיוצא בזה שבועת היורשין כדי שישבעו ויטלו הסך הנז' לפי שרז"ל לא תקנו רצוני לומר שבועה שלא פקדנו אבא אלא בשטר שמוציאין אותו היורשים מצד אביהם וטוען הלוה בו פרעתי ורוצה להשביע את היורשים שלא פקדנו אבא שאז ישבעו היורשים השבועה הנז' בטענת שטרך בידן מאי בעי אבל אם מוזכר בשטר שהיה תחת יד אביהן משכונות בכדי סך הלוואה והם א"א להם לישבע שישבעו עליהם ויטלו הסך שבשטר כמו שאפשר ליורשים לישבע אם טענו טענת אונס א"כ כבר נתבטל מהשטר הזה הסך הנזכר שעליו המשכון והיה דינם בזה כדין התביעות המסופקות שתובעים היורשים מחמת מורישן רצוני לומר אם אמרו ידענו שיש למורישנו אצלך כך וכך והנתבע מכחיש אותם שנחזור בזה לדין זה כלל גדול בדין הממע"ה ונאמר ליורשים הביאו ראייה לדבריכם ואז תגבו מה שתבעתם וכן נאמר בכאן לאחיות לוי הביאו ראייה שנאבדו המשכונות מראובן מורישו של אחיכם באונס בביזת גראנאט"ה ואז תגבו הסך שעל המשכונות.

ואם תשאל והא אמרינן שטר כ"ס היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה ונתנו טעם לזה באמרם מיגו דאי הוה אבוהון קיים הוה אמר נאנסו ומיפטר וע"כ חייבנו אותם בחלק שהוא על הלוה בתורת מלוה ובשבועה ואין אנו מחייבין אותם בחלק השני שהוא עליו בתורת פקדון לפי שאנו מחוייבים לטעון בעד היתומים שאלו היה אביהם קיים ותבעו בעל השטר בסך הכתוב עליו והיה טוען טענות בפקדון היה נאמן בשבועה וכן אם טען פרעתי על עיקר אמרם המפקיד אצל חברו בשטר א"צ להחזיר לו בשטר וג"כ בנדון שלנו היה לנו לטעון בשטר זה בסך הכתוב לראובן מורישם על המשכונות ונגבה אותו להם מנכסי שמעון ובשבועת היורשים שלא פקדנו אבא כו' מחמת שאבדו המשכונות או שנגנבו שלא באונס תשובתך שאין אנו טוענים בעד היתומים במה שהיה אפשר לאביהן לטעון אם היה נמצא אלא במה שרוצים להוציא מתחת ידי היתומים כמו שטר כ"ס וכיוצא בו משום דלא מפקינן ממונא מתותי יד יתמי מספיקא אבל בממון שרוצין

הם להוציא מיד אחרים לא נתן אותו להם מספיקא לפי שכמו שאין לנו להוציא ממון מתחת ידם אלא בראיה.

ברורה כן לא נוציא להם ממון מיד אחרים אלא בראיה ברורה על עיקר מה שאמרו לא מפקינן ממונא מספיקא ודין היתומים בזה ושאר העולם שוה. וע"כ אמרתי שאין יהודה היורש של שמעון חייב בת' דינרים שלוח שמעון מורישו על המשכונות יותר מחרם סתם כפי מה שזכרתי למעלה.

ואמנם הקכ"ה דינר הנשארים מהשטר הכתוב על קרקעותיו של שמעון על דרך אפותיקי כפי מה שזכרתי למעלה ואמנם אחיות לוי יגבו אותם מיהודה מקרקעותיו של שמעון מורישו אחר שישבעו שבועת היורשים שלא פקדנו אבא ומה שטען יהודה שראובן המוריש הראשון הואיל ונפטר מהיותו מחוייב שבועה ולא נשבע הנה כבר נתבטל השטר מטעם אין אדם מוריש שבועה לבניו אין טענתו בזה טענה לפי שראובן לא הוריש שבועה לבניו מכמה פנים מהם שמה שאמרו אין אדם מוריש שבועה לבניו הוא כשמת לוח בחיי מלוה לפי שאמרו במשנה וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ואמרו בתלמוד יתומים ממאן אילימא מלוה השתא אבוהון שקיל בלא שבועה אינהו מבעיא והשיבו ה"ק וכן היתומים [מן היתומים] לא יפרעו אלא בשבועה ואמרו אח"כ על צד התירוץ רב ושמואל דאמרי תרוייהו לא שנו אלא שמת מלוה בחיי לוח אבל מת לוח בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוח שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו וכן ראובן זה המלוה מת קודם שמעון הלוח ואם היה תובעו בשטר קודם מותו והיה טוען שמעון פרעתי לא היינו מחייבין אותו שבועה בתחלה אא"כ אמר לו שמעון אשתבע לי ממה שאמרו אמר רב פפא האי דמפיק שטרא אחבריה ואמר שטרא פרוע הוא לאו כל כמיניה כו' והשבועה שאמרו עליה אין אדם מוריש שבועה לבניו אינה שבועה דרב פפא שאין אנו מחייבין אותה למלוה עד שיטעון אותה הלוח שיאמר לו אשתבע לי אלא שבועה זו היא שבועת הבא ליפרע מנכסי יתומים שיש לב"ד לטעון אותה מבלי שיטענו אותה היתומים וע"כ אמרתי שאין ראובן מוריש שבועה ללוי בנו בזה השטר אבל הוא מוריש אותו ממון ומצורף לזה שראובן הנזכר פטור מן השבועה בנאמנות שכתב לו שמעון בשטר ואע"פ שהנאמנות אינה פוטרת את לוי מהשבועה אם תבעו יהודה קודם מותו בשבועת היורשים לפי שלא נזכר בנאמנות שיהא נאמן עליו בין הוא בין יורשיו אחריו מ"מ לוי פטור מן השבועה מטעם אחר וזה לפי שראובן מורישו נפטר קודם שהגיע הזמן שקבע לשמעון בשטר לפרעון הממון כמו שאמרו אמר ר"ל הקובע זמן לחבירו ואמר לו פרעתיך בתוך זמנו אינו נאמן הלואי שיפרענו בזמנו ופסק התלמוד והלכתא כר"ל ואפי' מיתמי ואע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וא"כ כבר נפטר לוי משבועת היתומים מן היתומים בחזקה הנזכר' וכן אם טען יהודה ששמעון מורישו פרעו הסך הנזכר אחר שנפטר אביו אין טענתו טענה לפי ששמעון נפטר אחר עבור שתי שנים לפטירת ראובן ולא לקח מלוי בזמן ההוא השטר ולא נשאר על לוי שבועה בשטר הזה אם היה רוצה לגבותו מיהודה קודם מותו אלא אם טען יהודה ואמר פרעתי ללוי עצמו שאז היה מתחייב שבועה דרב פפא וכבר הקדמנו שאין שבועה זו נכנסת תחת אמרם אין אדם מוריש שבועה לבניו וע"כ אין לוי מוריש שבועה לאחיותיו אלא מוריש ממון אא"כ תבע מהן יהודה שבועת היורשין שיאמר להם אשתבעו לי שלא פקדכם לוי אחיכם

ושלא מצאתם בין שטרותיו ששטר זה פרוע כמו שהיה יכול לומר ללוי מורישן אם היה תובעו קודם מותו כן יכול הוא עתה להשביע לאחיותיו השבועה הנזכר ויפרע להן הקכ"ה דינר הנשארים עד גמירא והפשרה שעשה לוי מורישן קודם מותו עם יהודה יורשו של שמעון היא פשרה בטלה והמודע' שהקדים היא מודעא קיימת בקיום האונס שעמדו עליו עדי המודעה וכן קריעת השטר העיקרי על צד הפשרה אחר שלקח הטופס ממנו היתה בהכרח האונס הנזכר אם עדי הטופס מעידים עדות ברורה שנתקיים השטר העיקרי בפניהם קודם.

שנקרע קיום שלם ר"ל בבית דין ושנקרע מהכרח האונס הנזכר אז יעמוד הטופס הנזכר במקום השטר העיקרי ואם לא יעידו כך אין בו תועלת ואעפ"כהפשרה בטלה ותחזור תביעת אחיות לוי ליהודה היורש כדין מלוה ע"פ כמו שאמרו בשטר מוחזק איזהו קיומו אני פ' ב"פ הוציא [על] פ' ב"פ שטר מוחזק לפנינו ופ' ופ' עדיו אם כתוב בו הוזקנו לעדותם של עדים ונמצאת עדותם מכוונת גובה ואין צריך להביא ראיה ואם לאו צריך להביא ראיה: סימן קכב שאלה ראובן קידש את לאה והתנו ביניהם שתוציא לו קצת חפצים ותכשיטי זהב ואח"כ תבע אותה להנשא ושתתן לו מה שנדרה להוציא לו קצת חפצים ותכשיטי זהב ולא רצתה ליתן ובין כך קנו ממנו שנתרצה במה שתוציא לו ואח"כ נתחרט ותבע ממנה שתביא לו הכל וחייבו אותו ברורי המקום שישא אותה ונתנו אותו בבית הסוהר והפחיד אותה בפשעות ושיניחנה עגונה אם לא תוציאנו מבית הסוהר ומסרה מודעה בזה לפני עדים ואמרה להם שהיא מתיראה שמא יניחנה עגונה וע"כ אינה מוחלת הקנס ושאר שיתן לה הגט תחזור ותתבע אותו בקנס שאינה מוחלת לו הקנס אלא מזה הפחד וקנו מידה אח"כ שמחלה לו הקנס אח"כ נכתב הגט וניתן לה ואמר כך בלשון ערבי על"א שר"ט אי"ן נ"א יכו"ן לה"א ענד"י קנ"ס שרוצה לומר על תנאי שלא יהא לה אצלי קנס ואמרו לו הברורים כן יהיה אלא שאין אתה יכול לומר זה התנאי בעת כתיבת הגט אלא תצוה לכתוב לה גט כשר וכן עשה ואחר שניתן לה הגט חזרה לתבוע ממנו הקנס וראובן אומר שהמודעא אינה מודעא בכל כיוצא בזה הואיל ולא אחזוק ישראל בפושעים ואם היה כמו שאמרתי שאצא מדתי לא הייתי עושה כן כדי שתועיל בזה מודעא.

יודיענו אדוננו ושכרו כפול: תשובה אם ראובן זה שהפחידם בפשעות יש בו מהפריצות ומיעוט היותו אדוק בדת ישראל בשיעור שיצא הדבר מן הכח אל הפועל אין לך אונס גדול מזה והמודעא קיימת אם מה שהפחידה בו נתברר אצל העדים ועמדו עליו באופן שהן אומרים ונתברר אונסו של פלוני ועמדנו עליו ואם אינו מאנשי פעולה זו אלא שאמר כן על דרך הגוזמא והאיום וההפחדה עד שתמחול לו הקנס אם נתקיימה מחילת הקנס נתקיים התנאי והגט גט כשר ואם ראובן הוא על הדרך הראשון שזכרנו המודעה קיימת ויכולה האשה לתבעו בקנס אלא שמה שפחדה ממנו תחילה הגיעה לבסוף כלומר מה שהפחידה בפשיעות ושיניחנה עגונה לפי שהגט שצויה בנתינתו לה היה על תנאי שתמחול לו הקנס והגט מתבטל בקיום המודעה ומתביעת' לו הקנס וצריכא היא לבקש ממנו שיכתוב לה גט אחר מבלתי תנאי לפי שהתנאי הנזכר אע"פ שלא היה תנאי כפול היה בלשון שמשמעו ע"מ דאתי מכח מעכשיו על עיקר מה שאמרו כל האומ' ע"מ כאומ' מעכשיו דמי וזה באמרו לעדים איני נותן לה הגט אלא על תנאי שלא יהיה לה אצלי קנס

ואמרו לו הברורים כן יהיה אלא שאין אתה יכול לומר זה התנאי בעת הכתיבה אלא תצוה לכתוב גט כשר וניתן לה הגט על תנאי שאמר ראובן ואע"פ שלא פירש אותו וכיוצא בזה אמרה המשנה ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתשמישי את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני שלש שנים ואע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר אם תשמישי ואם לא תשמישי אם תניקי ואם לא תניקי דר"מ וחכ"א נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט והלכה בזה כחכמים ואם רצתה האשה לקיים הגט הראשון יקנו ממנה בביטול המודעה ושמחלה הקנס מחילה גמורה ואז תהיה מותרת להנשא לאחר לפי שראובן לא אמר אלא ע"מ שלא יהא לה אצלי קנס ואם נתקיים שנתנה לו הקנס ומחלה אותו לו מחילה גמורה אז נתקיים הגט ותהיה מותר להנשא אבל קודם לזה אסורה היא להנשא, וכענין זה אמרה המשנה הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זו הרי זה גט והיא תתן ופירשה הברייתא זה באמרה הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זו הרי זו מגורשת והיא תתן ואע"פ שנתקרה הגט או אבד ולאחר לא תנשא עד שתתן וכן הלכה: סימן קכג שאלה שמעון שדך בתו עם ראובן ועשו על עצמן קנס אם ימנע אחד מהם מלכנוס לזמן שהסכימו עליו ואירע שראובן הנזכר נזדמן לו ללכת לאלכסנדריה ופרש בים על צד שיוכל לבא קודם הזמן הקצוב לו בד' חדשים כפי מנהג הספינות וגזר הגזר באמת ונשברה הספינה בהיותה קרובה לאלכסנדריה ולא נתברר שניצול שום אחד מאנשי הספינה אך יצא הקול שהגיעו לאלכסנדריה וכשהגיע הזמן הקצוב בין ראובן ושמעון הנז' לנישואין תבע שמעון את יעקב אביו של ראובן לפני דיין העיר שיתן לו הקנס הקצוב ביניהם מנכסי ראובן ודחה באמרו הנה עד עתה לא נתאמת שראובן בחיים כדי שיהיה חייב בקנס על היותו מתעכב מלבא ואולי מת בכלל המתים בספינה בעת שאם נתבררה מיתתו בה היה פטור מן הקנס בלי ספק הואיל ומת בתוך הזמן ואפילו שיתאמת שהוא חי אינו חייב בקנס לפי שעיקר התנאי כל עת שיתבעו אותו להנשא ויתעכב וזה לא תבעו אותו שינשא ונמנע אבל הוא הקדים ללכת כדי שיגיע קודם הזמן כמנהג העולם ונאנס ואינו חייב כלום והדיין לא פנה אל שום טענה מטענות אלו אלא חייב אותו הקנס מבלי שחייב את שמעון להביא עדים שראובן היה בחיים בעת שהגיע הזמן ולא נמצא לראובן הנז' מקום לגבות ממנו זה הקנס אלא שהוציא שמעון שטר כתוב בו איך יעקב אביו של ראובן הנזכר נתן לראובן בנו בית מביתו מחיים מעכשיו שיוכל למכור ולדור בו וזה נוסחו העידו אותנו על עצמם לאה ובעלה פלוני כו' ורצה שמעון לגבות מבית זה הנזכרת הנתונה לראובן ויעקב אביו של ראובן הנז' הוציא ג"כ שטר מקויים כתוב בו שאינו נותן לבנו המתנה הנז' אלא בתנאי שלא ימכור אותה ולא ימשכן אותה אצל עו"ג ועדי המתנה הם עדי זה השטר הנזכר והורה הדיין ואמר שמכיון שהעידו עידי המתנה שיוכל למכור ולמשכן אין שומעים להם במה שהעידו אח"כ וכתבו עדותם עליו שלא ימכור אותה ולא ימשכן אותה אצל עו"ג וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד השיב על זה יעקב הנז' הואיל והמכר והמשכונה הם מוזכרים במתנה סתם לא הרשיתי אותו למכור ולמשכן אלא ליהודים לא לעו"ג וא"כ השטר השני שחתמו עליו העדים בעצמן הוא בלתי סותר את עדותן הראשונה שלא באו בעדותם השניה לסתור מה שחתמו עליו בעדות הראשונה אלא להוסיף בה תנאי שלא נזכר שם והדיין שאל את פי העדים שהעידו על ראובן שמשכן הבית הנז' אצל עו"ג

ואמר להם אתם הייתם שם כשמשכן אותם אצל העו"ג ואמרו ראובן הנז' הגיד לנו זה כו': תשובה עמדנו על שאלה זו ועיינו בה ותשובתנו בה היה שאם הדבר אירע כפי מה שנזכר בשאלה שלא נעשה הקנס אלא על מי שימנע מהן מלכנוס לעת שהסכימו עליו ושראובן הלך לאלכסנדריה והיה אפשר לו כפי מנהג פרישות הספינות לבא קודם שיגיע הזמן אלא שעכב אותו מלבא המקרה שאירע משבירת הספינה הנה נפטר מהקנס לפי שאם מת אין עליו קנס ואם הוא חי וסיבת מניעתו מלבא מקרה שבירת הספינה שאירע שלא היה אפשר לו לבא הרי זה אונס כפי העיקר שבידינו שהאנוס פטור מכל הדברים אלא בגיטין כמו שאמרו אין אונס בגיטין ואין לשמעון לתבוע קנס זה אלא א"כ בירר שראובן בחיים ושהיה אפשר לו אחר שניצל מן המקרה ההוא לבאקודם שיגיע הזמן אז יוכל לתבוע הקנס ושיחקור על נכסי ראובן זה ויורידו אותו בהן ב"ד על פי התנאים הצריכים בנפרע שלא בפניו: ולענין הבית שנתן אותו יעקב לבנו ראובן עיינתי בשטר המתנה ומצאתי אותה מתנה קיימת ושטר כשר באופן שכל זמן שיתברר שראובן עבר על אותו התנאי בטלה המתנה ועם היות שיש לנו בזה סברא חדשנו אותה במה שאמר התלמוד עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנים והוא שדקדקנו בחזק העיון שזה המאמר הוא דוקא באין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל אם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינם נאמנים ואנחנו סומכין על סברא זו שנראית לנו.

עם היות שלא ראינו מי שקדם מהמפרשים ז"ל שיסבור סברא זו ואינו מחלק במאמר זה החילוק עכ"ז בזה התנאי בייחוד אפ"ל אם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר הוא תנאי קיים ועדותן בו עדות לפי שלא אמרנו אנחנו דהיכא דכתב ידם יוצא ממקום אחר אין שומעין לעדים במה שאומרים תנאי היו דברינו אלא אם היתה עדותם בתנאי עוקרת העדות הראשונה מעיקרא באותו התנאי שהם מעידים בו עתה דומיא דאמנה היו דברינו ומודעה היו דברינו וקטנים היינו ופסולים היינו וכל המאמרים שקדמו בענין זה אבל אם היה שבעת שהם מעידים עדותם השניה אין עדותם הראשונה נעקרת מעיקרה בתנאי זה שבעת שהעידו לא קדם אז בבית מכרו ולא משכון לגוי באופן שתהיה העדות של התנאי מבטלת המתנה מיד אבל היה באיפשר שיתקיים התנאי ותהיה המתנה קיימת עדותן עדות בין כתב ידם יוצא ממקום אחר בין כתב ידם יוצא ממקום אחר.

וכשיתברר שראובן זה עבר על התנאי ומשכנו אצל עו"ג בטלה המתנה כפי מה שהעידו העדים: ואמנם דברי האומר שעדותן בתנאי זה היא סותרת בעיקר המתנה הואיל ובאר בה שיש לו למכור ולמשכן אין בזה סתירה הואיל ואפשר שאותו המכר והמשכון הנזכרים בשטר המתנה שהם לישראל דוקא ועדותם עתה בתנאי היא מפרשת שזו היתה כונתה באמרם בשטר המתנה שיש לו למכור ולמשכן ואין העדים באים לסתור מה שהעידו בעיקר המתנה כדי שנאמר כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אלא באו לבאר מה שהעידו בו ולפרש מה שסתמו ולא נשאר לנו אלא לעיין בעדיות שהראה יעקב שזכרו העדים בהם שהם יודעים בבירור שראובן משכן הבית אצל עו"ג ואח"כ כשחקר הדיין ואמר להם מנין באה לכם ידיעה זו אמרו שראובן זכר להם זה מבלתי שנמצאו הם שם תבטל עדותן.

או נאמר כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ונאמר יש מה שנהגו בכל כיוצא בזה והוא מה שראינו לרב רבינו יצחק זצ"ל עושה מעשים בכל יום ומורה בו הוא שנראה עדים כו': ע"כ מצאתי מהשאלה הנזכר) סימן קכד (הביאה רבינו בצלאל ז"ל לש"מ למציעא במאי דשייך לדף ק"ב ע"א): סימן קכה שאלה כו' (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדפ"ד ע"ב): סימן קכו שאלה שני אנשים היתה ביניהן שנאה ודברי ריבות ואח"כ השלימו וכתב כל אחד מהן לחבירו כתב ידו בשבועות המורות שלא יכוין להקניטו ולא ידבר עליו סרה אם הם מחוייבים בשבועה זו שכתבו בכתב ידם או נאמר שהואיל ולא הוציאו שבועה מפיהן אינם חייבין בה: תשובה אם כתב בכתב ידו שבועה ונתן לו כתב ידו חייב הוא לקיים מה שנשבע ואפילו שלא הוציא שם שבועה מפיו ואם לא קיים דינו מסור לשמים, אבל אין לחייבו דבר בדיני אדם הואיל ולא הוציא שם שבועה מפיו: סימן קכז ומה שאמרו אין למדין משטה אחרונה הוא בכל מה שימצא כתוב בשטה האחרונה בלבד יהיה מה שיהיה לפי שמכיון שחשבנו אותה כאלו אינה אם כן שורת הדין שלא נדון במה שכתוב בה ומעשים בכל יום אנו מורים כן ומי שחדש תנור בביתו אין לשכנו לעכב אלא אם היה בא לו העשן ברוח מצויה ובתנאי שלא יהיה דבר מפסיק בינו ובין הניזק אלא יהיה מחובר לו ואם לא יהיה על דרך זה אין לו לעכב עליו ולענין שמעון שקבעו לו זמן וקנו מידו שאם לא יבא לב"ד ביום פלוני שבטל כל זכויותיו הוא קנין גמור אם היה בלשון מעכשיו ומשמעות לשון ב"ד הוא ב"ד של אותו המקום והואיל והיה ב"ד של אותו המקום בלתי נמצא באותו יום הנה עלה התנצלות לשמעון.

ומה שזכרתם שב"ד של אותו מקום היה נמצא בחצי היום ולא היה נמצא בחצי האחרון ראוי לדקדק אם אין מנהג זה בב"ד לשבת לדון בקביעות אלא בחצי הראשון. מהיום הואיל והיה הב"ד נמצא בעת שמנהגו לשבת לדון ולא בא שמעון לפניו כבר בטלו זכויותיו וראיותיו ואם היה מנהג אותו הבית דין לשבת כל היום לדון הואיל ואירע שלא ישב בחצי היום מקבלים משמעון התנצלות בזה שיוכל לומר שהיה סומך לבא לפניו בחצי האחרון מן היום.

וכך הדין: סימן קכח ומי שלקח מחבירו סחורה בהמתנה והוסיף עליו בדמיה לסיבת ההמתנה אם היתה הסחורה בעינה קיימת ורצה בעלה לחזור ולקחתה יש לו לחזור וליקח אותה שיכול לומר אני מכרתי אותה לך בשער זה השטר הקניתי אותה לך והואיל ואין הדבר מותר לי מן הדין החזר לי סחורתי שאין אני רוצה למוכרה בפחות מזה השער ודוקא אם אותו תוספת הוא יותר מן השתות שבטל בו המקח אבל אם היה שתות בלבד וכ"ש מצד משתות כמו שאין המקח בטל אם בא לו מטעות אונאה אלא המקח קיים ויחזיר ההונאה כן אם בא לו מצד רבית אין המקח בטל אלא יתקיים המקח ויפרע לו דמים עד כדי שוויו ואין הפרש לענין רבית בין שתות לפחות משתות לפי שאין לחלק ביניהם אלא לענין הונאה בלבד שהמחילה מועלת בה.

וכשהיה העיקר בו דינו שפחות משתות הוא מחילה חויב שלא יחזור עלינו בכך אבל לענין המכירה בהמתנה שהיא רבית ולא תועיל בה מחילה הנה נתחייב שאפי' היה התוספת פחות משתות אסור הוא להחזיר לו עד הסך שהיתה סחורתו ראוי נמכרת

במדודים. ומה שאמרנו שאם היה התוספת יותר משתות שיש לבטל המקח ויחזור לקחת סחורתו אין זה אלא אם היתה הסחורה נמצאת בעין אבל אם לא היתה נמצאת בעין אין לו כי אם דמיה ולא יהיה אלא שעבר ומכר נכסי חברו ודאי לא היה מתחייב כי אם במה ששום כן הדין כאן אם הוציאה ואינה בידו אינו חייב לשלם לו אלא שוויה.

וכן מה שאמר לו תן לי מה שקבלת בה אינה טענה לפי שאם קבל בה יותר על שוויה השתדלותו וחריצותו היו סיבה בזה ואין לנו לחייב אותו שיתן לו מה שבאלו ריווח מצד זריזותו והשתדלותו לפי שאינו משרתו אלא יתן לו סחורתו בלי תוספת: סימן קכט מה שנ"ל במה שאמרו בנדה (ד"ב ע"ב) ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית שזה הוא בכולל ואפי' במי שהיא יושבת תחת בעלה ואירע לה מקרה זה רצוני לומר שנשתנה וסתה.

ואינו בדוקא במי שאירע לה מקרה זה והיא בבית אביה ואח"כ נכנסה לרשות הבעל באותו מום לפי שזה נכנס תחת מה שאמרה המשנה בכתובות פ' המדיר (דע"ה ע"א) היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראייה שמשנתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות דר"מ וזו הכונה רצוני לומר מקח טעות לא דברה בו הבריי' הזאת כלל שהובאה בנדה מכמה סיבות מהם שאם כוונה להודיענו שיש לבעל לטעון טענת מקח טעות הנה יהיה זה מאמר כפול והיה לבעל התלמוד להקשות בזה ולומר מאי קמ"ל תנינא או הא תנינא לה חדא זמנא כדרכו.

וגם שתאמר שאין דרך התלמוד לומר כיוצא בזה אלא אם המימרא היתה לאחד מן האמוראין שייחס אותה לעצמו שאז יאמרו מאי קמ"ל תנינא אבל בשהוכפל ענין אחד במשנה ובא אותו הענין בעצמו במשנה אחרת אין מקשים זה הנה אפי' אחר שנודה בזה עכ"ז לא היה זוכר זאת הכוונה בלשון הזה שבא בזאת הבריי' ראשונה במה שאמרה אשה שאין לה וסת.

ואין בעלי התלמוד אומרים לשון זה על הרוב אלא באשה שיושבת תחת בעלה כמו שאמרו האשה שהלכה היא ובעלה למ"ה כו' וכדומה לזה הרבה מזה המין מהם מה שאמרו האשה שהלכה היא ובעלה למ"ה ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת ובא סמוך לזה אין לה כתובה ולא פירות כו' וכמו שאמרו האשה שאמרה א"א הייתי וגרושה אני נאמנת וכן מה שאמרו האשה שנתאלמנה והרבה בזה ממה שיארך זכרו.

ומה שאמרה ברייתא זו האשה שאין לה וסת הולך ע"ז הדרך ומי שרוצה להוציאו מסגנון זה ולומר שזה מדבר בפרטות באשה שבאה מבית אביה במום זה עליו להביא ראייה שאם היתה הכוונה בברייתא זו לדבר בענין מקח טעות היה לה לומר הכונס את האשה ולא מצא לה וסת הרי זה מקח טעות הלשון שזכר בכיוצא בו באמרו הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים.

ובר מן דין הא ודאי אם היה שהמום נתחדש בה קודם שנכנסה לבית הבעל פשיטא שהוא מקח טעות לגמרי. ולא נוכל לומר שהיה עולה בדעתינו ששינוי וסת אינו מום דומה לזולתו כדי שתצטרך הברייתא לעורר אותנו על זה ולהודיענו שהוא מום דומה לזולתו

לפי שכבר אמרו כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים והכהן אם היה זב אין ספק שהוא פסול.

אבל הוצרכה המשנה לזכור היו בה מומין ועודה בבית אביה לטענות הנופלות בין האב ובין הבעל אם אירע זה קודם שנתארס' או לאחר שנתארס' להודיענו הדין בזה אבל אם אירע בודאי קודם שנתארס' או קודם שתכנס לרשו' הבעל על איזה צד שיהי' בלי ספק שהו' מ"ט וכל כה"ג תצא שלא בכתובה וכיון שכן מה בא זה התנא להודיענו דבר שהוא ידוע לתינוקות של בית רבן ועוד שלא יאמר אסורה לשמש אלא במי שאירע לה מקרה והיא יושבת תחת בעלה שאם היה קודם שתבא לרשות הבעל היה לו לומר אשה שאין לה וסת לא תנשא ואם נשאת תצא או יאמר אשה שאין לה וסת הרי זה מקח טעות אבל אמר אסורה לשמש על דרך כלל לפי שאנו חוששין לה שמא תטמא כשהיא משמשת מתוך שאין לה וסת דהא סתמא קתני או שכלל כל הנשים ותאני עלה אין לה כתובה כו'.

ועוד שכל מה שבא בברייתא זו באומרה אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית כמו שאמרו במוציא את אשתו משום שם רע יוציא ולא יחזיר עולמית הנה כל מלות אלו אינם נאמרות אלא על מי שאירע לה מקרה זה והיא תחת בעלה ואם בכונס את האשה ולא מצא לה וסת עסקינן הנה אותה האשה היא במדרגה אחרת זולת זו לפי שאמרו כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה דומיא דנמצאו עליה נדרים ואפי' גט מן התורה אינה צריכה אלא מדבריהם הוא דצריכה גט וכבר הקשו בתלמוד כתובה הוא דלא בעיא הא גט בעיא מ"ש כתובה דלא דאמר אי אפשר באשה נדרנית גט נמי לא תיבעי אמר רבא גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא גט מדבריהם ומי שהיא בגדר שאין בינה ובין בעלה אישות כלל איך יאמרו בה מלות אלו שבאו בזאת הברייתא ועוד מאי ולא בלאות דתקנו בהאי מתניתא וכי תעלה על דעתך שבאה במום זה מבית אביה ונשארה אצלו באיסור עד דבלו נכסה ומה הוא הדבר שהגיע אותם עד הבלאות עד שתצטרך הבריי' לעורר אותנו עליהם וכן במה שאמרה ולא פירות כמו כן ומ"מ אין הבריי' הזאת שנוייה אלא באשה שנשתנה וסתה והיא תחת בעלה בפרט בהיות שנתן הסיבה משום דלא חזיא לתשמיש שהיא סיבה כוללת הכל ולא אמרינן בכל כה"ג נסתחפה שדהו לפי שלא תאמר נסתחפה שדהו אלא במי שהיא ראויה לזולת שיש לה לטעון ולומר לו אנא הא חזינא לזולתך ואנת מן שמיא הוא דקנסוך לגבאי דידי ונסתחפה שדך אבל אם היתה אסורה לכ"ע לא נשאר עלי' שם שדה ולא שם אישות לחד מעלמא: הלא תראה מה שאמרו (נדרים דף צ' ע"ב) אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון דאונס בישראל משרא שרי מצי אמרה ליה אנא הא חזינא והאיך גברא הוא דנסתחפה שדהו או דילמא כיון דלכהנים אסורה אינה יכולה לומר אנא הא חזינא הילכך אין לה כתובה וכלומר לאו שדה היא בכלל ולא חזיא לאישות כהן כלל ואמרי ליה מתני' היא האומרת טמאה אני לך תביא ראייה לדבריה כלומר דנאנסה ותטול כתובה והוינן במאי עסקינן אילימא באשת ישראל אי לרצונה זנתה אסורה ואין לה כתובה דתנן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל ואי באונס זנאי שריא לבעלה בהא נתפסה מותרת ואוקמוה באשת כהן ויש לה כתובה ואע"פ שהיא אסורה לו ומדהעמידו דברי המשנה האומרת טמאה אני לך באשת כהן שהיא אסורה ואפי' באונס ואעפ"כ יש לה כתובה ואין אנו חוששין בהיותה לא חזיא

לכהונה אלא אנו אומרין הא חזיא ללוי ולישראל דאונס שרי להו א"כ ש"מ דעד כאן לא אמרינן נסתחפה שדהו אלא היכא דחזיא לישראל וללוי הא אי לא חזיא לישראל ולא ללוי כיון דנשתנה וסתה לא אמרינן בה נסתחפה שדהו ויש לה כתובה כלל דמאן דלא חזיא לתשמיש לאו שדה היא כלל דאי לאו עונה אמאי נישואין: ואמר הגאון ז"ל והיכא דאניס ישראל איתת חבריה אי בעלה כהן הוה אסירא ליה דכתיב בכהנים אשה זונה וחללה לא יקחו וקי"ל הלכה כחכמים דאמרי זונה כל שנבעלה בעילת זנות ואע"ג דאסירא לבעלה כהן כתובה אית לה דאמרה ליה לבעלה זנות ללוי ולישראל באונס שרי והאיך גברא הוא דנסתחפה שדהו הילכך שקל' כתובה ונפקא דאמ"ר פפא כו'.

נראה מתשובת הגאון ז"ל שהוא סובר טעמא אם היתה מותרת ללוי ולישראל הא אי הוה אסורה לכ"ע אין לה כתובה דלאו שדה ראויה היא לכ"ע: ואמנם האשה שכתב לה בעלה על עצמו שכל עת שישא אשה אחרת עליה שהוא חייב לפרוע לה כתובתה ואחר כך נשתנה וסתה בצד שהיתה אסורה לשמש אינו מתחייב מתנאי זה כלום (לפי שלא כתב לה זה אלא) ואנן סהדי דלא אסיק אדעתיה שיארע לה מקרה זההמונע מהתשמיש שישאר מעוכב מתשמיש המטה ומתשמיש הבית כפי הנהוג במקומות הללו שנאמר בכל כיוצא בו אטו בשפטני עסקינן.

ועוד שענין הנשואין שכתב לה הוא שלא יקח עליה צרה וענין הצרה הוא שלא תשתתף עמה בבעל כמו שאמרו אם תענה מתשמיש שהוא מניעת התשמיש מכל וכל ואם תקח מצרות שהוא ההשתתפות בתשמיש לצרר אותה בו וכשהיתה נטולה מן היהודים בענין זה מכל וכל הנה כבר נתבטל ענין היות לה צרה ואין זה נכנס תחת התנאי שהתנה לה לפי שתנאי זה התנה לה בו כשתהי' היא ראויה להשתמש וראויה לעשות צרכי ביתה אבל אם היתה אסורה לשמש ודאי לא עלה בדעתו שיהא יושב ומצטער ועכ"ז יפרע לה כתובתה.

ודבר זה נדון אותו באומדן דעתא שיכול לומר לה אני לא נתחייבתי בזה אלא כשארצה להנשא בעוד שאת ראויה לתשמיש אבל בשתהיה בלתי ראויה לתשמיש ואני עומד בעמוד והוצא לא הקניתי לך. ובכל כה"ג אמרינן כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה כו' ובכל כיוצא בו אמר הרב ז"ל ומ"מ לא מפקינן ממונא.

ומה שאמר האומר שאינו חייב בפו"ר הואיל ויש לו זכר ונקבה וכבר קיים מצות פו"ר. זו אינה טענה לפי שלא נאמר זה אלא לענין שאין לנו עליו דין ודברים אם לא ירצה להנשא להיות שכבר קיים מצות פו"ר אבל אם הוא רוצה בזה לא למעננו ממנו: ועוד דמדאורייתא הוא דקיים מצות פו"ר אבל מדרבנן לא קיים הואיל והלכה כרבי יהושע (יבמות דס"ב ע"ב) דאמר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנאמר בבקר זרע זרעך כו' וא"ר מתנה הלכה כר' יהושע ואמר רבינו הרב ז"ל והאי מילתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים מצות פו"ר וא"כ יש לו לומר לא ניחא לי דאיקרי עובר על דברי חכמים ועוד לא ניחא לי דאצטער בפרט במקומות הללו שכשהאשה נדה מתעכבים כל צרכי הבית בכלל סימן קל שאלה אלמנה שמשכנה קרקע של יתומים לצרכי בניה היתומים והיא ידוע' בנאמנות ושאינה מפסדת הנכסים ומתה ולא נשבעה אם יש לב"ד ליקח זה מהקרקע שהוא מיוחד

בכתובתה אם הניחה לבניה קרקע המיוחדת בכתובתה או הואיל ולא נשבעה אין הפרש בזה בין מיוחד ובין בלתי מיוחד ואין לב"ח כלום: תשובה האלמנה שמשכנה קרקע מקרקעות בניה היתומים אם משכנה אותו לצרכיהם במזונות וכיוצא בהן ונעשה זה בעיר שאין בה ב"ד ולא היה אפטרופוס ליתומים אלא היא היתה הממונה עליהם והמפקחת בעסקיהן מה שעשתה עליהם עשוי ומקוים ואין היתומים יכולים לבטל אותו כל עוד שלא נראה על מעשיה סימן חסרון דעת או שעברה ועשתה דבר מן הדברים שמנעו רז"ל את האפטרופוס מלעשותו כמו למכור בשוק ולגאול ושאר הנזכר בבריית' לפי שאמרו במשנה יתומים שסמכו אצל ב"ה חייב לעשר פירותיהן כו' ואמרו בתלמוד ההיא סבתא דהווי סמיכי גבה הנהו יתמי הויא להו תורת' שקל' זבינתה ניהליהו אתו קרובים קמי רב נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דמזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל ב"ה תנן כו' ואם לא משכנה אותו לצורך מזונות וכדומה להן אלא לגאול קרקע אחר או לקנותו או לשאר הדברים שאין האפטרופוס יכול לעשותם או היתה העיר שנעשה בה זה עיר שיש בה ב"ד קבוע או שהיה ליתומים אפטרופוס זולתה אין מה שעשתה עליהן עשוי ויש להם להוציא הקרקע מיד הממושכן אצלו ואם רצה מי שנתמשכן אצלו לחזור עליה מצד האחריות.

חזינן אם הוזכר בשטר המשכונה שהיא משכנה אותו בעד היתומים מצד המינוי עליהן והפקוח בעסקיהן מבלי שקבלה לו בזה על עצמה אחריות אין לו לחזור עליה בזה ולא על נכסיה מצד אחריות הואיל ובררה הדרך שבו משכנה אותו ואיהו דאפסיד אנפשיה בהיותו מתרצה למשכן אותו ממנה מבלי שנתמנית להיות אפטרופה על היתומים ומבלי עצת ב"ד ואם לא נזכר במשכונ' שהיתה בעד היתומים אלא שמשכנה בשמה או שנזכר זה במשכונה אלא שקבלה על עצמה האחריות בזה אז יחזור מי שנתמשכן אצלו מצד האחריות על נכסיה ויגבה מהקרקע המיוחדת בכתובה שאין צריך בו לשבועה כמו שאמרו ייחד לה ארע' בארבע מצרנהא בלא שבועה ויהיה זה אחר שתראה שטר הכתובה בב"ד.

וכך הדין: סימן קלא אם רצה היחיד לקרוא פסוקי הקדושה בניגון על הדרך שנקראים במקרא מותר לו לעשות לפי שכשהוא קורא אותם בניגון הוי כאדם הקורא אותם ויצא מכלל מה שאמרו כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה וכזה הורו הגאונים ז"ל. ואם יש בו עשרה ורצה אחד מהן לפתוח ובא לציון וסדר קדושה מיושב אין בזה כלום אלא שראוי לו לכתחלה להיותו עומד: סימן קלב ראוּבן ושמעון שהיו הולכין מי תשמיש ביתו דרך סילון אל בית שמעון והיו מתקבצים עם מי תשמישו של שמעון בעוקה שתחת הארץ וכשהיו מצטרפים לפנות העוקה אחר שנתמלאה היה אומר שמעון לראובן תן עמי בהוצאה לפנות העוקה והיה אומר לו ראובן איני חייב בכלום הואיל ויש לי מימי להמשיך אל העוקה ואתה עשה בהם כרצונך יורנו (אדונינו) ושכרו כפול (מן השמים): תשובה חייב ראובן לפנות העוקה שבביתו לפי שאם אינה מתפנת לא ימצא שמעון מקום שיבואו שם מי תשמישו ועיקר מה שנשתעבד לו חצר שמעון הוא שיעברו מי תשמישו דרך החצר ללכת אל העוקה לא שילכו וינוחו בביתו וראיה ממה שאמרו וחלופיה במיא דמיטרא א"כ נתחייב את העליון לפנות המים עם התחתון באופן שימצאו מביתו מקום ללכת שם הואיל וכבר אמרנו שאין לו שעבוד על ביתו של שמעון אלא לשים מימיו שם בעוקתו לא להטילם עליו: סימן קלג ראובן היה דר עם לאה אמו בבית שהיה קנוי בידם

אחר מות יעקב אביו של ראובן הנז' בעלה של לאה ונשאר הבית ביד שניהם זמן ארוך מעת שהיה ראובן קטן עד שגדל והיה יושב בחנות מסתחר בשלו ואמו דרה עמו בבית הנזכר כדרך הבן הדר עם אמו וראובן בנה בבית וסתר וחדש בו עליות והבן היה נכנס לבנין ופורע שכירו' הבונים והאם היתה משתמשת בבית כדרך האם עם הבן בענייני הבית וטענה לאה שחצי הבית הוא שלה וראובן טוען שכולו שלו ושאלו אותם אם יש ביד אחד מהם שטר או ראייה או שטר המקח בשם מי שהוא ואמר ראובן הנה הבית ידוע הוא שהיה של דודי והמיר דתו ומכרו לי בדמי' מועטים ודודו המומר מודה שמכרו לראובן בן אחיו וממנו קבל את הדמים והבית ידועה לו עוד טען ששטר המכר היה בשמו ולקחתו אמו והטמינתו השיבה לאה כן הוא שאתה פרעת דמי הבית ושטר המכר היה בשמך אבל אני נתתי הממון שפרעת בחצי לחלקיולסבתי הודה דודך למכור בה שאשב בכבוד עם יתומי ואתה היית קטן ולא היה לך מה לפרוע אם לא שאני נתתיך דמי החצי: תשובה אם היה שאמו של ראובן היתה טוענת שכל הבית היה שלה כמו שטוען ראובן אז היינו מחייבין את כל אחד מהן להשבע שבועת היסת שאין לו בו פחות מהחצי וחולקים אותו לחצאין להיות ששניהם דרים בו אבל הואיל ואין לאה טוענת שיש לה בו כי אם החצי ומודה היא שהחצי האחר הוא לראובן בנה א"כ החצי שהיא מודה בו שהוא לראובן הוא שלו מבלי שישבע עליו ונשאר הריב בחצי השני שטוענת שהוא שלה וראובן טוען שהוא שלו ורואים אם לאה הנז' היא מחזק' בבית הנז' כשיעור החצי תשבע שבועת היסת שהחצי הוא שלה ויהי' לה ואם אינה מחזקת ממנו אלא בפחו' מהחצי תשבע שבועת היסת שמה שיש לה בבית אינו פחות מהרביע וישבע ראובן עוד שאין לו בו פחות מג' רבעים ויהיו לו הג' רבעים וישאר ללאה הרביע ולא נחייב בזה שבועה דאוריית' הואיל והם קרקעות.

וכך הדין: סימן קלד ראובן קנה בית ללאה אשתו משמעון וקנו מידו שמכר לפני שני עדים ושקבל מהדמים י"ב דינרים וקצת ממלבושי לאה אשתו וכתב עליו השאר לזמן קצוב גם העידו על עצמם בזה בישמעאלים וכתבו בזה שטר בערכאות וקיימו אותו לפני הערכי אח"כ נפל הפרש בין ראובן ושמעון על מומים שהיו בבית והלך שמעון והשתדל עם ראובן עד שנתרצה לבטל המקח בערכאותיהם ובקש ממנו שתודה גם לאה אשתו איך הסכימה לבטל המקח בערכ' והרשה עליה מורשה בערכאותיהן ודחק אותה עד שבטלה המקח בערכאותיהם וכשראה ראובן זה תבע את שמעון שילך עמו לב"ד והלך והודה בהודאה: וזה לשון ההודאה בא לפנינו ואנחנו במותב תלתא כחדא פב"פ ותבע פב"פ בענין הבית לפי שטען פ' זה על פ' שקנה ממנו בית שבמדינה פלונית במקום פ' ואמר פ' זה שאין בית זה אלא של אשתי וממעוטיה ותכשיטיה והשיבו פ' ואמר אני לא מכרתי בית זה לאשתו של פ' זה אלא בישמעאלים וכבר בטלנו המכר בינותינו בדיני ישמעאלים והי"ב דינרים שקבלתי ממנו מדמי הבית החזרתי אותם לו אחר שבטלנו המקח בינינו וכתבנו טופס דבריהם ביום פ' כו' ותבע ראובן משמעון שיקיים המקח בידו ולא רצה שמעון ומכרו ללוי ונשארה תביעת לאה ובעלה בבית על זה התאר יודיענו אדוננו אם המקח שקנו לאה וראובן משמעון בדרך זה אם הוא קיים אם לאו ואם לא נמצאו לראובן ולא העדים שהיה המכר בפניהם אם שמעון חייב שבועה כשלא נמצאו העדים אם לאו ותתחייב לאה שבועה שקנתה מיד שמעון ויתקיים המקח בידם להיות

שבידה שטר המכר שבערכאותיהם מקוים לפני הערכי ומה הוא מתחייב בהודאתו שהודה שמכר ושקבל י"ב דינרים: תשובה אם ראובן ואשתו מודים בביטול המקח הנזכר ושחזרו ליקח הי"ב דינרים שנתנו לשמעון מהדמים הנה נתבטל המקח דה"ל כאלו חזרו ומכרו אותו לו שתתקיים זה בנתינת הדמים ואין צריך בזה קנין ונתקיים הבית ביד שמעון ולוי שקנה אותו ממנו אחר כך ואם אינם מודים שקבלו הי"ב דינרין הנז' ואין עליהם עדים בזה רואים את המכר הראשון שקנאו ראובן ללאה אשתו משמעון שעדים שמעידים עליו השבועה מוטלת על ראובן ולאה שלא קבלו הי"ב דינרין משמעון ומה שבטלו המכר אינו כלום להיותו בלא קנין ובלא קבלת דמים ואם אין עדים שיעידו בעיקר המכר שמכר שמעון ללוי וללאה השבועה מוטלת על שמעון שבטלו המקח ביניהם ושקבלו ממנו הי"ב דינרים שנתנו לו מדמיו לפי שכיון שהיה יכול לכפור במכר מעיקרו ואז היתה טענתו טענה בשבועה א"כ נאמן הוא במה שהודה שמכר אלא שהסכימו אח"כ על ביטול המקח וקבלת הדמים שנתנו לו ובשבועה וכל המתחייב מהם שבועה היא שבועת היסט.

וכך הדין: סימן קלה ראובן ושמעון ולוי היו שותים יין במקום א' ביום שבת והעידו שמעון ולוי על ראובן איך קנו ממנו בלשון מעכשיו שנתרצה מבלי אונס לישא את פלונית בת דודו בשער ראשה פי' מבלי נדוניא שתכניס לו והודה הודאה גמורה שאם לא ישא אותה שיהי' לה אצלו ק' דינרים בתורת חוב ולא קבעו זמן לחופה וקמו מאותו מעמד ולערב קבצו אבי הנער' ואמה קהל לגמור השידוכין והעידו על עצמם אבי הנערה ואחיה בענין שלם בלשון מעכשיו לתת לה בנדוניא חצי הבית שיש להם ומאה דינרים עוד לסוף שנה תמימה ונתרצה הוא לכנסה אחר עבור השנה הנזכרת ולא חייבו את החוזר בו מהם דבר ואח"כ ידע אבי הנערה במה שהעידו שמעון ולוי על ראובן ביום שבת ותבעו אותו שיכנס אותה מבלי שום נדוניא שיתנו לה או שיפרע המאה דינרים להיות שהשטר אין בו זמן.

יודיענו אדוננו אם מה שהעידו בו שמעון ולוי על ראובן הוא אסמכתא אם לאו ואם הוא מחוייב לכנסה מבלי שתוציא לו שום נדוניא או יפרע הסך אם לא רצה. ואם הקנין של ליל ראשון הוא מועיל כלום אם לאו ואם ראובן הוא מחוייב בק' דינרים וגם שלא קבע זמן אם לאו.

ואם הם מחוייבין לזמן ששורת הדין נותנת אם לא השלים חיובו אם הוא חייב בסך שנתחייב בו. ואם טען ראובן שאבי הנערה אחר שהרשת אותו לתובעו מחל לו הק' דינרין בענין ומחל אותם לו מבלי אונס אם הוא מחוייב בזה שבועה אם לאו.

ואם שורת הדין נותנת להם זמן אם יש לו לתבעו שיכנסו אותה או שיפרע הקנס קודם שיגיע הזמן אם לאו. ואם נתרצה ראובן לכנסה בלא נדוניא כשיתחייב בזה אם אותו אם אמר לא אכתוב לה דבר כי אם עיקר כתובה לפי שהמנהג אצלנו שכותבים לאשה תוספת לכתובתה כנגד מה שהיא מוציאה לו אם לאו.

ואם הוא מתחייב בק' דינרים כשסירב מלכנסו אותה ומכר קרקעותיו או נתנם קודם שיגיע הזמן איך שורת הדין בזה: ואם טען ראובן שהעדים שהעידו עליו נפסל אחד מהם

בב"ד והכריזו עליו בפסלנות אם יפסל בזה השטר אם לאו. ואם טען ראובן שהיה אז שכור וגם העדים שהעידו עליו.

אם טענתו בזה טענה: תשובה עמדנו על שאלה זו והתבונננו בפרקיה וראינו שהקנין שהעידו בו על ראובן שקנו מידו שישא את בת דודו אינו קנין כפי שורת הדין להיותו קנין על פעולה שיעשה אותה והוא נקרא קנין דברים שאינו קנין לפי שהקנין אינו מועיל אלא בכל דבר שיש בו עצם או בפעולות שהם מקרים ואין להם עצם וכן מה שנו' בשטר במה שהעידו עליו שהודה שאם לא ישא אותה שיהיה לה אצלו ק' דינרים בתורת חוב הוא ג"כ בלתי קיים לפי שההודאה שהודה הוא חייב לה הנה תלה אותה בתנאי והיא אסמכת' שאינה קונה כפי שורת הדין ואע"פ שהקדים בתחלה לומר שקנו ממנו בלשון מעכשיו אין במשמע ל' זה אלא במה שקנו ממנו שישא האשה הנזכרת לא על מה שזכרו עליו מההודאה הנז' ולשון מעכשיו אינו מועיל אם אינו מוזכר במקום המצטרך אליו שיהיה בו הואיל והדבר כמו שזכרנו הק' דינרים הנזכ' אין ראובן חייב עליהם כלל ואם הסכים ראובן לגמור הנישואין הנזכ' נתחייב אביהנערה במה שקנו ממנו שיכניס לה בנדוניא הבית הנזכר להיותה נמצאת במציאות והוא דבר קיים ואינו מחוייב במה שקנו ממנו לתת לה בנדוניא ק' דינרים לפי שאינו מחוייב בהם להיותם מטבע ואין מטבע נקנה בחליפין וזה אפילו הם נמצאים ברשותו בעת גמר הקנין שקנו מידו וכ"ש אם לא היו לו במציאות אז הוא דבר שלא בא לעולם ואע"פ ששטרי פסיקתא אין אנו מקפידין שיהיה תנאי.

הקנאה זהו דוקא אם היו במעמד דקידושין אבל אם לא היו במעמד הקידושין אינו מתחייב מהן בכלום אא"כ היו בדרכים שמועיל בהם הקנאה ואם רצה ראובן זה מבלי נדוניא אינו חייב לה תוספת על עיקר כתובה אלא כפי מה שנהגו שם במקום ההוא לכתוב למי שאינה מכנסת בנדוניא כלום הואיל ולא התנו עמו שיכתוב לה תוספת סך קצוב והזמן שנותנין למי שקבל על עצמו לינשא ולא קבע זמן לנישואין הוא י"ב חדש למי שאינה בוגרת ושלשים יום לבוגרת כמו שאמרו נותנין לכתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה וכשם שנותנים לאשה כך נותנין לאיש ואמרו אמר רב הונא בגרה נותנין לה ל' כאלמנה: ולענין מה שטען ראובן שמחל לו אבי הנערה ק' דינרים הנזכר אם היה שהוא נתחייב בהם מעיקרא חיוב גמור לא היתה מחילתו מועלת כלום אעפ"י שהרשת אותו לפי שיכולה היא לומר אני לא הרשתי אותך אלא לתבוע לו למחול אא"כ נזכר בהרשאה שהרשת אותו למחול וליתן ולעשות כרצונו שמחילתו מחילה אם העידו עדים בזה ואם אין שם עדים אין לו למחול ולא לתת הואיל ואין הממון לו כדי שנחייב אותו בזה שבועה.

וכן מה שמכר או שנתן קרקעותיו אחר זה אם הק' דינרים הנז' היה מחוייב בהם מעיקרא מה שמכר או נתן קרקעותיו אחר"כ לא יועיל לו לענין גביית הק' דינרים הללו מהם לפי שעבודה קודם אבל היה מועיל אם כנסה וכתב לה כתובה להיות המכירה או המתנה קודם לכתובה. והקנין מהשכור קיים אם לא הגיע בשכרותו במה שאינו מכיר ואינו מרגיש במה שיעשה לו או עליו שאז אין הקנין כלום כמ"ש שכור מקחו וממכרו

ממכר כו' והעמיד זה התלמוד כשלא הגיע לשכרותו של לוט והעד אם העידו עליו בדבר מן הדברים שהוא נפסל בהם הוא פסול ועדותו בטלה.

וכך הדין: סימן קלז ראובן יש לו בית קנוי לו וקנה אותו שמעון ממנו במדינת פא"ס ונתפטר עמו שיתן הדמים ללוי המורשה של ראובן שבמדינת סבת"ה והלך שמעון מפא"ס לסבת"ה ומצא הקהל טרודים בענין גביית מס כסף גלגלתא ובקשו משמעון שיפרע בעד ראובן המס שעליו מהסך שצוהו לתתו ללוי ואמר להם שמעון לא קניתי מראובן הבית ואף אם היה שקניתי הנה יש ביני ובינו תביעות על מומין שנגלו בה אמרו לו הקהל הלא כבר נאמר לנו שקבלת עליך המומין ואמר שמעון הרי הוא לעניים ופטר והוהו הקהל בחשבם שאם היה שקנאה באמת לא הי' נותנה לעניים ואחר שני חדשים מכר הבית הנז' ללאה ונתאמת שהוא קנאה מראובן בפא"ס.

יודיענו אדוננו שורת הדין בזה תשובה ראוי לדעת כיצד נתקיים המקח ביד שמעון בבית הנז' עם מה שעלה בדעתו ענין המומין שנגלו בה שאם היה מחמת שהוא נתרצה בה מעיקר' ומחל המומין שבה א"כ מעת שנתרצה במקח ומחל המומין מבלי שקדמה לו העמדה בדין עמו לטעון עליו בדבר המומין ושיאמרו ב"ד לבטל המקח לסבת"ה אם כן כבר נתברר שהמקח מעיקרו היה קיים שאין לנו לומר שהמקח היה בטל מעיקרו כשנתברר שהוא מקח טעות אא"כ גלה דעתו שרוצה הוא לבטל המקח להיות בלתי מוחל המומין שנגלו בו וזה לא יהיה אלא כשיתברר אותו בב"ד ויחייבו ב"ד לבטל המקח לאותו סיבה אבל כל זמן שלא טען עליו בזה בב"ד אע"פ שזכר זה חוץ לב"ד אותה זכירה שזכר אין משגיחין בה דעביד איניש דמדכר מילי דכדי חוץ לב"ד מילי דליתנהו בר סמכא ואם מעיקרא נתרצה במומין שבה וקיים המקח הנה גלה בדעתו שהמקח היה קיים מעיקרו וכיון שאמר הרי היא לעניים קנו אותה העניים כמו שאמרו בפ"ד זו צדקה וכ"ש אם נתברר שלא היו בה מומין כמו שעלה בדעתו או שהיו בה מומין אבל אין הדין נותן לבטל המקח לסיבתם וכיון שקנו אותה עניים נתבטל המכר שמכרה אח"כ ויש לקונה לחזור עליו מדין אחריות: ואם נתברר שהבית הי' בה מומין שלא ידע בהם שמעון כשקנה אותה מראובן ובא עמו אל ב"ד לטעון על זה ויחייבו אותו בב"ד לבטל המקח ואח"כ נתפטר עמו לקיים המקח ולמחול המומין הנה מעת שבה עמו.

לב"ד ויחייבו ב"ד לבטל המקח איגלאי מילתא למפרע שהמקח היה בטל מעיקרו ושהבית הנז' לא היה קנוי לשמעון זה בעת שאמר. הרי היא לעניים והיה מה שנתפטר עמו אח"כ מקיום המקח ומחילת המומין כאלו היא קנייה מחודשת אחר הראשונה ואינו מתחייב בכלום ממה שאמר הרי היא לעניים לפי שאינו יכול להקדיש דבר שלא בא לרשותו ולא היה עדיין קניינו.

וכך הדין: ומה שאמרו מי שהלך למד"ה ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה. רצה בזה שאינה חייבת עתה כשתובעת מב"ד שיפסקו לה מזונות מנכסי בעלה להשבע שלא הניח לה בעלה מזונות אלא ראוי שיאמינה אותה ב"ד בזה ויפסקו לה מזונות מנכסי בעלה וכשאירע שנפטר הבעל אח"כ ונתבררה מדעתו ותבעה מב"ד שיגבו אותה כתובתה מנכסי בעלה שאין להם מן הדין לעשות זה אלא אחר שתשבע שלא גבתה כלום מהכתובה ולא אתפסה בעלה צררי אז תכלול בשבועה

שהמזונות שלקחה ע"פ ב"ד קודם לזה לא לקחה אלא כדין ושבעלה לא הניח לה מזונות ואדמון חולק עליו שאין לב"ד לפסוק לה מזונות אלא אחר שיתברר שבעלה לא הניח לה מזונות שאין זה מתברר אלא בשבועתה והיה לפי זה פירוש בתחלה בעת שהיא תובעת מב"ד שיפסקו לה מזונות בחיי בעלה מנכסי בעלה ופירו' בסוף בעת שהיא תובעת מב"ד שיגבה אותה כתובתה מנכסי בעלה לאחר מיתת בעלה: סימן קלח השותפות בריוח החנות לא יתקיים בדברים אלא בקנין וכל זמן שלא קנו משניהם על זה לא נתקיימה ביניהם בו שותפות וכל מי שרצה לחזור בו מהם חוזר.

ולענין הזהב ששלח שמעון עם ראובן למדינת אלמכי"ה להחליפו וקנה בו סחורה ועכב אותו בידו זמן מרובה להסתחר בו אין לשמעון בריוח כלום לפי שמעת שהוציאו במה שלא צוה לו בו שמעון חזר להיות אצלו במלוה והוא באחריותו והריוח הבא ממנו לו וההפסד והאונסין עליו וכך הדין: סימן קלט שאלה ראובן ושמעון ולוי אחים ונשאו שמעון ולוי שתי אחיות וראובן הגדול נשוי נכרית ומת לוי ונפלה אשתו לפני ראובן והוא גדול בשנים ולוי אשה ובנים והם מפחידים את היבמה בכל מיני פחד וראובן אינו רוצה ליקח אותה אלא כדי להנקם ממנה והמת לא הניחכי אם בית ממושכנת על חוב שכתב על עצמו לאמו בלתי ידיעת היבמה והניח קצת כלי בית ושפחה ואמרה לו היבמה מכור כל מה שהניח אחיך וגאל הבית וקנה לך כלי בית אחרים לביתך ושפחה לשרת אותי כמו שהייתי עם אחיך וכמו שקנית אתה שפחה לאשתך הראשונה וראובן זה יכול לקנות מה ששאלה ממנו לקנות לה.

גם הניח לוי עם הבית הנז' חנויות ואמר ראובן היבם הזה אמכור בית זו עם החנויות ואקח דמיה ת"ק דינרים ואשים אותם במשכונ' יבא לי ריוח בהם נ' דינר לשנה ואמר לו המורשה של היבמה אין לך רשות לעשות הדבר הזה ואיני מסכים למכור הקרקעות ולשים דמיהם במשכונה כי יארע מקרה למקום המשכונה ואין לך למכור הבית הנזכר אא"כ תקנה בית לדירתך בדמים.

יודיענו אם יתחייב בזה: גם יודיענו רבינו כמה יכתוב היבם כתובה ליבמתו אם אלף דינרים כמו שהיה בכתובתה הראשונה או ת"ק כמו שכותבין לאלמנה. לפי שהיבם אומר לא נכתוב אלא ת"ק לפי שההלכה אמרה ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ולוי אחי לא הניח כי אם ת"ק דינרים או נ' דינרים יותר.

והמורשה של היבמה אומר לא תכתוב אלא אלף דינרים הואיל וההלכה אומרת ואי לית לה כתוב' מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה גם רבינו יצחק ז"ל כתב בהלכות בנוסח כתובת יבמין וכתב לה פ' לפ' יבמתיה כ"ה זווי. דחזו לה דהווי כתיבין בכתובתה דכתב לה בעלה קמאה ואוסיף לה מדיליה כדין וקביל עלוהי כו' וא"כ לא תכתוב יבמה זו אלא אלף דינרים כמו שאותה יבמה כותבת כ"ה זווי וחקרנו על כתובות יבמין שבמדינה זו ומצאנו קצתם כתוב בהן אלף דינרים וקצתם ת"ק דינרים והיבם טוען שכן הוא המנהג ואין עדים שיעידו שהוא מנהג בהסכמה והמורשה של היבמה אומר אין המנהג אלא אלף ואותם שכתבו ת"ק היה על צד הויתור יורנו מה היא שורת הדין בזה: ואם נפטרה היבמה קודם היבום מה יורשים יורשיה ומה יורשי המת ועל מי מוטל לפרוע דמי תכריכיה ואם יבם אותה יחוייב מן הדין לכתוב לה אלף דינרים

לא ה'י' בנכסי לוי אלא כדי חצי כתובתה או נ' דינרים יותר ואירע ליבם מקרה בני אדם אם יש ליבמה לגבות כתובתה מכל מה שתמצא מנכסיו אחר שתקח אשתו הראשונה כתובתה אם לאו ואם יש ליבמה להשביע את אשתו הראשונה ולהשביע את שותפו אם יש לו שותף אם לאו.

ואם הערים היבם והבריה כל נכסיו מלפני היבמה ועשה מחילה עם אשתו הראשונה ועם שותפו משבועה אם יעלה בידו זה הואיל וכוונתו שלא יעלה כלום ליבמה: ואם כתב לוי הנפטר ליבמה בית מיוחדת ויש אצלה קצת חפצים תחת ידה ואמרה היבמה אני די לי בחפצי וכלי ביתי והמיוחד שכתב לי בעלי אם שומעין לה אם לאו יבאר לנו רבינו כל זה ביאור רחב והאל ית' יכפיל שכרו: גם נכתבו אצלנו ספרים וכשרצינו לתופרם אמר האומר ששמע מהדרתך שמותר לתפרן במעי השזור ואמר רבינו הגדול בה' ס"ת הל"מ נתפרות בגידין אבל בגררין לא יודיענו אדוננו דעתו בזה: תשובה אם היה ראובן היבם גדול בשנים ולו אשה ובנים והיבמה קטנה ואינה ראויה לו ראוי לב"ד וזקני המקום לסדר לפניו מה שנתחדש לו מההיזק לסיבה זו ושמי שהוא זקן לא יאות לו לישא קטנה בפרט בהיות לו אשה ובנים כמו שאמרו וקראו לו זקני עירו ודברו אליו מלמד שמיאין לו עצה ההוגנת לו מה היא אם היה ילד והיא זקנה הוא זקן והיא נערה אומרים לו מה לך אצל זקנה מה לך אצל נערה תלך אצל כמותך ואל תכניס קטנה לתוך ביתך אם קבל מהם הנה מה טוב ואם בחר ביבום יש לו לייבם ואין בידו יכולת למנעו ממנו ולכפותו על החליצה אם הוא יכול לזון שתי נשים ולא הגיע לכלל ימי הזקנה לגדר שתשש כחו עד שאינו יכול לשמש ולקיים המוטל עליו ממצות עונה.

ואם נמנעה היבמה מהיבום ותבעה לחלוץ הנה בזה יש מחלוקת בין הראשונים ז"ל שמגדולי הגאונים כמו רב שרירא ורבינו האי ז"ל פסקו כשמואל שאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם וכמשנה אחרונה האומרת עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום ומהם מי שפסק כר"נ שאמר שחזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה ואנחנו מכלל הסוברים לפסוק כשמואל ולסברא זו אנחנו נוטים להיות שמואל ורבי יוחנן מסכימים בה ממה שאמרו א"ר פדת א"ר יוחנן תבע לחלוץ נזקקין לו ליבם אין נזקקין לו ואם היה ר"נ האומר חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה בתרא אז היינו אומרים הלכתא כבתראי אבל כיון דלאו בתרא הוא הנה היו שמואל ורבי יוחנן חלוקים עליו ואין לנו לדחות דבריהם ולפסוק כר"נ.

ורבינו הרב ז"ל הכריע הסברא השנית ולסיבה במעשה זה לפנינו אנו דנין בו כפי הנאות והתקון כנדון שהוא ולא נעמיד בו הדין על מתכונתו: ואם יבם אותה ראובן אין לו לשלוח ידו למכור שום דבר מנכסיו אחיו בין במקרקעי בין במטלטלי ולא להחליף שום דבר מהם לעשות משכנתא מדמיהם אלא ברצונה וחפצה אחר שתתן לו רשות על זה כמ"ש הרוצה למכור בנכסי אחיו כיצד יעשה אם כהן הוא יעשה סעוד' ויפייס ואם ישראל הוא מגרש בגט ומחזיר ואע"פ שכוונתו במכירה היא לעשות מהדמים משכונות שיש בהם יותר ריוח מ"מ הקרקעות עכ"פ יותר טובים ובטוחים וכמו שאין לו למכור שום דבר מנכסיו אחיו שלא מדעתה כן גם היא אין לה להכריחו למכור כלי הבית כדי לגאול בדמיהם הבית בפרט אם עדיין לא הגיע זמן המשכונה שעל הבית ורצה בעל הממון

ליקח מעותיו לפי שהיבם הוא צריך להשתמש באותם כלי הבית הואיל ואין אנו מחייבין אותו לקנות כלי בית אחרים משלו כיון שאחיו הניח מה שיספיק לו מבלי שיקנה אותם משלו ואם הגיע זמן המשכונה ורצה בעל הממון ליפרע אם הסכים על ידה היבם למכור כלי הבית כדי לגאול הבית מדמיהם יעשו כן ואם לא יסכים על ידה אין בנו כח להכריחו על מכירתם ולקנות כלי בית אחרים משלו ויקנו בנשאר בית אחר יותר קטן ממנו והכתובה שתכתב לה היא כמו הכתובה עצמה שהיה לה על אחיו ואותו הסך עצמו ויפורש בכתובה שזה הסך שכתב לה הוא הסך שהיה לה על אחיו ואינו דבר אחר נוסף עליו הואיל והיבם הוא קם במקום אחיו ועל מה שהיה עליו אחיו הוא נכנס ואינו חייב לכתוב לה כתובה יותר ממה שהיה לה על הבעל אבל יחדש לה אותה כתובה עצמה שיהי' הוא בא במקומו ותגב' אותה מנכסי הבעל לא מנכסיו כמו בשטר כתובת יבמין כיצד כותב לה אני פלוני פ"ב קבילית יבמית פלונית לזונה לפרנסה ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואמרו עוד על המשנה האומרת החזירה הרי היא כאשתו לכל דבר ואין לה אלא כתובה מאי קמ"ל תנינא המגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה מהו דתימא ה"מ כו'.

שנראה מזה שהיבם אינו מחוייב לכתוב לה כלל שום תוספת על הכתוב' הראשונה שהיה לה על בעלה כדי שתשאלו כמה יכתוב לה אבל נכנס הוא על הכתובה עצמה שהיה לה על בעלה להיות בא במקומו ולעמוד תמורתו ותגבה אותה מנכסי הבעל לא מנכסיו מבלי שיוסיף לה כלום ואע"פ שהבעל לא הניח אלא מה ששוה ת"ק דינרים כמו שנזכר בשאלה זו אין לה לגבות שארית האלף דינרים שיש לה עליו מנכסי היבם לפי שמה שאמרו ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כמשמעו אינו] אלא על עיקר כתובה שהוא מחוייב לכתוב לה מעיקר הדין אבל התוספת שאינו מחוייב בו מעיקר הדין לכתובלה אבל כותב הוא לה תוספת מרצונו כמו שפשט המנהג אין בנו כח להגבותה מה שיחסר לה ממנו מנכסי היבם אא"כ נתרצה היבם בזה בעת שכנס אותה ונתחייב לה בזה מדעתו.

הלא תראה שנתנו הסיבה במה שתקינו לה רבנן כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכבר הבננו מדבריהם בזולת מקום זה שהם ראו שכשאדם כותב לאשתו שיעור זה שהוא מנה מאתים לא תהיה קלה בעיניו להוציאה אם עשה כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובתה כמו שאמרו ת"ר בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולא למנה מנה כו' עד ועדיין כשכועס עליה אומר לה תלי כתובתך וצאי כו' ואמרו עוד על דרך נתינת טעם למשנה שאמרה האשה שהלך בעלה למ"ה אין לה כתובה מ"ט תקינו לה רבנן כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכא קלה תהא בעיניו להוציאה ואין ספק שאין דבריהם אלא על עיקר כתובה שהוא שתקנו לה רבנן לא על התוספת לפי שתוספת לא תקנו לה רבנן שאין אדם כותב התוספת אלא מרצונו כמו שאמרו אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה מוסיף ואמנם חיוב שתפסיד האשה שהלך בעלה למ"ה התוספת ממה שאמרו תנאי כתובה ככתובה דמי ומה שאמרה ממשנה ואין לה כתובה שאין דבריהם בזה אלא בעיקר שהעיקר הוא שתקנו לה רבנן בלבד הוא ראייה למה שאמרנו שמה שאמרו לענין יבמה ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אינו אלא על העיקר לא על התוספת כמו שביארנו: ובזה לא הוצרכנו להשיב אתכם על מה ששאלתם אם יש לה להשביע

את אשת ראובן אחרי מותו או את שותפו ושאר הדברים שנתגלגלו לכם מהשאלה בענין זה: ולענין מה ששאלתם אם לא רצת היבמה להתייבם ונתרצית בנדוניא ובבית שכתב לה הבעל מיוחדת אם יעלה בידה זה אם לאו הנדוני' יש לה ליקח אות' אפי' למ"ד כותבין אגרת מרד שומרת יבם אם מה נמצא ממנה או מה שבלה להיותה אצלכם בגדר נכסי צ"ב אבל הבי' שכתב לה מיוחדת שתגבה אותה דינה כדין מה שאינה מיוחדת אלא שלא אמרו ז"ל שדה המיוחדת אלא לענין שגוב' אותה בלא שבועה כמו שאמרו ייחד לה ארע' בד' מצרנאה בלא שבועה ולענין שלא יוכלו לסלק אות' ממנה ולהוריד אות' בקרקע אחר במקומ'.

אבל לענין שתגבה אות' מהיבם להיותה מיוחדת אין ענין היותה מיוחדת מעלה ולא מוריד בזה ומאן דאית ליה כותבים אגרת מרד על שומרת יבם אין לה לגבות מהמיוחדת כמו שאינה גובה מהבלתי מיוחד שאין המיוחדת מכלל הנכסים שבאו לרשותה מנכסי בעלה כדי שנצטרך להוציאו מתחת ידה אם היתה מורדת ומאן דס"ל דאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם לא הפסידה כלום ממה שבכתובה מיוחדת יהיה או לא יהיה מיוחדת וכבר הודענו אתכם סברתנו בזה ובמה שאנו דנין בו אם בא מעשה לפנינו.

ואם נפטרה היבמה קודם שתתיבם (על) תכריכי' על יורשי הבעל ממה שאמרו איבעי' להו יבמה שמתה מי קובר' יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה או דילמא יורשי האב קברי ליה (דקברי לה) דקריתו נכסים הנכנסים והיוצאים עמה אמר רב נחמן ת"ש דתניא שומרת יבם שמתה יורשיה ויורשי כתובתה כו' ולענין ירושת' נכסי מלוג הנקראי' הנכסים הנכנסין והיוצאין עמה הם ליורשי' ומה שהיה כתוב לה על הבעל בכתובה מממונו עם שאר נכסי הבעל הוא ליורשי הבעל ונדונייתא שהוא אצלם בדרך נכסי צ"ב יחלקו יורשי הבעל עם יורשי' כמו שאמרה המשנה שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שהיא מוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה בש"א יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובה"א נכסים בחזקתם כתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב.

מה שאמרו נכסים בחזקתם רמזו בזה אל נכסי צ"ב ומה שאמרו בחזקתן ביאר אותו התלמוד בזולת זו ההלכה שהכוונ' בו בחזקת אלו ואלו והוא מה שאמרו הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלקו ואע"פ שזה הפירוש לא בא אלא במשנת נפל הבית עליו ועל אשתו מ"מ ממשנה זו אנו למדים למשנתנו להיות שבאו המלות שוות בהן.

ולענין תפירת ס"ת לא תהיה אלא בגידין אבל המעי שהוא הגררין אין תופרין בו: סימן קמ אם אמרו היורשים לאלמנה הנזונת מנכסיהן אמרו היורשים אנחנו חוששין שמא אין בידך כתוב' שתקחי בה מזונות ומורישנו אתפסך צררי בכתובתך ובזה נפטרנו מן המזונות אם מכריחין אות' להראות כתובתה או תדון בחזקת שכתובתה תחת ידה להיותם תנאי כתובה וכבר אמרנו לא כתב לכתולה מאתים ולא למנה מנה חייב שהוא תנאי ב"ד.

יורנו רבינו: תשובה היורשים אם אמרו לאלמנה הוציאי הכתוב' ואז יהיו לך מזונות שומעין להם לפי שאם אין בידה כתובה יכולים אנו לומר אולי שהיא מחלה אותה ומוחלת כתובה לבעלה אין לה מזונות. והנה ראינו התלמוד העמיד משנת הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה במקום שאין כותבים כתובה אבל במקום שכותבין

כתובה הוציאה גט ואין עמו כתובה אינה גובה כתובתה שיכול לומר לה פרעתך או מחלת לי והואיל ויכול הבעל לומר לה אם הוציאה גט ואין עמו כתובה פרעתך או מחלת לי אם לא היה שם גט והיתה שם מית' אע"פ שא"א לטעון ולומר אולי פרעה לפי שאמרו לא ניתנה כתובה לגבות מחיים מ"מ יכולים אנו לטעון ולומר אולי אתפשה צררי בכתובתה או מחל' אותה כמו שאין אנו מגבין לה כתובתה אלא אחר שתוציא אותה כן לא נתן לה מזונות אלא אחר שתוציא אותה דהא תליא: סימן קמא יורנו אם שמו נכסי יתומים בשנים אם היא קיימת או לא ואם אינה שומא אם היו שולחים מב"ד של ג' תהיה שומתם שומא או לא: תשובה שומת ב"ד לא תהיה אלא בג' ואם היתה בשנים אינה שומא שיכול האומר לומר אולי אם היה שלישי עמהן היה חולק עליהם ומראה להם שהם טועים והיו מודים לסברתו או היה אחד מהם חוזר לסברתו והיה האחר נשאר יחידי שאין סומכין על דבריו; סימן קמב מי שמשכן משכון אצל חבירו והוא מדברים העשויים להשאיל ולהשכיר ומי שהוא ממושכן אצלו טוען כך וכך הלוייתו עליו והממשכן אומר שפחות מהסך ההוא הלוהו, עליו אם הוא נאמן מיגו דאי בעי אמר שאול הוא בידך: תשובה מי שהיה אצלו משכון מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ונפל בינו ובין בעליו הפרש במה שהוא ממושכן עליו אם נפל הפרש זה אחר שנראה המשכון בב"ד אינו נאמן במה שאומר שיש לו עליו כך וכך כמו שאינו נאמן לומר לקוח הוא בידי ואם המשכון בביתו ואין שם עדים שיעידו שהוא אצלו מיגו דאי בעיאמר להד"ם ומהימן כי אמר לקוח הוא בידי או יש לי עליו כו"כ מהימן: סימן קמג היא אתתא דאתיא סהדי ואשקור אתיא סהדי ואשתקור אזלא אתיא אחריתי ולא אשתקור אר"ל הוחזקה זו א"ל ר' אלעזר אם זו הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו כלומר לא אמרינן כיון דמהדרא אסהדי כו' שקרי אינון ואמרינן בדוכת' אחריןא אמר רבא האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה היכי דמי כו' עד אם הוחזק כל ישראל מי הוחזקו כיון דמהדר אזיופי אמר זיופי זייפי.

וכתב היכי מתרצי הני שמעתתא ותרואייהו הלכתא נינהו תשובה ההפרש בין מה שאמרו ההיא איתתא דאתיא סהדי ואשתקור כו' ובין מה שאמרו לענין האי שטרא ריעא כו' הוא. דהתם אתו סהדי גופייהו ואסהידו בפומייהו וכדאמרינן לסוף אזלא אתיא סהדי כו' אבל הכא לא אתו סהדי גופייהו ואסהידו בפומייהו אלא אתא שטרא קמן וביה חתימות ידיהו דסהדי דאע"ג דאיתחזק חתימות ידיהו בבי דינא אית לן למימר דילמא זיופי זייף כיון דחזיניה מהדר אזיופי: סימן קמד אמרו ז"ל נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא.

אם שלשה ישבו לקיים שטר והיה אחד מהם קרוב לאחד מן העדים אם מצטרף עמהם לקיימו אם לאו ואם יצטרף אחד מעדי השטר עם השני בקיום וכנס זה בכלל מה שאמרו עד נעשה דיין בדרכנן: תשובה מה שאמרו נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא כו' הוא לענין העדות בדוקא שהוא גלויי מילתא בעלמא שהוא כתב ידו של אביו אבל לענין הקיום אינו נעשה בו דיין וזה ממה שאמרו ומנין שלא יהיו העדים קרובים לדיינים כו' ואחד מעדי השטר אינו יכול לקיים עדות חבירו דמה שאמרו הא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד ומה שאמרו עד נעשה דיין בקיום שטרות הוא לענין שיעיד על הכתב יד העד ויקיים אותו לא שיהיה עד נעשה דיין שהוא מותר בקיום שטרות אינו אלא שיהיה

עד בקיום השטר לא שיהיה עד בעיקר השטר לפי שעדותו אינו בקיום השטר כדי שיועיל היותו בה דיין אבל הוא בעיקר הממון שבשטר.

וא"כ אין ראוי שיהיה הוא עצמו דיין בקיומו כמו שאינו יכול לדון בו: סימן קמה השי"ת יתמיד הדרתך אדוננו באתי להודיעך אדוננו שזה ימים הזהרתי את קצת אנשים שלא ישאו ויתנו בחולו של מועד ונזהרו כולם עד שנמנעו אפילו מלפתוח שתי לוחות מהחנות ואפילו לישא וליתן בפרקמטי' האבודה ואפי' מי שאין לו מה יאכל.

כל זה לעשות סייג למשפטי התורה וסמכתי על מה שראיתי את הדרתך ולמדתי לפני מעלתך להחמיר בזה עד שבאו אנשים מקרטב"ה ופרצו על רובם גדר זה בהיותם מתירים בפרהסיא לקנות ולמכור בשוקים וכשתמהתי עליהם בזה נסמכו בענין הזה אל הדרתך ירוממה האל ונמשך מזה חלול השם בין הנכרים.

בבקשה מהדרתו כתב מפואר לחסום את פי העוברים הנז' והשם יתברך יכפול שכרו אמן: תשובה עמדתי על שאלתך ומה שזכרת מענין מה שהזהרת את בני קהלך ישמרם האל שלא יסחרו סחורה בחש"מ ולא יתעסקו במלאכות ושגדרו עצמן במה שהזהרת אותם. הנה יש שכר לפעולתך על מה שהדרכתם בו והמשכת אותם אליו וברוך אתה לה' וברוכים הם שקבלו ממך ונכנעו לפני השי"ת ולפני תורתו ומה שגדרת אותם בזה יפה עשית כפי שורת הדין.

ואעפ"י שרז"ל התירו לעשות מלאכה מי שאין לו מה יאכל ולעשות סחורה בפרקמטיא האבודה אם הם נתרצו לאסור הכל ולהחמיר על עצמן על דרך מיגדר מילתא כדי שלא ימשך הדבר ממנו לעשות מלאכה מי שיש לו מה שיאכל ולעשות סחורה בפרקמטיא שאינה אבודה יישר חילם בזה ושכר גדול יש להם מהשי"ת ואין ספק שבעל הגמול יזמין להם משנה הריח הוא שהי' אפשר להם להרויח בחש"מ כמ"ש רבותינו ז"ל בהוא גברא דהוה לי' עיסקא דהוה מזדבנא בשיתא אלפי דינרי שהייה לבתר חולא דמועדא כו' זה שכרם בעוה"ז נוסף על הטוב הצפון להם לעוה"ב.

וכנגד השכר הטוב שיש להם יש לך אתה משנה לו להיותך מעשה אותם למצוות. והאל ית' יעזורך ויעזרנו לעבודתו ואמנם אותם האנשים שאינם מבני קהלך שלא נכנסו תחת סייג זה אם היו מסתחרים בדבר שלא יבא לידם כמוהו שהיה זה להם מותר מן הדין להיותו דבר האבד אין בידינו להכריחם על זה אם העמידו עצמן על עיקר הדין.

ואם היו מסתחרים בדבר שאינו נאבד מהם ואחר המועד ישיגוהו הנה הם עוברים בזה וראוי לענוש אותם. ומה שתלו בנו שאנחנו לא נמנע מלעשות סחורה ומשא ומתן בחש"מ שקר דברו עלינו בזה ואיך לא נמנע בזה וההלכה אמרה בפ"י הואיל וקרויים מקרא קדש דין הוא שיהו אסורים בעשיית מלאכה.

וכלל מה שהתרנו הוא מה שהיה מותר מן הדין והוא דבר האבד או למי שאין לו מה יאכל: ומה ששאלת על מי שיש בידו מעות מדודים ולא הליבש אותם בסחורה אם יקנה בהם בחש"מ סחורה או נאמר שאין מותר לו לקנות בהם להיותם מעות בעיני: תשובתך כבר הודענו אותך שאם נכנס לשוק ומצא סחורה וחשש שמא לא ימצא כמוה אם מפני היתה יפה אם שהיא בזול שמותר לו לקנות בחש"מ.

שדינה כדין פרקמטיא האבודה כמ"ש בירושלמי הדא שיירתא שרי למזבן מינה בחולא דמועדא: סימן קמו פעם אחת נשתהו העדים מלבא ונתקלקלו הלויים בשיר ונחלקו רבותינו כמו שלמדנו רבינו בענין הקלקול וכמו שאמר התלמוד מאי קלקול קלקלו הלויים בשיר הכא תרגימו שאמרו כו'. וכבר ידענו ששיר של בין הערבים הוא קול ה' יחיל מדבר כמו שאמרה המשנה בתמיד ולא יזה סיבה לא אירע להם הקלקול במוסף כמו שאירע בקרבן של בין הערבים אם שנאמר שלא הקריבו קרבן מוסף ולא יזה סיבה בטלה היום עדות החדש וכבר מצאנו במקומות רבים מהמשנה והתלמוד שעדות החדש היתה אחר החורבן מהם ה' מה שאמרו משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז שיהיו מקבלין עדות החדש כל היום ואמרו בתלמוד רב אדא ורב שלמאן תרווייהו מבי כלוחית קאמרי מתקנת ריב"ז ביצה אסורה כו' כל אלו ראיות שאחר בית שני היתה, קבלת עדות החדש לפי שריב"ז היה בזמן בית שני ומה הוא הדבר שבטלה אחר זה.

ואם הסיבה משום דידעינן בקביעא דירחא מאיזה טעם לא נקדש על הראיה ואם נאמר שהקדוש על הראי' הוא דוקא בפני הבית נאמר שהמאמרים הנז' שהם מורים על עדות החדש היו בלא קידוש יורינו רבינו: תשובה מה ששאלת על אמרם פעם אחת נשתהו העדים מלבא ונתקלקלו הלויים בשיר שביאר התלמוד שזה הקלקול אירע בתמיד של בין הערבים ואמרת איך עשו בקרבן מוסף לא קרב באותו יום שאין חיוב להקריב קרבן מוסף בחול והיה מתחייב באותו יום אם היו העדים מעידים בראיה שהיה מתברר שהי' אותו יום ר"ה וכל זמן שלא באו הוא נשאר בחזקת חול ואין מתחייב להביא בו קרבן ולא יקרא זה קלקול הואיל ואין אנו מחוייבין בהקרבת מוסף מבלתי שיתברר לנו שאנו מחוייבין בו אבל יקרא קלקול ענין שיר של בין הערבים להיות הקרבת תמיד של בין הערבים מחוייבת באותו יום בין שיהיה חול או ר"ה והואיל ודינו להתקרב היה בו קלקול בשיר אם למ"ד שאמרו שירה של חול במה שכבר נתברר שהיה מתחייב לומר בו שיר של ר"ה שהוא קול ה' יחיל מדבר שהי' שינוי צורת הדבר והסרתו מאמתתו ולמ"ד שלא אמרו שירה כלל הנה נתקלקל השיר מכל וכל ונתבטל מלאמרו על תמיד שקרב ונראה לומר עליו שיר ואין לך קלקול יתר מזה ומה שחוייב בזמן הזה שאין מצטרפים לעשות קדוש על הראיה הוא משום דידעינן בקביעא דירחא לא הוצרכו לקדשו בב"ד הגדול שכבר קדשוהו שמים: סימן קמז סמפון היוצא לאחר חיתום שטרות אם יש בו הפרש בין אם יהיה תחת השטר (אחר השטר) אחר העדים ממש או באחורי השטר ובין בכתב ידי מלוה או שלא בכתב ידו ובין שעליו עדים או אין עליו עדים יודיענו בראי' על זה לפי שראיתי בו לגאונים ז"ל דעות מתחלפו ורציתי לעמוד על ראייה אמיתית בזה: תשובה סמפון היוצא לאחר חיתום שטרות הוא קיים ודנין בו ל"ש היה עליו עדים בתוך השטר או מאחוריו ל"ש היה בכתב ידי מלוה או בכתב ידי אחר ל"ש היו עליו עדים או לא היו בכל צד הוא קיים ודנים בו דאי לאו דפרעי' לא הוה מורע ליה לשטרא כמו שאמרו סמפון שיש עליו [עדים] יתקיים בחותמיו אין עדים ויוצא מת"י שלישי או שיצא לאחר חיתום שטרות כשר יוצא מתחת יד שלישי דהא הימניה מלוה לשלישי יוצא לאחר חיתום שטרות נמי דאי לאו דפרעי' לא הוה מורע ליה לשטריה הרי מכאן מבואר שאע"פ שאין עליו עדים אם יצא לאחר חיתום שטרות שהוא כשר ואין הפרש בין אם יהי' באחורי השטר או בתוכו להיות שוברו בצדו אלא שבאחורי

השטר הוא יותר טוב ויותר חזק דלא יכיל למיגז ליה וכשהוא בתוכו מבפנים מצי למיגז ליה: סימן קמח אם נכנס תחת נשבע לבטל את המצוה היכא דנשבע לבטל מצוה דרבנן כגון נטילת לולב בשאר ימות החג והדלקת נר חנוכה ומקרא מגלה וסעודת פורים ומאי דדמי להו או נאמר שזה דוקא במצוה הכתובה בתורה בלבד: תשובה מי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן הוא בכלל מה שאמרו נשבע לבטל את המצוה לפי שמן התורה מצוה הוא שיקיים מצוה דרבנן כמו שאמרו לענין נר חנוכה היכן צונו רב אויא אמר מלא תסור רב נחמן אמר משאל אביך ויגדך: סימן קמט שאלה אם תגמר העדות על שמיעת הקול מבלתי ראיית האיש כמו מי שהיה יושב במקום אחד ושמע את חבריו מקלל או מנדה אי יעיד על חבריו בעדו' ואם זה יצא ממה שאמרה המשנה מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי כו' שהעמידה כשראו לו דמות אדם וחזו ליה בבואה דבבואה באופן שיצא מכלל היותו שד ונצריך ג"כ לכיוצא בזה בזולת הגט.

או נאמר שעיקר מה שאנו צריכים לזה הוא בגט דאיסורא הוא אבל בזולת האיסור לא או נקיש זה ממה שאמרו במקום אחר העדים כותבין אף על פי שאין מכירים לפיכך כשהוא גובה צריך להביא ראיה: תשובה אם הכיר האדם את דברי חבריו יכול הוא להעיד עליו במה שאמרו שישמע ממנו ואע"פ שאינו רואהו.

והנה מצאנו רז"ל דנין בטביעות קלא כמו שאמרו דאי לא תימא הכי סומא האיך מותר באשתו ובני אדם האיך מותרים בנשותיהן בלילה אלא בטביעות קלא הכא נמי בטביעות קלא ואמרו עוד מעידים לאור הלבנה ומשיאין ע"פ בת קול ומעשה באחד שעמד ואמר אני פכ"פ נשכו נחש והרי הוא מת והלכו ולא מצאו שם אדם והתירו את אשתו אלא שאין דנין בכת קול אא"כ הכירו קולו ודבריו אחר שתראה לו בבואה דבבואה באופן יובטח מהיותו שד וכמ"ש ודלמא שד הוא והעמידה בדחזי ליה בבואה דבבוא' ובזה העמידו משנת מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי כו'.

וא"ת שמא לא נסמוך על בת קול אלא בהתרת עגונה בלבד. תשובתך הרי הראי' הראשונה שזכרנו אינה בהתרת עגונה ועכ"ז סמכנו על טביעות קלא ודננו בה והוא מה שאמרו אלא מעתה סומא כו' ואמרו ההוא דאכמין ליה עדים לחברי' אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך ואמר לו הן אמר לו עירי ושכבי להו עלך סהדי כו' שנר' שאם אמר הן עירי ושכבי ליהו עלאי סהדי היתה עדותם עדות ואע"פ שהיו אחורי הגדר ולא ראו אותו אלא שמעו קולו בלבד והכירו אותו וא"ת אפשר שהעדים ראו אותו והכירוהו והוא לא ראה אותם.

תשובה אין לנו להכניס במאמר מה שאינו מפורש בו בלתי ראייה: סימן קנ שאלה ראובן נשא את לאה ושהה עמה יותר מעשר שנים רצופות ולא ילדה ממנה ודמה ראובן שמניעת הלידה הוא ממנה ושיכול הוא לגרשה מבלתי שיתחייב לפרוע לה כתובה ואמרה לו לאה העיכוב אינו אלא ממך שאין לך גבורת אנשים ואם אתה רוצה לגרש אותי אתה מחוייב לפרוע לי כל מה שכתוב בכתובתי מעיקר ותוספת ונדוניא ואני צריכה לבנים וכששמע טענתה חשב ליחד לה מקום כדי שתגבה ממנו כל כתובתה וישא אחרת לנסות עצמו ואם ילדה לו תצא לאה הנז' בלא כתוב' ואם לא ילדה לו אז תגבה לאה כתובתה ממקום שיחד לה ועלה בדעתו שזה יעלה בידו כפי שורת הדין ואמר' לאה

שאע"פ שיהי' הדין כן ולא יהי' עליו עון בהיותה נשוא' עמו היא אינה רוצה לשבת עמו לפי שצריכה היא לבנים תמצא אותם למקר' הזמן ושהיא מפחדת פן יעברו הימים שהיא ראוי' לילד בהם ולא תמצא לזקנתה ולא בעת מותה מי שיפקח בעסקי'.

יורינו רבינו התשובה בזה מחסדו ואם צריכ' לאה אחר העשר שנים להקדי' מחאה על היותה יושבת תחתיו כדי שלא יטעון שהיא מחלה לו ונתרצי' לשבת עמו בפרט שהיא אומר' שהיא מפחדת מלזכור דבר מענין זה מבילתי שיתבענו הבעל עם היות שרוצה לסבול ולתת לו רשות להנשא ונתרצית להיות עם צרה מבילתי תנאי לפי שהיא אמר' לו אני אתן לך רשות להנשא בלא שום תנאי כדי שיאמנו דברי לכל העולם והוא אומר איני יכול לעמוד סיפוק בשתי נשים ואת קחי הנדוניא שלך וצאי או ניחד לך מקום לגבות ממנו כתובתך על התנאי הנז' והיא אומרת א"כ תפרע לי כל מש"כ בכתובתי ופטור אותי ואם טענתהטענה כפי שורת הדין והוא מחוייב לגרש אותה ולהגבות לה כתובת' מה הוא מתחייב לפרוע לה מכתובת' אם עיקר כתוב' בלבד או כל מה שכתוב' מעיקר ותוספת ואם היא אינה רוצ' להרשו' אותו להנשא אם יש לה לגבות כל מה שבכתוב' ותצא אם לאו יורנו רבינו והאלהים יכפיל שכרו: תשובה אם ראובן זה כבר שהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה והוא בילתי מודה שאינו יורה כחץ אבל הוא מדמה שהוא ככל האנשים המולידים ומצפה שאם ישא אשה אחרת שיוליד עמה הנה מחוייב הוא מן הדין לגרש אותה ויפרע כתובת' כדי שישא אחרת מהראויות לילד לקיים מצות פריה ורביה ממנה כמו שאמרו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה ואפילו שהסכימו שניהם להשאר ולהתמיד על מצבם כופין אותו מן הדין לגרשה כדי שישא אחרת שאפשר לו להוליד ממנה.

ומה שאמרו ההיא איתתא דאתיא לקמי' דרבי יוחנן אמר לה לא מפקדת אמרה לי' ולא בעיא ההיא איתתא חוטר' לידא ומרא לקבור' כו' שנראה שאם לא תבעה אותו בטענה זו לא היינו כופין אותו להוציא וליתן כתוב'. יש להעמידה בא' משני דרכים אם שהאיש ההוא היה לו בנים מאשה אחרת שכבר קיים מצות פו"ר ואח"כ נשא אשה זו השנית ושהה עמה עשר שנים ולא הוליד ממנה והיא יחסה לו שחלה אח"כ ונעשה אינו יורה כחץ בין שהי' הוא מודה בזה בין שלא היה מודה.

שאינו מחוייב מן הדין לגרשה ולישא אחרת הואיל וכבר קיים מצות פו"ר. או במי שנתברר לו בבדיקת עצמו באשה אחרת שאינו יורה כחץ או שהי' מודה שאינו כאנשים היכולים על דבר זה בין הי' לו בנים מאשה אחרת או לא היו לו שגם זה אינו מחוייב.

מן הדין לגרשה ולישא אחרת הואיל ואין לו תקוה לקיים מצות פו"ר. אבל נחייב אותו לגרשה ולפרוע לה כתובתה אם היתה היא באה מחמת טענה בעינא חוטר' לידא ומרא לקבור'.

אבל מי שאין לו בנים מאשה אחרת שעדיין לא קיים מצות פו"ר ולא נתברר לנו בו שאינו יורה כחץ ואינו מודה בזה אבל מדמה הוא בדעתו שהוא ככל שאר האנשים היותו יכול להוליד ומקוה שאם ישא אחרת שיהי' לו בנים. בין שהית' היא תובעת הגירושין או שהיה הוא רוצה לגרשה.

מן הדין הוא מחוייב לגרש' ולפרוע לה כתובת' שמא לא זכה ליבנות ממנה וכופין אותו לישא אחר' שאפשר לו להבנות ממנה. אא"כ היה ראובן זה יכול לזון שתי נשים ובחר להשאיר אשה זו אצלו ולישא אחרת עליה שיכול לעשו' זה ולא נכריח אותו אז לגרש אשה זו ולתת.

לה כתובתה הואיל וכבר קיים מצות פו"ר עם זולתה (היא) ואינה יכולה לתבעו בזה ולומר לו כיון שלא זכית ליבנות ממני גרש אותי ותן לי כתובתי דבעינא חוטרא לידא ומרא לקבור'. לפי שלא נתלה הסיבה בשמא לא זכה ליבנות ממנה אא"כ הי' מוכרח.

מן הדין לגרש אותה מהכרח מצות פו"ר שחיובא הוא עליו לא עליה שהיו אז הגירושין כאלו היו מחמתו יכול לגרשה בלא כתובה בטענת דילמא לאו בת אולודי היא לפי שאומרי' לו שמא אתה לא זכית ליבנות ממנה. אבל כשנסתלק מכאן ענין היותו מתחייב מן הדין לגרש אותה מחמת שהוא יכול לעמוד בסיפוק שתי נשים ובחר לשהותה אצלו ולישא אחרת עליה שהיתה היא תובעת אותו לגרשה בטענת בעינא חוטרא לידא כו' אין בנו כח לחייבו לפרוע לה כתובתה מספק בטענת שמא לא זכה ליבנות ממנה אבל נאמר לה דילמא מיניך הוא דלאו בת אולודי את ואע"פ שלא היא טוענת על בעלה שאינו יורה כחץ ותובעת אותו שיגרש אותה לסיבה זו בטענת בעינא חוטרא לידא כו' ומן הדין היא נאמנת בזה כמו שאמרו היא אמרה מיניה והוא אמר מינה א"ר אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מ"מ מן הדין יש לו לבדוק עצמו באשה אחרת אם רצה והיה יכול לעמוד בסיפוק שתי נשים ולא נחייב אותו לגרשה ולפרוע כתובתה אלא אחר שנראה שלא יוליד גם מזו האחרת שאז נתברר שהוא כמו מה שנאמר עליו בהיותו עם האשה הראשונה כמו שאמרו אמר איזיל ואבדוק בנפשי א"ר אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה אמר רבא נושא אדם כמה נשים על אשתו והוא דאפשר למיקם בספוקייהו אלא שמה שחשב ראובן להעמיד ללאה שיעור כתובתה וישא אחרת מבלי שיהא זן את לאה עד שיתברר אם החולי ממנו או ממנה אין שומעין לו בזה.

לפי שהואיל ומה שהיה לו רשות מן הדין לבדוק עצמו באשה אחרת ולסלק מעליו חיוב גירושי אשתו ופריעת כתובתה עד שיתברר אם החולי ממנו או ממנה אינו אלא אם היה אפשר לו לעמוד בסיפוקם אם כן נראה שהוא חייב במזונותיה ותנאי נישואיה נשארם עליו במקומן כמו שהיו והוא מתחייב לה בהם כאשר בתחלה: ומה ששאלתם ואמרתם אם נתחייב ראובן זה להוציא וליתן כתובה אם הוא חייב בין בעיקר בין בתוספ' או אינו חייב כי אם בעיקר בלבד דבר זה ראינו בו מחלוק' בין מי שקדם מבעלי הוראה ז"ל ורבינו הרבז"ל הי' מסופק בזה.

מ"מ מה שנוטה דעתינו אליו אחר העיון הוא מה שאנו זוכרים אותו עתה וזה שמה שאנו מחייבין אותו להוציא וליתן כתובה לא יהיה אלא באחד משני דרכים או שיהיה הוא בלתי מודה שאינו יורה כחץ ולא נתברר עליו זה בבדיקת נפשיה באיתת' אחריתי והוא מדמה בדעתו שהוא יכול להוליד ואין לו יכולת לעמוד בסיפוק שני נשים שהיה אז מחוייב מן הדין לגרש אותה ולפרוע לה כתובתה מבלתי שתבענו היא בכך.

או שיהיה שכבר היה לו בנים מאשה אחרת ואח"כ נשא אשה זו השנייה ושה עמה עשר שנים ולא הוליד ממנה וטענה עליו שאירע לו חולי ונעשה אינו יורה כחץ בין אם

היה מודה בזה בין לא היה מודה שאינו מחוייב מן הדין לגרש אותה ולישא אחרת הואיל וכבר קיים מצות פריה ורביה. או שכבר נתאמת עליו שהוא אינו יורה כחץ אם בהוראתו כזה או בבדיקת נפשי' באיתת' אחריתי בין היו לו בנים מאשה אחרת או לא היו לו שהי' אז בלתי מחוייב מן הדין להוציא וליתן כתובה הואיל ואינו מקוה להוליד מזולתה אבל יתחייב להוציא וליתן כתובה אם היא תובעת אותו בזה בטענת בעינ' חוטרא כו'.

א"כ נאמר שמי שיש לו בנים מאשה אחרת אם נתברר עליו שהוא אינו יורה כחץ אם בהודאתו או שנשא אחרת אח"כ ולא הוליד גם ממנה שהיה בלתי מחוייב מן הדין להוציא וליתן כתובה אבל נתחייב בזה אם היתה היא תובעת אותו מה אם היתה שותקת ומוחל' לא היינו מכריחין אותו שיוציא ויתן כתובה.

אם כן ראוי לומר כאן כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעת' למשקל ולמיפק לא אקני לה. ולא דמי לאומר איני זן ואיני מפרנס והמדיר את אשתו מתשמיש המטה וכל שאר אותם הדרכים שנאמר בהם יוציא ויתן כתובה שהוא חייב בין עיקר בין תוספת.

דהתם הוי איהו מורד והדבר שלסיבתו נתחייב להוציא וליתן כתובה שיהו בידו לתקנו אם ירצה והיה בידו שלא לעשותו מתחלה אם רצה א"כ ראוי לחייבו בין תיקונו ולא היה בידו מתחלה שלא יהיה אבל הוא אנוס בו ואומדן דעתא הוא שאם היה משער בעצמו שהוא על זו הדרך ושהדבר יכריחנו להוציא וליתן כתובה לא היה כותב לה מה שכתב מהתוספת: אבל אם לא קיים עדיין מצות פריה ורביה והוא בלתי מודה שאינו יורה כחץ ולא נתאמת עליו זה אבל הוא חושב בדעתו שהוא יכול להוליד והוא אינו יכול לעמוד בסיפוק שתי נשים שהיה אז מחוייב ומוכרח משורת הדין להוציא וליתן כתובה מבלתי שתצטרך היא לתבעו בזה מטענת בעינא חוטרא ליד' כו' ואע"פ שהסכימו שניהם על השארותם זה עם זה שורת הדין תכריחנו לגרש' ולפרוע לה כתובתה שאין הגירושין מחמתה ולא מחמת דין תלוי בה באופן שהיה אפשר לומר כי אקני לה אדעתא למיקם קמי'כו' אבל הגירושין הוא מחמת דין שהוא מתחייב בו לא היא שהיו אז הגירושין לסיבתו: (חסר שאר התשובה) סימן קנא ראובן נפטר והניח בנות ולא הניח בן והניח קרקעות ומטלטלים מה יהיה דינם אם היו בנות בוגרות ומהם מי שהיא בת י"ג שנה ומהם בת י"ד שנה ויש להם עדים מעידים באמתת שנותיהן עדות ברורה מעת לידתם אם רצתה איזו מהם שתהיה בת שנים אלו להרשות את מי שתרצה על חלוקת נכסי אביה קרקעות ומטלטלים וליקח חלקה הראוי לה לעשות ממנו מה שתרצה כמי שעושה בשלו אז נצריך אותה בחלוקה זו לבדיקה עד שנדע אם הביאה שתי שערות ושיראו בה סימני בגרות כולם ואע"פ שהגיעה לכלל השנים שזכרנו וכן מי שהיתה מהם בשנות הפעוטות מבת עשר ולמטה ויש' לה חריפות וידיעה על ה שרוצה לעשות אם רצתה להרשות על חלקה במטלטלין של אביה בכל דבר שתרצה לעשותו באיזו דבר תהיה הרשאתה קיימת ובאיזה לא תהיה ואם רצת ליתן מהם למי שתרצה אם תוכל אם לאו.

ביאר לנו רבינו כל אלו הפרטים ביאור רחב מרוחב ידיעתו: תשובה אם הי' שהקרקעות הנז' כאן באו לבנות הללו מזולת אביהן היינו אומרים שמי שהיתה מהן בת י"ב שנה ויום אחד והביאה שתי שערות ויודעת בטיב משא ומתן הואיל ויש בה חריפות ויודעת

הדבר המועיל לה והמזיק לה מכרה מכר וכל מה שעשתה בזה עשוי והיה מספיק לנו בענין השתי שערות בבדיקת נשים לפי שלא הגיעה לכלל שנותיה וכבר אמרו לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקי נשים.

אבל הואיל וקרקעות אלו באו להם בתורת ירושה מצד אביהן אין מכרן קיים בהם עד שיהיו בנות עשרים שנה כמו שאמרו למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה ומתנתם בהם מתנה מעת שתהיה הבת בת י"ב שנה ויום אחד והביאה שתי שערות ויודעת בטיב משא ומתן ויספיק בשתי שערות בבדיקת נשים כמו שאמרנו: אמנם בחלוקת הקרקעות וההרשאה עליהם לא נצריך בזה שתהיה בת עשרים אלא מעת שהיתה בת י"ב שנה ויום אחד ויודעת בטיב משא ומתן והביאה שתי שערות בבדיקת נשים תוכל לחלוק בהם ולהרשות את מי שיהיה במקומה בזה ואע"פ שהחלוק' אנחנו מחשבין אות' כאלו כל אחד משני השותפין מכר החלק שהגיע לחבירו בחלק שהגיע לו כמו' שאמרו האחים שחלקו הרי הן כלקוחות ומחזירין זה לזה ביובל מ"מ אין לנו להכניס זה בכלל מה שאמרו ולמכור בנכסי אביו אלא לא כווננו באמרם ולמכור בנכסי אביו אלא על המכר האמתי שהוא הוצא' עיקר הדבר מרשותו אבל החלוקה שאין בה הוצאת עיקר הדבר לא יתפשט הדבר אצלנו בו לזה השיעור ולפחות נקח בו דעת רבינו האי גאון ז"ל שאינו מצריך אפילו במכירה עצמה לעשרים שנה זהו דין הקרקעות: ולענין המטלטלים מעת שהיתה בשנות הפעוטות שהוא כבר שית כבר שבע וכ"ש אם היתה בשנים ביותר מזה ויהיה בה חריפות והכרה במה שיועיל בו או יזיק בו יכולה למכור מהם בכדי חייה ולא יותר כמו שאמרו וטעמא מאי משום כדי חייו וזה דוקא במכר אבל במתנה אפילו ביותר מכדי חייו כמו שאמרו ומתנתו מתנת בריא ואחת מתנת ש"מ כו' ומה שיכולה למכור בו בפעוטות כן יוכלו לחלוק בו ודוקא שיהיו הם עצמם החולקי' אבל אין להם להרשות אחרות לחלוק אותם כל עוד שהם בתוך שנות הפעוטות להיות אמתת ההרשאה שליחות ואנן קי"ל אין הקטן עושה שליח.

וכך הדין: סימן קנב שאלת על מעשה שאירע אצלכם בהר ואמרת איך ישועה בן כל"ף נשא את באפור"ה בת מחבוב ושהה עמה ימים אח"כ נפטר ישועה הנז' וכן אין לו אבל הניח את באפור"ה זו מעוברת וילדה עובר מת ואח"כ מתה באפור"ה וכבר היה שבאפור"ה הנז' אחר מיתת בעלה פנתה כל מה שהניח בעלה בין רב למעט והולכה הכל לבית מחבו"ב אביה ובא פרחו"ן אחי ישועה ותבע את מחבו"ב בכל מה שהניח אחיו לפי שהוא היורש שלו ונמצאו דייני המקום וזקניו ובפניהם תבעו שיחזור לו כל עזבון אחיו ואמר מחבו"ב לא לקחתי מעזבוננו דבר כי אם מאה דינרים כתובת באפור"ה בתי שהם נזכרים בכתובתה ואני יורש' אמר פרחו"ן אין לבאפור"ה כתובה על אחי הואיל ולא נשבעה וכיון שמתה ולא נשבעה אין לך דבר בירושה אמר מחבו"ב באפור"ה נתבעה קודם מותה והביא' עדים והעידו שאמרה בפניהם אני נשבעתי במה שבזה הספר שלא גבתה כלום מכתובתה ולא לקחה בידה לא ספר ולא חומש ולא נשבעה במאמר דיינים אלא מעצמה נשבעה אח"כ אמר מחבו"ב הנזכר.

הקולר יהיה תלוי בצואר הדיינים אם לא יתנו לכל אחד מה שיש לו ואמרו הדיינים הקולר יהיה בצוארנו שאתה מחבו"ב אין לפרחו"ן אצלך דבר ממה שלקחתי ועמד יעקב

ורצה לפשר בשלשים דינר ונמנעו הדיינים מלהיות נמצאים שם בפשרה ואמרו אין לפרחו"ן לקחת ממחבוב דבר וכששמע פרחו"ן דבריהם מיהר להתפשר ונתפשר בסך ידוע וקנו מפרחו"ן איך נתפשר עם מחבו"ב ופטר אותו מכל תביעה שיש לו עליו מצד ירושת ישועה אחיו ושאין לו לטעון עליו מהיום הזה והלא' שום טענה ולא לתבעו שום טענה ולא לתבעו שום שבועה ובטל כל מודעין וכתב עליו שטר בכל חזוקי סופר ונפטר זה מזה.

ואמרת להודיעך שורת הדין בזה ואם מה שדנו הדיינים אמת ואם לא דנו דין אמת אם יש לפרחו"ן לחזור וליקח נכסיו ממחבו"ב אחר שנתפשרו ולבטל הפשרה אם לאו ומה יקח מחבו"ב הנזכר כפי שורת הדין אחר ביטול הפשרה. או אין לו לתבעו בכלום אחר שהעיד על עצמו בקנין על הפשרה: תשובה עיינתי בשאלתך זו ואם מעשה שהיה כך היה כמו שהזכרת מבלי תוספ' ומגרעת הנה באפור"ה הנזכר' מתה והיא שומרת יבם שכיון שילדה העובר מת ואח"כ מתה היא אחריו הנה העובר נפל בלי ספק ואין מחלוקת בין בעלי ההוראה בזה וכלם מודים שהיבמה אם הפילה העובר שהיתה מעוברת ממנו מבעלה הנפטר אין למנוע את היבם מליבם אות' כמו שאמר הכתוב וכן אין לו וזה נפל הוא ואינו בן של קיימא וזה הענין כתוב בהלכות גדולות בלשון זה והיכא דמית ושבקה הלא איתתיה מעברא משהינן לה אי ההוא דמעברה ביה אפולי מפלא ליה נפלה קמיה יבם ומיבם לה וכיון שמתה והיא שומרת יבם דינה ברור ואין צריך בו פירושי' ואין לדקדק ולחקור אם נשבעה או לא נשבעה לפי שזה לא בא אלא באלמנה התובעת את היתומים בכתובה לפי שאמרו רבותינו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה.

אבל דין שומרת יבם שמתה הנה ירושתה תחלק לשתי חלוקות האחת מה שהכניסה מבית אביה והיה נמצא בעין או מה שירשה מקרובי אביה ואמה שכל זה יורשין אותו קרוביה שמצד אביה הראויים ליורשה והשנית הוא מה שכתב לה בעלה בכתובתה ונתן אותו לה במתנה משלו יורשים אותו קרובי בעלה הראויין ליורשו כמו שאמרה המשנה שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה כו' והלכה כב"ה בלי ספק ודעת ב"ה היא שכל נכסים בין נ"מ בין נצ"ב הם ליורשים ומה שכתב לה בעל' כתוב' ותוספת הוא ליורשי הבעל וא"כ מעתה נתברר שכל מה שהעידו הזקנים שהוא מנכסי באפור"ה שהוציאה מבית אביה שאתם קורים לזה הוצאה וידעו בו בבירור שהוא מכלל ההוצאה הוא למחבו"ב היורש שלה.

וזולת זה מכל הדברים קטנים או גדולים מקרקעות וכסף וזהב וחלי ובגדים מרגליות ומטלטלי ומלבוש וכסות וזרעים ומעות מדודים וסחורות מה שאין העדים מעידים בו שהוא מן ההוצאה הוא לפרחו"ן היורש ויש למחבו"ב להחזירו לו. והדיינים ישמרם צורם הפריזו על המדה באמרם שאין לפרחו"ן הנזכר מעזבון אחיו דבר.

אם כדברי השואל כן הוא: וכיון שביררנו לכם משפט ירושת ישועה ובאפור"ה שנפטרה והיא שומרת יבם. לא נשאר לנו דבר לברר כי אם להודיעכם שורת הדין על מה ששאל השואל מענין הפשרה אם היא קיימת אם לאו וזה שאם היה המעשה כמו שזכר השואל שפרחון שמע את הדיינים הקולר יהיה בצוארנו שאין לפרחון אצל מחבו"ב כלום עד

שמחמת זה מיהר להתפשר וכתב על עצמו בכל חזוקי סופר והעידו העדים ששמעו את הדיינים אומרים דבר זה הנה הפשרה שנעשית בטלה והעדויות בטלה.

אבל הדיינים וזקני המקום הם מחוייבים להביא אצלם את מחבו"ב ופרחו"ן יחד ולגזור על מחבו"ב שיוציא כל מה שנתנה לו באפור"ה מעזבון ישוע' אחיו של פרחו"ן ומגדול ועד קטן ומה שהעידו העדים עליו למחבו"ב שהוא מכלל ההוצאה שהוציאה באפור"ה לישועה יקח אותו ולו יהיה מחמת הירושה וכן אם העידו עדים על איזה חפץ שנקנה מדמי אותה ההוצאה דיניו כדין ההוצאה ומה שאין העדים מעידים עליו שהוא מן ההוצאה חייב הוא מחבו"ב להחזירה לפרחו"ן היורש ואין משגיחין בפשרה שנעשית לפי שהיא פשרה בטלה שלא עשה אותה אלא כששמע הדיינים שדנו שאין לו דבר והקנין שקנו מידו הוא קנין בטעות והפשרה והמחילה בטעות שאלו ידע פרחו"ן שאין למחבו"ב דבר בעזבון כי אם ההוצאה לא היה מתפש' וזה דומה למעשה דהנהו גינאי דעבוד חושבנא בהדי הדדי כו' והפשר' א"כ בטלה היא בלי ספק לפי שכל שתעשה על דבר מה ולא נתקיים הדבר ההוא שנעשית עליו הפשר' הפשרה בטלה דקי"ל כל תנאי שבממון תנאו קיים וחייב מחבו"ב להחזיר כל מה שמודה בו מעזבון ישועה וישבע על מה שיכפור בו ואין בזה חולק ושלם: סימן קנג יעשה עמנו חסד אדוננו ויעמוד על נסח זה השטר וישיב אותנו עליו ושכרו כפול העידו לפנינו בב"ד של ג' פלוני ופלוני איך קנו מפלוני קנין שלם בלשון מעכשיו זה כמו חדש וחצי שכל עת שינשא במדינת קרניב"ה בתוך שנה זו שיהיה עליו חוב גמור ומלוה זקופה לשבויות עב"ד אלגפי"ר עשרה דינרים והוא מתחייב בהם לשבויות הנז' חיוב גמור כחיוב שאר החובות המתחייבות וקבלנו עדותם בזה להיות שאינם יכולים לחתום.

ולפי שראינו בין הרב והגאונים ז"ל מחלוק' באמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט חששנו שמא רבינו נר"ו סובר כמי שאומר שאין להשוות עם הגבוה עם שום מדרגה אחרת מן המדרגות וששטר זה אינו שלם בתנאיו או שיהיה הדין בו כדין ההדיוט ולא ראינו לפסוק הדין בו עד שנעמיד את הדרתו עליו ויאמר בו הנר' בעיניו.

יורינו רבינו ויקבל שכר: תשובה אם הדבר הזה שנתחייב בו זה האיש היה על דרך הנדרים והצדקות ודאי היה מתחייב בו ולא היינו צריכין שיהיה התנאים שאנו צריכים שיהיו בהדיוט לפי שהנדרים והצדקות אין אנו צריכים בהם יותר מהוצאתם בפה כמו שאמרו בפ"ך זו צדקה ואע"פ שתלה אותה בתנאי לפי שמצאנו הנדרים הולכים על דרך זו כמו שאמרו ישראל אם נתן תתן את העם הזה כו' אבל הואיל והיה החיוב שנתחייב על דרך החוב יצא בזה מדרך הצדקה וחזר להיות בדרך החוב וראוי לדקדק בו מה שמדקדקים בהדיוט שחיוב כזה לא יועיל בהדיוט ואע"פ שאמרו אתמר חייב אני לך מנה בשטר ר' יוחנן אמר חייב זהו דוקא אם היה בדרך הודאה לא בלשון חיוב ולשון שטר זה אינו בדרך הודאה אלא הוא בלשון שמחדש על עצמו עתה חיוב ועוד שהוא תלוי בתנאי והוא אסמכת' אע"פ שהוא כבר הקדים למעלה בלשון מעכשיו הואיל ולא הזכיר אותו במקום שאנו צריכים לו שהוא מקום חיוב הממון על עצמו הנה היה מה שאמר למעלה בלשון מעכשיו בלתי מעלה ולא מוריד לענין הדין: (הביאה הרב מופת דורינו בספרו הבהיר ברכי יוסף חלק חה"מ סי' ע' מ' אות ב') סימן קנד מי שנתפשר עם חבירו

על משכונה וקנו מבעל הקרקע שמשכן אותו אצל הממושכן אצלו על סך זה לזמן פלוני וכך נכיתא והיה הקנין מדעת המתמשכן אצלו מעת שקנו מבעל הקרקע מדעת המתמשכן אצלו נגמר המקח ונתחייב בו להיות 'מכיר' ליומא ואין הממושכן אצלו יכול לחזור בו בזה ואם טען שאין לו מעות ואינו יכול להוציאם אם יש לו מה למכור קרקע או זולתו מחייבים אותו למכרו ויפרע מדמיו הסך שנתמשכן אצלו עליו המקום הממושכן: סימן קנה מי שנתן לחבירו או מכר לו איזה דבר מטלטלים או קרקע אינו מתחייב במה שאמר שמכר או נתן אא"כ היה שם דרך מדרכי הקנייה אם בכסף או בשטר או בחזקה או בקנין ואם לאו כגון שהיה קנין בלא עדים או בעדים שהם פסולים באחד מדרכי הפסול' הוא חייב שבועת הסת שלא מכר לו או לא נתן לו דלא איברו סהדי אלא לשקרי.

שלא כדעת האו' שקנין בלא עדים שאינו מתחייב בו בכלום ומביא ראיה ממה שאמרו קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתובו הדבר כן אבל הוא הנושא של הענין ר"ל שאם היה בפני שנים אין צריך לומר כתובו והיתה כונתו להקדים המאמר הזה כדי שיבא עליו מה שאמר הודאה בפני שנים שאין הדבר נגמר בה עד שיאמר כתובו: הכלל העולה שמי שנתן לחבירו דבר בין קרקע בין מטלטלים וקנו ממנו בלא עדים או בעדים פסולים מה שמתחייב בזה הוא שאומרים לנותן נתת או לא נתת אם אמר לא נתתי דבר ישבע הסת שלא נתן כלום ואם אמר נתתי אבל בלא קנין ישבע שלא נתן לו כלום בקנין ויפטר ואם הודה שנתן בקנין יתחייב מה שקנו ממנו עליו ואע"פ שהיה בלא עדים או בעדים פסולים: סימן קנו אשה שהודת שמכרה לבנה הגינה ואמרה שלא קבלה הדמים והשיב נשבעת היא ולוקחת הדמים מבנה לפי שאין עליה עדים שמכרה ומגו דאי אמרה לא זבינית מהימנא כי אמרה נמי לא נסיבית מהימנא וכשבועה ואם היה שם עדים שמכרה היתה השבועה מוטלת על הקונה איך נתן הדמים והיה נפטר.

ועוד דן לבן הנז' שקנה הגינה קנין גמור ועליו לתת לה הדמים אחר שתשבע לו וגם הפירות שלו. ושאל אותה ז"ל אם קצבה לו זמן לפרעון ואמרה לא ואמר ז"ל אלו היה שקבעה לו זמן אז היה כמו עייל ונפיק אזוזי ולא היה קונה הפירות אלא אחר שישלים הפירעון.

ומי שנתחייב שבועת הסת ורצה להפכ' על חברו שיכול לדחותו ולומר לו לא אקבל להפכה עלי לפי שיש לי עליך גלגול ואתה תשבע וא"א לו מבלתי זה אלא ישבע: סימן קנז אירע מעשה בימי רבינו יצחק ז"ל שבאו לפניו שני בעלי דינין לדון ונתחייב א' מהם שבועת הסת ובעודו כותב נסח השבועה שנתחייב בה בפתקא אמר התובע לנתבע אני יודע בבירור שתשבע לי לשקר שכבר נשבעת לפ' ולפ' לשקר וחטף ז"ל הפתקא מידו ואמר לו לך אין לך אצלו כלום ומכיון שהודת שהוא חשוד לא נשאר לך עליו שבועה ולא שום דבר: סימן קנח ושאלתי אותו על דבר שאינו ברשותו אלא ביד שלישי אם יוכל להקדישו או ליתנו במתנה או למכרו אם לאו.

והשיב שיש בזה הפרש בין המלוה והפקדון וזה שבמלוה א"י להיותה נתנה להוצאה משא"כ בפקדון שלפעמי' יכול ולפעמים א"י שאם היה הנפקד מודה לו בלתי כופר בו אז יגמרו בו דרכי הקנאה הללו ואם כפר בו א"י לא להקדישו ולא למכור אלא הכל בלתי קיים. וכן אם היה לאדם אצל חברו פקדון או למורישיו אצלו פקדון בלתי נודעים אליו

פרטיו אם יוכל לתתם במתנה לשליח ויתבע אותם השליח ויקחם ולא יוכל לעכב עליו אותו שהם אצלו אם לאו והשיב יכול לעשות זה אם יכול לברר אותם לפני ב"ד שאין לאדם ליתן מתנה דבר שהיה בתורת פקדון אלא דבר שלא יהיה בו עמידה בדין אבל אם היה צריך עליו עמידה בדין לא: סימן קנט טעם ההפרש שבין הגזלן והקרוב שבגזלן אנו אומרים עד שיוחזק כתב ידו בב"ד ובקרוב אמרי' הוא אינו מעיד אבל אחרים מעידים הוא מפני שהגזלן רשע וחיישינן שמא היום חתם והוא כבר נעשה גזלן ולא ניהוש בכל כי האי גוונא בקרוב כיון דלא אתחזק ברשע: כל האוכל בשוק פסול לעדות פרשו הגאונים ואמרו לאו משום דאיפסיל מחמת רשע הוא ולא משום דאיסורא קעבד אלא משום דהוא פחות וירוד ואינו נוהג בכבוד עצמו וכ"ש אם עשה בשוק מעשה שהוא פחות וירוד מאכילה ומי שזאת מעלתו אין עדותו מקובלת: עדים שיצאו שני שטרות בחתימת ידיהם ושטר אחד מהם מכחיש את חברו וזמנן אינן שוין עושין על פי השטר הראשון שכיון שחתמו על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותם בב"ד ואין יכולין לחזור אלא שצריכין לחקור איך נעשה המעשה הזה ולפי מה שנתגלה להם יעשו ואם היה זמנן שווה שניהן בטלים מפני שאין אנו יודעים איזה מהן קדם: מה שאמר שמואל כתובה כמעשה בב"ד דמיא דנכתבת ביום ונחתמת בלילה אינה הלכה אבל היא כשאר שטרות שאין נכתבין ביום ונחתמין בלילה לסיבת שהם עושין מוקדמין וזה דוקא בשטרות שאין בהם קנין אבל בשטרות שיש בהן קנין נכתבין ביום ונחתמין בלילה לפי שמשעת הקנין ירד השעבוד: סימן קס שנים שהעידו בב"ד במותב תלתא כחדא איך עמדו על שטר עיקרי והכירוהו הכרה שלימה ושהוכרחו להעתיקו לאיזה הכרח ושהם העתיקו אותו אות באות ומלה במלה היא עדות גמורה ואם נתקבלה בב"ד עדותן על זה יכולין הן להעתיק הטופס עם העדים החתומים עליו בשטר אחר ויקרעו הטופס ועל זה אמרה המשנה מי שנמחק שטר חובו כו' ואע"פ שדין המשנה הוא שיובא השטר לב"ד ויעמדו עליו מ"מ אם באו העדים והעידו על צורת השטר שהיה כתוב זה יעמוד במקום הבאתו ועושין לו קיום על הדרך הנזכר: סימן קסא הג' שקבלו עדות היא תתחלק לשני דרכים אם שיהיו בה דיינים או שיהיו עדים ובידם הבחירה אם רצו להיותם עדים יכתבו עדותם לתובע ויעמוד בדין עליה עם חברו לפני זולתם לפי שאין יכולים הם לדון אותם שאין עד נעשה דין ואם רצו להיותם דיינים ידונו ביניהם כפי מה שחייבה הודאת הנתבע בפניהם כמו שאמרו שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואשתו ארוסה פסול לה אבל לא לקרובותיה ולרוחא דמילתא לא מסהיד להו ואי אסהיד לא פסלינן ליה לענין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין שאמרו בה קבלה מיניה ריב"ח כגון שהיה הוא חולה או עדי חולין כו' דאלמא כיון דלא אפשר ליה לבעל הדין לבא באותו העת מחמת חוליו מקבלין את העדות שלא בפניו הם הכי נמי אם לא היה מצוי באותה העיר כדי שישלחו אליו ויבא מקבלין העדות שלא בפניו דהתם טעמא מאי שאם נמתין עד שיבריא החולה חיישינן שמא תטרף שעה וימותו העדים הכא נמי אם נמתין עד שיבא בעל דין לזו העיר או עד שיזדמן לעד הזה לבא לעיר שהוא בעל דין שם שמא תטרף שעה וימות העד ונמצא בעל העדות מפסיד את זכותו ומה שאמרו אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין אני אומר שזה בשטרות שלא בקנין אבל עדות בקנין תקובל שלא בפני בעל דין ומה שאמר השוכר עדי שקר להעיד פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

דוקא אם שכר אותם לזולתו אבל אם שכר אותם לעצמו חייב] ואפי' בדיני אדם ואע"פ שאמרו בו פטור שהכונה בו פטור לגמרי מ"מ אם היה בעיר דיין קבוע ונראה לו לענשו על כך עושה.

כמו שאמרו שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה כו' ובתנאי שתהיה השעה צריכה לכך כגון שזה השוכר קדמה לו עשיית פעל כזה פעמים או שהיה במדינה שעושין בפעל זה שיש לחוש שאם יתשלמו מלענשם על זה שירבו לעשות כיוצא בו אבל אם חסר אחד משני תנאים אלו אין ב"ד יכולין לחייב את העושה פעולה כזו שום דבר כ"ש מי שאינו ב"ד והצבור אינם בזה כדיין קבוע: סימן קסב אם העיד עד אחד כמו שטען התובע על הנתבע השבועה תהיה שאין אצלו כלום ממה שהעיד עליו העד ואם היה שם גלגול ישבע ויאמר ואין לו אצלי ממה שטען עלי שום דבר ואינו נשבע להכחיש מה שהעיד עליו העד בלשון שאין לו כלום לפי שלשון זה הוא לשון שבועת הסת לא דרך שבועת עד אחד ודקדוק זה יצא לו ממה שאמרו מה לעד אחד שכן על מה שהוא מעיד הוא נשבע אם היה העד שכירו או בן הבית שלו בין בשכר בין בחנם הרי הוא כאוהב ושונא שמעידים לו מפני שלא נחשדו ישראל על כך: סימן קסג נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא כו' וכן אם שלשה ישבו לקיים את השטר והיה אחד מהם קרוב לאחד מן העדים שבשטר אם אותן המקיימין קיימו אותו השטר בהכרת ידי העדים החתומין עליו הרי הקיום הזה כשר מה לי שיעיד לפני הדיינים שהוא כתב יד קרובו ומה לי שיצטרף עם הדיינים לקיים חתימות ידי קרובו בהכרה אבל אם היה בלתי מכיר כתב יד קרובו והוא נצרך שיעיד קרובו לפניו על כתב ידו הרי הוא פסול להצטרף עם הדיינים בקיום אותה העדות להיותו בזה דיין דן בעדות קרובו: סימן קסד אם מצאנו לשון השטר מספר המאורע בעד העדים בלשון זה אנחנו יודעים ומאמתים ענין כך וכך ואינו אומר אנחנו מעידים ראוי לדקדק בעדים ולעמוד על מצב כל אחד ואחד מהן בידיעתו אם ראינו אותו מאותם שיש להם ידיעה בענייני העדויות ואינו מאותם שעולה בדעתם לחשוב שהשמיעה בזה תהיה אצלם כראיה אז נסמוך על מה שהעידו בו ונחשוב מה שנאמר בשטר אנחנו יודעים ומאמתים כאלו אמרו אנחנו מעידים ואין משגיחין במה שאמר אח"כ לא ידעתי אלא מצד ששמעתי לא מצד שראיתי ונאמר בזה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואם היה חסר הידיעה בזה לא נסמוך עליו במה שהעיד בו באותה עדות.

וכזה היה דן גם רבינו הרב ז"ל. ומי שנתברר עליו שהוא זייף שטרות הוא פסול לעדות להיותו גזלן כיון שביקש דרך ליקח מה שאין לו ליקח מן הדין או לפטור עצמו מחוב שעליו וגם אם העיד בגט פסול הוא שיהיה הגט בזה מזוייף מתוכו וזה שהצריכו לומר אתם עדי בין אומר להם לזה היו עלי עדים בין אומר להם מלוה (עדי) ולוה שותק עדות עדות.

וראיה לזה מה שאמר בסנהדרין ההוא דאטמין ליה סהדי בכילתא כו': סימן קסה מה שאמרנו בגט פשוט היו ד' וה' עדים חתומים על השטר ונמצא אחד מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר דבר זה אינו אלא כשחתם קרוב בראש לפי שאנו אומרים משום

כבוד חתם אבל אם חתם באמצע קרוב פסול דהלכה רווחת היא נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה כו'.

בלשונו ז"ל: סימן קסו מי שאמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה אם לא קנו ממנו יכול לחזור בו בשטר ויאמר לא תכתבו לו שום דבר כל עוד שלא הגיע השטר לידו. ומי שכתב כתב ידו לחבירו בחוב ומסרו בפני עדים הרי הוא כשטר שהלכה כרבי אלעזר שאמר עדי מסירה כרתי בין בגיטין בין בשטרות ואדם שהעיד ושינה עדותו מלקין אותו וכל מה שהעיד ראשון מקויים: סימן קסז מה שאמרו בתלמוד עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנין זהו דוקא בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אבל אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר אינן נאמנין ומ"מ אנו סוברים שמה שאמרנו היכא דכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים לומר תנאי היו דברינו דוקא אם התנאי הזה שהם מעידים בו עתה דבר שעוקר העדות הראשונה מעיקרא דומיא דאמנה היו דברינו ומודעא היו דברינו וקטנים היינו ופסולי עדות היינו וכל כיוצא בזה.

אבל אם בעת שהעידו בתנאי אינם עוקרים עדותן מעיקרא ואינה בטלה לשעתא אע"פ שכתבטל לאחר זמן הם נאמנים בזה בין כתב ידן יוצא ממקום אחר בין אינו יוצא ומצאנו פ"ה הרחיק את העדים שני שטים מן הכתב פסול שכתב מר יצחק בן אלפי' אל מכתיבת רבינו הגדול בששני שטין הללו הם כתב משונה מן כתב גופו של שטר דודאי זייף הוא שכתב באותן שטין כיון שאינן כתב אחד עם כתב גופו של שטר: סימן קסח (הביאה הרב מופת דורינו בספרו הבהיר ברכי יוסף חלק זה"מ סי' מ' אות ב' ד"ה ובתשו' התייר הגדול כו': סימן קסט יורינו אדוננו בראובן נתן לשמעון מעות בעיסקא וכמו שכתוב בשטר העיסקא וכו' נאמנות בעיקר הממון וקבל עיסקא זו לזמן קצוב וכשנשלם הזמן תבע ראובן את ממונו וטען שמעון שאין לו והשיבו ראובן איך אתה טוען שאין לך ומממוני עשית נדוניה לכתך יודיענו מחסדו אם יכול ראובן לגבות עסקתו מהנדוניה הנז' אם העידו עדים שלא היה שמעון יכול לעשות אותה הנדוניה אם לא שעשאה ממעות עסקת ראובן שהיו בידו ואם לא היה יכול ראובן לברר זה אם יוכל להשביעו שלא הוציא שום דבר ממעותיו בנדוניה ההיא.

ויודיענו ג"כ איך תהיה אופן השבועה שאין לו ומה יוציא לעצמו מכסות ומזונו' לו ולביתו ואם יכלול בשבועתו שמה שיזמין השי"ת נוסף על הכסות והמזונות הקצובים לו שיתן לראובן או יניחנו הדבר בסתם לכשיזדמן. גם יודיענו אם נראה שיש לשמעון ממון והוא נושא ונותן בו והוא טוען שהוא לארמאי או לזולתו אם טענתו טענה אם לאו.

ושכרו כפול: תשובה אם נתברר בשני עדים שהנדוניה שעשה שמעון לבתו הוא ממעות ראובן שהיו בידו ונתאמת להם אמיתות נכונה לעין יש לראובן ליקח הנדוניה הנז' ולגבות ממנה עיסקתו ולא יועיל כלום מה שנתנה שמעון לחתנו ולבתו. וזה כמו מה שאמרו ואם מת לא יעש' מטלטלין אצל בניו מ"ט להכי קרו לה עיסקא דאם מת לא יעשה מטלטלין אצל בניו וזה דוקא אם העידו העדים בזה עדות ברורה שראו בעיניהם אבל אם לא העידו בזה כי אם באומד הדעת אין לראובן לגבות דבר מהנדוניה זה ממי שבאה לידו שיש לאומר שיאמר אולי מציאה מצא וממנה עשה נדוניה זו וכבר אמרו בכיוצא בזה זאת אומרת טוענין ללוקח: אם טען שמעון שאין לו ישבע על זה בנקיטת

חפץ אחר שיוציאו לו ממה שיש לו מלבוש וכסות ומטה ומצע מה שיספיק לו י"ב חדש ומזון שלשים יום ויכלל בשבועתו ע"י גלגול שמכל מה שתשיג ידו לא יתן כלום לשום אדם ולא יוציא על אשתו ולא על בניו ולא ימכור ולא יתן בשום צד מן הצדדים ולא יפרע ממנו לנכרי ולעו"ג אלא יתן אותו לראובן מחובו עד שיפרע משלם ויבררו לו כשמשיעין אותו על פרט זה שהם משביעים אותו ע"ד ב"ד וע"ד רבים באופן לא תהיה לו בה התרה.

כמו שאמרו בכיוצא בזה דאמרינן לה ע"ד רבים דאמר אמימר אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה. ומה שימצא ביד שמעון מנכסים וסחורה וטוען שהם לאחרים אינו נאמן בזה דמדרינן לה עד שיביא ראיה על זה ואם א"א לו להביא ראיה ראובן גובה חובו ממנו וכך הדין: סימן קע ומי שהיה לו שבועה על חבירו על דבר שתבעו בו והיה הנתבע פסול ונתרצה התובע בשבועתו אע"פ שהוא פסול אין מניחין אותו להשביעו אלא אם היתה שבועת התורה תחזור לתובע וישבע ויטול מה שטען עליו ואם היתה הסת התובע יפסיד ממנו ולא ישביע אותו השבועה שהוא חייב בה מעיקר הדין וכ"ש שבועה שנתחייב בה מצד ההפוך שאינו יכול להפכה עליו אם היה פסול אלא אומרים לכשר שנתחייב להשבע השבע והפטר כפי שורת הדין ואם אין אתה רוצה להשבע תן לו מה שטען עליך בו ואם נמנע מזה ינדו אותו עד דצאית לדינא: סימן קעא ושאלת ראובן קבל משמעון פקדון ומכרו לו ונתן לו דמיו ותבעו שמעון שישבע לו שלא עכב אצלו כלום מדמי פקדון זה אם.

נאמר שאין לו עליו שבועה מדין השותפין שחלקו אם לאו: תשובה אם כשנתן לו ראובן דמי הפקדון קבל אותם שמעון ולא זכר לו ענין השבועה אינו יכול להשביעו אה"כ לפי שהוא כמו השותפין שחלקו ואם בעת שקבל אותם ממנו זכר לו ענין השבועה ותבעו שישבע לו יכול הוא להשביע אותו על מה שהוא חושד אותו שגזלו: סימן קעב הורה רבינו במי שהאמין את חבירו כשני עדים לענין פריעת הממון שאם פרעו ממצוא אנינאאאא סקיאייב ממונא בחזקת מאריה.

ואם יש ביד התובע שטר ישאר בחזקתו ואין לו תקנה לענין פרעון הממון אה"כ יקרע את השטר ואם אין השטר מצוי יעיד על עצמו זה הנאמן כשני עדים ויאמר להם היו עלי עדים שקבלתי ממוני ויצא לו זה מההכחשה בגוף העדים וכשהעידו בגופו שנים שאמר להם היו עדים עלי היתה עדותן קיימת: סימן קעג ראובן נתן קידושין לשמעון בעד בתו והיא קטנה ושהתה עמו זמן ואחר כך רצה ראובן לגרשה וכתב גט ונתנו לשמעון אביה והיא בספק לנו אם היתה גדולה או קטנה ולא בדקו אותה ולא די זה אלא שנשאת עם לוי קודם שעברו עליה שלשה חדשי' אם מותר לה דבר מכל זה אם לאו.

ואם חייב ראובן לתת לה גט שני מספק ותשאר עם לוי. או שצריכ' היא למנות שלשה חדשים אחר הגט השני ואם נמנע ראובן מליתן הגט אם כופין אותו על כך אם לאו.

ואם כשנשאת עם לוי נתעברה וילדה מה טיבו של ילד זה ואם לא נתעברה ולא ילדה אם תצא מזה ומזהו. ואם נאמר קדושי לוי קדושי טעות כיון שנתנם לה והיא עדיין לא עברו עליה שלשה חדשים ועוד שהיא ספק לא בגרה.

יבאר לנו כל זה: תשובה ראוי תחלה לחקור על הנזכרת אם היא עתה בוגרת אם לא ואם אינה בוגרת וגם לא הביאה שתי שערות שהם סימני נערות כבר נסתלק מעלינו הטורח והעיון. ואם נמצא שהביאה שתי שערות ונמצאו בה סימני בוגרת ראוי לחקור אם היתה ביום שקבל לה אביה הגט בפחות משני הבוגרת שהם י"ב שנים וששה חדשים אם לאו.

ואם נתברר שהיתה אז בפחות משנים אלו אין ספק שהגט שקבל לה אביה שהוא גט לפי שאפי' אם נתברר שאז כבר היה שהביאה סימנים הנה היא בימי הנערות והמשנה אמרה נערה המאורסה היא ואביה מקבלים את גיטה. ואם נתברר שבאותו העת עברה כבר השנים הנז' והביאה שתי שערות הנה היא בוגרת מאותו העת שהוא יום ששלמו י"ב שנה וששה חדשי' ובזה אמרו איתמר קדשה אביה בדרך וקדשה עצמה בעיר כו' והלכה בזה כרבי וכשדננו אותה שהיתה בוגרת ואביה קבל גיטה אינה מגורשת בו ותצא מזה ומזה.

ואם לא נתברר אם היתה אז מהשנים הנזכרות אם לא הנה הוא הדבר בספק והואיל והיו הקידושין קדושין גמורים והגירושין גרושי ספק הנה היא אסורה לשניהם ושניהם נותנים לה גט ולא תנשא לזולתה אלא אחר שיעברו שלשה חדשים כדין כל הגרושות. ומה שנשאת לזה הבעל השני קודם ג' חדשים אם היתה מגורשת בודאי מן הראשון אע"פ שעבר וקדשה בתוך ג' חדשים לא היה דבר זה מחייב להוציאה ממנו אלא אם הג' חדשים עדיין לא נשלמו אבל מכיון שנשלמו לא היה מחייב לגרשה דע"כ מפני סיבה זו וכן הלכה: סימן קעד הנחמד והאלוף מדרב נלוף בר' אברהם הישיש והנכבד נ"ע תחלת שאלותיך הא דאמרינן בפ"ד אבות (ד"ג ע"א) בענין תולדה דבור אלא אבנו וסכינו ומשאו שהניחן ברה"ר והזיקו ה"ד כו' עד אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור ואי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולן מבורו למדנו היינו בור ואי לרב היינו שור וקא קשיא לך הא דאמרינן היינו שור מהי מילתא דשור קיליף לה רב אי מקרן מה לקרן שכן כוונתה להזיק ואי משן מה לשן שיש הנאה להזיקה אי מרגל מה לרגל שכן הזיקו מצוי אי מכולהו יליף לה ובמה הצד הוא דיליף לה והא לקמן קאמרינן הצד השוה שבהן לאיתויי מאי לאיתויי אבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצוייה והזיקו ואמרינן עלה היכי דמי כו' עד אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור ואי דלא אפקרינהו אי לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור ואי לרב היינו שור דש"מ דלאו מהצד השוה שבהן הוא דיליף לה: והה"נ לבור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה היכא דאזיק לבתר דנייחי והנך כולהו דאמרינן לקמן כגון כל אלו שאמרו פותקין ביבותיהן וגורפין מערותיהן כו' והכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו הני כלהו בין אפקרינהו דהיינו בור לכ"ע בין לא אפקרינהו דהיינו בור לשמואל ושור לרב בודאי דמהצד השוה דאיכא בין שור אש ובור קאתו דקאמרינן במתני' הצד השו' שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך וכשהזיק חב המזיק כו' דמשמע דמסיימינן בה הכי אף כל שדרכו להזיק ושמירתן עליך כשהזיק חב המזיק האי אף כל לאיתויי הני כלהו ניהו.

והיינו דאמרינן בגמ' אהאי דקתני במתניתין הצד השוה שבהן כו' הצד השוה שבהן לאיתויי מאי כלומר האי אף כל דאיכא לסיומי במתני' לאיתויי מאי ואוקמה אביי לאיתויי

אבנו וסכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו לבתר דנייחי דהוי' ליה כאבנו וסכיננו ומשאו שהניחן ברה"ר והזיקו ורבא אוקמא לאיתויי הא דת"ר כל אלו שאמר פוקקין בבותיהן וגורפים מערותיהם כו' ורבינא אוקמא לאיתויי הא דתנן בור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה ורב אדא בר אהבה אוקמה לאיתויי הא דתנן הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו כו' דהני אמוראי דקאמר כל חד וחד לאיתויי כך וכך לאו למימרא דפליגי אהדדי אלא כל חד מינייהו אית לי' דהני אנפי כלהו מהצד השוה שבהן דקתני במתני' קאתו והאי דקאמרי אביי ורבא לאיתויי כך וכך רב אדא בר אהבה אמר לאיתויי כו"כ רבינא אמר לאיתויי כו"כ הכי קאמרי לאיתויי נמי כו"כ דכל חד וחד מינייהו אית ליה ההוא אנפא דקאמר חבריה והוסיף עליה נמי אנפא אחרינא א"נ איכא למימר דכל חד מינייהו קאמר אנפ' דיליה ולא שמיע ליה מאי דקאמר חבריה ואי שמיע ליה הוה מודי ביה דההוא אנפא נמי מהצד השוה שבהן דקתני במתני' קא אתי והאי דקאמרינן בהני אנפי כלהו לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור דמה לבור שכן כך וכך שור יוכיח מה לשור שכן כך וכך בור יוכיח וחזר הדין כו' הה"נ דלא אפקרינהו דהאי בור לשמואל ושור לרב כל טעמא דשמואל מפרכי הכי ומה לבור שכן כך וכך שור יוכיח שכן כו"כ בור יוכיח וחזר הדין כו' מפרכי בדהיכא דאפקרינהו להאי בור לכ"ע ולטעמא דרב נמי דאמר היינו שור הכי נמי מפרכי עליה דלא דמי לשור דמה לשור שכן כך וכך בור יוכיח מה לבור שכן כך וכך שור יוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך אף אני אביא הני כלהו לשמואל כדאי' ליה ולרב כדאי' ליה נמי שדרכן להזיק ושמירתן עליך ושור לבור ואש כהכי שוה דינייהו וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק בכלהו.

והאי דמתרצינן בהני אנפי כלהו אליבא דתרווייהו דקאמרינן לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור כו' ולא קא מתרצינן נמי אליבא דרב היכא דלא אפקרינהו ולא דמי לשור עד דמפקינן ליה למה הצד כדעבדינן בהיכא דאפקרינהו אליבא דתרווייהו. חדא משום דקי"ל הלכתא כשמואל בדיני ומימריה דרב לא סמכינן עליה ולהכי לא איכפל תנא לפרוכי עליה דרב מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור יוכיח מה לבור שכן תחלת עשייתו לנזק שור יוכיח עד דמפיק ליה להצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך כו'.

ועוד דמפירכא דמפריך ליה אליבא דתרווייהו היכא דאפקרינהו עד דמפקי ליה למה הצד ממילא שמעת דהכי נמי איכא לפרוכי אליבא דרב מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור יוכיח מה לבור שכן תחלת עשייתו לנזק שור יוכיח עד דמפיק ליה למה הצד. וכן נמי הא דאמרינן לעולם דאפקרינהו ולא דמו לבור מה לבור שכן כו"כ עד דאפקרינהו (אמר המעתיק מכאן חסר כמו שלשים שורות מהנזכרות שהן עלה אחד מהספר שהעתקתי) דלא אפקרינהו אפלוג שמואל ורב דשמואל סבר אע"ג דלא אפקרינהו דממונו נינהו אכתי בור נינהו וחיובן בתורה שהן כבורנינהו דהא בעל הבור ישלם אמר רחמנא הך דאית ליה בעלים ואפ"ה בור הוא וחייב ורב סבר מאי בעל הבור בעל התקלה אבל בור דאית ליה בעלים חיוביה לאו בתורת שהוא בור ניהו אלא חיוביה בתורת שור שהוא ממונו הוא שכיון שהוכיח הבור שהחויב אינו תלוי בדבר שיש בו רוח חיים ולא בדבר שדרכו לילך ולהזיק ולא בדבר שהוא ממונו אלא בדבר שדרכו להזיק ושמירתן

עליך בלבד הוא תלוי בין שיש בו רוח חיים בין שאין בו רוח חיים בין שדרכו לילך ולהזיק בין שהוא ממונו בין שאינו ממונו האי אבנו סכינו ומשאו וה"ה להנך כלהו דשוו לשור ואש ובור שדרכן נמי להזיק ושמירתן עליך אי אפקרינהו ה"ל חיוביהן מחמת שהן בור ואי דלא אפקרינהו כיון דממונו הוא קסבר רב דחיוביה לאו מחמת שהן בור ניהו אלא מחמת שהן שור ואע"ג דבין כי חשבת להו בור ובין דחשבת להו שור הא קא נפיק דיניה במה הצד וחייבין ניהו אפ"ה נ"מ לחיובי ביה אדם וכלים דאי חשבת להו דחיובינהו מחמת שהן בור ניהו לא מיחייב בהו אדם וכלים ואי חשבת להו דחיובינהו מחמת שור שהוא ממונו מחייב בהו אדם וכלים והיינו דאמר הכא תולדה דבור מאי אבנו וסכינו ומשאו שהניחן ברה"ר והזיקו ה"ד אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור ואין לנו לחלק דינם מדין בור ואי דלא אפקרינהו אי לשמואל דאמר כלן מבורו למדנו היינו בור ואי לרב היינו שור כלומר חיובן מחמת שהן ממונו כמו שפירשנו למעלה ואין לנו לחלק בין דינו לדין השור ואלא תולדה דבור כו' הא פירשנו ענייני המשנה וגמר' דילה כהוגן וממילא נתברר לך דהאי דאמרינן הכא אי דלא אפקרינהו אי לשמואל היינו בור ואי לרב היינו שור לאו לענין מילפינהו מבור לשמואל ומשור לרב ניהו כי היכא דקשי' לך הא דרב ותימא מהכא אי מקרן שכן כך וכך חיוב בתורת שהוא בור ניהו או בתורת שהן ממונו כשור כמ"ש ואם תשאל כיון דהשור והאש שניהן ממונו הן והבור הוא שהוכיח שהחיוב אינו תלוי בדבר שהוא ממונו כמו שהוכיח שאינו תלוי בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שדרכו לילך ולהזיק אלא בדבר שדרכו להזיק ושמירתן עליך בלבד הוא שתלוי בין איתיה ממונו בין ליתיה ממונו כמו שב אי הכי לרב דאמר היכא דלא אפקרינהו ממונו הוא וליתיה בור ואמאי אמרינן היינו שור ולא אמרינן היינו אש א"נ היינו שור ואש תשובתך היינו טעמא שור משום שבו פתח הכתוב תחלה והאש הוכיח עליו דחיוביה לאו בשיש בו רוח חיים.

וגם הבור הוכיח על שניהם דחיובא לאו מחמת שהן ממונו ודרכן לילך ולהזיק הוא שפתח הכתוב בו תחלה והני מוכיחין עליו נינהו ומ"ה קאמרינן היינו שור ולא אמרי' היינו אש א"נ שור ואש: עוד שאל השואל הנז' הביאו הרב"צ בש"מ לקמא אמאי דשייך לד"ד ע"א): עוד שאל השואל הנז' וז"ל אמרו בגמ' תולדה דשן מה היא נתחככה בכותל להנאתה טנפה פירות להנאת' וביארו בטנפה פירות להנאתה שהוא התריס' והטילה גללי'.

וקשי' לי הא דאמרינן לקמן בכיצד הרגל בהמה שהטילה גללים לעיסה משלמת ח"נ אלמא תולדה דרגל היא. וחזינן מאן דפריק להאי קושיא ואמר האי דאמרינן טנפה להנאתה תולדה דשן ה"מ היכי דהויאן גללים לחין ומחוברין בגופה ושותתין ויורדין כמימי רגלים על הפירות דומיא דאמרינן בע"ז הניצוק והקפטרס חיבור והא דאמרינן לקמן בהמה שהטילה גללים לעיסה משלמת ח"נ בגללין יבשים דלא נחתי על העיסה עד דפרשי מגופה של בהמה דומי' דצורות ונתקשו לנו דברים אלו כשהתבוננו בהם לפי שאין הפרש בין לח בין יבש שהכל הוא להנאתה: תשובה ושאלת הא דאמרינן תולדה דשן, מאי כו' וקאמרת אלמא טינוף פירות להנאת' דהוא הטלת גללים תולדה דשן הוא וקשיא לך הא דאמרינן בפ' כיצד בהמה שהטילה גללים לעיסה רב יהודה אומר משלם

נ"ש רבי אלעזר אומר ח"נ דאוקי בחדא זימנ' ובפלוגת' דסומכוס ורבנן לענין צרורות קא מפלגי דאלמא צרורות נינהו ותולדה דרגל היא.

ההוא פירוקא דאמרת דחזית בהאי קושיא פירוקא הוא דהאי דאמרינן טנפה פירות להנאתה תולדה דשן היא ומשלמת נ"ש בגללים לחים נינהו כמו מי רגלים דנחתי לפירות ומטנפי להו והגללים מחוברים מגופה של בהמה ועד הפירות בלי שיהיו נפרדין דה"ל כענין ניצוק דקי"ל חבור הוא וההיא דאמרינן בהמה שהטילה גללי' לעיסה צרורות הוו בגללים יבשים נינהו חסר בלשונו ז"ל: עיין לרבינו בצלאל בש"מ לקמא במאי דשייך לדי"ט ע"א): סימן קעה שאל השואל הנז' בפ' ד' ראשי שנים אמרי' א"ר יוחנן מנין למלכים שאין מונין להן אלא מניסן דכתיב ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחדש זיו הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל ואקשינן ואימא אייר ואימא סיון כו' אלא אמר רבי אלעזר מהכא ויחל לבנות בחדש השני בשנת ארבע למלכותו מאי שני לאו שני שמונין בו למלכותו אלמא מניסן מנין ליה ושני לניסן אייר והוא חדש זיו שבו התחיל שלמה בנין בית המקדש.

וקשיא לן ההיא מימרא האי דאמרינן לקמן מנין שבניסן נולדו אבות דכתיב בשנה הרביעית בחדש זיו ירח שבו נולדו זיותני עולם אלמא ניסן הוא חדש זיו: ליפרוק לן מרן האי קושיא בחכמתי' נהירא היכי קרו ליה לניסן החדש השני: תשובה (חסר תחלתה) וממילא שמעת דבניסן נולדו ולא בתשרי ולא איצטריך לדקדוקי החדש גופיה.

ועוד כד מעיינת לה למילתא שפיר משכחת לה דלא קשיא מידי דאית לך למימר אטו מי קאמרינן בתחלת ניסן נולדו או בסופו נולדו שמא בסופו נולדו וסמוך ללידתן נכנס אייר והוה ליה כמי שנולדו באייר עצמו. א"נ איכא למימר דכיון שנולד בסוף חדש ניסן הדבר ידוע דבאייר מתפתחין עיניו ורואה את העולם משום הכי קרי ליה חדש שנולדו בו זיותני עולם.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן קעו הביאה רב"צ ז"ל בש"מ מציעא במאי דשייך לדמ"ז ע"א,; סימן קעז וששאלת על מאי דשמיע לך דרבינו הרב רבי יצחק ז"ל היה מתיר בבית שיש בו מת והפתח נעול ויש על הפתח אכסדרה שיכנס בהן תחת אותה אכסדר'. לא שמענו ממנו זה וחס ל' לרבינו ז"ל דלימא הכי ומשנה ברורה היא דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כלן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ד' על ד' מצלת על הפתחים כולם כו' אדקתני נפתח א' מהן מכלל דכאן נעולין נינהו ואפ"ה כיון שאין אנו יודעים באיזה פתח יוצא הרי כולם טמאין ותניא בתוספת' המת בבית ולו פתחים הרבה כולן נעולין טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורים וש"מ הפתח שנתייר להוציא בו המת ואע"פ שנעול טמא הוא הטומאה בוקעת ויוצאה ממנו וכיון שכן אסור לכהן ליכנס תחת אותה אכסדרה שעל פתח הבית שהרי הטומאה יוצאה על הפתח והאכסדרה מאהלת עליה.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן קעח ראובן נפטר והניח בית ידועה לו והניח בה לאה אשתו עם בניו עד שבאו שני הרעב וחזק עליה הרעב עד שמתו קצת בניה ברעב וכשראת' זה מכרה הבית ליעקב וקבלה דמיו מבלתי שתמלך בב"ד ומבלתי שתשבע שבועת האלמנה והוציאה הסך עליה ועל היתומה ונשאר הבית ביד יעקב ארבעים שנה ולא ערער עליו

שום אחד מהיתומים ואח"כ מתה לאה ובניה ונשאר מהם א' ועתה עמד וטען על אשת יעקב שהבית הוא של אביו ושהמכר שמכרה אותו אמו הוא בטל לפי שהיו קטנים ובפרט שמכרה אותו שלא בידיעת ב"ד ומבלתי שתשבע שבועת האלמנה והעידו שני עדים שהבית הנזכר קנה אותה יעקב הנז' מלאה בשנת הרעב לסיבה הנזכר' למעלה.

יודיענו אדוננו שורת הדין הזה: תשובה רואין אם האלמנה הנזכרת היתה אפוטרופי' על היתומים בכל עסקיהם והעיר הנזכרת לאהיה בה ב"ד קבוע מה שמכרה הבית למזונות מכרה קיים ואע"פ שהיה שלא בב"ד וכבר אמרה ההלכה הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הוו להו תורתא זבינת' אתו לקמיה דרב נחמן כו' עד יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן ואם היתומים הנז' לא היו סמוכין אצלה אם היה בעיר ב"ד קבוע אין מכרה מכר בבית ואע"פ שהיא עצמה יש לה מזונות והמשנ' אמרה אלמנה בין מן הנישואין בין מן האירוסין מוכרת שלא בב"ד ונותנת למזונות (מכרתי) הנה כבר ביאר התלמוד ואמר אין צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות.

ואע"פ שמצאנו שהתלמוד ויתר במכירה למזונות שתהא בלא הכרזה כדי שלא תתעכב במכירה מ"מ לשלא בב"ד הדיוטות לא ויתר הואיל ואפשר לה זה מבלי שתתעכב וכך הדין: סימן קעט ראובן הלך למקום שאין יהודי נמצא שם זמן ויצא הקול עליו שמת ובא נכרי ואמר שנמצא במיתתו וראובן הנזכר הניח בית ואשה ובנים ונשבעה אשתו שבועת האלמנה כפי שורת הדין לגבו' כתובת' ולהשיא הבנות לאנשים ונשאר בנו של ראובן הנזכר ורצה לשלוח ידו בבית למכרה ועכב אחד מבעלי אחיותיו הדר בבית ואמר לו אין לך רשות למכור דבר מבית זה לפי שעדיין אין לך בה כלום הואיל ולא באו שני עדים להעיד על מיתת ראובן אביך ולא גבתה אמן כתובתה אלא לפי שהותרה להנשא בעדות אבל אין לך כלום אא"כ העידו שני עדים ורצה בנו של ראובן להוציא את בעל אחותו מהבית ואמר לו לא אצא עד שיבא ראובן וגם לא אפרע לך שכירו' להיות שאני נאמן על השכירות עד שיבא אביך ואם אתן לך הבית שמא תפסיד אותה ויתבעני בזה אביך.

יודיענו אדוננו אם דבריו קיימים אם לאו. ואם יש לבנו של ראובן שום זכות בבית מבלתי שיעידו שני עדים על מיתת אביו ואם יש לאשה לגבות כתובתה מן הבית אם לאו: תשובה כל עוד שלא נתבררה מיתת ראובן בשני עדים אין לבנו לשלוח יד בנכסיו כמו שאמרה המשנה אמרו להם ב"ה מצינו שאין האחין נכנסים לנחלה על פיה ומ"מ הואיל ויצא הקול שמת ראוי לבן לירד לנכסיו על דרך השמירה להם והפקוח כמו שאמרו כששמעו שמת כ"ע לא פליגי דמורידין כו' וזה דוקא בקרקע אבל לקבל השכירות שהוא אצל מי שהוא דר בבית בעד הזמן הקודם לא ואין נותנין אותו לו לפי שאין משורת הדין שירד קרוב לנכסי שבוי אלא במה שצריך בו לשמירה ולפיקוח אבל לשלוח ידו לקבל חובותיו לא אלא הדבר בו חוזר לב"ד כמו שאמרו אמר רב נחמן אמר שמואל שבוי שנשבה, והניח קמה לקצור ענבים לבצור זיתים למסוק ב"ד יורדין לנכסיו וקוצרין ובוצרין ומוסקין ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו.

והסיבה בזה דילמא שמיט ואכיל להו: סימן קפ יודיענו אדוננו אם היה ש"צ מאריך בתפלתו כדי לעשות תפלתו תחנונים או קצת מאנשי הקהל אם האריכו כמו כן אם יש למחות בידם בזה אם לא: תשובה ש"צ שמאריך תפלתו אם היה בצבור מי שמאריך

כמוהו מאותם שיש הכרח לצבור להמתין להם אין עליו בזה עון ואם אין בצבור מאחר ומאריך בתפלתו זולתו ראוי לו להיות לו דרך ארץ ומוסר עם הצבור ולא יאריך בתפלתו להטריח על הצבור בהיותם ממתנים לו וכבר אמרו ז"ל אמרו עליו על רבי עקיבא כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה: סימן קפא וששאלתם מי שמסר מודעה על החליצה אם המודעא קיימת: תשובה אם הקדים היבם מודעא על החליצה המודע' מודע' ותהיה החליצה פסולה: ואמרו רז"ל ת"ר חליצה מעושה וגט מעושה פסול והעמידה התלמוד חליצה מעושה וגט מעושה זמנין כשר וזמנין פסול הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני וראה מכאן שהחליצה אם היתה מעושה פסולה עד שיאמר רוצה אני והואיל והדבר תלוי בו עד שיאמר רוצה אני הנה יצא לנו מזה שאם הקדים מודעא ומבאר בה כוונתו שהוא בלתי רוצה שהחליצה פסולה כמו שמצינו לענין גט שאם הקדים לו מודעא גלי אדעתיה שהוא בלתי מתרצה בו והגט פסול כמו שאמרו אמרי נהרדעי כל מודע' דלא כתיב ביה אנן ידעי באונסיה דפלוני לאו מודע' היא ואתמר עלה היכי דמי אי דגיטא ודמתנתא גלויי מילתא בעלמא הוא: סימן קפב וששאלת אם מותר לומר בשאר ימות השנה מלך אוהב צדקה או אין מותר לומר אלא האל המשפט או אוהב צדקה ומשפט: תשובה מה שמנעו הוא לומר בשאר ימות השנה המלך המשפט או לומר בעשרה ימים שבין ר"ה ל"ה האל המשפט או האל אוהב צדקה ומשפט להיותו יתעלה בימים הנז' יושב על כסא דין ודן כל אחד כפי מעשיו וע"כ ראוי לומר בימים הנזכרים המלך המשפט אבל לא מנעו לומר מלך אוהב צדקה ומשפט בשאר ימות השנה שאין בכלל לשון זה ולא נראה ממנו שהוא יושב על כסא משפט ודן כל הבריות באותה העת אבל מה שנראה ממנו הוא שהוא אוהב המשפט כלומר מסכים בו ואינו נוטה ממנו: (עיין להרב מופת דורינו בספרו הבהיר ברכי יוסף חא"ח סימן תי"ח אות א'): סימן קפג וששאלת אם מותר להכנס באהל שהוא שעטנז לשמור עצמו מן החום או מן הקור או אין השעטנז אסור אלא דרך מלבוש: תשובה השעטנז לא אסרו הכתוב אלא לענין לבישה והעלאה שיהיו נוגעים בגופו אבל לשבת תחתיו בלתי שיהיה נוגע בגופו אינו אסור שאין השעטנז אסור בהנאה: (ועיין להרב הנז' בספרו הבהיר ברכי יוסף ח"ד סי' ש"א ס"ק ג') ומה ששאלת על טלית מצוייצת כהלכתא אם אסור לצאת בה בשבת אם לא היה מתעטף בה אלא כרוכה סביבות צוארו לפי שראית מי שהורה שאסור לצאת בה על זה התאר ונתלה במה שאמרו היוצא בטלית שאינו מצוייצת כהלכתא חייב ואמר כיון שמצאנו דציצית לגבי טלית לא בטיל ואם חסר דבר מהחוטין היה הנשאר משוי כן אם לא נתעטף בה כיון שלא יצא בה י"ח ציצית שב להיות כל הציצית מצוי: תשובה אם היתה הטלית מצוייצת כהלכת' מותר לצאת בה בשבת והיא כרוכה סביבות צוארו לפי שאנו מוצאים הרבה אנשים יוצאים בה כך והוה בזה דרך מלבוש ואינו משאוי.

ואין זה דומה למה שאמרו היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתא חייב לפי ששם היא עצמה אינה כהלכתא וחזרה להיות משאוי אבל הכא הואיל והיא מצוייצת כהלכתא אע"פ שאינו מתעטף בה אין זה מחייב שתחזור להיות משוי לפי שהציצית חובת טלית היא ואם ה' המנהג שאין בני אדם יוצאים בטליתות והם כרוכים סביבות צואריה' אז היינו עושים גוף הטלית משאוי.

דומה למה שאמרו היוצא בטלית מקופלת ומונחת על כתפו בשבת חייב חטאת. אבל הואיל ואנו רואים הרבה אנשים כן מנהגם ודרכם לצאת בטליתות והם כרוכים סביבות צואריהם והוא דרך מלבוש הנה יצא מכלל היותו משאווי: (ועיין להרב הנז"ל נר"ו בס' הנז' בא"ח סי' ש"א סק"ז ודו"ק) וששאלת אם עשיית ציצית של צמר בטלית של צמר גפן הוא יותר משובח מציצית של פשתן בטלית של פשתן או שניהם שוין: תשובה ציצית של פשתן בטלית של פשתן או טלית של צמר בציצית של צמר שניהם במדרגה אחת ושניהם יותר משובחים מציצית של צמר בטלית של צמר גפן או של משי לפי שציצית של פשתן בטלית של פשתן או ציצית של צמר בטלית של צמר הם מדאורייתא אבל ציצית של צמר בשאר מינים הוא מדרבנן: סימן קפד הביאה הרב מופת דורינו בספרו הבהיר ברכי יוסף חא"ח סי' תנ"ב סק"ג: סימן קפה וששאלת על מי שמת לו מת בחש"מ של סוכות אם יחשב חג ושמיני לו י"ד יום לענין הואיל ואמרה ההלכה יום, אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי כאן כ"א יום: תשובה אינו מונה החג וש"ע שלו בי"ד יום לפי שמה שאמרו יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי כאן כ"א יום הוא דוקא במי שקבר את מתו קודם החג אבל מי שקבר את מתו בתוך הרגל שלא חל עליו האבלות עדיין אין אומרין בו זה ואין מונין לו האבלות אלא מיום טוב האחרון והירוש' שהביאו רבינו הרב ז"ל בהלכות שאומר היה עומד בגשם והזכיר של טל אין מחזירין אותו אינו מנגד את הבבלי שאומר בימות הגשמים לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו לפי שכבר הקשו בירושלמי על זה המאמר שהוא היה עומד בגשם והזכיר של טל אין מחזירין אותו ממה שאמרה ההלכה אם לא שאל בכרכת השנים או שלא אמר גבורת גשמים מחזירין אותו ותירצו התם בדלא אדכר לא טל ולא מטר אבל אם זכר טל במקום המטר הנה הוא עומד במקומו ויהיה תמורתו: סימן קפו ראובן רצה לעלות לא"י ונדר שלא יאכל בשר ולא ישתה יין עד שיעלה לא"י חוץ משבתות וי"ט יורינו רבינו אם ראובן זה עבר בהיותו נודר ואם יש לו בו היתר אם לאו: תשובה מי שנדר זה עבר על דברי תורה וכל יום שהוא עומד בנדרו הוא עובר וחוטא נפשו והתורה לא התירה לאדם שיצער עצמו ואין הפרש בין מי שמצער נפשו או מי שמצער חבירו.

ולסיבה זו אין האדם חייב במה שמודה על עצמו במה שהוא חייב מיתה או מלקות כמי שהוא חייב במה שמודה על עצמו ממון וכבר אמרו ז"ל במה שאמר הכתוב בנזיר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא אלא שציער עצמו מן היין ואם נקרא חוטא מי שציער עצמו מהיין בלבד כ"ש שיקרא חוטא מי שהוא מצער עצמו מן היין ומן הבשר.

והראוי שישאל בנדר זה לחכם מומחה ויתיר אותו לו או לג' ת"ח ואע"ג דאינם מומחין והפתח שיפתח לעצמו הוא שאם היה יודע שהתורה לא תתיר לו זה לא היה נודר. ויודיעו את הנודר הזה מה שאמרו רז"ל על הנודר שהוא כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן וראוי מהר להודיעו זה וישאל על נדרו ויותר לו כפי מה שגזרה התורה וכן הלכת': סימן קפז והאשת איש ששאלת שמשכנה איזה דבר מנכסי בעלה למזונותיה: תשובה הואיל ויש לה ללות למזונותיה והוא חייב לפרוע יש לה למשכן למזונותיה אם לא מצאה מי שילווה אותה: סימן קפח יתום הוצרך למזונות ויש לו קרקע ורצו ב"ד למכור אותו למזונות ושמו את הקרקע בששה דינרים ולא נמצא לו קונה אלא ראובן

שנתן בו ה' דינרים וחשש לקנותו פן יחזרו עליו כמו שלא נעלם מאדונינו מה שאמר
שום היתומים שפחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל.

נא יתן לנו אדונינו סדר איך נוכל למכור קרקע זה ואיך יכתבו שטר המכר לקונה לפי
שהיתום כעת בתכלית ההכרח: תשובה שבשתם המשנה ופירושה ועל כן נצרכתם
לשאול שאלה זו אתם גורסים שום היתומים שפחת שתות והגירס' היא שום הדיינים
שפחת וכן חשבתם שאם מכרו ב"ד קרקע מקרקעות היתומים ששמין אותו השמאין
ובזה הם נמכרים ואין הדבר כן שאין הכוונה במה שאמרה המשנה שום הדיינים בשומא
אלא בהכרזה כמ"ש שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש שלשים יום ומכריזין בבקר
ובערב ואמרה המשנה שום הדיינים שפחת שתות מכרן בטל ואע"פ שמכרו בהכרזה
שלשים יום ואין לשומא בכאן מבוא וכשמכרו הדיינים לכתובת אשה או לדומה לה הם
צריכים להכרזה ל' יום ואע"פ שהכריזו אם פחת שתות בטל המקח הואיל ונתאנו
היתומים ואם הותיר שתות ג"כ בטל המקח הואיל ונתאנה הלוקח אבל אם מכרו הדיינים
בלא הכרזה אע"פ שלא פחת שתות ולא הותיר שתות בטל המקח לפי שנעשה שלא כדין
אא"כ מכרו במקום שאין מכריזין או אם מכרו דבר שאין צריך בו להכרזה קודם כמו
שאמרנו לכרג"א ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא הכרזה וכל מה שיש לב"ד למכרו בלא
הכרזה אם פחת שתות או הותיר שתות המכר ואע"פ שיש להם למכור לדברים הנזכרים
בלא הכרזה מ"מ ראוי למכור אותם בתכלית הדקדוק ולהראות אותם לכל מי שרוצה
לקנותם וזה הקרקע של היתומים הזה הנז' שמוכרים אותו למזונות בלא הכרזה כמו
שביארנו ראוי לדקדק ולהזהר במכירתו ולהראות אותו לכל מי שצריך לו ומי שאינו
צריך לו ואם עשו בו זה יהיו ב"ד בטוחים שלא יהיה בו אונאה ויהיה הלוקח בטוח שלא
יחזרו בו והדמים שיעמוד עליהם יקבלו אותו ב"ד מראובן או מזולתו ויכתב שטר המכר
ויזכרו בו אופן הדקדוק שדקדקו בו במכירתו וא"צ בהם שומא לפי שאין הקרקעות
נמכרין בשומא אלא במה ששויים.

והיתומים שסמכו אצל בעל הבית ומכר להם קרקע למזונות בלא הכרזה ופחת שתות או
הותיר שתות ששאלת אם מכרו בטל אם לא: תשובה אין לו למכור להם דבר אלא
להכרח גמור כמו פירות שירא שלא ירקיבו או בהמות שחושש פן יפסדו או שיכול
היתום לעמוד בלתם או קרקע למזונות וכיוצא בהן ואינו צריך להכרזה במכרו הקרקע
אבל הוא צריך אל הדקדוק הגדול וכל מה שאמרנו שיכול למכור אין לו למכור אלא
כדי הצורך ואם מצא למשכן והיתה המשכונה מספקת להכרח ימשכן ולא ימכור ואם
מכר ופחת שתות או הותיר שתות המכר בטל לפי שלא יהא כחו גדול מכח ב"ד שאם
מכרו פחת שתות או הותיר שתות המכר בטל: סימן קפט (הביאה רבינו בצלאל ז"ל
בש"מ למציעא במאי דשייך לדף ס"ט ע"ב): ומה שאמרו ת"ח מותר ללות זה מזה ברבית
מ"ט מידע ידעי דרבית אסורה וגמרי ויהבי להדדי לשום מתנה.

הלכה היא אבל אין לסמוך ע"ז אלא היחידים הכשרים שבהם לא זולתם (הביאה רבינו
הנז"ל בש"מ הנז' במאי דשייך לסוף דע"ה ע"א): סימן קצ וששאלת על מי שמכר חצי
ביתו ומצר לקונה החלק המכור ולא התנה המוכר שיהיה לו עליו דרך אם יש לו עליו
דרך אם לא ואם עבר עליו בחלקו זמן מה אם החזיק בזה אם לא ואם המוכר בנה כותל

החלוקה ופתח בו פתח אל החלק הקונה אם יהיה זה חזקה לענין החיוב שיהיה לו עליו דרך ואם שניהם בנו הכותל ושיירו בו הפתח אם יועיל זה אם לאו: תשובה כיון שלא התנה המוכר שיהיה לו עליו דרך אין לו עליו דרך כמו שאמרו וצריך ליקח לו דרך ד"ר עקיבא וחכ"א א"צ והלכה בזה כר' עקיבא ומה שעבר עליו אח"כ בחלקו אינו מועיל ולא תעלה לו בו חזקה כל זמן שאינו טוען שנתנו לו במתנה ופי' כן בפי' לפי שהיא חזקה שאין עמה טענה וכבר אמרו כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כיצד אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי שלא אמר לי אדם כלום אינה חזקה שמכרת לי ושנתת לי במתנה הרי זו חזקה.

ומה שאמרו ומודה רבא בשביל של כרמים הואיל ונעשה להילוך נקנה בהילוך זהו אחר שפי' שהקנה לו ואם לא פירש כן יש לו למנעו לכשירצה שיוכל לומר לו מחלתי לך בזמן מה ועתה איני רוצה למחול לך: ונ"ל שאם פתח הפתח לחלק המכור בהסכמתו שהיה לך זה כאלו פירש בפירוש שהקנה אותו לו ודוקא אם היה הכותל של החלוקה מיוחד למוכר ואין לקונה בו כלום אבל אם היה לשניהם בשותפות יש לו לטעון שהוא לא הניחולעשות הפתח לענין שנתרצה שיהיה לו עליו דרך אלא לענין שאם קנה ממנו הדרך או פייס אותו שלא יצטרך לסתור בכותל ולעשות מקום הפתח כדי שלא יתנדנד וזה ממה שאמרו א"ר נחמן בי כורי לא הוי חזקה מ"ט מימר אמר לכי מפייסת לי לא תתרע אשיתאי ומה שאמרו בתלמוד האחין שחלקו אין להם דרך זה על זה שאמרת אם דומה לנדון שלנו לא דמי דאחין שחלקו תרווייהו מכח אבוהון קאתו והכא קונה מכח המוכר קא אתי ואין לו אלא מה שהוא ידוע שכיון להקנות לו ואם היתה ההלכה כחכמים שאומרים מוכר בעין רעה הוא מוכר היה לו דרך עליו אבל כיון שנפסקה בתלמוד ההלכה כמי שאמר מוכר בעין יפה מוכר ולא השאיר לעצמו בדבר המכור שום חלק א"כ היה הדין שאין לו עליו דרך כמו שאמרו וצריך ליקח לו דרך: סימן קצא והאשה שמצא לה בעלה מעות והיא טוענת שנתנו לה במתנה והבעל אומר שמא הוא ממעשה ידיך היא נאמנת בזה וכבר אמרו אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן התינוקות קבל מן האשה יחזיר לאשה שנראה מזה שהיא נאמנת במה שהיא טוענת שאין לבעלה בהן כלום ואם רצה הבעל מחרים חרם סתם על מי שטוענת בזה שקר ואחר זה יש לו לקנות במעות הנז' קרקע והוא אוכל פירות כמו שעושי' במעות הנופלים לה בירושה ובשאר נכסי מלוג: סימן קצב ושאלת כו' (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדע"א סוף ע"ב): סימן קצג ושאלת אם יש ליחיד רשות לומר בתחנוניו ובתפלותיו ויעבור ה' על פניו אם לאו: תשובה לא ראיתי בתלמוד מי שמנעה זה אלא שראיתי בתשובה לקצת מן הגאונים שאין ליחיד לומר ויעבור ונתלה במה שאמרו ומנין שאין הב"ה מואס בתפלתן של רבים שנאמר הן אל כביר לא ימאס: סימן קצד מה יאמר אדונינו בכלי חרס שמו בו חלב צונן לא רותח אם מותר לשום בו בשר צונן או רותח אם לאו: תשובה מותר לשום בכלי זה בשר צונן או חם ודוקא אחר ההדחה כמו שראינו אותם שנתנו גבול בכלים שנשתמשו בהם בדבר מן הגיעולים ע"י צונן וכן אמרו בכלים שנשתמש בהן ביין נסך ע"י צונן שיהא מדיחן ושותה בהן.

הנה הורה לנו זה שכל דבר שתשמישו על ידי צונן שההדחה תספיק בו והנה יכול הוא להשתמש בכלים אלו בבשר צונן או חם אחר ההדחה וזה דוקא אם זה החלב לא נכנס

בו מלח אבל אם נכנס בו מלח אסור להשתמש בהם בבשר לא צונן ולא חם כמו שאמרו מליח הרי הוא כרותח ואמרו התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעול' ואע"פ שמה שאמרו מליח הרי הוא כרותח העמידו אותו בשאינו נאכל מחמת מלחו עכ"ז ראיתי מי שקדם מן החכמים אוסר זה בכל מליח ואינו משגיח בזה האקומתא וראיתי את רבינו ז"ל אוסר זה על צד החומרא באיסור: (בתשובות אחרות מצאתי שהתשובה הנז' ייחס אותה להרי"ף.

ובמקום וראיתי את רבינו הנז' לעיל. כתב וראיתי את רבינו האי ז"ל.

עכ"ד המעתיק מלשון ערבי): סימן קצה ראובן הלוח את שמעון עשרה משקלי זהב הנק' בערבי מתאקי"ל ושם לו ביתו עליהם משכונה ואחר זמן הוסיף המלך במשקלות שמנה גרעינים בכל מתקא"ל וכשבא ראובן לגבות את חובו רצה שמעון לפרעו במשקלות שהלוח לו בהם' שהם המשקלות הקטנים ואמר לו ראובן לא אקבל ממך אלא במשקלות הגדולים שהם עוברים עתה והורה המורה שיפרע לו במשקלות הגדולים שהם עוברים עתה לפי שתוספת זו לא עשתה רושם בשערים וטען שמעון שאתה אדוננו יתמיד האל שלותך נשאלת בכיוצא בזה והורית שאין ליתן לו אלא במשקלות שהלוח לו בהם ולא שמעו ממנו ולא פנו אליו.

נא יודיענו אדוני שורת הדין בזה וירחיב בו ושכרו כפול: תשובה עמדתי על שאלה זו והמורים שהורו על שמעון שיפרע לראובן במשקלות הגדולים הם מדייני דחצצתא ואין ספק שדברי רבה ורב חסדא שראו דאטענוהו והוא אמרם בעא מיניה רבה מרב חסדא המלוה את חברו על המטבע והוסיפו עליו מהו אמר לו נותן מטבע היוצא באותה שעה כו' עד והא קא זילי פירי אמר רמי בר חמא חזינן אי מחמת טופיינא זיל מנכי ליה כו' וחשבו אלו המורים שדברי התלמוד נאמרו בכיוצא בנדון זה ולא דקדקו שלא דבר התלמוד במי שלוח את חברו דבר במשקל שאין ספק שלא יפרע לו אלא באותו המשקל בעצמו שנתן לו וכמשקל אותם המשקלות בעצמו שהלוח לו בה אבל התלמוד דבר במטבע שהוא דינר גוף אחד שלם טבוע מפותח בחותם המלך שהוא יוצא בין האנשים שלם כמו שיצא טבעו באותה שנה אי אפשר לפחות ממנו ואי אפשר להיות בו סדק כל שהוא ולא פגם ולא חסרון מהמשקל הידוע שצריך להיות בכל דינר ואם היה חסר דבר מועט ממשקלו הנה נתבטל מהיות נושאים ונותנים בו במקח וממכר מכל וכל ואינו נקרא עליו אז שם מטבע שאינו ראוי לשאת ולתת בו אבל הוא נחשב כנסכא שצריכה היא על כל פנים לטבוע אותה בבית המטבע ובכל כיוצא בזה שאל רבה המלוה את חברו על המטבע והוסיפו עליו ועל כיוצא בו השיב רב חסדא נותן לו מטבע היוצא באותה שעה לפי שהדינרים הישנים הראשונים קטני המשקל כבר נתבטלו מלשאת ולתת בהם מכל וכל ואין נק' עליהם שם מטבע אבל נחשבים הם נסכא חתיכת זהב בלתי מפותחת והוא לא הלוח לו אלא דבר שהיה נקרא עליו שם אותו מטבע והיה אז באותו העת עובר בין האנשים גם אינו חייב לחשב לו התוספת שבו לפי שלא הלוח לו משקל ידוע כדי שיחשוב לו מה שנוסף על אותו המשקל אבל הלוח לו דבר שנקרא עליו שם אותו מטבע יהיה בו מה שיהיה הגע עצמך שהי' בדינר שהלוחו איזה תוספת על הצורך לא יחשוב אותו עליו ביותר מדינר לפי שלא יצא אצלו ביותר מדינר ואותו התוספת לא יתהנה בו

ואי אפשר לו לקוץ אותו כמו שאם הלוח לו דינר שלם במשקל ואירע ללוח שהחזיר לו דינר יתר במשקל על הצורך איזה דבר מבלתי שתהיה תוספת זו מצד המלכות אינו חייב לחשוב עמו על אותו התוספת לפי שאין לו בו תועלת שלא יוציאנו ביותר מדינר א"כ נתברר שלא הלוחו אלא מה שיצא אצלו בשם דינר ושאר היתרון ההוא שבו מחמת המשקל מעלה ולא מוריד אלא מה שחיסר ממנו וע"כ הורה רב חסדא שלא יחשב עמו בתוספת שיש בו אם התוספת היא לא עשת רושם בשערי' אבל הזהב שהוא נתן במשקל ונלקח במשקל ויחשוב כל אחד עם חברו על גרעין אחד אם נגרע ממנו וישלים אותו לו או אם נוסף בו ויגרע אותו ממנו איך נדמה אותו לזה ונדון שאם לוח א' מחברו מתק"ל אחד והיתה המשקלת אז קטנה ואח"כ נתוסף בה שיפרענו במשקלת הגדולה כאלו שם מתק"ל הלוחו מבלי דקדוק משקל כדי שנחייבנו שיתן לו מה שיוציא באותו שם יהיה משקלו מה שיהיה הלא לא הלוחו אלא משקל ידוע והנה מן הדין שלא יפרענו אלא אותו המשקל בעצמו תקרא אותו אתה מה שתרצה או תקראנו מתקל כפי מה שהיה קודם או מתקל פחות שני גרעינים כמו שקו' עתה: ועוד שזה זהב אינו גוף אחד כדי שנאמר מכיון שנתוסף בו אלו השני גרעינים כבר נתבטל אותו המתק"ל הראשון מלשאת ולתת בו לפי שהוא חסר מתק"ל אבל הוא נפרד החלקים וכל גרעין נפרד הוא מחבירו ואפשר לשאת ולתת בגרעין אחד ממנו או בפחות וכ"ש במתק"ל אחד פחות שני גרעינים והואיל והדבר כן באיזה טענה נחייב את הלוח שיתן למלוח דבר נוסף על מה שהלוחו והדבר שהלוחו לא נתבטל מלשאת ולתת בו כלל באופן שיצא מכלל היותו נקר' בשם מטבע או איך יעלה בדעת שום אדם שילוח לו שיעור משקל זה ונחייב אותו להחזיר לו משקל יותר גדול ממנו אין זה אלא רבית גמור לדעתי שאם היתה תוספת זו ביופי הזהב ועילויו אז היה אפשר לדון בו דין זה כגון אם היה הזהב הזה בתחלה היה בו הרביע סוגים ועתה חזר להיות בו השמינית אז אם היה אדם אחד מלוח לחבירו מתקא"ל אחד מהזהב הראשון הגרוע היה חייב הלוח לפרוע למלוח מהזהב הטוב היוצא באותה שעה הואיל ואותו הזהב הראשון הגרוע כבר נתבטל מלשאת ולתת בו שהמלוח יכול לומר ללוח אני הלוחי לך זהב עובר באותו בשת כן אתה החזר לי מה שיצא לי בזה העת מהזהב הטוב ואינו חייב לחשוב עמו על ההפרש שבין שני מיני זהב מיופי הזהב לפי שיש לו לומר ללוח וכי אני כשהלוחיך דקדקתי עמך בחשבון הזהב הטוב כאשר הוא והסיגים שבו כמו שהם כדי שגם אתה תחזיר לי אותו המשקל בעצמו ביופי אני לא הלוחיך אלא מה שנופל עליו שם זהב מבלתי שאדקדק עמך על מה שיש בו מזהב טוב ומסיגים כן גם אתה לא תדקדק עמי עתה בזה אלא תן לי שם זהב בעלמא כמו שנתתי לך.

והנה אם היה נדון כזה היה דומה לדברי התלמוד אבל אם היתה התוספת במשקלות אין הענין דומ' לדברי רבה ור' חסדא כלל ולא זה הדרך ולא זו העיר ואם המור' זה היה מדקדק במה שאמרו ואפי' כי נפיא ואפי' כי תורת' היה משער ממנו שדבריהם אינם אלא על המטבע השלם היוצא במספר לא במשקל ואין אדם יכול לחסר ממנו אז אם הי' רואה מה שאמרו והא קא שבח לענין נסכ' אז היה משער שדבריהם אינם אלא במטבע השלם שאין דרך בו למשקל כלל.

הלא תראה שלא מצינו דרך שיתברר בו ריוח תוספת המשקל אלא כשהוא רוצה לעשות ממנו נסכ' אבל לא בדרך אחרת לפי שכיון שאינו נלקח אלא במספר לא במשקל אין המשקל מעלה בו ולא מוריד אם המורים הללו היו ממי שהורגלו ללמוד בתלמוד אז היו מבינים ממנו שהמטבע אצלם הוא על הדינרים שיהי' שלמים א"א לחסר אותם בין אם היו דינרי כסף או זהב וזהב הנפרד החלקים שנושאים ונותנים בו במשקל אינו נהוג אצלם כלל.

ומי שאינו יודע דרך התלמוד ואינו מבין כוונותיו איך יכניס עצמו בדיני ישראל ויסמוך על ההיקש שלו בתלמוד וכמו שיעלה בדעתו ואין לקרות כפי האמת לדיינים אלו אלא דייני דחצצת ולקרות עליהם כי רבים חללים הפיל' ולכמו אלו והדומים להם ראוי לומר אם קרית לא שנית ואם שנית לא שלשת ואם שלשת לא פירשו לך חכמים לפי שהם אם היו מפרשים להם חכמים לא היו טועים טעות כזו ולא היו מפרשי' בתלמוד דבר שאינו כונתו אבל עצלות שהיתה בהם שלא שמשו גדולי הדור חייבה להם זו ואנחנו כבר הורינו לך ואמרנו לך שורת הדין בזה והודענוך הדרך שתאמר אותו וטעמו עמו וראוי לך שתקבע בה מסמרות.

ולא הורינו לך אלא מה שקבלנו מרבי' ואדוננו הרב הגדול ז"ל כשלמדנו לפניו הלכה זו מפירושי' וכוונתי' ומה שתתייחד בו ההלכה וסיבותי' עם היות שהוא דבר נגל' אצל מי שיש לו הקש והרגל בדרך התלמוד מבלתי שיצטרך לסמוך בו על רב עכ"ז רצינו להודיעך מה שקיבלנו בו מרבי' הגדול ז"ל לארכובה אתרי ריכשי והרוצה לקבל יקבל ומי שלא ירצה לקבל יעמוד בסברתו ככתוב השומע ישמע והחזל יחדל ועל כיוצא בו ראוי לומר גוד לית דין צבי דיילפ'.

והמקום יזכנו להורות כדין וכהלכה והוא יפתת לבנו לתורתו ולהוציא הדין על בוריו ועל אמתתו ויצילנו מעונש הדין אמן: סימן קצו שאלה, חסר התחלתה) אמר שאלתי אותו בלילה על עיקר המעשה אמר שהם היו שותפים ושמו כל מה שביניהם בשותפות והתנה כל אחד מהם על חבירו שאם נפטר שיוציאו נדוני' לבנותיו לכל אחד מהם כך וכך ואירע שמת א' מהם והניח ד' בנות וכן האחת והיא הגדולה נשואה עם בן דודו של רבי עזרי' ושתים מהן נשואות לשני אחין והאחרת קטנה והיה התנאי בלשון זה שיוציא נדוניא לבנות שותפו כך וכך.

ואמר רבי' ז"ל שזה התנאי בטל ואינו חייב להשלימו לפי שהוא קנין דברים וזהו מכיון שלא היה בו חיוב לא בדרך חוב ולא בלשון מעכשיו ולא בשום דרך מדרכי ההקנאה אלא בדברים בעלמא וקנין על זה קנין דברים והוא בטל: ואמר עוד שהיה בלשון השטר שכל הדברים הם מעורבים בינינו גם הקרקעות והורה רבי' שלא כיוונו באמרם הקרקעו' אלא לרמוז על הפירות או אל שבח הקרקעו' לא אל זולת דבר זה אבל גוף הקרקעות לא שמן הנמנע לשותפו גוף הקרקעות והנה זה קנין דברים במה שהתנה לו שיתן לבנותיו מהריוח ומהפירות לפי שהוא דבר בלתי מצוי אבל הוא קנין דברים גם אמר דבר אחר שאפי' אם היה הקנין האמתי ולא היה קנין דברים אלא חוב גמור ואפי' אם היה התנאי על מעות מצויין עכ"ז אינו מתחייב בתנאי שהן תובעין ממנו האחין בעלי שתי הבנות הואיל והתנה על עצמו שאם לא יקיים כל התנאים היה נאמן עליו אבי הבנו'

במה שיטעון עליו יהיה מה שיהיה הוא ויורשיו אחריו כלומר הבנות שיהיו נאמנות עליו במה שטוען מצד אביהן ויקחו אותו בלא שבועה ואמר רבי' שאם אמר לא השלים התנאי אין יורשיו חייבין מן הנאמנות דבר לפי של' השטר הוא שהאמין אותו ואת יורשיו במה שיטענו על פלוני ולא אמר ועל יורשיו ג"כ הוא נאמן וא"כ אין יורשיו חייבין מנאמנות זו דבר ואין הבנות נאמנות עליהן כלל לפי שהנאמנות היא השותף עצמה ואינה על יורשיו וא"כ הנה נתברר שהתנאי קנין דברים ולא יעלה בידם ממנו כלום.

גם הקנס אינם חייבין בו בכלום לפי שאין הנאמנות עליהן אלא על אביהן בלבד וא"כ אין להם דבר: עוד חזרו אל דבר שני והוא שתתחלק ביניהן הירושה דקרקעות וכל מה שהניח אביהן שיתחלק על הבת הגדולה ועל השתי בנות הנשואות לשני האחין והקטנה שבבית ועיקרי המעשה היה שהגדולה קרא לה שם הנדוניא הידועה קודם מותו ואחר כך מת ונשאת אחריו ושאלתי ממנו ז"ל ואמר שהגדולה קנתה הנדוניא שהכניסה עמה ואינה מחוייבת להחזירה לדין חלוקה לפי שאביה קרא שם לנדוניא זו שהיא שלה וכבר קנאתה היא לבדה במה שקרא לה אביה שם לנדוניא זו שתהא שלה ובמה שייחד אותה לה.

אח"כ נשאל אם יש לכל אחת עישור נכסי מהנכסים לצורך נישואיה ובפרט הקטנה אם לאו לפי שהבן שהניח אביהן לא שהה אחריו כי אם זמן מועט ואח"כ מת ונשתה' יותר מל"י והוא ב"ק והוא יורש ונתערבבו אנשי העיר בהפרש שבין בת בין הבנות לבת בין הבנים שאם היתה בת בין הבנים היתה כל א' שוה לאחותה בעישור נכסי אבל זאת היא כבין הבנות שאין לה כלום אלא חולקות הממון בשוה ומקום הספק הוא אם מציאות האח חזקת לחייב לתת לכל אחת עישור נכסי או אינ' מזקת כלום.

ותחזיר הירושה לעיקרא שהיתה מן האב ונחשוב את הבן כאלו לא היה. או נאמר מכיון שהיה ראוי לתת עישור לכל אחת וגם עתה כן יהיה: והורה רבינו שאין מעלה ולא מוריד כלל מה שחיה הבן אחרי אביו לפי שכיון שמת ה"ל כאלו לא היה ויחזרו כלם כאלו הן יורשות מאביהן ויתבטל חיוב העישור לכל אחת להיותם כלן בנות והירושה היא להן ואפי' שנא' שהירושה היא לאח אין זה מזיק כלום משום דאיכא רווח ביתא שכלן יורשות ונחשוב שמה שתקח כל אחת מהירושה הוא כנגד עישור נכסים בין אם היה פחות או יותר הואיל ויש שם רווח ביתא כלומר ירושה ולקחת ממון יהיה מה שיהיה.

לפי שהמעשה הזה שלהן אינו כמעשה הנזכר בתלמוד כתובות פ' מציאות האשה דס"ט ע"א אבל יבא המעשה הזה שלהן מכל שכן. לפי שהמעשה שבכתובות היא כך שתי בנות ובן וקדמה אחת ונשאת בחיי האח ולקחה עישור נכסים ומת האח ועדיין השניה לא נשאת ולא לקחה כלום ואמרינן עלה שנייה ויתרה כלומר אין לה עישור ולא ליקח כנגד מה שלקחה אחותה הראשונה אלא מחלק חלקה בזה והוא מה שאמרו ויתרה כמ"ש משום רווח ביתא והשתא ומה אם באותו מעשה שהיתה מציאות האח עושה רושם והיותו יורש ואירע שהבת הראשונה לקחה כבר העישור ואח"כ כשמת קדם שתקח השנית העישור שאבדה אותו ושבה עם אחותה לעיקר הדין והיה האח כאלו היה כ"ש וק"ו מעשה זה של בנות אלו שמת הבן הקטן קודם נישואי שום אחת מהן ואין מציאותו לא מעלה ולא מוריד שלא יבא להן כלל מן הדין מחמתו שום משפט עישור אלא הדין נותן שיהיו

יורשות כלן בשוה ולא תקח האחת על האחרת שום תוספת כלל וגם הקטנה תקח חלקה עמהן בירושה בלבד ואין לה בכל הזמן לא מזונות ולא מדור כמו שהיה לה אלו האח היורש היה חי: הכלל העולה שאין לקטנה מזונות ולא מדור ומחשבין עמה על שכירות המדור ששכנה בו מקרקעות אביה ואינה יכולה לומר בחלקי דרתי לפי שאומרים לה מאן פלג לידך.

והלכתא ברירא לן הואיל והדבר מעורב אין שום אחד יכול לומר בחלקי דרתי ובו נתהניתי הכלל שזו היא כונת לשון שטר זה הנז' שקנו מפלוני שישא את הבנות בכך וכך נדוניא ואם לא יעשה כן יהיה נאמן בקנס שיש לו עליו והוא נאמן בו הוא ויורשי על פלוני שותפו הואיל ולא אמר ועל יורשי שותפו.

עוד הודה שהשטר בטל שאין לשונו מועיל לפי שהוא קנין דברים בעלמא כלומר שלא נתחייב בחיוב גמור אבל אמר אעשה כך וכך וזהו קנין דברים ואינו מועיל כלום ע"כ: (אמר המעתיק מלשון ערבי זה מצאתי בכלל תשובות הרא"ם עצמו שבלשון ערבי ולא ידעתי אם שאלה זו הנז' היא לשון תלמיד אחד מתלמידי שמספר בעדו או אם הוא לשון הרא"ם עצמו שמספר בעד רבו הריא"ף ז"ל כמו שתמצא בקצת תשובות הכתובות למעלה): סימן קצ"ז עוד הורה ז"ל במי שאבד ממנו הפקדון שהפקד אתו שיכלול כמה היה שוה בכלל שבועה שאינה ברשותו ואין הפרש בזה בין ש"ש ובין המלוה על המשכון שכשאנו מחייבין את כל אחד מהן שבועה שאינה ברשותו ושנאבד ממנו נשבע ג"כ שהיה שוה כך וכך ויפרענו לו והשבועה היא שבועה דאורייתא ואם אינו יכול לכוין שיווי יתן מה שיאמר חברו שהיה שוה אחר שיחרים חרם סתם על מי שלקח ממנו יותר משיווי וכבר ביאר כיוצא בזה בשבועות וכל המפרשים האחרים זולתו הטילו השבועה על בעל החפץ בדין המסור והדומה לו שנשבע על שיעור מה שנאבד לו ונוטל והביאו ראיה לזה ממה שאמרו מעשה בחד בר נש דאפקידו גביה חד שק צרור כו'.

והרב ז"ל חלק ואמר שהטעם שאמרו שם במי שהפקיד צרור שישבעו בעליו על מה שהיה בו ויטלו לפי שבעל דינו אינו יודע מה היה בו והוא מכחיש אותו בטענתו באמרו אולי היו בו אבנים ולא כסף וע"כ חייבו שבועה את התובע שישבע כמה היה בו ויטול אבל ענין זה הוא בדרך אחר והוא שמי שנאבד אצלו מודה הוא ששוה קצת אלא שיש בו בינו ובין התובע הפרש בין רב למעט וע"כ ישבע כמה היה שוה ואם אינו יודע יפרע מה שיאמר בעל רבו ויחרים חרם סתם בפניו על זה ע"כ.

(אמר המעתיק מלשון ערבי מלשון תשובה זו נראה שהוא לשון אחד מתלמידי הרא"ם ז"ל שאמר כה וכבר כתב כיוצא בזה בשבועו' רומז אל חדושי הרא"ם ז"ל הנמצאים היום אצלנו לשבועות): סימן קצ"ח ודין השלחני עם הפאס"י שטענו בארבעה כספים דמי דבר מה עוד טען עליו בחליפי דינר מראבט"י והודה הפאס"י שיש לו אצלו חליפי דינר בלבד ודן אותו רבינו יהוסף ז"ל בשבועת התורה להיותו מודה במקצת במה שהודה בחליפי הדינר ביותר מש"פ שהוא שיעור ההודאה והיה זה דומה למה שאמרו טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן חייב לפי שמין הכסף אינו מין הזהב ורצה הפאס"י להפך השבועה על השלחני ואמר לו שבועת התורה לא תתהפך ואמר הפאס"י די לי ממנו בחרם סתם ואמר השלחני אני אהפך עליו זה החרם סתם ואפטרנו מממונו ואמר

רבינו לפאס"י שבידו הבחירה אם רצה יזהיר או יפרע והפך עליו אזהרה ופרע הפאס"י: סימן קצ"ט ראיתי אותו ז"ל שדן במי שהעיד עליו עד אחד שישבע ואמר שישבע הסת ונתן הטעם לזה להיותו מודה בעיקר הטענה ואמר כן הוא שהיה לו אצלי כמו שאמר העד אלא שפרעתי לו ואמר שאין הפרש בין אם כפר קודם שבא העד או הודה השבועה מוטלת עליו וכן היה המעשה שהנתבע כשבא לפניו אמר כן הוא שהיה לו אצלי ופרעתי והלך להביא העד האחד בחשבו שיחייב אותו שבועת התורה ואמר לו אין עליו אלא שבועת הסת לפי שהודה ואמר כן הוא שהיה לך אצלי ופרעתיך ואם היו שני עדים לא היה נאמן כלל ובפרט אם היה בקנין אבל הואיל והוא עד אחד עדותו תועיל שישבע שבועת הסת ויפטר אח"כ הפך השבועה על חבירו ואמר ישבע ויטול ודן אותו ז"ל שיהפכנה עליו ויפרענו: עוד שאלתי ממנו ז"ל אם היה עד אחד מעידו בחוב שנתחייב עליו בו שבועה אם הוא צריך שיהיה בקנין ואמר א"צ אלא עדות גרידא תועיל בזה עוד שאלתי אותו ז"ל על העדים שמחייבין אותו ממון אם הם צריכין שיעידו בקנין ואמר אינם צריכים לו שאין לנו צורך בקנין אלא לענין שעבוד בלבד: סימן ר' מורשה אחד בא לפנינו וקבל דינר שהיה למרשה אצל אחד וכשבאו להעיד עליו בו אמר לא אעיד על עצמי אלא שקבלתי דינר מצד ההרשאה שהורשתי בפ"י ולא יקנו מידי כלל בסתם איך קבלתי אותו וכשאירעו דברים אלו אמרתי לו איך יתחייב בזה והלא איפשר שתהיה זו סיבה לשיפסיד הדינר בשאיפשר שבטלה האשה המרשה הרשאת המורשה או הרשאתה זולתו ויפסיד זה האיש הדינר הזה שנתנו למורשה הזה ואמר ז"ל שאין עליו מזה הפסד ולא יפסיד דינר זה לפי שיאמר למרשה אותו אני נתתיו למי שנתבררה הרשאתו עלי בב"ד: עוד אמר וקבלו ממני שכל מה שינתן למורשה אחר שתתקיים הרשאתו לא יפסיד אותו המורשה או נסתלק או נשתנה אלא כל מה שקיבל מתחייב בו המורשה ויחשוב אותו לנותן.

ומה שאמרנו שיכול המורשה לבטל הרשאת המורשה שהרשאו או להחליף אותה הוא לענין המרשה והמורשה. וזה כדי שלא יחזיק המורשה ויאמר לא אסתלק מהרשאתי הואיל וכבר הרשית אותי והחזקתי ולא אסור ממנה ע"כ אמרנו שיכול המורשה לבטל הרשאתו אבל לענין מה שקבל מבני אדם וגבה מן החובות מבעלי חובות בכח ההרשאה שבידו המרשה חייב בכל מה שקבל המורשה שלו אא"כ בטל הרשאתו או החליף אותה והודיע את בעל חובו ומי שיש לו אצלו דבר או עשה זה בב"ד או שהעיד עדים בכתב או שלא בכתב ולא היה הענין בסתר שיש לבעל הממון לטעון ולומר כבר בטלתי אותו בעדים וידעו רוב העולם בכך והיה לך לשאל על זה ולהתעכב מלתת וכיון שלא עשית כן אתה הוא שהפסדת על עצמך: אבל אם טען המרשה אני בטלתי הרשאתי בסתר ואפי' שהיה זה בעדים הואיל ולא היה זה בב"ד ולא בפומבי אין טענה זו מועלת לו כלום ומה שקבל המורשה שלו אח"כ הוא נחשב עליו וחייב בו ולא יפסיד הנותן ממנו שום דבר כלל.

ומה שאמרנו שהנתבע יכול לדחות את המורשה ולומר לו לא אתן לך דבר שמא מי שהרשה אותך חזר בו או הרשה זולתך אין זה מטעם שאם נתן למורשה דבר שיפסיד אותו אבל כל הדברים הללו הם אם רצה הנתבע לדחות ואם ירצה יאמר אותם ואם לא ירצה לא יאמר ואם אמר אותם הם על דרך האזהרה לעצמו וההשמר מדברי ריבות

ומלטרורח לקיים הרשאתו שהוא רוצה לברוח מהטורח ומהקטטה ויכול לומר זה עד שיברר המורשה שההרשאה לא נשתנה ולא שינה אותה כלל זו היא טענה לנתבע בדוקא שיכול לשמור עצמו מהטורח אבל אם רצה ליתן לא יפסיד כלום ובתנאי שלא היתה בטלת ההרשאה מפורסמת כמו שנתבאר עוד הוציא דין זה ממקום אחר והוא שיכול לומר לו אפי' את"ל שבטלת שליח זה ואינו שלוחך הרי אתה גרמת לי הפסד ממון והואיל ואתה גורם אתה חייב לפרוע לי מה שגרמת לי להפסיד אותי והפסדתי אותו בעשותך אותו שליח ורימתיני עד שנתתי לו והיית אתה סבה להפסד ומה שאתה מחוייב לפרוע לי לסיבת שאתה הוא הגורם הוא יפטור אותי שליח ואם אח"כ בטלת אותו איני חייב דבר מזה הטעם ג"כ אמר רבינו שמי שהממון אצלו הוא נפטר ממנו.

עוד אמר ומה שאמרנו שהמלוה א"א לתת אותה לשום אדם במתנה דוקא אם היתה מלוה על פה אבל מלוה בשטר אפשר לתת אותה במתנה ויקנה אותה מפני ששעבוד השטר על הקרקעות והוא ליה כאלו הקנה לו דבר נמצא בעין והיה דינה כדין דפקדון ע"כ: סי' רא (הביאה רב"צ ז"ל בש"מ לקמא במאי דשייך לדקי"ב ע"א): סימן ר"ב אמרו בסוף פרק החובל בירא דשתית מיניה לא תרמי ביה קלא פ"ה הבור ששתית ממנו לא תשליך בו אבן או דבר אחר כלומר לא תזלזל בו ולא תגמול אותו רע אחר שנתהנית ממנו וזה ע"ד משל הדברים שמי שבא לאדם ממנו אי זו תועלת או נהנה ממנו אין ראוי לו לעשות לו שום מעשה שיבא לו נזק ממנו וכבר הביאו שם בגמרא ע' ענין זה משלים ופסוקים מענין מכות מצרים וגלו הסיבה שנעשו קצתם ע"י אהרן ע"ה וסיפר רבינו ז"ל על רבו הריא"ף שאירע לו ענין זה עם איש אחד ולא רצה לדון אותו כלל כדי שלא ידון אותו במה שיבא לו הזק ממנו ונמנע מזה מניעה גמורה וזה שהוא ז"ל חלה ונכנס אצל אדם אחד במרחץ שהיה לו בביתו ונתהנה מהמרחץ הנז' אח"כ זמן אותו שישב אצלו עד שיבריא וכבד אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא ובהמשך הזמן על האיש ההוא מטה ידו וירד מנכסיו ונשבר בערבונות וזולתם ונתחייב לתת ממון לבעלי חובות וירד עד שהוצרך למכור המרחץ הנז' ולשום אותו לבעלי חובותיו ואמר רבינו יצחק ז"ל לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתייחד בו לפי שנתהנית ממנו ואם היה זה בדומם שאין לו הרגשה כ"ש וק"ו בני אדם המרגישים בהזק ובתועלת שיהיה זה שנוי לעשותו והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ ואמר ואפשר לפרש במה שאמרו לא לידון איניש לא למאן דרחי' ליה ולא למאן דסני ליה שיהיה סיבת מניעתם ז"ל לדון למאן דרחים לשתי סיבות האחד שלא נטה לזכותו והשנית שאם אפשר שיציל את נפשו וידון אותו כפי שורת הדין היה בזה משלם רעה תחת טובה ואם היה זה במי שקבל הנאה מבשר ודם כ"ש וק"ו באלוה יתברך שממנו נשפע הטוב הגמור שראוי להודות לו הודאה גמורה ולא יעשה מה שיקניטנו ולא מה שהוא שנוי לו (הביאה רבינו בצלאל ז"ל ועי' להרב ברכי יוסף חזקה"מ סי' ז' אות ב'): סימן ר"ג רבינו ז"ל הנהיג את אנשי אליסנא בתחלה שיברכו שהחיינו על הלולב ועל השופר עד רבו רבינו יצחק ז"ל אלפאס"י ובטל מלומר שהחיינו על שניהם לפי שלא נראה לו זה ונגלית אח"כ תשובה לרבינו נסים ז"ל והכריע בזה כדברי ר"ן והתשובה היא מחייבת לומר שהחיינו בשופר ולא בלולב וזה לפי שנראה לו שאין לומר שהחיינו בלולב לפי שכבר ברכנו שהחיינו בלילה בקידוש וחג הסוכו' הוא מהרגלים שראוי לומר

בהם שהחיינו מדאורייתא והלולב הוא מדאורייתא וכבר נכלל בברכת הלילה אבל ברכת שהחיינו בלילה בר"ה ויה"כ היא מזרובנן וברכת שהחיינו על השופר היא מדאורייתא ואין חיוב ברכת שהחיינו שבלילה שהיא מזרובנן פוטרת ברכת שהחיינו שעל השופר שהיא מדאורייתא ביום וע"כ ראוי לברך עליו שהחיינו וכן נהגו באליסאנ"א וברוב המקומות וכן אנחנו נוהגים ומורים: סימן ר"ד וביאור מילת פיוט עיקרה מלשון שירה מלשון יון שקוראים למשורר פיטאנ"א וכן מלת פזמו"ן הוא הדבר שחוזרין לאומרו פעמים רבות וזה שבעלי לשון זה קוראים את האיש החוזר לשנות דבריו פעם אחר פעם וחוזר על הדבר פעמים רבות פזמאנ"א.

וכן הפזמון להיות לעולם טוב וחוזר על כל בית ובית מבתי השיר קראוהו פזמון ואמנם קוקל"ר אמרו שהוא נגזר מענין הסיבוב והוא נופל ע"כ הדברי' הסובבים לעולם וע"כ השירים שיש להם סיבוב ותנועות סובבות ישמרו סיבובם קראו אותם קיקלרא: סימן ר"ה ושאלת הא דקתני בברייתא וחכ"א על חמץ דגן ענוש כרת ועל עירובו בו לא כלום בדמיערב קמי פסחא הוא אבל כד הוי בעיניה בפסחא אע"ג דמעריב ליה אסור א"ד אפי' כי איתיה בעיניה בפסחא כי מעריב ליה שרי: תשובה האי שאילתא דקא שאיל מאי קא פתח ביה בדאכיל לחמץ בפסחא עצמו מדקאמר על חמץ דגן ענוש כרת ועל עירובו בו לא כלום וסיים בתר הכי בחמץ שעבר עליו הפסחא דהאי דקתני בברייתא וחכ"א על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בו לא כלום ודאי בדאכיל ליה בפסחא עצמו הוא דאי בדאכיל ליה לאחר הפסחא הוא ודאי ליכא מאן דאמר בחמץ שעבר עליו הפסחא ענוש כרת ומ"מ בין דאכיל ליה בפסחא עצמו בין דאכיל ליה לאחר הפסחא ליכא הפרש בין היכא דאיערב קודם הפסחא להיכא דחל עליה הפסחא בדאיתיה בעיניה ובתר הכי איערב דמדאמרי' אהא דקתני בברייתא על חמץ דגן ענוש כרת ועל עירובו בו לא כלום דרבי אליעזר וחכ"א על עירובו בו לא כלום ורבנן לית להו כזית בכדי אכילת פרס דש"מ דהא דפטרי רבנן משום דליכא כזית בכדי אכילת פרס איכא כזית בכדי אכילת פרס מחייביה מכלל דליכא בינייהו הפרש בין היכא דאיערב קודם הפסחא להיכא דחל עליה הפסחא כדאיתיה בעיניה ובתר הכי איערב דאי נמי חל עליה הפסחא בדאיתיה בעיניה דה"ל חתיכה דאסירא כיון דאיערב ליה בתר הכין בהדי היתירא אע"ג דבמינו איערב לא בטיל א"נ שלא במינו ואיכא נ"ט דלא בטיל כיון דליכא כזית בכדי אכילת פרס לא מיחייב עליה דקי"ל בכל איסורין שבתורה שנתערבו בין במינן א"נ שלא במינן ויש בו נ"ט אע"ג דאיסוריה לא בטיל לא מיחייב עליה עד דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ואי ליכא כזית בכדי אכילת פרס אע"ג דאיסורא איכא מלקא מיהא לא לקי.

הילכך כיון דמוקמינן לה כרבנן דאמרי על עירובו בו לא כלום בדליכא כזית בכדי אכילת פרס ממילא שמעת דאע"ג דחל עליה הפסחא בדאיתיה בעיניה דה"ל חתיכה דאסירא כיון דאיערב ליה בתר הכין וליכא בהוא עירוב בכא"פ לא מיחייב מידי ואפי' אכיל בפסחא גופיה וכ"ש אי לא אכיל ליה אלא לאחר הפסחא דהתם נמי ליכא הפרש בין היכא דאיערב ליה קודם הפסחא להיכא דחל עליה הפסחא כדאיתיה בעיניה ולבתר הכין איערב דהא קימ"ל כר"ש דאמר חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו בו לא כלום וקנסא הוא דקא קניס ליה ר"ש הואיל ועבר עליה בבל יראה ובבל ימצא וכי קניס ה"מ בעיניה אבל ע"י תערובות לא קניס ליה אלא שביק ליה על דין תורה וכיון דמדאורייתא

הא אמרינן דאינו עובר עליו בו לא כלום אף דכי חל עליה הפסח בעיניה הוא דודאי עבר עליה בבל יראה ובבל ימצא כי מיעריב בתר הכי כיון דלא קניס ר"ש ע"י תערובות ממילא שמעינן דשרי בדין תורה והיינו דאמרינן לענין קדרות ושמואל אמר אל ישברו אלא משהא להו לאחר הפסח ועביד בהו בין במינן בין שלא במינן ולא מבעיא היכא דליכא בכא"פ דשרי אלא אפי' היכא דאיכא בכא"פ נמי שרי כיון דלא קניס ר"ש ע"י תערובות אלא שביק ליה על דין תורה ה"ל היכא דאיכא כזית בכא"פ והיכא דליכא בכא"פ דינא חדא ושרי כדין תורה: תדע דהא אמרינן דע"י תערובת לא קניס ר"ש ואפילו חל עליה הפסח כדאיתיה בעיניה ובתר הכי איערב ליה הוא מדאמרינן אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר ואוקימנא משמע דכי קנס ר"ש ה"מ בעיניה אבל ע"יתערובות לא קניס מדאמר במינו מכלל דבאיסורא דאיערב בהדי היתירא עסקינן ואי ס"ד מקמי פיסחא אי עירב מאי איסורא הוה ביה בעידנא דאיערב כי היכי דנימא במינו ושלא במינו אלא ש"מ דכי חל עליה פסח חמץ גמור בעיניה הוה דודאי הא עבר עליה בפסח בבל יראה ובל ימצא ובתר הכי איערב ליה עסקינן דה"ל איסורא דאיערב בהדי היתירא ואפ"ה כיון דלאחר הפסח קא אכיל ליה וחמץ שעבר עליו הפסח מדאורייתא שרי שבקי' ליה על דין תורה דשרי ור"ש לא קניס אלא בעיניה אבל ע"י תערובת לא קניס אלא מיהו מסתברא לן דה"מ דאיערב ממילא אבל לערובי לכתחילה אסור.

וא"ת והא קדרות דשרינן להו לכתחילה למעבד בהו לאחר הפסח בין במינו בין שלא במינו התם טעמו של איסור איכא ולא ממשו: תדע דאשווי חמץ לאחר הפסח ודאי אסור משום דקא עבר עליה משום בל יראה ובל ימצא והאי דקא שרינן לכתחילה להשווי לקדרות לאחר הפסח מ"ט לאו משום דטעם חמץ הוא דאיכא ולא ממשו הכא נמי היינו טעמא דשרינן ליה לכתחילה למעבד בה בין במינן בין שלא במינן משום דטעם חמץ הוא דאיכא ולא ממשו אבל היכא דאיכא טעמו וממשו ערובו לכתחילה בידיהו מיהא אסור עכ"ל ז"ל.

ויש קצת טעיות: סימן ר"ו דין אסור לאכול מבהמה וחיה שצד אותם ציד בקשת וחיצים ואע"פ ששחטה ישראל כהלכתא ואע"פ שנפל החץ בשוק' דאיכא למימר שאותו סם נגע במקום שעושה אותה טריפה ואם יש שמעלה על דעתו ואומר אם החץ נפל בשוק של חיה מאי חששא איכא הרבה יש לחוש כאן אע"פ שנראה קלה שהרי אנו שונין בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צ"ה וקי"ל די"ו חוטי הוו בצ"ה ואי איפסיק חד מיניהו טריפה הלכך אסור להורות בה להיתר אפי' לבקי שבבקיאים וכ"ש לשאר בני אדם וכל האוכל ממנה באיסורו הוא עומד.

ע"כ בלשונו ז"ל: סימן ר"ז וששאלת ראובן נתן קרקע מקרקעותיו להקדש ונפטר ועמדו הקהל ומכרוהו והוציאו במסים שלהם ונשאר אצל הלוקח כמה שנים ובא עתה א' מהקהל ותבעו ממנו ואמר אין מותר להוציא ממון זה אלא בהקדש ואמר לו הלוקח לך ותבע את הקהל ומה לך עמי אם יעלה זה בידו אם לאו ואם יעלה הממון להקדש אם יכולים לתובעו בפירות אם לאו: תשובה מי שהקדיש דבר לב"ה ממנו אין שום אדם יכול לשנותו כ"ז ששם בעליו נשאר עליו אא"כ היה לדבר מצוה כמו פדיון שבויים

והדומה לו משאר המצות כמו כתיבת ס"ת אם יצטרכו לו ואלו שמכרו זה ההקדש והוציאו דמיו במסים שלהם הנה כבר טעו טעות ברורה שגזרו את בעל ההקדש ולקחוהו לעצמן וראוי להם לפדותו מן הקונה ויחזור להקדש כמו שהיה ומי שעמד לדבר בדבר הזה הנה שכרו אתו וראוי לסייעו לפי שהדבר זה יש בו תועלת לו ותועלת לנפטר הנגזל וקרובי הנפטר הם יותר ראויים לדבר כזה מזולתם והואיל והקונה היה יודע בעת שקנהו שהוא להקדש אין לו אלא מה שפרע בדמיו וראוי לחשוב עמו על מה שנכנס ברשותו מהפירות אחר שמחשבים עמו על ההוצאות בכל ההוצאות הקרקע וכך הדין: סימן ר"ח שאלה לאה נפטרה ולא נשבעה על כתובתה ובמה שהניחה אין כדי שיעור הנדוניא והוא ביד יורשיה ובאו יורשי הבעל לתבוע את יורשיה והיתה הנדוניא כתובה עליו כנצ"ב ויורשי הבעל אומרים אין לה כלום הואיל ולא נשבעה כיון שהניח לה הבעל יותר מכתובתה ויורשיה אומרים אין אצלם שיעור הנדוניא שהיה לה לקחת בלא שבועה.

יודיענו אדונינו שורת הדין בזה: תשובה האלמנה כשנפטרה מבלי שתשבע על כתובתה והיה לה כתובה על בעלה שהוציאה לו נדוניא וקבל אותה על עצמו בנכסי צ"ב אם היו בנכסים שהניח הבעל מה שהוא ידוע שהוא מאותה נדוניא או מי שקנה אותה מדמיה יוכלו אותה יורשיה אע"פ שנפטרה מבלי שתשבע שלא היתה האלמנה מחוייבת לישבע על הנכסים הנז' ביחוד כמ"ש מטלטלי דאיתניהו בעיניהו בלא שבועה ומה שלא נמצא עליו עדות שהוא מאותם הנכסים שהנדוניא וגם אינו קנוי ממעות הנדוניא שלא היתה יכולה בחייה לגבותה אלא בשבועה הואיל ונפטרה ולא נשבעה אין יורשי יכולים לגבות לפי שאין אדם מוריש שבועה לבניו.

וכך הדין: סימן ר"ט שאלה כבר קדמנו לנו שאלות בהדרת מורנו בענין האלמנה אם רצתה לגבות כתובתה מנכסי בעלה והיא טוענת שנאבדה ממנה ובאה לנו תשובה מאת רבינו שאין משביעין אותה ולא תגבה כלום ועמדנו מתמידין לסברא זו עד שקם טוען וטען עלינו בזה באומרו שעד כ"ה שנה ממיתת בעלה יש לה לגבות כתובתה אחר שתשבע עליה ואע"פ שלא הוציאה כתובתה והביא ראיה לדבריו מהלכה זו והיא כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כו'.

ועמדנו על הלכה זו ולא ידענו מה לפסוק בזה אלא ע"פ אדוננו ועמדנו עוד על הלכות הרי"ף ז"ל ולא מצאנו לו ביאור בזה כי לשון שבא בתלמוד וראינו לרבינו שמואל ן' חפני ז"ל בספר ההוצאה בפ"י הלכה זו שהוא אומר שיש לה לתבוע כתובתה עד כ"ה שנה אע"פ שאבדה כתובתה ונסתפקנו בדבר ואדוננו יאריך אפו ויבא לנו זה.

עוד ראינו בתשובת לרבינו האי גאון ז"ל שאומר שהלכה זו האומרת גובה כתובתה עד כ"ה שנה ושאינ כתובה יוצאה מתחת ידה הוא דוקא כשחייב מודה. והביא ע"ז הרבה ראיות ואנחנו מצפין תשובת אדוננו ישצ"ו ויכפול שכרו: תשובה מה ששאלת על האלמנה שאין בידה כתובה אם הגבה אותה כמו שקדמה תשובתנו אליכם הוא האמת הגמור לפי שכיון שאין בידה שטר כתובה יש לנו לומר אולי הבעל כבר הגבה אותה לה או נתנה אותה לו במתנה ואע"פ שאמרו לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים אין זה אלא לענין שאין לה לתבוע אותה מחיים והנה אפשר שנתרצה מדעתו ויגבה אותה לה מחיים.

ואע"פ שאמרו חזקה לא עביד איניש דפרע גו זימני' ואמרו הלכה כרשב"ל ואפי' מיתמי.
הנה אפשר כאן שהוא התפיסה צררי מחיים שתגבה מהן כתובתה לאחר מותו.

הלא תראה שאלמנה אינה גובה כתובתה מהיתומים אלא בשבועה הנך רואה שאע"פ שאמרו חזקה לא עביד איניש דפרע גו זימניה ואלמנה להיותו חס עליה בכבודה גם אחר מותו שלא תתבזה בב"ד נחוש שהוא התפיסה צררי בחייו שתגבה מהן כתובתה לאחר מותו והואיל והיה זה אפשרי ראוי שלא תגבה כתובתה מן היתומים אלא עד שתביא כתובתה ואם לא הוציאה אותה יש לנו לומר שמא התפיס' צררי כדי כתובתה ולקח ממנה כתובה וקרע אותה או שמא מחלה לו כתובתה וקרעה כמו שאנו דנין בכל ב"ח שבא לגבות מן היתומים שאין לו לגבות מהן אלא בהבאת שטר.

ותכלית מה שהועילנו אמרם חזקה לא עביד איניש דפרע גו זימניה הוא דלא נחייב אותו לישבע כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים אבל שיגבה בלתי הבאת שטר אין לו זה. ומה שאמרו כ"ז שהיא בבית בעלה גובה כתובת' לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה כתובתה עד כ"ה שנה שהעמיד אותה התלמוד בשאין כתובה יוצאה מתחת ידה אין זה בנדון שאיכא לחוש בו שהבעל התפיסה צררי וקרע הכתובה אלא במה שאין לחוש בו דבר זה כגון שהיו לה עדים שהיתה כתובתה אצלה אחר מות בעלה או שבעלה בשעת מיתתו העיד לה על עצמו שכתובה קיימת אצלו וכיוצא בזה מהדברים שיסתלק בהם חשש המחילה לבעל וחשש דילמא אתפס' צררי באופן שלא נשאר לומר אלא אולי מחלה אות' ליורשים ובזה נפל המחלוקת בין ר"מ וחכמים שר"מ אומר כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם ולא נאמר שמחלה כתובתה ליורשים וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד כ"ה שנים שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה פי' שאפשר שבכלל זמן זה נתנה בנכסי היתומים ועשתה טובה מהם כדי הכתובה וחכ"א להפך כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם שיש לנו לומר שמה ששתקה ולא תבעה כתובה כל זה הזמן הוא מפני הבושה להיות שהיא עמהם בבית ולא נאמר שבשתיקתה מחלה אותה ואם היתה בבית אביה שאין שם דבר שתתבייש מהם לסיבתו אז נאמר שמה ששתקה ולא תבעתה מהם ראייה שמחלה אותה להם ועל זה נאמר ל"ש אלא כשאין שטר כתובה יוצאה מתחת ידה וראינו אותו בידה והיא נזהרת בו הנה כיון שהיא נזהרת בו ומשמרתו מורה שמה ששתקה ולא תבעה אותה כל זמן זה לא היה אלא ע"ד הכבוד לא שהיא מחלה אותה ליורשים כיון שהיא משמרת שטר כתובתה ונזהרת בו.

הנה נתבאר לך שאין משנה זאת במי שיש בה חשש פרעון הבעל או חשש שמא אתפסה צררי אלא בנושא שנסתלק ממנו זה החשש כגון שהבעל צוה בשעת מיתתו שהכתובה עדיין היא אצלו לה ולא התפיסה צררי או שהעידו שני עדים שראו כתובתה בידה אחרי פטירת בעלה שבזה כבר נסתלק זה החשש ולא נשאר אלא חשש שמא מחלה אותם ליורשים כמו שכבר ביארנו.

ודברי רבינו שמואל בין חפני ז"ל שביאר כמו שזכרתם משמו הנה בקודם ראינו אותם והשבנו עליו ואין משגיחין בהם וכך הדין: סימן ר"י שאלה ראובן נפטר והניח אלמנה ובנות ואח"כ נשבעה האלמנה שלא נפרעה כלום מכתובתה והורידוה ב"ד בנמצא מנכסי בעלה ונתנה אותו לבתה ונשאר לה מסך כתובתה שיעור ידוע ולא נשאר מנכסי בעלה

דבר שתדד לו והיה לו בית שהיתה ביד עו"ג ואח"כ החזירה עתה אחר מיתת האלמנה הנז' ורצתה בתה הנז' ליקח אותה ויורש ראובן ואמר הואיל ולא ירדה האלמנה לבית זה עדיין לא קנתה אותה כדי שתתקיים מתנתה בה והואיל והדבר כן הנה הבית הוא לראובן ויירשנו יורשו יורינז אדונינו תשובת הדין: תשובה הואיל ונפטרה האלמנה ולא הורידה ב"ד בבית הנז' שלה ולא קנתה אותה כדי שתכנס בכלל מה שנתנה לבתה אבל היא נכסי ראובן בעלה.

ואם היה שהאלמנה הנז' הקנתה כתובתה לבתה הנז' בכתיבה ומסירה או אגב קרקע וכל שעבודה דאית בה אז היתה הבת הנז' עומדת במקום אמה בגביית מה שנשאר לה מסך הכתובה והיה מן הדין שתדד עתה בבית שהיתה יורדת אמה בה אבל הואיל ולא הקנתה אותה אלא בכתיבה ומסירה ולא אגב קרקע לא קנתה הבת הנז' בסך שנשאר לאמה מהכתובה במתנה שנתנה לה לפי שהאותיות אינן נקנין אלא או בכתיב או במסירה או ע"ג קרקע וא"כ יורשיה שוין במה שנשאר מהכתובה הנז' וכך הדין ועיין סי' צ"ו: סימן רי"א מכלל השאלות ששאל ממנו הר' יוסף בן יושט נ"ע אמר רבינו במי שאמר לחבירו בנה בית זה ודור בה וחשב עלי הוצאתה כדי שתועיל בה בדירתך בה.

שאינן בזה צד רבית לפי שמה שאמר לו בנה אותה אין דינו כדין ההלואה לפי שרוב העולם דרכם לתת מעות למי שידור בבתיהם כדי שלא ישארו שוממים ככתוב ושאינה יוכת שער אח"כ אמר ועם היות שאמרו אע"פ שאמרו דר בחצרו של חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלווה ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר הנה זה אבק רבית שאינו יוצא בדיינין ולא ידעתי לאיזו סיבה דן רבינו במי שאמר לחברו בנה בית זה ודור בה וחשב עלי ההוצאה כדי שתועילנה בדירתך דין אבק ריבית לפי שדין מלות אלו שהן לבנות ולחשוב ההוצאה על בע"ה אם הם הולכים בדרך הלוואה היה דינם כדין הלוויני ודור בחצרי שהוא רבית קצוצ' ואם אין דינם כדין ההלוואה לפי שהדירה כבר תלה אותה שהיא להועיל הבית לא לסיבת מה שהוא מרויח לו זמן בסך ההוצאה הנה א"כ אינו דומה להלווה ודר בחצרו ואפי' אבק ריבית לית בו לפי שאבק ריבית לא יהיה אלא אם קדמה ההלוואה לדירה דלאו אדעתא דהכי אוזפי' ואמרו בנה ודור אם יש בו צד ריבית יותר קרוב הוא שידמה להלוויני ודור בחצרי מן הלווה ודר בחצרו.

ואחלה פני רבינו יבאר לי מה שנתקשה לי בזה ביאור מספיק: תשובה ומה שכתבת נמי שהוציא על בנין בית חבירו ואמר לו חבירו דור בה כדי שתועיל אותה בדירתך שאין בזה צד רבית והקשית עליו במה שאמרתי אח"כ שיש בזה אבק רבית. אין בזה דבר שהתקשה לפי שמה שאמרנו שאין בזה צד רבית כוונתינו בזה ריבית קצוצה לפי שמה שהתנה עמו שידור אינו דור בה כדי שתלוויני כדי שיהיה זה רבית אינו אלא כאומר לו לא תוציא לי בה דבר אא"כ תדור בה כדי שלא תאבד היא וההוצאה שיצאה עליה הלא תראה מה שאמרנו שהרבה אנשים נותנים שכר למי שידור בביתם כשהם חוששים בהם מהקלקול ודברינו אלו מורים לפוטרו מחיוב השכירות אמנם ואמרנו ואע"פ שאמרו הלווה ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר מאמר זה כבר העמידו אותו במקומו בגברא דלא עביד למיגר ודרתא דלא קיימא לאגרא עכ"ז אמרו אם היתה לו עליו מלוה צריך להעלות לו שכר משום אבק רבית.

לפי שכל תועלת והנאה שתבא לאדם מן הלוח אסורה ואפ"ל שיהיה דבר שדרך העולם למחול אותו זה לזה זו. היא כוונתנו והוא נגלה במשמעות דברינו ואין בזה דבר שיעלם ומה שאמרת איך יסכים אמרם הלוח ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר עם שאמרו אבך ריבית אינו יוצא בדיינין.

תשובתך אין מה שאמרו צריך להעלות שכר להוציאו בדיינים אבל צריך להעלות לו שכר בה לצאת י"ש אבל לא בדיינים: סימן רי"ב (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למציעא במאי דשייך לדק"ח ע"ב ד"ה וכן כתב תלמידו הר"ן מ' מיגאש כו'): סימן רי"ג שאלה לאה היה לה שטר על ראובן בסך ידוע לזמן שלש שנים שיפרע לה בכל שנה שלישי וכששלמה השנה הראשונה הלך לוי אחי לאה הנזכרת בשטר הנז' וגבה ממנו שלישי הממון ובסוף השנה השנית לקח לוי השטר הנז' והוליד אותו לראובן וקבל ממנו השלישי השני וכתב ראובן ללוי שטר על שמו בשלישי הנשאר ואח"כ תבעה לאה כל החוב מראובן ואמר לה ראובן כן הוא שהיה לך אצלי ממון זה שאת אומרת אבל אחיך בא משמך ובידו השטר ופרעתו בזמני הפרעון וקרעתי השטר וכתבתי לו על עצמי שטר בשלישי הנשאר בשמו ושאלו מאחי לאה ואמר כן הוא ואני היה לי אצל אחותי ממון והיא נתנה לי השטר ושלחה אותי לראובן וקבלתי ממני הממון וגבתי מקצת מן הממון במה שהיה לי אצלה והשאר נתתיו למי שצויתני והנשאר כתבתיו בשמי שהיא אמרה לי שלקח אותו ממה שיש לי אצלה ולאה אומרת לא היה לאחך אלצי לא מעט ולא הרבה ולא מסרתי לו השטר וגם לא שלחתיו שיקבל מראובן כלום אלא אחי גנב ממני השטר והלוי בו לראובן וגבה הממון ממנו מבלתי ידיעתי וראובן מודה שלא נתן הממון ללוי במאמרה אלא אומר הוא כשראיתי השטר בידו נתתי לו את הממון וקרעתי את השטר יורינו והמקום יכפיל שכרו: תשובה אם ראובן מודה שלא פרע הממון ללאה אלא פרעו ללוי אחיה כשראה את השטר בידו ואמר לו שלאה נתנתו לו וגבה אותו לעצמו מבלי שיאמר שהיא הקנתה אותו לו בכתיבה ומסירה ראובן חייב לפרוע ללאה כל הממון ואינה מחוייבת לחשוב לו כל מה שפרע ללוי אחיה הואיל ופרע למי שלא היה לו לפרוע ואם טוען לוי שלאה אחותו מסרה לו השטר וצותה לו שיגבה אותו ממנו ושמה שקבל ממנו היה בשליחותה של לאה אחותו ישבע על זה שבועת היסת ויפטר מבלי שיתן לראובן השני שלישים שקבל ממנו ויפסיד אותם ראובן ולא יקבל השלישי שלא קבל אותו עדיין ויכריחו את לוי להביא השטר שנכתב על שמו בשלישי הנשאר ויקרע לפי שראובן כתבו לו על עצמו בטעות ואם רצה לוי להשביע את לאה אחותו שאין לו אצלה כלום ושלא פרע בעדה כשיעור השלישי הזה הרשות בידו בזה: וכך הדין: סימן ריד (הביאה רבינו בצלאל ז"ל בש"מ למסכ' מציעא במאי דשייך לדף כ"ח ע"ג יעויין שם): סימן י"ג וששאלתם לבאר לכם התיובתא לרבה בפרק אמר רבי עקיבא והיא מתיבי מגע כותי וכותית כו'.

ראיתי להקדים תחילה עיקריה ואח"כ אחזור לפרש אותה בלשון תלמוד לפי שבו יהיה הרגילות מורדף יותר ממה שיהיה בלשון ערב"י. וזה שמהעיקרים שבידינו שהזבה מטמאה במשא ומטמאה נמי באבן מסמא כמו שבא מבואר בספרא שאמרו שם ומנין לעשרה משכבות זו ע"ג זו שהיא מטמאה במשא ואפ"ל ע"ג אבן מסמא ת"ל וכל המשכב וגו' והזב ג"כ מטמא במשא ובאבן מסמא אמרו בספרא והיושב על הכלי וגו' אין לי אלא

בזמן שהוא יושב עליו ונוגע בו מנין לעשר מושבות זו ע"ג זו ואפי' ע"ג אבן מסמא ת"ל והיושב על הכלי וגו'.

הנה נתבאר לנו שהזב והזבה והנידה דינם שוה שהם מטמאים במשא ובאבן מסמא: עוד מצאנו שהזב והזבה מטמאין בהסט והוא מאמרם בספרא מה ת"ל וכלי חרש אשר יגע בו הזב מגע שהוא ככלו הוי אומר זה הסטו והנידה דינה כדין הזב והזבה. ועתה לפי שאמר רבא כ"ע לא פליגי דמטמא כנדה כי פליגי באבן מסמא באה הקושיא עליו מהבריתא שאמרו מתיבי מגע כותי וכותית מגע ע"ג ומשמשיה הן ולא הסיטן רע"א הן והסיטן בשלמא לרבי אלעזר ניהא ליה פ' בשלמא לרבי אלעזר דאמר באבן מסמא כ"ע לא פליגי דלא מטמא כי פליגי במשא דאשתכח דלרבנן לא מטמא לא במשא ולא באבן מסמא דילמא כי איתקש לנדה לאינה לאברים הוא דאתקש ולא לענין טומאה והיינו דקתני הכא לענין ע"ג הן ולא היסיטן משום דהא לא דמיא לנדה כלל וקתני רע"א הן והסיטן משום דהא דמיא לנדה לטמויי במשא וכי היכי דמטמא במשא כנדה הם הכי נמי מטמא בהסט כנדה אלא לרבה דאמר במשא כ"ע לא פליגי דמטמא דהא איתקש לנדה כיון דאמרת דלכ"ע מטמא במשא כנדה דאלמא בין לרבנן בין לרבי עקיבא האי דאיתקש לנדה לענין טומאה נמי איתקש ליטמי נמי לכ"ע בהסט כנדה ואמאי פליגי רבנן בהא.

אמר לך רבה ולטעמיך כותי וכותית הן ולא הסיטן והא תניא דבר אל בני ישראל בנ"י מטמאין בזיבה ואין בנות נכרים מטמאות בזיבה אבל גזרו עליהם שיהיו כזבין לכל דבריה' אמאי לא מטמו נמי בהסט כזב אלא דודאי האי בריתא בשבתא היא וצריכה תירוץ דהאי דקתני ולענין כותי וכותית הן ולא הסיטן הן והסיטן הוא וכיון דצריכא תירוץ רבה מתרץ לה לטעמיה כותי וכותית הן והסטן ואבן מסמא שלהן פ' דהא גזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהן וכי היכי דזב הוא והיסיטו ואבן מסמא שלו כדברירנן לעיל הם הכי נמי כותי וכותית הן והסיטן ואבן מסמא שלהן ע"ג היא והיסיטה ולא אבן מסמא שלה פ' היא והיסיטה דהא איתקש לנדה כי טעמיה דרבה דאמר במשא כ"ע לא פליגי דמטמא כנדה ולא אבן מסמא שלה דהא איתקש לשרץ רע"א ע"ג היא והיסיטה ואבן מסמא שלה פ' משום דהא איתקש לנדה וכי איתקש לשרץ למשמשי' הוא דאיתקש אבל לגופה כנידה מטמא בכל ואפי' באבן מסמא.

ורבי אלעזר מתרץ לטעמי' עכו"ם וכותית הן והיסיטן ואבן מסמא שלהן ע"ג ומשמשי' הן ולא הסיטן פ' משום דלרבנן אליבא דרבי אלעזר הכין סבירא להו דע"ג כשרץ הוא דמטמא בכולהו מילי ולא כנדה דכי איתקש לנידה לאינה לאיברין הוא דאיתקש וכי היכי דשרץ במגע הוא דמטמא בהסט ובמשא ובאבן מסמא לא מטמא כן ע"ג רע"א ע"ג היא והיסיטה אבל לא אבן מסמא שלה פ' היא והיסיטה דהא מטמאה כנדה וכי היכי דמטמא במשא כנדה הכי נמי מטמא במשא אבל לא אבן מסמא שלה כדקאמר ר' אלעזר לעיל באבן מסמא כ"ע לא פליגי דלא מטמא: אישתכח השתא בין לתירוץ דרבה בין לתירוץ דרבי אלעזר דכותי וכותית ליכא פלוגתא כלל דהא כי פליגי בע"ג הוא דפליגי אבל בכותי וכותית לא פליגי אשתכח נמי לתרוציה דרבה הא דקאמר ת"ק קשיא דכיון דאמר ע"ג והיסיטה אבל לא אבן מסמא שלה לא משכחת לה לדין ע"ג דשוי לא דין כותי וכותית ולא דין משמשיה כי היכי דניתני הן אכלהו לדין ע"ג וכותית לאשויא דאלו

עכו"ם וכותית הן והיסיטן ואבן מסמא שלהן ואלו ע"ג היא והיסיט' אבל לא אבן מסמא שלה ולמשמשי' לא דמיא דהא משמשיה לכ"ע כשרץ היא דמטמיא ולית בה לא הסט ולא אבן מסמא ואלו ע"ג הא קאמר היא והיסיטה הילכך כיון דלת"ק לא שוי דינה לחד מינייהו הא דקאמר הן קשיא אבל לר"ע אע"ג דלא שוי דינה לדין משמשיה כי היכי דניתני הן אתרווייהו לדין כותי וכותית מיהא שוי וכיון שכן הוא הא דקאמר הן אע"ג ואעכו"ם וכותית קאי וה"ק לי' לת"ק הא דקא מפלגת בין דין עכו"ם וכותית לדין ע"ג לענין אבן מסמא כלהו לדידי חד דינא אית להו דהן והיסיטן ואבן מסמא שלהן: הרי איתברר לך דלתירוציה דרבה הן דקאמר ת"ק קשיא אבל לתירוציה דרבי אלעזר אף על גב דהן דקאמר תנא קמא לא קשיא דהא דין ע"ג ודין משמשיה תרווייהו כי הדדי נינהו דהא הן ולא הסיטן ולא אבן מסמא שלהן דהוה ליה האי הן דקאמר אע"ג ואמשמשיה דשווין אהדדי הן דקאמר ר"ע ע"ג היא ולא אבן מסמא שלה הא לא שוי דינא לדין עכו"ם וכותית ולא שוי נמי לדין משמשיה כדברירנן וכיון שכן הא דקאמר הן קשיא והיינו דאמרינן מתקיף לה רבי אשי אי הכי מי הן דהויא לה אתקפתא בין לתירוציה דרבה בין לתירוציה דרבי אלעזר דלתירוציה דרבה אהן (דהן) דקאמר ת"ק ולתירוציה דרבי אלעזר אהן דקאמר רבי עקיבא ואתא רב אשי ואחוי בה ארחא כי היכי דלא ליקשי הן ולא לפלוגי חד מינייהו הוא דאתא רב אשי לתירוצי האי תירוציא אלא לאחויי בה ארחא כי היכי דלא ליקשי הן הוא דאתא למר כדאי' ליה ולמר כדאית ליה דאמרינן אלא אמר רב אשי ה"ק כותי וכותית בין הן שהסיטו את אחרים בין אחרים שהסיטו אותם טמאין פי' דהא גזרו שיהיו כזבין לכל וכי היכי דזב לא שנא הוא שהסיט את אחרים ל"ש אחרים שהסיטו לו טמא כדתניא כל טומאות המסיטות טהורות חוץ מהסיטו של זב הם הכי נמי כותי וכותית ל"ש הן שהסיטו את אחרים ל"ש אחרים שהסיטו אותם טמאין וה"ה נמי לאבן מסמא דמטמא בזב ע"ג היא שהסיט' את אחרים טהורים פי' דהא תניא כל טומאות המסיטות טהורות חוץ מהסיטו של זב אחרים שהסיטו אותה טמאים פי' דהא לתירוצי' דרבה הכין קא סברי דע"ג מטמא במשא כנדה וכי היכי דמטמיא במשא כנדה הכי נמי מטמיא בהיסט דאלו נדה אפי' היא שהסיטה את אחרים מיטמיא משום דדין נדה ודין זבה אחד הוא ואלו ע"ג אחרים שהסיטו אותה הוא דמטמאים משום דאתקש לנדה אבל היא שהסיטה אחרי' טהורים דלא אלים כחיה דההו' דאקשא רחמנא לשויי כנדה נמי בהא מילתא ולטמויי נמי אפי' היא שהסיטה את אחרים כי היכי דלא אלים כחיה לשוייה כנדה נמי מילתא ולטמויי נמי אפילו היא שהסיטה את אחרים כי היכי דלא אלים כחיה לשויי' כנדה לטמויי כאבן מסמא ולהאי תירוצי' דרב אשי ההוא דאפכא רבה מעיקרא לבריית' דקתני מגע ע"ג ומשמשיה הן ולא הסיטן וקאמר דהכי קתני ע"ג היא והסיט' אבל לא אבן מסמא שלה לא איצטריכין השתא לאפוכה אלא שבקינן לה כדאית' ולא קשיא ליה לרבה מידי דהכי קתני מגע ע"ג ומשמשיה הן ולא הסיטן שמסיטן הן את אחרים דהוה ליה האי הן דקתני אע"ג ומשמשיה דהא תרווייהו שווין ולהסיט שמסיטין את אחרים אבל לגבי אחרים שמסיטין אותה מפלג דיניהו דאלו משמשיה אפילו אחרים שהסיטו אותם נמי טהורים משום דכשרץ הוא דמטמאו ולא כנדה ובשרץ ליכא היסט כלל דאלו ע"ג היא שהסיטה לאחרים הוא

דטהורים כדאמרינן לעיל אבל אחרי' שהסיטו אותם טמאין משום דאיתקש לנדה
כטעמיה דרבא אליבא דרבנן: (ויתר השמטה תמצא אחר המפתחות)